

UZUN YÜRÜYÜŞ

AYLIK

SİYASİ

DERGİ

SAYI: 24

250.000 TL

MART '98

TEORİK
ÖNGÖRÜ,
CESARETLİ
PRATİK

Aşkın AYRANCIOĞLU

Merhaba.

Uzun Yürüyüş üçüncü yılına girdi... İlk yılımızda çıkan 5. sayımızı Temmuz-Ağustos sayısı olarak çıkarmış, bu sayıdan sonra düzenli olarak ayın birinde çıkmaya başlamıştık. Üçüncü yılımıza girdiğimiz sayının 25. sayımız olması gerekmesine rağmen 24. sayıda üçüncü yılımıza girdiğimiz ifade edişimizin nedeni bu.

Zorunluluklar dünyasından özgürlükler dünyasına yürüyüşümüzün üçüncü yılında bütünlüklü bir muhasebeye girmek, bu muhasebeyi daha çok Türkiye devrimci hareketi ve yenilenme ihtiyacına istinaden yaklaşımlarımızı toparlayarak gerçekleştirmek temel amacımızdır.

Bunu yaparken, yayın hayatımız süresince aldığımız eleştirileri derleyip onlara özlu yanıtlar vermeye çalıştık. Tüm okurlarımızın bildiği gibi eleştiri-özeleştiri cesareti ve itinalı olan anlayışımızın bilincimize kazandığı şekliyle yildönümünü kendine bakma ve sikkelenme olarak yaşıyor, bu yönlü bir derleşme vesile olarak alan **Uzun Yürüyüş**, bu yönlü bir kültür yaratmada azmsanmayacak bir mesafe katetti. Bu tarz oturdukları, normal olan ve üzerinde özellikle durulması gerekliliğinden uzaklaşılan, olağan bir durum haline gelecektir. Umuyoruz bu yolda katetdiğimiz mesafeler sizler tarafından da teslim ediliyordur.

Bir köşe taşı olarak algılanması gereken muhasebe çalışmamız kesinlikle bir nokta koyma olarak anlaşılmamalıdır. Hiçbir muhasebe ve değerlendirimimiz bitmiş, eksiksiz olarak görülmemelidir. Eleştiri, öneri ve görüşlerin sunumuna özel bir itina gösterilmelidir. Bu noktadaki üretim ve çabalar asgari formlara oturmuş bir uzun yürüyüşümüzün göstergesi manasını taşımaktadır bizim için ispat etme manasında olmasada, bu canlılığa ve dergiden verilen mesajların alınabilirliğine dair daha derinlikli kavrayışlara ulaşmamız açısından bu yönlü üretim ve diyaloglar tarafımızdan oldukça önemsenmektedir. **Uzun Yürüyüş** tarzının, pren-

sip ve dinamizmiyle hayatın içine taşınmasının gerekliliğinin yakıcı biçimde hissedildiği ve devrimci özgürleşmelerin bu yönlü doğruların çabasına girdiği bu dönemde belli bir düzey yakalanmış olsa da dergiyi iletişim ve üretimde daha ilerde bir üretim ve koordinasyon yakalanmalıdır.

24. sayımızda, hemen her sayımızda çeşitli yönleriyle işlediklerimiz, üzerine tartışmaların yaşandığı kadın sorunu ile ilgili etraflı yazılar var. Bir de 8 Mart olgusu bu konulu yazılarımızın bu sayıda yoğunluk kazanmasına neden oldu.

Biz de toplu ve bütünlüklü olması açısından elimizdeki tüm yazıları değerlendirmeye çalıştık. Üzerinde ilgilyle durduğumuzla inanıyoruz. Bu noktada bir başka ve önemli bir yön hemen işaret etmeliyiz ki, o da, maalesef kadın sorunu ile ilgili yazılarımızı yazan arkadaşların hepsinin erkek oluşudur. Bizat kadınların insiyatifi ve onların yoğunlaşmasıyla ele alınması gereken bu sorunun erkekler tarafından işleniyor oluşu, özellikle kadın okurlarımızın üzerinde düşünmesi gereken bir olumsuzluktur. Bu noktaya değinmeden edemedik.

Bu sayımızda da elimize gelen bir çok çalışmayı değerlendiremedik. Olabildiğince önümüzdeki sayılarda değerlendirmeye çalışacağımız bu üretimler için tüm yazar arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz.

Ayrıca yazıların özlu tutulması noktasında çaba sarfedilmesi gerektiğine tekrar işaret etme etme gereği duyuyoruz.

Bunun yanında gönderilen yazıların değerlendirilebilmesi için **en geç** ayın 18'inde elimizde olması gerektiğini biliniyor. Bu noktada daha itinalı ve pratik davranılmasını istiyoruz. Aksi durumlarda yazılar ancak işlevliliğini sürdürüyorsa bir sonraki yazımızda ancak değerlendirilebiliyor. Kimi zamanda işlevini yitirdiği için verilen emek boşa gidebiliyor.

25. sayımızda muhasebe çabamıza etraflı katkılar, değerlendirmeler bekliyoruz. Sevgiyle kalın...

Arka kapak resmi: İsmail Şamur

UZUN YÜRÜYÜŞ

MART 1998 SAYI: 24 (Ayda bir çıkarılır)

Fiyat: 250.000 TL/SDV Değerli

İÇİNDEKİLER

Teorik öngörü, cesareti pratik!	2
Güncemizden notlar/ OZAN VELİ	7
Yamyamlar, cüceler ve çakşakçılar/ CAN CEMAL	10
Newroz/ HÜSEYİN KARABULUT	14
Kadın sorunu ve Küncesi/ TEMEL DEMİRER	16
Kadının özgürleşmesi/ MEHMET YEŞİLTEPE	22
Devr. adalet ve demokrasi (3)/ UMUT ŞENGÜL	26
Ultra-emperyalizmden YDD'ye /ALİ ŞAHİN	30
Aşk/ MUZAFFER ORUÇOĞLU	32
Psikolojik savaş ve insan (3)/ ALİ CAN	34
Dudaktan kataya yol var mı.../ C. GÜNDOĞDU	39
Yabancılaşmak (2)/ OZAN YILMAZ	42
Hâlâ tek yol devrim! ÖZGÜR ORHANGAZİ	46
Bir kez daha kadın sorunu/ İ. GÜR-F. KORKMAZ	47
Alman emperyalizminin oyunu.../ OTURAN ADAM	56
"Yazmassam delirim" / Söyleşi	57
Söz hakkı/ RALF ZOR	59
Okur mektupları	61
Kadınların andı/ Aktaran: NECLA ARAT	64

TOHUM BASIM YAYIN, GÖSTERİ VE ORGANİZASYON LTD. ŞTİ. ADINA

Sahibi ve Yazışmaları Müdürü CELAL TOKAÇ

Adres: İstiklal cad.

Turnacıbaşı sok. Çeşme han

No:21 / 3 Beyoğlu / İSTANBUL

TEL: 245 54 24 FAX: 245 43 70

Dizgi: Tohum Basım Yayın

Baskı: Yon Matbaacılık

Almanya İrtibat Adresi

Nuri Aslan, Floßstadter Str. 16
60385 - Frankfurt am Main - ALMANYA

Avusturya İrtibat Adresi

Hüseyin Karabulut, Postfach 16
1061 - Wien - AVUSTURYA

ABONE KOŞULLARI:

Bir yıllık	Altı aylık
Yurtiçi: 3.000.000 TL	Yurtiçi: 1.500.000 TL
Yurtdışı: 100 DM	Yurtdışı: 50 DM

Banka Hesabı: Hayati GÜNGÖREN - T. İş Bankası
Tl. Hesabı/ Galatasaray Şubesi: 736293
Pound (İngiltere) Hesabı/Beyoğlu Şub.: 3179665
Mark (Almanya) Hesabı/ Beyoğlu Şub.: 3179670
VAKIFBANK/Şilin Hesabı/Beyoğlu Şub.: 4025512

UZUN YÜRÜYÜŞ, ÜÇÜNCÜ YILINDA!

Teorik öngörü, cesaretli pratik

Üçüncü yılımıza uzandığımız bu aşamada, başlarken hemen vurgulamalıyız ve bu durumu bir çıkış noktası olarak almalıyız ki, bu da devrimci hareketin, gelişmeleri-değişimleri karşılayacak teorik ve ideolojik-siyasal üretimleri, pratik yönelişleri yaratmadığı gerçekliğidir. Bu noktada etkin ve yaratıcı bir müdahaleci üretimden bahsetmek oldukça zordur. Kaba bir iradecilik görünümü altında yaşanan kendiliğindencilik, ağır bir liberalizm, el yordamıyla durumu idare etmeye çalışmadır. Bu durumun vardıgı nokta, devrimci organizasyonların konjonktüre uygun yönlendirmeler oluşturamaması, hayatı anlayamaması, kısırlaşması, bu kısırlaşma içinde yozlaşarak erimesi, parçalanmasıdır.

Uzun Yürüyüş, yayın hayatının temeline, gerek uluslararası düzeyde gerekse yerel düzeyde yaşanan alt-üst oluşlu sürecin, köklü değişimlerin, sorunların tespit edilmesini koymuştur; neyin yapılmaması konusunda, neyden kopulması gerektiği üzerinde yoğunlaşmıştır.

Sorunun doğru bir şekilde tespit edilmesi, daha sonra o sorunun etkin ve sağlıklı bir şekilde çözümlenip aşılması için birincil önemdedir. Doğru tespit edilmeyen sorunlar daha sonra girilecek çözüm sürecinde verimli sonuçlar doğurmayacaktır.

Önemli olan ilk etapta sorunun doğru ve isabetli bir şekilde belirlenmesidir.

Bu nokta üzerinde şekillenen devrimci özgürleşmecî tarz doğaldır ki beklenen derinlikli çözümler ve alternatif oluşturmaların dan ziyade sorunu anlamak ve tanımlamak çabasını taşımıştır. Bu tanıma ve kavrama çabası kendi tarihiyle hesaplaşma, kabuğunu çatlatma olarak kendini ortaya koymuş, mevcut sol hareketlerin müzdarip olduğu kibirlilik, benmerkezcilik, kapalı kapıcılık, amaç-araç ilişkisinin erozyona girdiği pragmatik kimliği aşma ve mütevazî, hayatın renkliliğine uygun çok seslilikte, kurumlaşmacı, aydınlanmaya önem veren bir dönüşümcülük kimliği oluşturma çabasıyla kendisini ifadelendirmiştir.

Sorun alanlarının netleştirilmesi ilk olarak teori-pratik, düşünce-eylem, söylenen ve yapılanlar arasındaki uyum, öbür yönüyle yaptığı ile anlayışı arasındaki tutarlılık durumlarına el atmayı gerektirmiş, mevcut kavranıştaki "ak ya da kara" kavrayışsızlığıyla hesaplaşılma öne koyulmuştur. Yaşamın zenginliğini anlayamayan ve binlerce rengini göremeyen bu dar yaklaşımın, siyasallaşma-ideolojik derinleşme ile hayata müdahaleyi karşı karşıya getiren, bunların birbirini devindiren

tabiatını kavrayamayan, kaba materyalist ya da eklektik siyasalarla biçimlenen ideolojik-kültürel yetmezliğin, kalıpcılığın ve tıkanıklığın yansıması olarak ortaya çıktığı teslim edilmiştir.

Bu yaklaşımlara bağlı olarak, devrimci dönüşümün siyasal iktidar mücadelesinin dışında algılandığı ya da siyasal iktidar mücadelesinin toplumsal dönüşümle beslenmesi ve bunun temel teşkil etmesi gerektiğini anlayamayan, devrimi basit bir iktidar değişimine indirgeyen, bugünden ekilmesi gereken tohumları ekmeye gerekli dıyarlılığı taşımayan ve radikal devrimci gruplar, sosyalistler açısından da daha çok bu yöne dikkat çekilerek şekillenilmesi gerektiğine işaret edilmiş, bu yönlü güçlü vurgular yapılmaya çalışılmıştır.

ZENGİN KAPASİTELER, ENGİN UFUKLAR

Teorilerle mevcut hayat, formülasyonlarla yaşam bağıntısında, içinden geçtiğimiz konjonktürün, Lenin'in "devrimci teori olmadan devrimci pratik olmaz" deyişini öne almamızı, aydınlanmanın ideolojik, siyasal, örgütsel insanın odağına yerleştirilmesini gerekli kılmıştır. Tabii ki, içinde yetiştiğimiz geleneğin genel kavrayışında varolan ve

bizlerin hararetle karşı durduğu "pratiğe atılalım, savaşıalım bütün sorunlar pratik içinde çözülür" yanlış anlayışının karşısına, buna tepki olarak koyulan "önce teori, sonra pratik" anlayışı değildir söz konusu olan.

Daha çok tartışıldığı ve bir ölçüde kaygı taşıdığı yönüyle, yaklaşım tarzımızın çeşitli önyargılar ya da alışkanlıklar üzerinden kavranmaya çalışıldığını gördük. Fakat bu durum, kendimizi anlatmaya ve anlaşılma ısrarımızı, çabamızı bir yana bırakmamızı getirmedi. Akıma göğüs gererek devrimci özgürleşmeci bir gayretle tutarlı, sebatkar ve öğrenmeye açık bir çizgi izledik. Bu yönüyle "önce teori, sonra pratik" gibi gayri-bilimsel bir yaklaşıma sahip olmadığımız gibi her yakalanan yeni ipucuyla pratiğe yüklenmekten, Marksizm-Leninizm-Maoizm'in ve Türkiye devrimci hareketinin, özelden ise geleneğimizin güçlü birikimlerinden faydalanarak ve bu birikimle ideolojik-siyasal-örgütsel yapıları gerçekleştirmek için mirasına da sahip olduğumuzun bilinciyle bu gerçekliğe işaret ettik.

Devrimci teorinin zenginleşmesinin, yakalanan yeni halkalarla pratiğe yüklenmekten geçtiği gibi bir durum söz konusuysa, görülmesi gereken şeyin yaşamın bin türlü yöntemi ve tarzı barındırdığı, zengin kapasitelerin ve engin ufukların bu çok yönlülüğü görece ve işlevlendirecek ustalığa sahip olmasıyla tüm bu yönlerin kendi içinde anlamlı ve yararlı sonuçlar getirebileceği gerçeğidir.

Teori ve pratik bütünlüğünün oluşturulması, birbirinin karşısına koyulmadan yoğurulması anlayışı *Uzun Yürüyüş*'ün kimliğinin esası bir yönünün temsil etmektedir.

KOKMUŞ ETİ TUZLAMAMIN NE FAYDASI VAR?

Geçerli olduğu dönemde taşıdığı devrimci özünü yabancılaştırılmış kimi eski formüllerin tekrarının bir işe yaramadığı, bir gelişim yaratmadığı açık. Temelde ner-

olan bir şey varsa, o da, geleneksel yaklaşımlarla, eski bildik kalıplarla devrimci dönüşüme ön ayak olmanın mümkün olmadığıdır.

Yaşam tarafından mahkum edilmiş formül ve yöntemlerin yeniden ve yeniden aynı sıklıkla üretilmeye çalışılmasının, kokmuş eti tuzlamaya çalışmaktan başka bir anlam taşımadığı berrak bir şekilde ortadadır. Yaşanan süreç bunu yeterince tanıtladı.

Yeni bir tarza olan ihtiyaç kendisini beni gör dercesine ifadelendirmişken ve devrimci hareketler içinde bu yönlü eğilimlerin ve yeni doğumların kendisini gösterdiği bir iç başkalaşım mevcutken bunu görmek ve bunun toparlayıcısı olmak gibi bir misyon da önde durmaktadır. Üstelik *Uzun Yürüyüş*'ün kendisi de Kaypakkaya geleneğinden gelen bir dergi olarak, bu geleneğin özünde varolan, statükoculuğa karşı çıkış ve dönemin bilimsel analizi doğrultusunda yeniden devrimleşme kimliğini sahiplenme anlayışında iken bu doğrultumu klasik bir gelenek sürdürücülüğü ya da devrimciliğin reformlara feda edildiği bir tarz olarak kavramak, bu yönlü yaklaşımlar, *Uzun Yürüyüş*'ün anlamını ve iddiasını başında sönmüldürmektir. Bu yönlü gelişler sabırlı ve özenli bir "orta yol" oluşumuyla karşılan-

mıştır.

Yeni şekilleniş, arkasında içinden çıktığı geleneğin büyük ve güçlü birikimlerini taşıyan, ona takılıp, saplanıp kalmadan kendisini olduran ve birleşebileceği ufku açık tüm güçlerle birleşmeyi, ortaklıklar yaratmayı amaçlayan bir anlayışı taslak düzeyinde oluşturmuştur. Mevcut gerçekliğiyle bilimsel sosyalistlerin sahip olması gereken üreticilik ve alternatif olma durumuna uzak bir ilkelikte olunmasına rağmen bunu yaratmada kanak olabileceği azmi, yirminci yüzyılın bütünlüklü ideolojik-teorik-örgütsel yenilemesini yaratma azmi ve iddiasını taşı-

yacak kadar da cüretlidir.

Yıkma, yeniden yapma, yadsıma, birleştirme ve dağıtma; zamanında ve yerinde yapılabilme yetkinliğine sahip olduğunda hayatı ilerletecek büyük devrimci silahlar olarak bilimsel sosyalizmin gücünde mevcuttur. Yeter ki bizler onu zenginleştirmesini, derinleştirmesini, yenilemesini ve gereken durumlarda yadsımasını bilelim.

Uzun Yürüyüş, yoğunlaştığı yeni bir kimlik yaratma çabasıyla beraber, devrimci bir yöntem sağlıklı bir diyalog sistemi yanında kimi siyasal ve teorik noktalarda programatik taslaklar da oluşturdu. Bir çok yönüyle hala taslak olma özelliği taşıyan bu yaklaşımlar hayatın içinde zenginleştirilmeyi ve derinleştirilmeyi bekliyor. Özellikle **Muzaffer Oruçoğlu'nun** *Taslağın Taslağı* dizisinde somutlanan noktaların, yazarlarımız **Umut Şengül, Ozan Veli, Kemal Karabulut, Ata Yedigir, Baran Parçacı, Halil Gürel, Halil Ararat ve Behzat Azat'da** ifade edilen kimi ortak eğilimler ve tartışma konularının sentezlenmesi, ideolojik üretimler ve sosyalizmin sorunlarıyla derinleştirilerek yeniden örülmesi ihtiyacıyla önümüzde duran bir üretim olarak bizi bekliyor.

Dağınık, kopuk kopuk, parça parça hale gelmiş düşünce ve tartışmalarla yetinmek değil, geleceği, yaklaşan dönemi kucaklayacak, hayata yön verecek düşünsel sentezleri oluşturmak gerekiyor. Gerektiğinde hücrelerine kadar dağılan ama, bu dağıtma içinden bir dinlenme evresinden çıkar gibi çelikleşecek doğrular çıkarmasını bilen, demokrasiyi merkeziyetçiliğe, merkeziyetçiliği demokrasiye dönüştürebilen, bunu an'a ve ihtiyaca göre uyarlayabilen bir politik-ideolojik tatbik mahirliği... Biçimlenişleri eski statüko ve söylemlerle oluşmuş, buralardan devralınan kültür ve yöntemlerle şekillenip katılmış bir kuşağın ancak bir kanal olması arzulanabilir. İhtiyaçlar kavrandığı ölçüde bu uzak değildir.

Bir adım atmak, belirlenen ya da vesile olarak alınan kimi dönemlerde atılan adım ve çabaları toparla-

mak, yeniden sorgulamak ve daha bir üst aşamaya yükseltmenin yolu olarak kolektif çabayı biçimlendirmek. Bizi ileri taşıyacak, geniş yığınların sorunlarının çözümünde etkin olmamızı sağlayacak temel yöntem. Bu ne kadar ustalıklı, titizlikle ve yaratıcılıkla başanırsa kanımızca devrimcilik denen olgu o derece yaşamsal kılınabilecektir.

Verili konjonktüre, olaylara artık eski alışılmış mantık ve davranışlarla, tekdüzellikle yaklaşılacağı çok sancılı ve tahripkar süreçlerden sonra olsa da anlaşılmalı başlanıyor. Günümüz dünyası dur durak bilmeyen değişimlere koşuyor. Emperyalizm ve yerli burjuvazinin plan ve taktikleri hergün başkalaşıyor. Kendiliğinden ortaya çıkan durumları dahi sistemlerinin yeniden üretimi için işlevli bir malzeme haline getirebiliyorlar. Bu hızlı değişim ve düzeniçileştirme dünya çapında bir olgu haline gelmiş durumda. Belki de üzerinde yoğunlaşılması gereken ana halka bu ve bunu karşılayacak güçte bir politika/organizasyon ihtiyacı çağımızın görülmesi gereken temel ihtiyacı.

Hızlı değişimi göğüsleyecek, onu yönlendirecek kadro ve teknik oluşumlarda yoğunlaşmak; bunu görmek, bilince çıkarmak ve basitten karmaşığa bu yolun öncüsü olmak.

Uluslararası düzeyde yaşanan durgunluk ve tıkanıklık, yerel düzeydeki aynılıktan bahsetmek bir durum tespittir. Bu durum tespiti Leninist emperyalizm ve proleter devrimler çağı tespitini yadsıyan bir tespit değildir kuşkusuz. Sadece içinden geçtiğimiz dönemde girilen özel dönemi ve yeni bir aşamayı ifadelemektedir. Yeni dönem yeni ihtiyaçları doğurmuş, yeni doğumlar bu ihtiyaçların ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bu, *Uzun Yürüyüş* ilk çıktığı dönemde, şimdi bilince çıkarıldığı ölçüde görülmemişse de bugünden rahatça ifade edilebilecek bir durumdur.

Objektif ve subjektif tamamlayıcısıyla bir dönemden bahsetmek en başta o dönemin öncelini ve o dönemi yaratan koşulları anlamaktan geçmektedir. Bir yerde, Türkiye'de

sistemin her yönüyle çürümüş tabiatına rağmen kitlelerin hoşnutsuzluklarını neden fiili tutumlara dökmeyeceği üzerinde kafa yormak, bunu anlamaya bağlıdır. Buralardan çıkarılacak derslerle günlük yaşama dair daha isabetli ve derinlikli politikalar oluşturulabilir.

Değişen süreç ve girilen yeni yol en başta değişen süreci yaratan koşulların anlaşılmasıysa, eski sürecin ve koşulların yarattığı düşünce ve davranış yollarının da derinlikli ve cesaretli bir şekilde sorgulanması gerektiği açıktır. *Uzun Yürüyüş*'ün üzerinde yükseldiği ve kendisini ifadelendiren kimliği oluşturan temel öge de budur.

Kuşkusuz bu durum döz ve bükölmesiz bir seyir izlemez. Değişim, yeni bir yola evriliş hiçbir zaman hemen ve keskin hatlarla olmaz. Süreçler arasında geçiş dönemleri olur. Hele ki, sağlıklı bir siyasal-kültürel-örgütsel zeminde olmayan gelenek gerçekliğinden geliniyor oluşu, bu biçimlenişten tümüyle azade olunmadığı göz önüne alınırsa ve tüm bunlar devrimci özgürleşme hatının daha öncelerden bütünlüklü olarak oluşturulmasındaki yetersizliklerle birleştirilirse bu geçiş dönemi daha iyi anlaşılabilir.

Fakat bu geçiş dönemi kimi hatalıkların, yeteneksizliklerin ve tutuculukların bahanesi haline gelmeye başlıyorsa orada dur demek, hassas olmak vazgeçilmezdir. Bu geçiş dönemi olgusu, nesnel durumun yattığı ve sonradan bilince çıkarılan bir pozisyon olarak formüle edilebilecek bir durumdur bizim için ve bu dönemde yeni ile eskinin birarada olması, dönemin eski ile yeni her iki sürecin özelliklerini göstermesi anlaşılabilir olmalıdır. Daha ileri ve etkin bir pozisyona ulaşmak teorik ve pratik doğrulumlardaki canlılığa ve üreticiliğe bağlıdır. Esasen, *Uzun Yürüyüş* 3. yılında bu rotaya girme çabası ve istegindedir.

FARKLILIKLARIN VE DEĞİŞMEYENLERİN KAVRANMASI

Eski alışılmış yolları, yaklaşımları

ve yöntemleri aşma, yenilenme iddiası, ömrünü dolduran eskinin yeniye tabi olması, yeni tarz içinde anlamlaşılarak sürmesidir de aynı zamanda; yadsındığı yönleri yanında ders alarak geleceğe taşınmasıdır da. Mevcut gelenek sürecini ve eşyanın duruşunu kavrayışımız, temel de bu bilimsel yöntemle biçimlenmiştir. Bu yönüyle sıkça vurgu yaptığımız farklılıklarımız ve bunlar üzerine anlatma, anlaşılma, ikna çabamızı ifade eden yaptığımız analiz ve yorumlar yanında; değişmeyen ve bugün öğreticiliğini bir çok açıdan sürdüren geçmiş birikimler olduğuna da vurgu yapıyoruz.

Geçmiş birikimleri küçümsemek ya da topyekün inkar etmek geleceği yaratabilmeyi imkansız yakın ölçüde güçleştirecek sağlıksız bir yaklaşımdır. Yanlışlardan öğrenmesini bilmeyen, kendisini geçmiş olumsuzlukların dışında tutan, payını teslim etmekten kaçan ve bu yönüyle geleceği de doğru biçimlendirmesi mümkün olmayan bir yaklaşımdır. Geçmiş unutmadan ve geçmişe takılmadan geleceğe uzanmak...

Geçmişin dar sokaklarından, saplanılan sığlıklardan koparak kimlik oluşturmak, ders çıkarmak. Geçmişin olumlu, yaratıcı ve üretici yanlarını geleceğe taşımak, yeni sürecin ihtiyaçlarını gidermede bir basamak haline getirmek... Yani farklılıkların kavranması kadar, henüz değişmeyenlerin kavranması da büyük önem taşıyor. Bu tabloyu iyi çizip, yeni ve eski arasındaki bağı iyi kurmak ve tam da bu bağın üzerinde konumlanmak gerekiyor.

**BUZ KIRILMIŞ
YOL AÇILMIŞ DEĞİLDİR,
ARZULANAN
BU PRATIĞI
SERGİLEMEKTİR;
YANI BUZUN KIRILMASINI
İSTEMEK, BUNUN İÇİN
SAMİMİ, İTİNALI, İLKELİ
VE ISRARLI BİR
MÜCADELE VERMEKTİR;
DURUM BUDUR!**

Her değişim ve yenilenme iddiası başlarda kimi kere kendi boyutların-

dan öteye beklentiler yaratır. Bu sunulan kendisinden kaynaklı bir durum değildir. Mevcut olumsuzluklardan kurtulma isteğinin, bu yönde duyulan açlığın ifadesidir çoğu kez. *Uzun Yürüyüş* pratiğine ilişkin de bu durumdan bahsetmek mümkündür. Sıcaklık, sempati, dayanışma ve ortaklaşma yanında, daha derinlikli teorik açılımlar ve etkin, cesaretli pratik isteği bu yönü yetmezliklere karşı yürütülen eleştirilerle atbaşı gitmiştir. Aslında bu eleştirilerin bir bakımdan da gereken canlılık ve formüle etmelerle yapılmadığı gibi bir eksiklikte söz konusudur. İyi eleştirilerin, etraflı uyarıların daha nitelikli ürünler verilmesinde ön açıcı olduğu görülürse eleştiri ve değerlendirmelerin daha sistemli ve derli toplu yapılmasına olan ihtiyaç daha iyi bilinice çıkarılır.

Uzun Yürüyüş, çeşitli yönlerden beklentilerin kaynağı oldu çıkışıyla. Zamanla genel format olarak kavrandı. Algısal yaklaşımlar daha bilinçli kavrayışlara yerini bıraktı. Süreç aktıkça değişimin karakteri, değişim güçlerinin durumu daha iyi bir şekilde ortaya çıktı. Bu yönüyle dü-rüst ve mütevazı bir biçimde başından beri ifade edilen gerçekliğin bir kez daha altı çizilmiş oldu. Bu da *Uzun Yürüyüş* yolculuğunun çözümleri bulmuş, doğrulamaları oturtmuş bir çıkış olmaktan ziyade mevcut çözümsüzlükleri ve "böyle gitmez"i tespit etmiş olduğu, bunun üzerinde şekillendiği gerçekliğidir. Çözümsüzlüklerin kaynağına inme, çözümün yansının sorunun tespit edilmesi olduğu ihtiyacı üzerinde kurulan bir gerçekliktir bu. Önemli oranda devrimci-sosyalist kimliğe yabancılaşıldığı, yozlaşıldığı bir devrimleşme, tutarlılık oluşturma ve araç-amaç diyalektiğini bilimsel tarzda yeniden yoğurma çabasına girmedi. Teorik öngörü ve cesaretli pratik perspektifi bu açıdan yapmak isteneni ifadelendirmektedir.

Teorik öngörude ustalık, kapasitelilik, pratikte cüretli ve çalışkan çabalara koyulmak, bir yönelmeyi ifade ettiği gibi, mevcut durumumuzla perspektifimiz arasındaki duruma kafa yormayı, bir kıyas yap-

mayı da içeren bir durumdur; yapılan kadar yapılamayanı da tespit etme bakışıdır. "Söylediklerimizin gerçeği yaptıklarımız" açıklığı tam da bu yönüyle anlamlıdır.

Özetle, buz kırılmış yol açılmış değildir. Arzulanan, bu pratiği sergilemektir; yani, buzun kırılmasını istemek ve bunun için samimi, itinalı, ilkeli ve ısrarlı bir mücadele vermektir, durum budur!

Uzun Yürüyüş'ün mevcut gerçekliğini en iyi ifade eden tanımlama sanırız bu tanımlamadır. Bu ifade, bazı aralıklardan doğru tespitler ve yönelimlere evrilisin olduğunun üzerine örtmemelidir. Ama bu yönelimlerin, içinde bulunduğumuz süreçte, temelden bir ayrım olarak öne sürülmesi bütünüyle doğru değildir. Böylesi bir tespit ancak gelenek içindeki duruşa dair ifadelendirilebilir.

Hazır reçeteler beklemek ya da eksiksiz tanımlamalar peşinde koşmak daha başta iflas etmek demektir. Böylesi bir tarz bizi yaşamdan koparıp formüller dünyasına hapseder. Sürecin ana özelliklerini ve eğilimlerini eldeki verilerden hareketle belli bir oranda tespit edebiliriz. Kapsamlı bir kavrayış sağlamak, daha derin, uzmanlaşmış siyasal çalışmalara yüklenmek ve toplumsal pratik içinde etkin bir şekilde yer almakla mümkündür. Bunu de eski kalıp ve alışkanlıklarla yapılamadığını/yapılamayacağını bilince çıkar-malıyız.

Marksizm bir eylem kılavuzudur. Bu kılavuz uzun süreli mücadelelerle, pratik gelişmelerle zenginleşti, derinleşti. Her yeni dönemde onu özümseyip yaratıcı bir şekilde değerlendirenler hem teoriyi zenginleştirdi hem de pratiği daha yüksek aşamalara ulaştırdı. Bu nokta iyi anlaşılmalıdır.

Uzun Yürüyüş bu yaklaşımlarla şekillendi, şekilleniyor.

**AYRI BİR YAYINA
EVRILEN YÖNÜYLE
KOLEKTİF**

Uzun Yürüyüş'ün başlangıçta 64 sayfalık vücudunu tamamlamakta da-

hi güçlüklerle, yetmezliklerle karşılaştığını hepimiz biliyoruz. Birinci yılımızın sonunda, her ayın birinde düzenli olarak çıkma kimliğini oturtma adımı, ikinci yılla ortalarında ek bölüm *Kolektif*'le beraber 128 sayfa çıkmaya kadar vardı.

Akabinde Özel Sayı olarak bir sayı da aynı yayınlanmasa yeni bir girişimin, ileri doğrulamanın küçük pratiği, deneyimi olarak hanemize yazıldı. Daha oturaklı, profesyonel çalışmalara uzanan yolda bir başlangıç olarak şekillendi. Gelenek ve Gelecek tartışmalarının daha derli toplu yürütülmesi için yeni yayınlara hazırlanmamızda bizce anlamı olan bir köşe taşı oldu. Tasarımlarımızın hayat bulması açısından istediğimiz parlaklıkta olmasa da bir ileri adım gerçekleştirilmiş oldu. Bu nokta işaretlenmesi gereken anlamlı bir vurgudur.

ARADAN GEÇEN ZAMANA RAĞMEN DAĞITIMDA CİDDİ TUTUKLUKLAR

İki yıllık bir yayın pratiğimiz olmasına rağmen dergimizin dağıtım noktasında ciddi bir yaratıcılıktan yoksunluk ve yetersizlik söz konusudur. İlişkilerimiz ve kapasitemizle kıyaslandığında ciddi bir tutukluğun ve düzensizliğin seyrettiğini söyleyebiliriz. Bu noktadaki hantallık yurtdışı ve büyük şehirlerde barizce gözükmemektedir. *Uzun Yürüyüş*'ün bu konudaki uyarı ve çabaları okurlarından aynı zenginlikle karşılanmamıştır.

Bu nokta, çalışmamızın anlamlandırılması açısından can damarı niteliğini taşımaktadır. Etkili tanıtımlara olan ihtiyaç ortadadır. Bu sorun üzerinde ciddiyetle durmak tüm okurlarımızın önünde önemli bir görev olarak durmaktadır.

Dağıtımın yaygınlaştırılması, yeni bölgelere dağıtımın zorlanması ve dağıtım yapan bölgelerin dağıtım her üç ayda bir artırma çalışkanlığını hedef olarak önüne koyması aciliyetle ele alınması gereken bir hassasiyet taşımaktadır.

SONLANDIRIRKEN BAZI KONULARA DAİR

Genel bir format olarak dergi kapakları, "*Uzun Yürüyüş'ten*" yazıları, çok seslilik, aydınlarla kucaklaşma ça-

bası, politikayla kültürü buluşturma anlayışı ve Yüz Fikir sayfaları gibi yönleriyle belli bir kimlik oluşturmaya çalışıldı. Bu genel formatımız sempati topladı, azımsanmayacak beğeni ve olumlu eleştiriler aldık. Oluşturduğumuz bu tarzla kendimize belli bir yer açtık ve bu yeri genişletmeye doğru evriliyoruz.

Bu genel durumun yanında, kısaca da olsa değinmemiz gereken bir gerçeklik var ki, o da, yazılarımızın kuşak başlıkları konusundaki kimi karışıklıkların giderilmesinde yaşanan yetmezliktir. Bu noktalardaki eleştiriler haklılık payı taşımaktadır. Ancak, çeşitli bazı örnekler dışında bu yönlü eleştirilerin biraz abartılı olduğunu söyleyebiliriz. Kimi zaman Yüz Fikir'de yayınlanan yazılar tartışma konusu olmakta, kimi zaman ise diğer sayfalarda yazılan yazıların dergiyi ne oranda temsil ettiği gibi sorularla karşılaşmaktayız.

Yüz Fikir'de yayınlanan kimi yazıların kimi içerik, kimi üslup, kimi ise tartışma yazıları olması itibarıyla bu sayfalarda yayınlanmaktadır. Ki, bu yazılar *Uzun Yürüyüş*'ün savunduğu bir çok doğruyu içerse de, katılmadığı kimi yönleri barındırdığı oranda ve tartışma üslubuyla yazıldığı biçimiyle buralarda yayınlanması uygun görülmemiştir. Ya da bir yorum yazısı aynı zamanda tam olarak bir yaklaşımın ifade edilmediği, derinleştirilemediği bir durumda bu bir eksiklik olarak görülse de "Yorum" kuşak başlığı altında dergiyi ifade eden bir yazı olarak konumlandırılabilir. Bunun anlaşılmasının çok zor bir şey olmadığı kanaatindeyiz.

Bir çok yönlü barındıran kimi yazıların baskın olan yönü dikkate alınarak kuşak başlığı belirlenmektedir. Örneğin hem inceleme hem yorum barındıran bir yazı esasta inceleme özelliği taşıdığı için, ya da tam tersi yorum ağırlıklı olduğu için baskın olan bu yönle isimlendirilebilmektedir.

Yüz Fikir'de yayınlananlar da dahil yayınlanan tüm yazıların sorumluluğu *Uzun Yürüyüş*'e aittir. Bu sahiplenişin anlamı açıktır. Yüz Fikir bizim kimliğimizin bir parçasıdır. Yüz Fikir'in hangi anlayış ve bakışla biçimlendirildiği tarafımızca açıkça belirlenmiş ve önceki bir çok yazımızda ifade edilmiştir.

Tüm yazarlarımızın yazılarına ya-

pılacak eleştiriler aynı zamanda *Uzun Yürüyüş*'e de yapılması gereken eleştirilerdir. Yazarlarımızla temelden karşı karşıya olduğumuz durumlarda dergi sayfalarını eleştirilerimize açmak, böylesi noktalarda polemik yürütmek bizler açısından vazgeçilmez bir ilkedir.

Gerektiğinde özeleştiri vermek, hatamızdan dönmek, uyan ve eleştiriler yapıldığında kesinlikle işleteceğimiz devrinci yöntemdir. Bu yönlü net bir tarz yaratma yolunda epey mesafe katettik diye düşünüyoruz. *Uzun Yürüyüş*'ün 23 sayılık pratiği bunun göstergesidir.

Bir başka nokta ise, ayın gündemine dair yazılarımızdaki cansızlık ve tekdüzellik bir çok okurumuz tarafından tespit edilen bir olgu olarak önümüzde duruyor. Yine gündem yazılarının özltü tutulmadığı yönlü haklı eleştiriler aldık. Öyleki ayın gündemine dair yazıların dergimizin önemli bir sac ayağını oluşturmaya ve mutlaka ayın gündemine dair yazıların yer alması gerektiği ihtiyacıyla, bunun aylık bir derginin tabiatına uygun ustalıkla yapılmasının gerekliliği istediğimiz oranda düzenleyemediğimiz bir zaaf olarak yaşıyor, yaşıyoruz. Bu eksikliği aşmak önümüzdeki dönemde temel uğraşlarımızdan biri olacak.

Geçilen ayı tekrarlara düşmeden özlüce yorumlayan, girilen aya ipuçları devreden, isabetli tespitler, geleceğe ışık tutan ayrıntılı perspektif doğrulamaları taşıyan ve en önemlisi de söylemimizi söylemeye çabalayan gündem sayfaları...

Dergimize gönderilen yazıların olabildiğince daktilo edilmiş olması, yazılarda tekrar ve uzunluk durumlarına dikkat edilmesi belirtmemiz gereken bir durum.

Zorunluluklar dünyasından özgürlükler dünyasına uzanan mücadelemizin etkili bir kimliğe kavuşması, yaşamı dönüştüren bir işleve bürünmesi açısından muhasebe ve değerlendirme tarzının önemi açıktır. Devrinci olmanın ve daha programlı yaratımlara girişiminin yolu olan bu muhasebeci tarzın tüm alanlarda olabildiğince derinlikli olarak pratiğe geçirilmesi geleceği çizmenin önemli bir kilometre taşıdır. Üçüncü yılımızın okurlarımızla daha da güçlü kenetlenmelere vesile olması, daha ilerde üretim ve pratiklere vesile olması dileğimizle...

UZUN YÜRÜYÜŞ'ÜN ÜÇÜNCÜ YILI VESİLESİYLE

Güncemizden notlar

Ozan VELİ

Topumsal devinimlerin, siyasal çatışmaların oldukça hızlı geliştiği coğrafyamızda, devrimci gelişmelerin buna koşut olduğu söylenemez. Karduk ülkesindeki kapsamlı ve belirleyici olanın, esasta devrimci gelişme olduğu açıkken, bu gelişmenin olumlu etkilerine rağmen, Türkiye kesimindeki güdük-lükte öznel sorunların esaslı payını teslim etmek gerekiyor. Devrimci gelişmelerin kendisi açısından belirleyici konumda olan örgütlü faaliyetin, bir dizi ideolojik-siyasi ve buna bağlı olarak örgütsel sorunlar yaşadığını biliyoruz. Kısa vade açısından bu sorunların nitel çözümlemelere ulaşacağını söylemek aşırı bir iyimserlik durumu olacaktır. Fakat bu yönde olumlu kimi gelişmelerin gelecek açısından nitelik vaad edecek çabaların olduğunu da görüyoruz.

Hangi teoriyi, kim, nasıl ifade ederse etsin, geline nokta karşı-mızda duran olguların dili oldukça açık. Biz tüm söylemlerden öte, gerçekleri olguların dilinde görüyor ve var olan durumu olduğu biçimiyle kavramaya çalışmanın öncel bir gereklilik olduğuna inanıyoruz. Her ne olursa olsun, bu olguları doğru kavramak ve olguları koşullayan nedenleri irdeleyerek doğru sonuçlara varmak önem arz edecektir.

Diyalektik ve tarihi maretyalizmin, dünyayı ve toplumu yorumlamasının kriterlerinden hareket etmek gerekiyorsa, öncelikle bu bakış açısını kuşanmak zorundayız. Bütün teorik soyutlamalar, maddi yaşamın ve onun manevi dünyasının hareketini genel bir bileşimini ifade eder. Eğer, derinlemesine bir irdeleme yeteneğine sahip değilsek, doğru sonuçlara varmamız da olanaklı değildir. Olgular ortaya çıkmış ve kendi

süreci açısından da geçerli olan bir durumdur. Örneğin 94'ten 96'lara kadar yaşanan ve sonrasında da, bir geriye dönüşün henüz sağlanamadığı, geleneğimizin hengameli dönemleri belirgin görüngüler sunuyordu.

Çözümle ve dağılma süreci yaşıyor, birçok kadrodan üyeye, savaşçıdan taraftara kadar geniş bir yelpazede parçalanmalar ve dokülmeler olurken; kimi arkadaşlar hiçbir şey yokmuş gibi "dünyanın ciğerlerini söküp çıkaracağız" naraları atmakla meşguldu. Yani böyle de olmaz! Akli başında bir adam oturur, "Ne oluyor?" diyerek, birazcık kafa yorar. Bunlar çöplükten toplanmış iskartalar değil; sonuçta küçük büyük ama sem vareden değerler. 95 ayrılığında, "ayrılık falan yok, doğal seleksiyondur olan" diyen, arkadaşlar bugün, adeta tüm geriye saymanın, yenilgilerin sebebi ayrılanlarınmış

gibi, "öldüreceksin, diriltip yeniden öldüreceksin" diyerek, hem varolan ölüm kararlarını ateşli biçimde savunuyor, hem de o çokça "doğal seleksiyon", "parti düşmanı" dediklerinin gitmiş olmasını adeta büyük "kayıplarmış" gibi kahroluyorlar.

"Onlar gidiyor, parti temizleniyor" diyordunuz da, başka bir şey demiyordunuz. Anlaşılan ne parti temizlendi, ne de gidenlerin gitmesi doğal bir seleksiyon olarak işinize yaradı.

sini bir biçimde tanıtlamış kaba görüngülerdir ve hemen herkesin o kaba görüngüyü görebilmesi mümkün. Böyle dediğimiz durumda bile biraz durup düşünüyoruz ve bu mümkün olacağını ifade ettiğimiz şeyin de, bizim coğrafyamızda pek iyi işlemediğini görüyoruz. Yani bazen, en kaba görüngüleri dahi göemeyecek kadar kör bir bakış açısına sarıldığımızı görüyoruz.

Bu bir çok güncel politik duruma dair geçerliyen, geleneğimiz iç

Yine bunun gibi Karadeniz'de alınan kayıpların ceremesini, Darbeci dediğimiz geleneğin bir diğer kanadına yıktılar açıkça. Ve bunu yaparken, bir yığın suçlama, -en başta Karadeniz'i tasfiye ettiniz, uygun olmayan hareketlerinizle devrimci örgütlere zarar verdiniz şeklindeki suçlamalar yönelttiler.

Dersim yaşlılarının bir sözü var, "Qor, qorre Vato, Tukeno çimetuye qar" (Kör köre demiş ki, tükürürüm senin kör gözüne). Bu tam da bu yönetime uygun bir söz. İnsan bir şey konuşurken biraz insafı ve de mantıklı olur. Darbeci arkadaşların verdiği cevapta önemli haklı noktalar vardı. Tasfiyecilikten bahsedecekse, önce sizin oturup birinci bölge ilan edilmiş olan Dersim'deki durumu açıklamamız gerekir. Oradan çekilmenizi ya da orada bitmenizi gerektiren koşullar neydi? Biliyorum, cevabınız hemen hazır, siz yazmasanız da biz söyleyelim. Diyeceksiniz ki nedeni "siz parti düşmanları", nedeni sizsiniz. Böyle dediğiniz durumda, aynı şekilde, darbeci arkadaşlarda: Karadeniz'deki durumun nedeni olarak bal gibi sizi gösterebilirler. Bunun aynı mantıkta olacağı açık.

Ama işin gerçeği, yaşanan dağılma ve çözülme sürecinin yarattığı tahribatlar her üç kesinden tarafı da belirleyen realite oldu. Evet, Dersim'de işin "hamallığını" yapanlar gidince; bürokrat hazretler tutunamadı. Bu nedenle oradaki durumun sebebi olarak bizi gösterebilirsiniz. Size katlıyoruz.

Demek istediğimiz şey, var olan kaba olguları dahi görmeyen bakış açılarının olduğunu ne yazık ki belirtmek zorundayız. Böyle olduğu durumda, daha derinlemesine işleyen iç yasaları kavramak, hatta onların kavranmasının gerekliliğini duyumsamak dahi olanaklı olmayacaktır. Olan, geçmişten kalan o "sıdık yarışı"na devam etmek olacaktır.

Evet. Olguların dilinde var olanlar, bir çözülme sürecinin geldiği nokta durdurularak, daha kalıcı, kararlı, yapıcı ve yeniye meyilli kendi sürecini yönlendirebilme etkinlikle-

rine çağırır. Yaşanan badirelerin, öznel ve nesnel gelişmelerini özenle irdelemek, en başta da bizden, bizim yaklaşım ve perspektiflerimizin çapından kaynaklanan sorunları bulup açığa çıkarmak ve gırtlığına yapışmaktır. Eğer hemen oracıkta, metafizik idealizm kollarımızın dermanını çekip götürmezse ikinci bir hamleyi, -alternatif yeniye yaratmaya adım atarak süreci yeniden- başlatabiliriz.

Devrimci görevlerimiz arasında, bir dizi teorik sorunları irdelemek ve güncelle uyumlu hale getirmek en önemli yerlerden birini işgal ederken; küçük çaplı toplumsal oluşumlara gitmek ve toplumsal aksiyon içinde yer edinebilmeyi içeren faaliyetlerimizin kendi ekseninde tutarlı bir rota oluşturulması hedeflenmektedir.

Bunların başarısının bir dizi iç ve dış etkene bağlı olacağı açık. Öte yandan bir çok durumda dile gelen; "toplumsal pratik içinde yoksunuz" türünden söylemleri, "güzel şeyler söylemek yeterli değil" diyerek bağlayan dostların, dostça söylenmiş olanlarına katıldığımızı öncelikle belirtelim. Öte yandan, toplumsal pratik alanda tamamen yok olduğumuz söylenemez ama çapımızın oldukça küçük olduğu söylenebilir. Genel durum göz önünde bulunduğunda, gelişmemizin oldukça umut verici ve kendisini çok büyük görevlerin bir kısmına göre de daha hızlı olduğu yadsınmaz. Fakat bunu övgü söylemleri olarak dahi görmek istemiyoruz. Çünkü var olan toplumsal koşullarda, devde kulak bir boyut.

Bununla birlikte, sürece yeni bir kültür, yeni bir yetkinleşme tarzı ve nitelik sorunlarını öne çıkaran kalıcı kazanımlara hevesli, dostlarının başarılarına öykünen, zaaflarını kendi öz sorunları bazında önemseyerek ondan öğrenen; renkliliğe, canlılığa itinayla yaklaşan, doyumsuz bir birlik ruhu ve istikrarlı mücadele seyirlerini gözetken, dosta inadına dostluk, düşmana kahredici düşmanlık sunan, kavgayı insanlaşmanın devrimi sayan küçük ama emin, küçük ama umutlu, küçük ama inanan, inandırı-

ran adımlar atmaya çalıştığımızın görüldüğünü sanıyoruz. Süreçlerin gelişimiyle, toplumsal pratik alanda da bariz görüngülerin sunulacağına inanmakla birlikte, beklentileri olabilecek seviyelerin üzerine çekmemeyi de gerekli görüyoruz. Çünkü geçmişte hep, "yapacağız, yıkacağız" naraları anılır, üç gün sonra da tüm kitle, karmakarışık depremler geçirmeye başlardı.

Hala aynı tarzların devam ettiğini de biliyoruz. Ve yapıp-yıkmanın pek öyle sıçramalı gelişmeler göstermeyeceği de açık. Bugün açısından toplumsal pratik alanda belirgin bir yer edinebilmenin, nicel, güç sorunlarıyla ilintili olduğu kabul edilir bir durum sanırız. Bunun da "ha" deyince olmadığını biliyoruz. Ve hele de ciddi bir yıkımın geliştiği evrelerin yıkıntıları arasından yükselmek bir hayli sancılı olacaktır. Fakat açıktır ki, bu zebani zulmünün yaşadığı coğrafyada tahammülün sınırlarının daha aşağılara doğru ineceği ve bunun gelişmelere ivme kazandıracığı; dolayısıyla bu durumun iyi değerlendirildiği ölçüde kazanımların yükseleceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Bütün alt-üst oluşların, en vahim yıkımların yaşandığı süreçlerde dahi umudun diri tutulmasını ve gelecek vaad edenin devrimci mücadelenin örgütlenmesinde olduğunu hiç mi hiç akıldan çıkarmadan; bir yanda var olan liberalizme ve giderek örgütlenmeyi, örgütlü mücadeleyi yadsıyan yaklaşımlara, savruluşlara karşı etkili siyasi-ideolojik duruşlar gösterirken, diğer yanda yıkıcı, sekte, birleştirme ereğinden uzak dargrupçu ve "tek tüfek" anlayışlarından kaçınarak toplumsal alanda yeni demokratik halk muhalefeti geliştirmek ve örgütlü hale getirmek gerekmektedir.

Bu bilinçle, devrimci hareketin genel olarak dağılık duruşunun esas olduğu günümüzde toparlayıcı ve bütünleştirici bir kültürel şekillenmeyi oluşturmak kaçınılmaz olmaktadır. Geçmiş süreçlerimizde ilkeler, yaşamın realitesine uygunluk ölçülerinde ve yine yaşamın değişim koşulların-

da, bu değişime uyarak ilerleyen canlı soyutlamalar olarak ele alınmaktan ziyade, ölü dogmalar ve katı kurallar olarak tanımlanmışlardır. Oysa, maddi yaşamın depresimleri içinde, müdahaleciliğin ve insanlaşmanın bilincimizdeki yansımalarından başkaca bir şey değildir adına ilke dediğimiz temel teorik soyutlamalar. Öyle ki, bir kuramın peşinden ateşe girebilmek için, o'nun doğruluğunu içselleştirmek gerekir. Bununla da yetinmeyecek, üretmek ve üretmek yenilenmesi gerekir kuramın ve bu kuramın benimsenmesi kavga insanının. Ve omuzlarında kavga, doruklara tırmanan insanında bir dizi iç çelişkisi, onlarca hatalı duruşu olacaktır. Bunları yok saymak, insan doğasını soyup, tüm canlılığından arındırmak ve giderek kendini yenileme kudretinden kopma durumuna getirmektedir.

Şimdi canlı bir organizma yaratma görevleriyle karşı karşıyayız. Toplumun tüm gözlemlerinden beslenebilen ve kendisini yenileyen, üreten canlı, dinamik kolektif mekanizmalar oluşturmak zaruri bir ihtiyaç durumundadır. Bunu yaparken de, kendi dar elit bileşeniyle yetinmeyip, çevresine uzanabilen, birleşilecek ortak noktaları özenle koruyarak gerçek bir devrimci-demokrat dayanışma ruhu oluşturarak ve anti-faşist tüm güçleri dostluk ekseninde toparlayıp, ezeli ve kalıcı düşmanlıklarımıza topyekün bir yönelim içine girmenin gerekliliğini özümseyerek, sıcak-dostane bir atmosfer yaratarak, çatışmalarımızı da bu minvalde yürütme anlayışındayız.

Hele de ülkelerimizdeki köklü dönüşümleri zor'un ve o'nun namulu sıcaklığı tadında olacağına inananlar olarak, dipçığın yaslandığı dayanakların sağlam ve geniş olmasını daha çok önemsemek ve daha geniş bir demokratik bileşene önem vermek zaruri bir ihtiyaçtır.

Uzun Yürüyüş'ün, çeşitli çevrelerle dayanışmaya, devrimci-demokrat aydın/aydınlanmacı değerlere, katılma ve kendisinin eleştirilmesine önem veren politik tutumu önemli bir ilki başlatmış ve bu konuda oluşturulacak mevzilerin kimi köşe taşlarını

yontmaya da başlamış olması olumlu bir başlangıç noktası olduğunu düşünüyoruz.

İlk başlarda bu tarza da veryansın eden kimi arkadaşların, bugün önemli bir öyküme içine girdiklerini görmek, yaratılanların önemli katkılar olacağını tanıtlamaktadır ve bundan adımıza sevinmek düşer.

Baskılama ve sınırlamaların ters tepki oluşturduğu ve daha kötü sonuçlar doğurduğunu biliyoruz. Geçmişte **Oruçoglu**'na sadece kültür-sanat alanında yazma hakkı tanınmış ve yazılarının sıkı bir denetimden geçtiği dönemlerde, **Oruçoglu** sık sık yasakları delerek, siyasal düşüncelerini aralıklara sıkıştırmaya çalışıyor, her keresinde altına tekziplerin düşüldüğünü görüyorduk. Şimdilerde ise, herkesin -daha ziyade de- siyasal yazılar yazmasını istediği durumda, tam tersi yaşanıyor. Tabi bu belki de özgün bir durum olup, **Oruçoglu**'nun yasaklar karşısında ortaya çıkan, aforoz edilme tutkusunun canlılığından dolayıdır.

Bizim toplumumuzda yaşanan tipik bir özellikte, yasaklara karşı büyüyen bilinçaltı volkanlarıdır. Bu tepki dışı vurduğu durumda iyidir. Ama tepkinin içte sineye çekildiği biçim kötüdür ve en umulmadık yerde yıkıcı bir etkiyle çıkar ortaya.

Uzun Yürüyüş'ün tarzına ve kimi devrimci-demokrat aydın yazarlara yer verilmesine atıfta bulunarak yer verilen, ilerleyen zamanlar içinde bu dostları çeşitli etnikliklerine çağırma ya başladıklarını duyuyoruz. Bu da iyidir. Çünkü bu ülkede, aydınlanma faaliyetinin gönüllü işçisi olabilen bir aydın, en önemli görevlerinin bilinç mimarlığı olduğu ve bunu, o çokça bulunmaz "nime" görüntüsü sunmaya çalışanlardan daha iyi yapacağı imkan dahilinde. Yeter ki, biraz sorumluluk ve tutarlı bir duruş içinde olabilsin. Bu noktada unutmayalım ki, karşıımızdakilerin tutarlılığı daha ziyade de bizlerin dostluk ölçülerine göre şekillenecek ve kimi dengesizlikler yine bizlerin doğru yaklaşımları sayesinde düzecektir. Güçlü insani özelliklere sahipsek ve bunları doğru bir minval üzerinde sergileyebilirsek

etkileyemeyeceğimiz dostlukların olduğunu sanmıyoruz.

Ve öğrenmek diye kutsal bildiğimiz, o kahredici haz; o, doruklara koşmanın doyumsuz tadı. Önündeki tepeden sonra neyin çıkacağını delice merak ederken, kan ter içinde, soluk soluğa zirveye ulaşma tutkulan. Bunun için tüm duyu organlarımızı açıp, öncelikle halkın soyutlanmamış maddi yaşamından ve her bir soyutlanmanın iççilerinden öğrenme açlığını kutsuyoruz.

Gece yarısına yakın bir zamanda, Ovacık'ın Ada köyünde bir eve dizilmiştiğimiz yanıma indirdiğimiz sırt çantalarıyla birlikte. Kara mızahı ve yerinde söylemleriyle bilenen bilge yüzü bir amcayla yapılan sohbet, ordan burdan tadında devam ediyordu. Sohbetin çok sesli bir yerinde; "**Biliyorum**" dedi, "**bir çoğunuz ölüp gideceksiniz, şu gencecik yaşda.**" Bir elinin dört parmağının ikinci kıvrımlarını işaret ederek, "**şu kadarlık aklınız varsa bir şeyler yazın. Eğer bir şeyler olacaksa sizden kalan o yazıların daha akıllı insanlara ulaşmasıyla ve onların çoğalmasıyla olur. Hiç bir şey bilmiyorsanız, a bu yaşadıklarınızı yazın.**" dedi. Bir iki arkadaş amcamın sözünü kesip, "**bu arkadaş yazıyor, yazı yazıyor, roman yazıyor,**" diyerek beni gösterdiler. Adam yerinden kalkıp sevecen ve ıslak iki öpücük kondurdu kaşlarının üstüne. Neye uğradığını şaşırđım. Çevredeki hince gülmelere aldırmadan bir dizi övgü ve teşvik söylemiyle eylemini tamamladı amca. Günlerce bu büyük erdemi tartıştım bilincimde. Önderliklerden daha duyarlı ve haklı olduğu sonucuna varmak geç olmadı. Herhangi bir etketi yoktu ama yaşamın iyi bir öğrencisi ve iyi bir öğretmeni idi.

Yığınların öğrencisi olmayı becerebilmek, belki en gerekli olan yetidir, öğrenme sanatını kuşanırken. Ne kadar yapabildiğimiz sorunu ise, üretimde ve paylaşımda kendisini gösterecektir.

Öğrenme sınırlarımız, bilgisizlik sınırlarımız kadar geniş olacaktır. Bilgisizliğimizi ne kadar çok açığa çıkarabilirsek, bilgi birikimimiz o denli hızlı gelişecektir. Unutmayalım ki öğrenmeden öğretmeye kalkanlar, kazandıran değil, kaybettiren olurlar.

Yamyamlar, cüceler ve şakşakçılar

Can CEMAL

"Emperyalizmden kurtulmadan, savaşlardan kurtulmak olanaklı değildir"

Dünyanın bir yanı üretim ve yapımdan, bir yanı yıkım ve yağmadan kurulmuştur. Bir yanda ezici bir çoğunluğun kan-can açlık, sefalet pahasına yeniden yeni- den üretimi; bir yanda çok küçük bir azınlığın har vurup-harman savur- ması ve tüm değerleri bir ateş korun- da yakması yer almıştır. Bu nedenle- dir ki, taraflar açısından -yani ezilen ve ezenler açısından- haklılığın ve haksızlığın ölçeleri farklılaşmakta- dır. Sömürü ve yağma sistemlerinin egemenleri açısından, bu sistemlerin devamına hizmet eden her şey haklı ve meşru, bunun karşısındaki her oluşum haksızdır. Aynı biçimde ezi- lenler açısından da; haklılık ve hak- sızlık tamamen kendi çıkarlarına ko- şul olarak ele alınacaktır.

Yeryüzünde toplumsal bir hare- ket yoktur ki, bu her iki bileşenden birinde yer almasın. Son dönemde birkaç hafta içinde, bir savaş atos- ferine içine sokulan dünyanın havasını hemen her kesimden insanlar solu- yor. Açık ki, bu atmosfer tamamen iradi olup; aç, vahşi ve kudurgan kurt sofralarının ihtiyacı paralelinde oluşturulmuştur. Savaşın nedenleri kimi kurtların kötü niyetinden de- ğildir sadece. Onların niyetinin kötülü- ğünü de koşullayan esas etmen ve savaşı gündeme taşıyan gerçeklik, siyasi-ekonomik ihtiyaçlardan baş- ka bir şey değildir. Dünyanın tüm

küçük ayrıntılarına kadar paylaştı- ğı koşullarda, paylaşım savaşları -soğuk rekabet çehresiyle- finans- kapital grupları arasında sürekliliğini korumaktadır. Yeni pazar arayışları, rekabetler, iflaslar, tek elde toplanan sermayenin uluslararası ölçekte birikimi ve küçüklerin tarih sahne- sinden çekilmeleri şeklinde sürüp gi- den bu kışıma; kimi ihtiyaçlar dü- zeyinde sıcak savaşlara da vara- caktır.

Sosyalist Sovyetlerin özünün eri- yerek geldiği son noktada, iskeleti- nin de dağılmasıyla birlikte finans- kapitalin hücumuna uğrayan yeni "cumhuriyetler", geçici kimi kaza- nımlar sağladıysa da, bunlar çok uzun soluklu rahatlama sağlayan pa- zarlar olmadılar. Balkanlar'da kö- rüklenen etnik çatışmaların çekici bir yanı da kalmayınca, Ortadoğu'nun her zamanki altın yumurtlayan petrol rezervleri, kimi cücelerin büyük kurtlara karşı süren ve kimi kere "laf anlamaz" boyutlara varan haylazlık- larıyla birleşince, hizaya getirme ve denetime alma operasyonları başla- yacaktı.

İşte tam da burada "yamyamlara" atfedilen burjuva "demokrasisi"ni sorgulama gereği bir kere daha ken- disini göstermektedir. Emperyaliz- min giderek gerileşen, dış uluslara yağma-talan ve ulusal baskı olarak akan bir gelişmenin adı olduğu; bu- nun çoğu kere bir takım demokratik söylemlerle ve içteki kimi iyileştir- melerle örtülmeye çalışıldığı görülmektedir.

Savaşlar ve dış müdahaleler bu gerici mali-oligarşik diktaların en önemli göstergeleridir ve kudurmuş

kurtların ruhlarını ölçmenin en iyi barometresi, dış siyasi ilişkileridir.

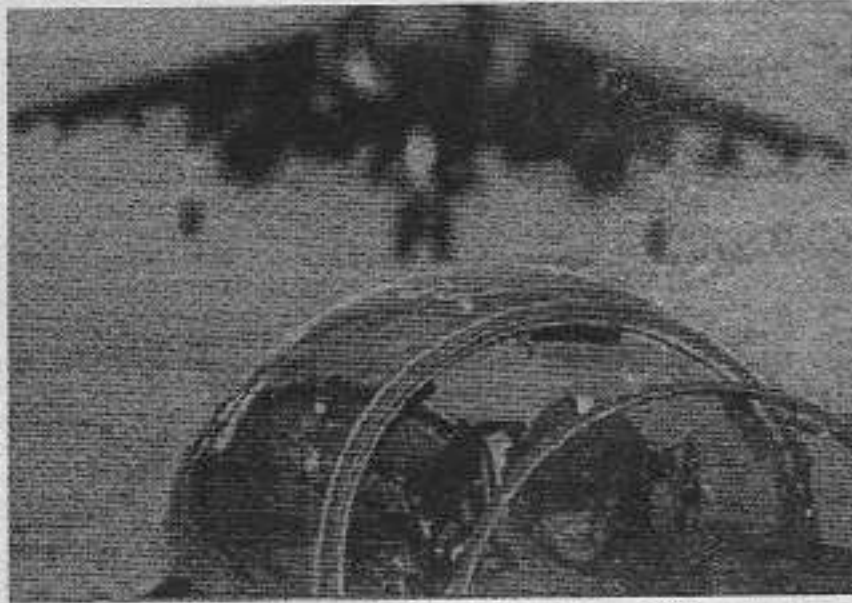
İşte bugün yine, oluşturulan du- manlı havanın ağız salyali kurtları, "iyilik, barış, dünya halkını bir bel- dan kurtarma" adı altında, saldırıya geçmektedir. Geçmişte çoğu kere BM kisvesi altında yapılan operas- yonların bir benzeridir. 1991'de Çin'den, Rusya'ya kadar hemen her ülkenin onayını alan saldırganlık, bu kez aynı genişlikte onay almamakla birlikte; ciddi bir karşı duruş göste- ren de olmamıştır.

1991'de Irak faşist rejimi temsil- cisi Saddam'da somutlaşan iktidarın Kuveyt'i işgali, emperyalistlerin çok daha kapsamlı çıkarlarını tehdit etme durumundayken, bugün böyle bir ge- rekçenin olmayışı ve ABD'nin gayet bariz olan yamyam tutumlarını sa- vunabilmesi zorluklarıyla birlikte; bölgede doğacak bir savaşın, çeşitli finans-kapital çevrelerinin bölgedeki çıkarlarını etkileyeceği ve bu duru- mun Irak'ın Saddam'la birlikte yaşa- masından daha kapsamlı sorunlar doğuracağından duyulan kaygıların yaşanıyor olması, ABD'nin operas- yonuna destek noktasında, Rusya, Çin, Fransa gibi kimi ülkelerde çet- kingen bir hava yaratmaktadır. Bu- nunla birlikte, Suriye, İran ve Libya dışında kimi Arap ülkelerinin de açık bir onay vermez görüntüleri ve baş pehlivan Türkiye'nin şakşakçılı- ğı esasta emperyalizmin yedek güç- leri olma özelliklerine tamamen uy- gundur. Askeri müdahaleyi onayla- mayan Arap ülkelerinin karşı çıkı- şında, Arap halkının savaşa karşı bir reaksiyon içine çekilmesini frenle- mek ve bölgedeki dengeleri koruma-

amacı yüküldür.

Dünya halkının baş belası ABD'nin saldırganlığının özünde, iktisadi-siyasi çıkarları ve Ortadoğu dengelerini yenileyerek, ciddi bir kriz aşmasına doğru tırmanan dünya ekonomisine kendi cephesinden bir solukluk mola aldırma yatmaktadır. İkinci bir yan, Irak'a sattığı silahları yine Irak'ın elinde vurup, imha ederek yeni silah pazarları oluşturmak ve Saddam'ı alaşağı ederek daha iyi denetleyeceği ve kaynaklarını daha rahat kullanacağı bir yönetimi başa getirmek; üçüncü bir yan, kendi yeni silahlarını canlı bir tatbikatta sınamak. Dördüncüsü; kendi ülkesinde ve Clinton şahsındaki kimi sorunları geçiştirerek Amerikan halkının dikkatlerini Körfeze yöneltmek gibi kimi tali yanların da olduğu görmek gerekir. Fakat bunlar hiçbir biçimde, ABD'nin Basra Körfezi'ndeki çıkarlarının önüne geçirilemez. Bu çıkar dalaşı nedeniyledir ki, Rusya savaşa -yeni bir askeri müdahaleye- karşı durarak bölgedeki çıkarlarını gözetmektedir.

BM'nin bugün açısından ABD'nin güdümünde olduğu ve ABD-İngiltere birliğinin ve diğer müttefiklerin uluslararası resmi ifadesi olduğu gayet açık. Yamyamlar açısından savaş'a koşar adım gitmenin önünde fazlaca önemli engeller yok. Başta dünya ezilen halklarının kapsamı, -hatta bırakalım kapsamlı olmasını, ciddi ses getirebilecek- bir karşı duruşu yok. Bu en önemli engelin oldukça cüzi bir duruş içinde olduğunu gösteriyor. Öte yandan, savaşın karşı caydırıcılığını koşullayan güç dengeleri yok. Diğer yönüyle, emperyalistleri birlikte hareket etmekten alıkoyacak keskin uç çatışmaları yok. Ve nitekim ilk etapta sessiz kalan ya da temkinli yaklaşan birçok ülke, ilerleyen süreçlerde savaşa onay verdi. -Bunları ayrıntılı aktarmanın bir anlamı yok, çünkü günlük basın-

dan daha ayrıntılı biçimde takip edilmektedir.-

Ayrıca belirtmek gerekir ki, ABD'nin ve diğer emperyalistlerin, Irak'taki nükleer silahları "insanlık" için yok etme söylemleri safsatadan ibarettir. Kendileri tüm nükleer silahlarını korurken, Irak'ın elindeki silahların dünya halkları açısından yarattığı tehlike devede kulaktır. Ve ABD'nin hiçbir insani gayesi yoktur. Bu operasyonlarda bir insani gaye aramak, merkebin okuyup adam olacağını söylemek kadar abestir. Tüm BM ve ABD operasyonlarında bir dizi "insani" söylemin olacağı/olduğunu biliyoruz. Bu, yığınların nabzını elde tutmanın doğal bir gereksiniminden başka bir şey değildir ve işin doğasına uygundur.

IRAK HALKI VE CÜCE SADDAM AÇISINDAN DURUM VE BAKIŞ AÇIMIZ

Irak devleti gerici-faşist bir diktatörlüktür. O'nun varlık koşulları; yok etme, sindirme ve imha politikalarıyla ezilenler üzerinde tahakküme endekslidir. Kürtler'in varlığını tanımayan, yeri geldiğinde en vahşi kıyımlardan kaçınmayan, komşuları aleyhine sınır gözetmeyi sürekli kollayan ama kolları kısa olan bir cüce diktatörlüktür. ABD'yle yan yana du-

runca, ancak o'nun diz kapaklarına kadar boyu. Kendi sınırlarındaki ezilenlerin başındaki esas tehlike olmakla birlikte, bölge halkı açısından da tehlike arz etmektedir. Ve nitekim 1991'de Kuveyt'e saldırarak ve bu toprakları işgal ederek kendisini tanıtlamıştı. Öncesinde, Halepçe katliamında bu saldırgan ve

küçük yamyam olan niteliğini göstermişti.

1991'de Kuveyt'i işgali haksız ve emperyalist yağmacı öze dayanıyordu. Bu duruma karşı çıkmak ulusların kendi kaderine dışarıdan müdahaleyi kabul etmemenin gereğidir. Buna karşı mücadele etmek bölge halkını ve en başta da Irak ve Kuveyt halkını böylesi bir işgale karşı harekete geçirmek doğrudur/doğrudur. Tabiki her durum aynı özellikleri yansıtmaz. Çok çeşitli karmaşıklıkların olduğu ve bunların ayrıştırılması gerektiği açık. Bu nedenle her duruma uyabilen tek tip politik saptamalar yapılamaz.

Mesela, Irak'ın Kuveyt'e saldırısına karşı çıkarken, halklar harekete geçirilmeye çalışılırken, eğer Kuveyt'te varsa, bir devrimci hareketin politikası ne olmalıdır sorunu gibi, Irak'taki devrimci güçlerin nasıl tavır takınması gerekir gibi, politika ayrışımı gerektirir. O gün açısından, Kuveyt devrimcilerinin işgale karşı savaşım içine girmesi doğrudur ve bunu kendi özgünlüğüyle değerlendirerek, cephelelerini buna uygun saptaması gerekirdi. -Böyle bir hareketlilik olmadığı için söylemlerimiz daha ziyade farazilere dayanacak ve politik tarzı/yaklaşımı açıklamak amacı taşıyacaktır- Yine bu farazileri devam ettirirsek, Irak'ın Kuveyt'i işgaliyle, Irak devrimcilerinin savaşa karşı ve Saddam'ın başında bulunduğu diktatörlüğe karşı savaşması zorunludur.

Bunlar için bir yanı iken; diğer yanı da ABD'nin Irak'a saldırısı ve işgaliyle ortaya çıkıyordu. Bu durumda daha karmaşık bir politik süreç başlamış oluyordu. Irak işgaline karşı durmak ve ABD'nin müdahalesine karşı olmak teorik anlamda mümkün ama, pratikte nasıl yürütüleceği/nasıl yürütmesi gerektiği yeterince açık olmamaktaydı. Mesela, Irak'ta bulunan devrimci güçler, ABD saldırılarına karşı savaşıyor ve aynı zamanda Irak rejimini de darbeleme eylemine devam mı edecek? Bunun pratik uygulanışı nedir? Açık ki, ABD ve müttefiklerinin 91'deki saldırısı Irak halkı açısından büyük bir yıkımdı ve öyle de oldu.

Öte yandan önce Saddam'ın Kuveyt saldırısındaki haksızlığın ve yıkımın kendisi de bir yanına yapışmıştı bu karmaşanın. Bu durumda Irak devrimcilerinin ABD'yle uzlaşması söz konusu olamazdı ve bu saldırıya karşı durmak zorunluydu. Böyle olduğu durumda da, pratikte ortaya çıkan, Irak'ın Kuveyt işgaline karşı çıkarken ülke içindeki saldırgan ABD ve onun müttefiklerine karşı duran güçlerle birlikte, işgale ve saldırıya karşı durmaktı.

Irak'taki devrimci güçler, devletin resmi güçleriyle teorik anlamda bir birlik yapmasa da, pratikte aynı düşmana karşı olacaktır. Ve bu durumda devrimci güçler her iki cepheyi -yani hem Irak egemenlerini hem de ABD işgal güçlerini- aynı ölçüde karşılarına alamazlar. Zaten bu pratik anlamda da mümkün değildir. Özellikle de ABD ve müttefik güçlerin Irak topraklarına girmeye başladığı koşullardan itibaren, Irak devrimcilerinin her yana vurmasından ziyade, işgal güçlerini esas alması doğru olan olacaktır. Hatta bu bağlamda Irak'ın resmi güçleriyle ittifak süreçleri yaşayabilirler ve bu kesinlikle üç dünyacı bir yaklaşım falan değildir. Uluslararası devrimci güçlerin politik yönelimlerini bu realiteye göre belirlemesi zorunludur.

Bir benzetmeyle mantık yürütürsek; örneğin yaşadığımız coğrafyanın bir emperyalist güç tarafından işgal edildiğini varsayalım. Bu durumda, Türk devrimcileri işgal güçlerine karşı savaşıyor ve yerli egemen sınıflara karşı

savaşıyor ve yerli egemen sınıflara karşı savaşıyor. İşgale karşı savaş esas olurken, egemen sınıfların Kürtler üzerindeki uygulamalarına karşı mücadeleyi gündemde tutmaları ve bu çerçevede kimi ittifaklara gidebilecekleri yadsınamaz. Bunun yanında eğer işgal Karduk'un dışında kalmışsa, Karduk devrimcilerinin görevi daha kararlı biçimde savaş koşullarını değerlendirerek, egemen sınıfları topraklarından çıkarmaktır. Burada, Karduk devrimcilerinin yerli egemen sınıflara karşı, Türkiye devrimcilerin emperyalist işgale karşı savaşıması bir çelişki gibi görünebilir ama pratik böyle yürüyecektir. Türkiye devrimcileri isteseler de, bir işgal gücünü kırmadan devrimci bir iktidar kuramazlar. Çünkü gelen güç varoldan daha ilerde değildir. Aynı şekilde Türkiye devrimcileri ülkelerini ve halkını bırakıp, Karduk coğrafyasında Karduk devrimcileriyle birlikte yerli egemenlere karşı savaşmalarının da pratik koşulu olmaz. Çünkü sorun bir kaç devrimcinin ülke değiştirmesi ve doğru savaş cephelelerinde savaşıması değil, Türkiye halkının nasıl kanaliz edilmesi gerektiği sorunudur. Ve devrimcilerin, koşulları devrim yönünde nasıl kanaliz edeceği sorunu esas olacaktır.

Bugün açısından Irak'ın gerici-faşist rejimi ile emperyalist yamyamlar arasındaki çelişki bir çıkar dalaşdır ve halkın baş belası ABD'nin saldırıganlığı esas belirleyici durumdadır. Savaşa karşı çıkmak, öncelikle ABD ve o'nun müttefiklerine karşı çıkmak demek olacaktır. Irak halkı ve bölge halkı -özellikle de Kürtler açısından- ciddi sonuçlar doğurmaya adaydır bu durum. Olası bir ABD saldırılarına karşı Irak halkının direnişini ve savaşımını istemek, bu minvalde gelişen karşı direnişi desteklemek yanlış değildir. Bu aşamada, Irak halkının direnişini örgütleyecek herhangi bir devrimci öncülük söz konusu değildir ve dolayısıyla Irak halkı yine Saddam barbarlığının safında direnecektir. Böyle olacağı açık olan bu durumda ne yapacağız? Saddam'ın başını çektiği ve Irak halkına da mal olacak bir direniş cephesini destekleyecekmiyiz, ya da, biz, Saddam diktasının desteklediği hatta yönettiği hiçbir hareketi

desteklemeyip, Irak halkının mücadelesini mi destekleyeceğiz diyeceğiz. Pratikte bu sonuncu mümkün değil, çünkü bugün Irak'taki halkın Saddam diktası tarafından yönlendirilmesinden başka seçenek yok. Dolayısıyla, savaşa karşı çıkarken de, olası bir saldırı ve işgale karşı tavır alırken de, esasta yapılan; Irak halkından yana bir tavır belirlemek olacaktır. Haksız savaşlara karşı durmak ve koşulları olgunlaştırarak devrimleri mümkün kılarak, savaşları devrimlere çevirmek teorik olarak benimsenen ve savunulan önermeler olması yanında, her durumda devrimci bir hareketlilik ve bunun önderliğinde bir dönüşümü sağlamak olanaklı olmayabilir. Bugün açısından Irak'taki durum da böyledir. Irak'ın kuzeyindeki Kürt hareketlerinin savaş koşullarından faydalanarak, bağımsız bir Kürt oluşumu yaratmak en olumlu-ilerici-devrimci gelişme olarak görünmekle birlikte, emperyalist güçlerin buna izin vermeyeceği bugün açısından kimi görüngüler sunmaktadır.

Olası bir saldırı ve işgal durumunda, gelişmelerin yönünün dünya halklarına karşı kıyım olacağı görünmeyen bir durum değildir. Çünkü savaşı, devrimci bir savaşa çevirecek dinamikler oldukça sınırlı, hatta Irak halkı açısından yok denecek kadar sıfır noktadadır.

Savaşın çıkma nedenleri arasında Saddam'ın kimyasal silahları sorunu, sadece bir gerekçe olmaktan öte bir şey değildir. Çünkü Irak'ta bulunan silahların yüzlerce misli ve daha tehlikelileri ABD ve diğer emperyalist ülkelerin elinde. Nasıl ki Saddam diktatörlüğü hiç çekinmesiz Kürt halkına ve diğer halklara karşı bu silahları kullanmaktan çekinmiyorsa, ABD ve müttefikleri de yeri geldiğinde bu silahları kullanmaktan çekinmemektedir.

ŞAKŞAKÇILARIN YALANMALARI, KUZEY IRAK HESAPLARI VE KÜRTLER'İ BEKLEYEN FELAKETLER

ABD'nin en güvenilir, en sadık, en yakın müttefiki olan Türkiye'nin

ta ilk günden savaşa alkış tuttuğunu gördük; tersini de yapamazdı. Çünkü iktisadi bağımsızlığa sahip olunmadığı gibi, siyasi "bağımsızlık" sadece görüntüden ibarettir. Ve tam tekml hazır vaziyette ABD'nin emrindedir.

Türk(ıye) devletinin, Irak halkını, bölge halkını düşündüğü falan da yok. Tek kaygısı Kuzey Irak'ta, boşluktan yararlanarak bir Kürt devletinin kurulması ve 1991'de uğradığı büyük maddi zararların yeniden gündeme gelmesi durumunda, zaten savaş koşullarıyla iyice çıkmaza giren ekonominin dibe vurmasıdır.

En son, İngiltere başbakanının telefonla başbakanı arayarak "Kürt devleti kurulmayacak" teminatı vermesi bu birinci kaygıyı kaldırarak, egemenlerin zafer elde etmiş bir havada, söylem (üzere söylem) çekmelerine vesile olmuştur. Ekonomik yönüyle de, Türk(ıye) devletinin çeşitli ince hesapları, eski Musul-Kerkük hülyaları henüz bitmiş değil.

Geçmiş deneyimlerde de görülmüştür ki, ABD, istediği zaman Türkiye'deki uslerini çekincesiz kullanmıştır; bundan sonrada öyle olacaktır. Çünkü bu usler, süs olsun diye kurulmadı bu topraklara. Yabancı sermayeye satılmadık bir yerinin kalmadığı ruhsuzlar aleminde, Türk(ıye) devlet sözcülerinin görevi, sadece ABD talimatlarını uygun bir biçimde topluma kabul ettirmektir. Bu nedenle kimi faşist ağızlar yarım bir edayla temkinlilik gösterirken, kimileri de olması gerekeni usturuplu bir pişkinlikle dile getiriyorlar. Hepsi de biliyor ki, ABD'nin talimatlarına karşı gelmenin, iktisadi-siyasi-askeri olanakları mevcut değil.

Muhalefetleyken emperyalizme veryansın eden Erbakan'ı hatırlayın. İktidar olunca nasıl da kuzu kuzu efendilerinin çıkarlarının temsilcisi oluverdi. Başka da bir yolu yoktu. Çünkü emperyalist sermayenin tahakkümü, Erbakan gibilerini de kendi memurları durumuna getirecek güce sahiptir. Yarım Perinçek gibi Kemalizm dalkavukları iktidara gelse onların görevi de bu olacaktır. Bunun için oldukça çırpındıklarını da görüyoruz. Yabancı sermayenin tahakkümünü yıkmak, ancak bir devrim işidir.

Kısacası, yamyamlar ve şakşakçılar

her zaman ki gibi kendi konumlarına uygun, hareket kapasitelerinin etkinliği içindeler. Şakşakçıların hesapları ve yamyamları bahsettiklerimizle sınırlı da değil. Bugün TC'nin baş sorunu haline gelen Kürt isyanını, müttefiklerin desteklerinde ve savaş kargaşası içinde zaafa uğratmak ve savaş alanlarında yeni mevziler kazanmak amacı güdülmektedir.

Güney Kürdistan'da oluşturulmaya çalışılan ve bir türlü askeri olarak gerçekleştirilemeyen tampon bölge sorununu, savaş ve göç bahanesiyle Türkmenler'i Kürt bölgelerine yerleştirerek çözmeyi hedeflemektedirler. Bu nedenledir ki, son günlerde, "göçü sınır ötesinde tutma" söylemleri ve buna uygun planlarının adımları görülmektedir.

Emperyalist efendilerden alınan güvencenin esas yanlarından biri de budur. Güney Irak'ın Kuzey'e bağlantılı olan bölgelerinde Kürtler'i imha etmek ve burayı Kürtler'den arındırarak, Türkmenler'in yerleşim alanları haline getirerek, PKK'nın hareket kapasitesini sınırlamak, kitle desteğini yok etmek, Kuzey'e giriş çıkışını, Türkmenler'i koruma adıyla yerleşecek silahlı birimlerle önlemek. Kuzey'de kalan güçleri marjinalleştirerek etkisizleştirmek, bunları yaparken KDP gibi grupları kullanmak ve ayakları yere basar basmaz o'nun da dersini vermek esas amaçları olarak şekillenmektedir.

Güneydeki katliamların rahat işleyebilmesi için, Türkiye'deki demokratik güçlere -en başta da Kürt halkının bir kitlesel bileşeni olan HA-DEP'e yoğun saldırılar başlatılmıştır. Gereksiz gözaltına almalar, baskınlar, tutuklamalar, öldürmelerin bu sürece denk gelmesi, kapsamlı bir başlangıç, yeni topyekün yok etme planlarının uygulanmasından başka bir şey değildir. Saldırıları yeni başlamakla birlikte, körfezin kaynamaya başladığı şu günlerde iyiden iyiye azya alınması, bu kapsamlı planların bir bileşeni olduğunu -rod edilemeyecek kadar açıklıkla- tanıtmaktadır.

Fakat bu hesapların tutması zor. Birincisi, baskılar Kürt halkının devrimci dinamiklerini daha da öne çıkaracaktır ve bugünden bunun görüngüleri mevcuttur. İkincisi, ulusal devri-

min öncülüğü bölgedeki durumu uygun biçimde yönlendirebilirse durumu bir devrim lehine daha da olumlu hale çevirebilir ve Türkiye'deki Kürt potansiyeli kaçınılmaz olan savaş koşullarına adapte edilerek, oraya aktarılan canlı bir katilim durumuna getirebilir. Ulusal devrimci öncülüğün diğer reformist ve ihanete meyilli olan güçlerini kazanma, -en azından onlarla olan çatışmaları önleyerek- güçlü cephe oluşturulmaya çalışması gerekmektedir. Ve bu konuda kimi nüvelerin olduğu da görülmektedir. Bu bölgede savaş, devrime daha rahat biçimde dötüşebilir.

Türkiye devrimcilerinin en önemli görevi, savaşa karşı ve savaşta amaçlanan egemen sınıfların planlarına karşı, geniş bir demokratik cephe oluşturmak, en başta da Kürt devrimci güçleriyle aktif bir dayanışma içine girmek ve yerli egemen sınıfların planlarını boşa çıkarmak için yoğun bir kampanya başlatmaktır. Bu aynı zamanda, devrimci demokratik kuruluşlara karşı yoğunlaşan katliam, baskı ve sindirmelere verilecek en iyi yanı olacaktır.

Başta HA-DEP'le olmak üzere, ÖDP, SİP, EMEP ve tüm devrimci demokratik muhalefet cepheleriyle topyekün saldırılara karşı, topyekün bir direniş mevzisi oluşturulmak zorundadır. Bu muhalefet, savaşı engelleyecek boyutta olmasa da, içteki baskıları ve Kürtler'i ezme planlarını darbeleyecek etkiler oluşturacak güçtedir. Devrimci güçlerin, demokratik muhalefet odaklarının örgütlenmesinde ve yönlendirilmesinde yer almaları ve bunu yaparken de, "ille de benim dediğim olacak" yaklaşımlarına takılıp kalmamaları, bu oluşumların dışında ve daha ilerisinde askeri eylemlilikleri yoğunlaştırması, -özellikle de kırlarda savaş gücü bulunan hareketlerin yekınması- gerekmektedir. Savaş ancak, güçlü demokratik mevziler oluşturulabilirse tersine çevrilebilir. İradî bir yönelim olarak ortaya çıkabilir. Küçük grupçu çıkarılardan özenle kaçınmak ve koşulları uygun çözümlemelerle rehin almak gerekmektedir. Bugün açısından Kürt demokratik hareketleri ve ulusal devrimin tasarruflarını gözetmek, Türkiye devriminin de en birincil çıkarları dahilindedir.

Newroz

Hüseyin KARABULUT

Başta Medler olmak üzere, Ortadoğu haklarının özgürlük bayramıdır Newroz. Asya'dan Avrupaya kadar birçok halk, Medler'in M.Ö. 612 yılında esaretten kurtuluş günü olan 21 Mart'ı çeşitli biçimlerde kutlamaktadır. Fakat bugünün Medler açısından anlamı ve önemi diğer halklarıkiyle kıyaslanmayacak kadar büyüktür. Hangi koşullarda olursa olsun her Newroz yeni bir umut, yeni bir coşku ve yeni bir günün müjdecisidir Medler için. Medler'in ülkesine güneş, 2610 yıldır her Newroz'da yeni bir umutla doğuyor.

Dünyanın bütün milliyetleri, ırkları ve bütün halkları sevgiye, özgürlüğe ve eşitliğe değerlidir. Newroz gibi anlamlı günlerin diğer halklar tarafından kutlanması elbette çok sevindiricidir. Fakat bunu, sistemin başındakilerin yaptıkları gibi, içeriğini boşaltıp irkçi bir propagandaya dönüştürmek iğrençtir.

Hem yüzyıllardır Kürtler'i inkâr edeceksin, "Kart-kurt teorisini" icat edeceksin, Tarih kitaplarından Kürtleri sileceksin. Ardından Kürtler'in başkaldırısı karşısında çaresiz kalınca yasaklamış olduğun Medler'in ulusal özgürlük bayramı olan Newroz'u, sözümona "Türkler'in Ergenekon'dan çıkış bayramı" olarak sahiplenip kutlayacaksın. Böyle ikiyüzlülük ve bu kadar aşağılık yalanlar şu koca yeryüzünde ancak ki Türk ırkçılarının marifeti olabilir. Kutsal kitapta anlatılan tarihi bir olayı bile böyle çarpıtmaya kalkışmak doğrusu egemen sınıflara çok yakışıyor. Medler ve Newroz'a iliş-

kin çeşitli kutsal kitaplardan birkaç aktarımda bulunmak iyi olacak: "Okuları bileyin, kalkanları sıkı tutun; Rab Medler krallarının ruhunu uyandırdı; çünkü Babil'i helak etmek için muradı ona karşıdır; çünkü bu, Rabbin öcüdür, mabedinin öcüdür." (Yeremya-Tevrat Bap 51:11)

"Keldani kralı Belşatsar o gece öldürüldü. Ve Med Darius altmış iki yaşlarında olarak krallığı aldı". (Tevrat-Daniel Bap 5:30)

"Medler zürriyetinden Ahaşveroş'un oğlu Darius'un birinci yılında, o Darius ki, keldaniler ülkesi üzerine kral edilmmişti." (Tevrat-Daniel 9:1)

"Gördüğün iki boynuzu olan kor, Medya ve Fars krallarıdır." (Daniel 8:20)

"Medyen'e kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. Dedi ki 'Ey ulusum! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan gayri Tanrınız yoktur.'" (Kuran-ı Kerim, Hid süresi 84. ayet)

Kutsal kitaplarda bu türden çok daha fazla örneğe rastlamak mümkün. Newroz olayı, Asur kralığının yıkılıp Ninova'nın yakılışı ve Babil'in yıkılıp fethedilmesi ayrıntılarıyla anlatılıyor.

Profesör, doçent, doktor ünvanlı Türk ırkçıları bunları okumamış olamazlar. En azından Kuran'dan bir parça haberdardır. Fakat işlerine gelmediği için Newroz'u, Nevruz'a, Demirci Kawa'yi, Demirci Kaya'ya, Medler'in ulusal özgürlük gününü de, Türkler'in Ergenekon'dan çıkışı gününe çevirdiler (!)

Bu sene de "Türk Cumhuriyetlerin" devlet büyükleri ve TC. devlet büyükleri biraraya gelip yine demir dövüp bol bol "Türk kahraman-

lığundan" baseecekler. Bir yandan "Kürt realitesini tanımaktan" bahsedip, öbür yandan bir tek ismi hariç Kürtler'e ait olan ne varsa hepsini inkâr edip kendilerine mal edecekler. Bunun adına da "insanlık, kardeşlik" diyecekler.

Türk halkı, aydınları artık bu yalanları aşağılık politikaları boş çikarmalı. Bu iki yüzlülüğe daha fazla katlanmamalı. Eğer bir kardeşlikten bahsediliyorsa bunun gerekleri de yerine getirilmelidir. Kürt halkının temsilcileriyle adam gibi dialog geliştirilmelidir. "Kardeşlik" edebiyatı yapanlar, önce "bitirme, yoketme, çakıl taşı bile vermeme" türünden söylemleri terketsinler. Kimsenin onlardan bir şey istediği yok. Onların babalarının malı saydıkları Çankaya Köşkü'nü ya da halkın kanını ilğini sömürerek kurdukları fabrikaları isteyen olursa, böyle elma şeker elinden alınmak istenen çocuklar gibi nazlanıp, sızlanıp "vermiyorum" desinler. Fakat binlerce yıldır üzerinde yaşanan ve ait olunan toprak, doğa yani yurt sözkonusu olunca böyle abuk sabuk konuşmasınlar. Toprak ya da yurt insana ait değildir, insan toprağa aittir. Kimse onlardan toprak veya çakıl taşı istediğini sanmıyorum. İnsanlar ait oldukları, üzerinde yaşadıkları coğrafyada kendilerinin oldukları biçimde kabul edilmesini istiyorlar, hepsi o kadar!

İrkçılıktan-milliyetçilikten ve hatta yeni tür bir milliyetçilik olarak geliştirilen "yurtseverlikten" bile nefret ediyorum. Ecevit bile kendisine "yurtsever" diyor. Sözümona Emin Çölaşan da yurtsever. Ben ne diye yurtsever olayım ki? Kürt hare-

keti içerisinde de bu türden "yurtsever" in sayısı az değil.

Kendi dilim, ulusum ve yurdumdan başka da sevicecek diller, uluslar ve yurtlar var. Dünyanın bütün ırklarını-uluslarını ve inançlarını saygıya değer buluyorum. Bu nedenle de dünyanın neresinde olursa olsun hak-sızlığı, baskıyı ve sömürüyü kabul-lenmiyorum. Kürt sorununa da bu perspektifle yaklaşıyorum. Herkes gibi Kürtler'in de özgürlüğe ve geleceğini kendi ellerine almaya layık olduklarını düşünüyorum. Üzerinde yaşadıkları ait oldukları coğrafyada yasama, yürütme, yargı erkini elleri-ne alma isteğini, yönetim biçimlerini kendilerinin belirlemeleri girişimleri-ni doğal buluyorum. Bu konuda Demirel, Çiller, Ecevit ve diğerlerinin çırpınılarını da beyhude görüyorum.

Newroz yaklaşıyor. Belki yine kan dökülecek. Belki de geçen yıllar-da olduğu gibi bazıları genç bedenle-rinde tutuşturacak newroz ateşini. Milyonlarca yürek "Bimre koleti, bji azadi" diye haykıracak. Özgürlük çağlığı dağların koyaklarında, derin vadilerde yankılanacak. Yakılan ateş-lerin coşkusu yürekleri saracak. Genç bedenler sevgi hasretiyle kav-rulacak ama onlara kin kususulacak.

Medler'in özgürlüğe ve barışa hasret ülkesinin her ırmağı, dağı taşı, toprağının her karışı, her ağacı ve kuşu, bahar rüzgarları Newroz'u so-luyacak, Newroz kokacak. Ama in-sanlar istediği biçimde Newroz'u ya-şayamayacak, kutlayamayacak.

"Bir çakıl taşı bile vermeyiz" di-yor devletin başı. "Bitireceğiz yok edeceğiz" diyor ötekisi. Bu ne ceha-let böyle!.. Toprağı sen mi yarattın, insanları sen mi halk ettin be adam! Toprak, ya da çakıl taşı ne senin, ne de benim. Hangi hakla verilip veril-meyeceğine karar verebilirsin? Bir kaç yıl içinde ölüp bir avuç toprak, bir çakıl taşı olup gideceksin. Uzayın boşluğunda toz tanesi bile değilsin. Bu caka, bu eda, bu cehalet ve sefa-let niye!

Her newroz, umut ve coşkunun yanı sıra acı ve ateş sarıyor yürekleri. Ama onların yürekleri sanki nasır

tutmuşçasına eline alıp çekici demir dövüyorlar. "Türkler'in Ergene-kon'dan çıkışı" adı altında Kürtler'in esaretini kutluyorlar. Ya "başka halk-ları ezen bir halkın kendisi de özgür değildir." sözünü duymamış ya da duymazlıktan, bilmezlikten geli-yorlar. Yani, göğü, tüm mahlukatı ya-ratan sanki onlarımıççasına "çakıl taşı bile vermeyiz" diyorlar. Çakıl taşı de-diğin nedir ki rüzgarla savrulur gider. Bugün burda yarın yok. Tıpkı siz-lerin zaman rüzgarıyla savrulacağı gibi.

Newroz yaklaşıyor... Medya'nın dağı-taşı, ağacı-kuşu, ırmakları-rüz-garları, nergisler ve mor sümbülleri baharı müjdeleyecek. Bahar ise yeni-den doğuşu, yeni günü, güneşi müj-deleyecek. Ve her yeni güneş yeni bir umudun habercisidir. İnsanların yü-rekleri sevdâ dolu, kanları coşkuyla kaynayacak, çoğu baharda sevice-me arzusundadır. Ama onların üzerinc-kin kususulacak. Sevdâ ateşi, kin ate-şiyle yakılacak. Anaların göz yaşları bahar yağmurdan önce akacak. Bir yanda bir asker ailesinin evinde ölü ele geçirilen "bölücü teröristlerin" sayısına ilişkin haberler yankılan-a-cak. Diğer yanda da bir gerilla ailesi-nin evinde ise katalara bürünmüş bir ana ve gelini, küçük Agit'e, babası-nın sömürgecilerle nasıl kahramanca çarpışıp şehit düştüğünü anlatacak. Newroz coşkusuyla kanayan yürek-leri, ölümün ürpertici soğukluğuyla titreyecek. Başka bir gün başka bir haber anında bu filmde roller deği-şecek ama aynı acılı sahneler ayrı ev-lerde yaşanacak. Ve devletin başı elindeki çekici demire vurmaya de-vam eder. Bilmez ki dövdüğü demir değil anaların yüreğidir. Anaların yü-reği demirden olmadığı için acır, ama o bunu duymaz. Kendisi "Türki-ye'nin değil küçük Amerika'nın başındadır çünkü. Yüreği sızlayan, acı çeken analar Türkiye ve Medya'da yaşıyor, büyük ya da küçük Ameri-ka'da değil."

Amerika'dakilerin yüreği ve bey-ni Clinton'un seks skandalları ve Irak'a nasıl daha fazla bomba yağdı-rılabileceği ile meşgul. Türk ve Kürt

analarının acılarını Amerikan gözlü-ğü takmış olanlar görmezler. Televiz-yonlarda sadece askerlerin cenaze tö-renlerini gösterip Kürt düşmanlığını körükleyenler. Dersim'de üç evladını şehit veren bir ananın neler hissetti-ğini, yüreğinde nasıl bir öfke fırtınası taşıdığını bilemezler. Bilselerdi "bi-tirmekten, yoketmekten" söz etmez-lerdi.

Evladı polis karakolunda işken-ceyle ölen bir ananın, "vücuduma bombalar sarın, karakollarına girip hepsini havaya uçurayım" diyen fer-yadı geliyor gözümün önüne. Babası dağda şehit olan çocuğun" büyüün-ce yerini ben alacağım, yemin ede-rim ki intikamını alacağım" diyen haykırışı geliyor kulağıma. Biz ta bu-ralardan, Avrupa'dan duyuyoruz bu feryatları ve intikam yeminlerini. Sistemi yöneten kör ve sağır ko-alisyonu ise tüm bunları duymazdan, görmezden gelip "yok edip, bitir-mekten ve bir çakıl taşı vermemek-ten" bahsediyorlar. Türkiye de yaşı-yan ana ve babalar, davul-zurna ile sapasağlam devlete teslim ettikleri asker evlatlarının ağıt ve gözyaşı içinde bayrağa sarılı bir tabutta dö-nüşlerine daha ne kadar katlanacak-lar?

Newroz yaklaşıyor... Ölümle-r, sürgünle-r, acı ve gözyaşlarına rağ-men umudumuzu yitirmedik. Barışa, sevgiye, dostluğa her zamankinden daha çok değer veriyoruz. Baskı, sö-mürü ve zulme her zamankinden da-ha fazla karşıyız. Halkların kardeşli-ğine daha yüksek değer biçiyoruz. Sınıfsız sömürsüz ve barış içinde yaşanılacak özgürlükler dünyasına olan hasret içimizi her zamankinden daha fazla yakıyor, Newroz'un solu-ğu bizi her zamankinden daha coşku-lu daha sevinçli kılıyor.

Gelecekte Newroz'u baharın, ye-ni günün ve özgürlüğün bayramı ola-rak gerçekten kardeş ve kaynaşmış Medya ve Türkiye halklarının oluş-turduğu Avrasya coğrafyasında kan ve gözyaşı olmadan sevgi ve coşkuyla kutlama umuduyla, halkımızın ve diğer bölge halklarının Newroz'unu kutluyoruz.

8 MART VESİLESİYLE

Kadın sorunu ve Kürtçesi

TEMEL DEMİRER

Maruz kaldıkları cinsiyetçi (1), geleneksel baskılarla (2), mülkiyet taşıyıcısı evliliğin (3) kölesi kılınan kadınların soru(n)ları; sosyal, ekonomik, ulusal farklılıklarıyla genelde benzer olması yanında; 8 Mart'tan 8 Mart'a anımsanıp Dünya Emekçi Kadınlar günü (4) ile akıllara geldiği de "sır" değil! Tıpkı 8 Mart'larda siyasiler semtlerin merkezi noktalarında çiçek dağıtıp, cumhuriyetçi kadınlar laikle sarılırken; sorunun asıl sahipleri ezilen emekçi kadınlar ile Kürt kadınlar gerçeğinin gözardı edildiği gibi! Oysa OHAL'de süren savaşta kadınlar tecavüze uğruyor, öldürülüyor, köyleri basılan kadınlar cinsel tacize maruz kalıyor, çocuklarını, eşlerini kaybediyor; yoğun göç sonrasında çocuklarıyla gittikleri büyük şehirlerde yaşam mücadelesi veriyor, sokakta ve işyerinde tacize uğruyor; tüm bunlar her an, her yerde yaşanıyor.

KADINLAR VE ŞİDDET

Kadınların yaşadığı en canalıcı sorunlardan biri şiddet. Şiddetin gündeliği evde, sistemlisi ise devlet kurumlarında gerçekleşiyor. 100 kadından 94'ü şiddete evinde ve ço-

cuklarının gözü önünde maruz kalıyor. Şiddete uğrayan 100 kadından 47'si çocuklarına şiddet uygularken, yüzde 87'si ise şiddet sonrası zorunlu sebeplerden dolayı evdeki yaşamına devam etmeyi tercih ediyor. Aile içi şiddete uğrayan 100 kadından 71'i, kendisine kötü davranılmasındaki temel nedenler arasında önceliği erkeğin eğitimsizliğine ve erkek olduğu için kendisinde bu haklı görmesine bağlıyor.

UNICEF tarafından yapılan araştırmada, dünyadaki kadınların dörtte birinin evlerinde istismar edilip şiddete maruz kaldıklarının belirlendiği bildirildi. Örneğin bugün ABD'de öldürülen 10 kadından 9'unun katili erkek. Yine ABD'de her 6 dakikada bir kadına tecavüz ediliyor. İngiltere'de her 7 kadından biri, birlikte olduğu erkek tarafından tecavüze uğruyor. Fransa'da şiddet kurbanlarının yüzde 95'i kadın ve bunların yüzde 51'i de birlikte olduğu erkekler tarafından şiddete maruz kalıyor. Güney Afrika'da 1.5 dakikada bir kadına tecavüz ediliyor. Bangladeş'te bütün cinayetlerin yüzde 50'sini kadınların kocaları tarafından öldürülmesi oluşturuyor. Koreli kadınların üçte ikisi düzenli olarak kocaları tarafından dayak yiyor. Ve Türkiye'de kadınların yüzde 57.7'si şiddetle, evliliğin ilk günlerinde tanışıyor. Evli kadınların yüzde 41'i

kocalarından en az bir kere dayak yiyor. Kadınların yüzde 69.1'i dövülerek, yüzde 34.7'si hakaret edilerek, yüzde 13.5'i tekmeyle, yüzde 3.4'ü de cinsel baskıyla şiddete maruz kalıyor. (Radikal, 25 Kasım 1997, s.5)

Şiddetin bir diğer yönü de devlet tarafından yönlendirilen ve doğrudan gerçekleştirilen şiddet. Bunun belli başlı kurumları emniyet birimleri olmakla birlikte, emniyet görevlileri tarafından uygulanan şiddetin de belirli mekanı yok. Bu bazen kadının evi ve işyeri de olabiliyor. Gözaltına alınan kadınlar askıdan, elektrikle kadar her türlü işkence görmelerinin yanı sıra, cinsel taciz ve tecavüzle de karşı karşıya kalıyor. Türkiye'de 1990 yılında 44 kadın işkence gördüğünü doktor raporu ile kanıtlarken bunlardan 8'inin tecavüzle karşı karşıya kaldığı açıklandı. 1991'de 53, 1992'de 93, 1993'te 126, 94'te 261 kadın işkence gördüğünü raporla kanıtladı. Emniyet güçlerinin tecavüzüne uğrayan kadınların sayısı ise 1991'de 9, 1992'de 24, 1993'te 22, 1994'te ise 36'ya ulaştı. 1995 yılında ise sadece İstanbul'da 60 kadın işkence gördüğünü doktor raporu ile kanıtlarken 4 kadın da cinsel tacizle karşı karşıya kalıp, 1 kadın tecavüze uğradı. 1996 yılının ilk 10 ayında 85 kadın işkenceye maruz kaldı ve bunlardan 56'sı

cinsel tacize uğradı. 1997'de Zeynep Avcı, İzmir Emniyeti'nde tecavüze uğradığını açıkladı. (Cezaevlerinde kadın hükümlü sayısı: 660, tutuklu sayısı: 1138)

Rakamlar yaşananların neredeyse onda biri! OHAL bölgesinde kadına yönelik işkence ve tecavüz raporları ise söz konusu rakamların birkaç katını oluşturup, günlük yaşamın bir parçası haline aldı. Devlet şiddeti ayrıca köy baskınları, ya da köy boşaltmalar sırasında kadınların dövülmesi, evlerinden, köylerinden edilmeleri şeklinde de karşımıza çıkmakta. Dahası, ölü veya sağ yakalanan kadın gerillaların büyük bölümü cinsel tacize veya tecavüze uğruyor.

GÖÇÜN İLK MAĞDURU: KADIN

OHAL bölgesinde süren savaş nedeniyle yaşanan yoğun göç, genel işsizlik ve yoksulluk oranını arttırdığı gibi, göç sonucu büyük kentlere gelen milyonlarca kadını işsizlik nedeniyle sefaletle mahkûm ediyor. Büyük kentlere göç eden Kürt aileleri, işsiz nüfusun yarısını, iş bulamayan kadınlar da nüfusun büyük oranını oluşturuyor.

1993-1994 yılları arasında 2500 olarak tahmin edilen yakılmış-boşaltılmış köy sayısının 1995'in son aylarında 3000'i bulması, göç ettikten sonra çalışmayıp evde çocuklarına bakmak zorunda kalan kadın sayısını önceki oranlara göre birkaç katına çıkardı. Kadın ve çocuklar göç ettikleri Mersin Adana, İzmir, İstanbul, Antalya gibi kentlerde son derece zor koşullar altında yaşamaktalar. Kentlerin kıyılarında tek odalı evlere, yıkık konutlara ve çadırlara yerleşen kadın ve çocuklar yeterli beslenme ve sağlık koşullarına da sahip değiller. Özellikle çadırkentlerde yaşayan kadın ve çocuklar tarlalarda, orman işlerinde ya da ev işlerinde çok düşük bir ücret karşılığında adeta boğaz tokluğuna çalışmakta. Göç veren şehirlerin başında, Mardin, Ağrı, Diyarbakır, Kars, Muş, Dersim ve Urfa geliyor.

KADININ ÇİFTE SÖMÜRÜSÜ

Kadınların ezilme süreci sınıflı

toplumların başlangıcı ile ortaya çıkan bir olgu olarak ele alındığında mülkiyet ve aile ile doğrudan ilişkisi olduğu da reddedilemez bir gerçektir. Özel mülkiyetin ortaya çıkışı, toplumların sınıflara bölünmesini, egemen sınıfların çıkarının korunması da aile ile birlikte ailenin yaşaması için gerekli diğer altyapı kurumlarının oluşturulmasını getirmiştir. Sınıflı toplum düzeni, egemen sınıfların çıkarlarının korunması noktasında en önemli görevi aileye, dolaylı olarak da aileyi ayakta tutan ve ailenin ve toplumun devamını sağlayan kadına vermiştir. Kadın ise bin yıllardır üzerine yüklenen bu görevi haklarının ve potansiyelinin farkında olmadan sürdürmüştür, kimi zaman başkaldırmakla beraber hâlâ da sürdürmektedir.

Günümüze gelindiğinde, tüm dünyada hüküm süren kapitalizm egemen ideoloji olarak kadını da kendi çarkına dahil etmiş, çarkın dönmeyi engelleyen ya da engellemeye çalışan unsurları ise ya ehlileştirmiş, ya da ortadan kaldırmıştır. Yaşadığımız toplum açısından duruma baktığımızda kadının sömürüsüne yönelik gerçekliklerin, tüm dünya kapitalist ülkelerinde oransal olarak değişmekle birlikte biçim açısından farklı olmadığını görürüz. İnsan, sermaye grupları açısından bakıldığında, karın devamını garantiye alan unsurdur. Kadın bu unsurların içerisinde çok yönlü sömürülen ve Erbakan'ın paket değerlendirmesinde yaptığı 'koyun' benzetmesinde olduğu gibi, her bir noktası işe yarayan bir varlıktır. Kadın doğumundan ölüme kadarki süreçte hakim sınıflar tarafından oluşturulmuş sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik değerlerle cendere altına alınmıştır. Pembe-mavi giysi ayırımından, okullarda okutulan derslerde anneye yardım eden kız, babaya yardım eden erkek çocuğuna dek verilen örnekler klasik olmakla beraber, cenderenin sıkılığını göstermeleri açısından çarpıcıdır. Kadınların ilkokuldan, ortaokuldan, liseden ve üniversiteden mezun olma oranları, çalışma hayatında hangi sınıflarla, nereye kadar gidebildiklerini gösteren rakamlar da kadınlara uygu-

lanan cenderenin sonucunu açıkça gösteren olumsuz verilerdir.

Kadının toplumun bir çok baskıcı gelenek, görenek, kurallarından sıyrılmayı başararak, bazen de izin verilerek -çünkü düzenin çalışan kadına da ihtiyacı vardır- çalışma yaşamına atıldıktan sonra görece ekonomik özgürlüğe kavuştuğu kabul edilse bile kadın açısından ortaya çıkan, çifte sömürüye adım atmasıdır.

ÇALIŞMA YAŞAMINDA EŞİTSİZLİK

Kırsal kesimde kadınların yüzde 52.5'u işgücüne katılırken, kentlerde ise yüzde 17.1'i çalışıyor. Kadınların yüzde 19.6'sı kentlerde işsizlikle mücadele ederken, erkeklerde bu oran yüzde 11.2'yi buluyor. Türkiye'de yaklaşık 10 milyon 756 bin kadın da, ev işlerini, çocukları ile eşlerinin bakımını çalışmama nedeni olarak gösteriyor. 1 milyon 200 bin dolayında ücretli kadın işçiye karşılık, 30 bin kadının da işveren konumunda bulunduğu bildirildi.

Toplam 1 milyon 48 bin memurun sadece 480 binini kadınlar oluşturmaktadır. 236 bin kadın ev işlerinde, 541 bin kadın tarım dışı üretimde, 376 bin kadın mevsimlik işçi, 400 bin kadın da teknik eleman ve serbest meslek sahibi olarak çalışmaktadır.

3 milyon 800 bin erkek sigortalıya karşılık 418 bin kadın sigortalı bulunduğu vurgulanan Hak-İş araştırmasında, 236 bin kadının ev işlerinde, 541 bin kadının tarım dışı üretimde çalıştığı, 400 bin kadının da teknik eleman ve serbest meslek sahibi olarak geçimini sağladığı ifade edildi. 376 bin kadın işçinin mevsimlik işlerde çalıştığına dikkat çekilen araştırmada, kadın işsizlerin toplam işsizlere oranının yüzde 8.2 olduğu, 3 milyon 700 bin kadının ücretsiz olarak bir ailenin yanında çalıştığı kaydedildi.

Görüldüğü üzere, Türkiye'de sanayide çalışan her üç işçiden biri kadındır. Kadın istihdamının tekstil, gıda ve hizmetler gibi, sendikalaşma ve ücret düzeyi görece düşük sektör-

İŞKOLU	ÇALIŞAN İŞÇİ	KADIN İŞÇİ
TEKSTİL:	2 milyon	1 milyon
GIDA:	290 bin	100 bin
BANKA:	160 bin	60 bin
DERİ:	150 bin	60 bin
CAM:	120 bin	3 bin
HİZMET:	1 milyon	300 bin
SAGLIK:	30 bin	10 bin
LASTİK:	170 bin	9 bin 739
TOPLAM:	3 milyon 920 bin	1 milyon 542

lerde yoğunlaşması da cabası.

Şunu da eklemekte yarar var; çalışın-çalışmasın, Türkiye'de kadınların çok büyük bölümünün, ev işlerini ve ailelerinin bakımını birincil görev addettikleri bilinen bir gerçektir. Binlerce yıllık ataerkil zihniyetin sonucu olan bu durum, kadını çalışma yaşamında talepkâr olmaktan alıkoyması, azla yetinmesini sağlaması açısından, kapitalist sistem için de bulunmaz bir nimettir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, kentlerde yaşayan kadınların yüzde 80'i aşkın bir bölümü çalışmamakta, ve kendilerini "ev kadını" olarak tanımlamaktadırlar. 10 milyonu aşkın kadının kendilerini "ev kadını" olarak değil de "işsiz" olarak tanımlayıp, iş ve çalışabilecek vasıf edinmeyi talep etmesinin kapitalizm için ne denli "tehlikeli" sonuçlar doğuracağını belirtmeye dahi gerek yok!

SEÇİLMİŞ KADIN NEREDEYSE YOK

Parlamento'da da durum pek farklı değil. 1935'te Meclis'te 18 kadın varken, 1950'de bu rakam 3'e, 1991'de 8'e düştü. 24 Aralık 1996'daki milletvekili genel seçimlerinde ise kadın parlamenter sayısında görece artış yaşandı. Bugün, kadınlar Meclis'te 13 parlamenter ile temsil ediliyor. Buna rağmen, kadın parlamenterlerin genele oranı 1935'de yüzde 4,56 iken, bugün yüzde 2,36'ya inmiş durumda. Kaldı ki, parlamentodaki kadın mevcudunun ülke kadınlarını ne ölçüde "temsil" ettiği de, öncelikle kadınlar için yıkım anlamına gelen özelleştirme programlarının ve Kürt-Türk kadın-

ları üzerinde yıkıcı etkiler dayatan "özel savaş" stratejilerinin başlıca savunucusu ilk "kadın" başbakan, ilk "kadın" işçileri bakanı ve "bekaret kontrolü gereklidir, bir kaç kadın ölse de, bu kontroller sürdürülecektir" diyebilen bir "Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı" örneğiyle trajik-komik bir soruya dönüşmekte.

DÜNYA SİYASAL YAŞAMINDA KADINLAR

Dünyanın çeşitli ülkelerindeki siyasi yaşamda, kadınlar, son 37 yıl içinde lider oldular. Siyasi uzmanlar, 20. yüzyılın ikinci yarısında politik kapıları zorlayarak liderliğe oynayan kadınların, politikada mücadeleci olduklarını belirterek, dengenin sağlanması açısından da kadınların siyasi yaşamda yer almaları gerektiğine dikkat çekiyorlar. Sri Lanka'da 1960 yılında başbakan seçilerek 5 yıl boyunca bu görevi yürüten Sirimavo Bandaranake, daha sonra 1970-1977 döneminde ve 1994 yılında yeniden başbakan olmuştu. Halen Sri Lanka'da başbakan olarak ülkeyi yöneten Bandaranake, böylece toplam 16 yıl başbakanlık görevi yaparak bu alanda ilk oldu. Sri Lanka başbakanından sonra, Hindistan'ın Indra Gandhi'si de 1966-1977 ve 1980-1984 yıllarında başbakanlık yaptı. Norveç'in kadın başbakanı Gro Harlem Brundtland da 1981 yılından 1996 yılına kadar 15 yıl başbakanlık görevini yürüttü.

Dominik Cumhuriyeti'nin kadın başbakanı Mary Eugenia Charles da 1980-1995 yılları arasında tam 15 yıl süreyle başbakanlıkta kalan kadın liderlerin arasında yer alıyor. İngiltere'nin

re'nin ünlü kadın başbakanı Margaret Thatcher ise başbakanlık görevini 11 yıl sürdüren kadın lider olarak dünya politika tarihine geçti.

Dünyada kadın başbakana sahip olmuş ülkeler şöyle sıralanıyor: Bangladeş'de Halide Ziya 1991-1996 yılları arasında bu görevde bulundu; Hasina Wazed ise 1996 yılında Halide Ziya'dan devraldığı başbakanlığı halen sürdürüyor. Bulgaristan: Renata Indzhova (1994-1995), Burundi: Sylvie Knigi (1993-1994), Kanada: Kim Campbell (1993), Orta Afrika Cumhuriyeti: Elizabeth Domitien (1975-1976), Guyana: Janet Jagan (1997), Haiti: Claudette Werleigh (1995-1996), Fransa: Edith Cresson (1991-1992), İsrail: Golda Meir (1969-1974), Litvanya: Kazimiera Prunskiene (1990-1991), Pakistan: Benazir Bhutto (1988-1990 ve 1993-1996), Polonya: Hanna Suchocka (1992-1993), Portekiz: Maria De Lurdes Pintassilgo (1979-1980), Ruanda: Agathe Uwilingiyimana (1993-1994), Türkiye: Tansu Çiller (1993-1996), Yugoslavya: Milka Plavsić (1982-1986).

Dünyada kadınların devlet başkanı olması ise Arjantin'de ünlü dünyaya yayılan Isabel Martinez de Peron (1974-1976) ile başlıyor. Kadın devlet başkanı olarak en uzun görevde kalan ise İzlanda'nın Vigdis Finnbogadóttir'i (1980-1996)... Sri Lanka'da, hem başbakan, hem de devlet başkanı olarak görev yapan Chandrika Kumaratunge 1994 yılından beri bu görevde. Kadın devlet başkanına sahip olmuş diğer ülkeler şöyle sıralanıyor: Bolivya: Lidia Gueiler (1979-1980), Doğu Almanya: Sabine Bergmann Pohl (1990), Ekvator: Rosalia Arteaga (1997), Haiti: Ertha Pascal Trouillot (1990-1991), İrlanda: Mary Robinson (1990-1997), Liberya: Ruth Perry (1996-1997), Malta: Agatha Barbara (1982-1987), Nikaragua: Violeta Barrio de Chamorro (1990-1997), Filipinler: Corozan Aquino (1986-1992), San Marino: 1981 yılında Maria Lea Pedini, 1984-90 arası Gloriana Ranocchini, 1991-92 arası Edda Ceccoli, 1993 yılında ise Patricia Busignani devlet başkanlığı yaptı.

AF ÖRGÜTÜ'NÜN KADIN RAPORU

Uluslararası Af Örgütü, hükümetlerden, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması konusundaki taahhütlerine uyarak, "1998'i kadın hakları açısından harika bir yıl" yapmalarını istedi. Örgüt tarafından yayımlanan raporda, "Kadınlara uygulanan şiddetin, kadınların insan haklarından yararlanmasının önündeki tek engel olmasa da, istisnasız olarak her ülkede kadınların insan haklarından tam yararlanmalarını önlediği" ifade edilerek, kadına karşı gerek aile içinde, gerekse toplumda uygulanan şiddetin, insan hakları ihlallerinin "Önemli bir unsuru" olduğu belirtildi.

Af Örgütü'nün raporunda, kadın sünnetinin, "Kadına karşı şiddetin en dehşet verici göstergelerinden biri" olduğu belirtildi ve bu uygulamaya göz yuman Afrika'daki 28 ülke ile çeşitli Ortadoğu ülkelerinin, sünneti yasaklamaları istendi. Kadınların üreme haklarına devletlerin sık sık müdahale ettiği belirtilen raporda, insanlığın üremesini sağlayan kadınların sağlıklarına dikkat edilmesinin de, insan hakları sorunu olduğu belirtildi.

Pekin'de 1995'te yapılan kadın konferansında, hükümetlerin sonuç belgesine pek çok çekince koyduklarını, en çok çekincenin de, "Kadınların, baskı altında kalmaksızın kendi cinsellikleri üzerinde söz söyleme haklarına sahip olmaları" konusunda yoğunlaştığı hatırlatıldı. Hükümetlerin, bu çekinceleri ulusal kültür ve din temelinde haklı göstermeye çalıştıkları da raporda belirtildi.

Af Örgütü raporunda, hükümetlerden, kadın haklarının "kadın ve erkek arasında eşitsiz güç ilişkilerine dayalı kültürel değerler ileri sürülerek" inkâr edilmemesi de istenip, kadınları ikincil konumda gören ve onlara klişe roller atfeden gelenek, görenek ve adetlerin şiddet ve baskıya yol açtığı da kaydedildi.

HEM KÜRT HEM DE KADIN OLMAK!

Ulusal, sınıfsal ve cinsel kimli-

ğinden dolayı baskı ve ayrımcılığı en yoğun yaşayan kadınların başında Kürt kadınları geliyor. Bu uygulamaların temel nedeni Kürt halkının yaşadığı coğrafyada Türk(İye) devletlerinin yıllardır uyguladığı baskı ve şiddet politikasıdır. Onlarca yılı aşkın bir süredir yürütülen kirli savaş Kürt kadınlarını yıllarca sürececek yıkım ve acılarla karşı karşıya bırakmıştır.

Bu savaşın yarattığı tahribat bir an evvel giderilmezse kuşaklar boyu sürececek izler bırakacaktır. Bu durumun aciliyeti duyarlı olan herkesi harekete geçirmelidir. Çünkü hiç bir savaş sadece tek bir halkı ve coğrafyayı etkilemez. Binlerce Kürt kadını yaşadığı toprakları terketmeye zorlanıp, sürüldükleri yerlere sorunlarını götürmüşlerdir.

Bunlar ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel olmak üzere temel sorunlardır. Kürt kadını yabancı olduğu topraklarda çok zor yaşam koşulları ile karşı karşıya bırakılmıştır. Göç etirilmesi politikasının sonucunda ortaya çıkan durum ise binlerce parçalanmış ve dağılmış ailedir. Siyasal gerekçelerle aile fertlerinden bir veya birkaçı tutuklanmakta, işkence görmekte ve tehdit edilmektedir. Gözaltına alınan insanlar daha sonra ölü bulunmakta veya bir daha izlerine rastlanılmamaktadır. Kürt kadınları bu uygulamanın kimi zaman öznesi, kimi zaman da tanığı olmaktadır.

Kürt anneleri çocuklarını güvenli ve özgür bir ortamda büyütememektedir. Ana dilde eğitim yapamayan Kürt çocukları Türkçe eğitime tabi tutulmakta, devletin eğitime politikasıyla Kürt çocuklarını asimile edilerek, kimliğine-kültürüne yabancılaştırılıyor. Örneğin 1980'li yıllarda, Kürtçe konuşmaları yasaklandığı için tutsak çocuklarını demir parmaklıklar gerisinde seyretmekle yetinmek zorunda kalan çok sayıda Kürt anaya tanıklık etmiştir Diyarbakır zindanı...

Sağlık hizmetlerinin devlet tarafından engellenmesi sonucu pek çok çocuk ve anne, tedavisi mümkün olabilecek hastalıklardan dolayı ölmektedir. Salgın hastalıklar ciddi boyutlara ulaşmıştır. Ayrıca pek çok Kürt ilinde valilik kararlarıyla gıda ambargosu uygulanmaktadır. Bu da insan-

ların açlığa mahkûm edilmesi anlamına gelmektedir. Göçettirildikleri yerleşim birimleri ise çoğunlukla kentlerin varoşları ve en geri kalmış bölgeleri olmaktadır. Hiç bir altyapısı olmayan bu bölgelerden biri de 37 insanın patlayan çöp yığınının altında kalarak öldüğü Umraniye Hekimbaşı çöplüğü çevresidir.

Ekonomik nedenlerden dolayı bir kaç aile bir araya gelerek aynı evde yaşamaktadır. Bu durumun çocukların ruhsal ve bedensel gelişimini engelleneceği aşikardır. Kadınların evde yüklendikleri sorumluluk ve yükümlülükler böylece daha da ağırlaşmaktadır. Ağırlaşan ekonomik nedenler sonucu çalışmaması gereken yaşlarda pek çok kız ve erkek çocuk en zor iş kollarında çok düşük ücretlerle çalıştırılmaktadır.

Zorla göç politikasının Kürt kadını karşı karşıya bıraktığı sorunlardan biri de yaşadığı çevre ile uyum sorunudur. Kendini birdenbire farklı bir ortamda bulan Kürt kadını en başta dil sorunu yaşamaktadır. Anadili Kürtçenin dışında ikinci bir dil bilmeyen Kürt kadınları kendilerini eve hapsedmekte ve dış dünyadan kopuk yaşamaktadırlar. Gelenekleri, yaşam tarzları, giyimleri ile bulundukları yere aykırı durmakta, bu farklılıkları nedeniyle kimi zaman da dışlanan Kürt kadınları ruhsal olarak bu durumdan olumsuz etkilenmektedir.

Anadilde eğitim hakkına sahip olmayan Kürt çocukları kendi ulusal kimlik ve kültürlerine uzak yetişmektedir. Kürt kadını savaşın bu kadar yoğun tahribatlarını yaşamasına rağmen, gerek savaşta bizzat yer alarak gerekse de siyasal, kültürel vb. faaliyetleriyle her alanda kendisini kanıtlamaktadır. Kürt kadınının siyasallaşması onu devlet şiddeti ile karşı karşıya getirmektedir. Ulusal kimliğine sahip çıkarak politik mücadele yürüten Kürt kadınları gözaltına alınarak işkence görmekte, zorla beralet kontrolüne tabi tutulmaktadır. Tecavüze varan cinsel taciz sıradanlaşmıştır... Güvenlik güçleri ile PKK arasında çıkan çatışmalarda öldürülen kadın gerillalar basına çıplak teşhir edilmekte, yaralı yakalanan ka-

dımlara tecavüz ve işkence edilmektedir. Operasyon amacıyla köylere baskın düzenleyen asker ve özel timler özellikle erkeklerin karşısında kadınlara cinsel tacizde bulunmaktadır.

Savaşın acılarını en fazla yaşayan Kürt kadınları barış çağrılarını her fırsatta daha gür dile getirmektedirler. Yıllarca süren kirli savaşta binlerce evladını yitiren, toprağından sürülen Kürt kadını bunlara rağmen savaşın bir an önce bitme ve savaşın yol açtığı tahribatların mümkün mer-tebe giderilmesi yönünde çabalarını hızlandırıyor.

KADINLAR KORUCULARIN HEDEFİ

Devlet desteği ile bölgede uyuşturucu ticaretinden, silah kaçakçılığına kadar bir çok değişik suça karışan korucular kadınlara yönelik olarak da yoğun biçimde suç işliyor. Korucuların kadınlara yönelik işlediği suçların başında tecavüz ve kaçırma gelirken, zaman zaman cinayetler de gerçekleşiyor. Bölgede korucuların işledikleri kadınlara yönelik suçlardan bazıları şunlar:

Batman'ın Kozluk ilçesine bağlı Xırba (Armutlu) köyü korucuları 6 Ocak 1996 tarihinde silah zoruyla kaçırdıkları Sevdâ Sarar'ı (18) Sami Akay adlı korucu ile zorla evlendirdiler. Sarar 19 Şubat 1997 tarihinde Sami Akay ve korucu olan yakınları tarafından silahla vurularak öldürüldü.

IHD Diyarbakır Şubesine başvuran Diyarbakır'ın Silvan ilçesine bağlı Kumgölü nüfusuna kayıtlı Mehdi Süzer, Feri Eren adlı korucu ve yakınlarının kızkardeşi Azize Süzer ile zorla evlenmek istediklerini ve tehdit ettiklerini söyledi.

Diyarbakır'ın Kulp İlçesi Kaya-han köyü korucularından Hüseyin, Mecit ve İrfan Demir ile Veysel, Seyithan, Meki, Raif, Aydın, İsmet, Halil, Kemal ve Hüsnü Ok 9 Haziran 1997 tarihinde baskın düzenledikleri Kozluk'un İnani (Kaletpe) köyünde 13 yaşındaki Gülten Yıldırım'ı silah zoruyla kaçırdılar. Korucular Yıldırım'ın 2 yakınına da yaraladılar.

Urfa'nın Eyyubiye Mahallesi'nde Nura Akdemir 22 Aralık'ta 1996 tarihinde özel hareket timi gıysili Abdullah, Kadir, Lütfi ve Bekir Küçük-bayrak adlı korucular tarafından silah zoruyla kaçırıldı.

Lice ilçesine bağlı Koradarı (Eryolu) köyünde Süleyman Askan adlı korucu 1996 yılında R. K.'ye (16) silah zoruyla tecavüz etti. Askan daha sonra yargılandığı Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde beraat etti.

Batman'ın Kozluk ilçesine bağlı Güllüce (Sican) köyünde Nevzat, Ceyhan ve Ekrem Altuner adlı korucular 1995 yılında Remziye Dinç'e silah zoruyla tecavüz etti.

Diyarbakır'ın Lice ilçesine bağlı Koradarı (Eryolu) köyünde Süleyman Askan adlı korucu R. K.'ye silah zoruyla tecavüz etti. Askerler ile baskın yaptığı evlerde ziynet eşyası çalmaktan sabıkası bulunan Askan yargılandığı Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde beraat etti.

TECAVÜZ!

'Gözaltında Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuk Projesi'ne, kuruluşunun birinci ayında 9'u tecavüz olmak üzere 27 kadın başvurdu. Proje'ye yapılan başvuruların çoğunluğu, tecavüz veya tacize uğradığını şu ana kadar kimseye açıklamayan veya hukuki yolları tükenen mağdurlar oluş-turken, başvurularda, tecavüze uğrayanların çoğunluğunun Kürt olması dikkat çekti. Başvurularda, Batman'da korucular tarafından tecavüz edildikten sonra bir çocuk doğurmak zorunda kalan Remziye Dinç, Diyarbakır'da yine korucuların tecavüzüne uğrayan 10 yaşındaki R.K., İzmir Terörle Mücadele Şubesi'nde PKK'li olduğu iddiasıyla tecavüz edilen Zeynep Avcı vd'leri.

Çoğu OHAL'de olmak üzere em-niyet birimlerinde tecavüze uğrayan kadınların birçoğu, "gerekli sürenin" geçmiş olması nedeniyle kanıtlayamıyor. Örneğin İzmir Emniyeti'nde tecavüze uğrayan Zeynep Avcı'nın tecavüz davası ile de ilgilenen IHD İstanbul Şube Başkanı Av. Beyhan Yılmaz, bakire bir kadının tecavüze

uğradığının kanıtlanması için ilk 20 gün içerisinde jinekolojik muayene-ye tabi tutulması gerektiğini, bakire olmayan bir kadının ise 3 gün içerisinde muayene edilmesi gerektiğini belirterek, "Gözaltı süreleri zaten 20 gün azalıyor. Bunun kanıtlanma-sının olanakları bu sürenin uzun ol-masından dolayı ortadan kalkıyor. Mesela Zeynep Avcı 21 gün gözaltın-da kaldı. Bir de çıkıktan 2 ay sonra olayı açıkladı. Bu noktadan sonra tıbbi raporlarla bu olayı kanıtlamak çok güç" diyor.

Özetle onlar, Nikaragua, Viet-nam, Arjantin, Şili ve Filistin'deki gibi kirli savaşın en acımasız, en vahşi yönünü yaşayan binlerce ka-dındandır! Onlar, Maraş Katliamı sı-rasında öldürüldükten sonra tecavüze uğrayan, bir çatışmada ölü ele geçi-rildikten sonra çıplak görüntüleri ba-sında yer alan, Cizre'de Newroz ateşi etrafında çektiği tıllileri kurşunlarla kesilen, oğullarını ve kızlarını bir sa-bah 'üniformalılara' kaptıran ve onu aramak için sınırları aşan savaşın içindeki kadınlardır! İşte onlardan ki-mileri...

REMZİYE DİNÇ: Batman'ın Kozluk ilçesine bağlı Güllüce (Si-can) köyünde 1995 yılında kaybolan ineğini aramaya giderken Remzi, Ceyhan ve Nevzat Altuner adlı korucuların tecavüze uğrayan Remziye Dinç'in Batman 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açtığı davadan henüz sonu-ç alınmadı. Dinç'in dava açması üzerine gözaltına alınan korucular, Adli Tıp raporlarıyla tecavüz olayı kanıtlanmasına rağmen tutuksuz yar-gılanmak üzere serbest bırakıldılar. Dava halen devam ediyor. Batman'ın Kozluk İlçesi'ne bağlı Güllüce köyünde tecavüze uğradığında 16 ya-şındaydı. Köyünde korucu olan ve birbirleriyle amca çocuğu olan Ekrem, Ceyhan ve Nevzat Altuner'in "Başkasına söylersen seni öldürürüz, evinizi yakar, PKK'liler yaptı deriz" şeklinde tehditleriyle tecavüze uğra-dı. Kalafnikofların gölgesinde gün-lerce süren bu tecavüz olayını sakla-yan Dinç, hamile kalıp da karının büyümesi üzerine olanları ninesine söyledi. Dinç daha sonra bir oğlan çocuğu doğurdu ve çocuğunu Diyar-

bakır Çocuk Esirgeme Kurumu'na verdi. Daha sonra İstanbul'a teyzesi-nin yanına yerleşen Dinç de korucular hakkında suç duyurusunda bulundu. Batman 1'nci Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan dava çerçevesinde yapılan tahlillerle çocuğun babasının Nevzat Altuner olduğu belirlendi.

HANIM TOSUN: Fehmi Tosun, 15 Temmuz 1995 günü 'göz göre göre' kaçırıldı. Hanım Tosun, önce karakola, ardından Emniyet Müdürlüğü'ne, ardından DGM Başsavcılığı'na ve onun da ardından İnsan Hakları Derneği'ne başvurdu. Fehmi'nin 3 silahlı 'kişi' tarafından kaçırılmasından sonra elinde dilekçeyle her kapıyı çalan Hanım Tosun, 'gelecektir' umidiyle tam 40 gün bekledi. En büyüğü 15, en küçüğü 4 yaşında olan 5 çocukla birlikte hayatla mücadelesi Fehmi'nin kaçırılışıyla başladı. Türkçe bilmeyen Hanım, eşinden en ufak bir haber alabilmek için gezmedik yer bırakmadı. "Çocuklarına hem annelik, hem de babalık yapmak zorunda kaldım" diyor. Herhangi bir işte çalışmayan Hanım Tosun, dışardan işler alıp evde yaparak geçinmeye çalıştı uzun bir süre. Bu arada Adli Tıp'tan, Galatasaray Lisesi önüne kadar her yere giderek 'arayışlarını' sürdürdü. 5 çocuğun en büyük olanlarından 2'si kaçışmaya başladı.

ZEYNEP AVCI: (5) 1975 Mardin-Savur doğumlu olan Zeynep Avcı 24 Kasım 1996 günü İzmir'de akrabalarının evinde yapılan baskında Terörle Mücadele Şubesi'ne bağlı polisler tarafından gözaltına alındı. Ormanlık bir alanda indirilen Zeynep, burada çıplak soyularak cinsel tacize maruz kaldı, işkence gördü, tecavüze uğradı. İzmir Emniyeti'nden İstanbul Emniyeti'ne getirildikten sonra tutuklanarak Gebze Cezaevine götürüldü. Hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 125'nci maddesi uyarınca idam istemiyle dava açıldı. Kendisine tecavüz eden polisler hakkında suç duyurusunda bulunan Avcı'nın bu girişimi sonuç vermedi. Suç duyurusunun ardından başlatılan soruşturmaya takipsizlik

kararı verildi. Avcı bunun üzerine Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvuruda bulundu.

ŞÜKRAN AYDIN: Mardin'in Derik İlçesi'nde 30 Haziran 1993 tarihinde ailesiyle birlikte gözaltına alınan Şükran Aydın, üç gün gözaltında tutulduktan sonra serbest bırakıldı. Aydın, serbest bırakıldıktan sonra askerler tarafından tecavüze uğradığını belirterek Savcılığa başvurdu. Türkiye'deki hukuki mücadelesi sonuçsuz kalınca 21 Aralık 1993 günü AIHM'ne başvurdu. Ve aradan 4 yıl geçtikten sonra dava sonuçlandı. AIHM 25 Eylül 1997 tarihinde davayı karara bağlayarak Türkiye'yi 25 bin sterlin (7 milyar TL) ödemeye mahkûm etti. Türkiye mahkûm olduktan sonra Derik eski Jandarma Tabur Komutanı Musa Çiğil hakkında "ırza tecavüz" suçundan Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yeniden dava açıldı. Dava sürüyor. Aydın'ın davası AIHM'de kabul edilen ilk tecavüz olayı.

DİPNOTLAR

1) İsviçre'deki Fribourg Üniversitesi öğretim görevlilerinden Dr. Alberto Godenzi'nin, 4000 erkek üzerinden yapılan araştırmasına göre, erkeklerin kadınlara ilişkin tercihleri şöyle sıralanıyor: Yüzde 94'i güzellik ve seksilik; yüzde 87'si sadakat; yüzde 84'ü güvenilirlik; yüzde 48'i evcimenlik; yüzde 36'sı mizah duygusu; yüzde 28'i kendine güven; yüzde 19'u zekâ. (Hürriyet, 21 Aralık 1997, s.4)

2) Yüzyıllar öncesinden günümüze ulaşan atasözlerinden kadınlara ilgili ağır yergiler vardır: Örneğin, "At ile avrada inanılmaz", "Avradın öfkesi avrada geçer", "Avrat gibi düşman olmaz; güler bildirmez, köpek gibi dost olmaz ular bildirmez", "Avrattan vefa, zehirden şifa", "Bal arıdan, kavgı karıdan çıkar", "Er kocadıkça koç olur, kadın kocadıkça hiç olur", "Kadının aklı gah uzanır gah kısılır", "Kadının fendi erkeği yendi", "Kadının sofusu şeytanın maskarası", "Kadının işi tavukların eşinmesine benzer", "Kadınla çıkma yola, başına gelir türlü bela", "Kadında vefa, borçluda sefa aranmaz", "Avradı bet olanın sakalı erkeğin ağarı", "Dul karı şeytan karı, aldattır alır bekarı", "Etsiz avrat, yularsız at", "Kadının eli kaçık sapında kararır", "Kadın yataktaki, bebek beşikte sevilir", "Avradın malı eşeğin nali".

3) İşte çeşitli evlilik yorumları: Anonim, "Evlilik bir sözlük değil, cümledir"; Çehov, "Yalnızlıktan korkuyorsan evlen-

me"; Clendage, "En mutlu evlilik sağır bir adamla, kör bir kadın arasında olmalıdır"; Goethe, "Aşk idealdir... Evlilik gerçek... İdealle gerçeğin karışması asla cezasız kalmaz..."; Montaigne, "Evlilik bir kafestir... Dışarıdakiler içerideki yaşamı, içerdekiler dışarıdaki yaşamı özler".

4) 8 Mart 1857'de New York'ta 40 bin kadar kadın işçi 8 saatlik çalışma süresi ve eşit işe eşit ücret istemiyle grev yaptı. İlk kez kadınlar bu kadar çok ve kararlıydılar. Grev polis müdahale etti ve yargın çıktı. 100'den fazla kadının hayatını kaybettiği bu grev emekçi kadınların mücadelesinde önemli bir dönüm noktası sayılır. 1910 yılında Kopenhag'da toplanan 2. Sosyalist Enternasyonal'de, Clara Zetkin'in, grev sırasında ölen işçi kadınların anısına her yıl 8 Mart gününün "Uluslararası Kadınlar Günü" olarak kutlanması önerisi kabul edilmişti. 16 Aralık 1977 tarihinde Birleşmiş Milletler'de, 8 Mart'ı "Kadın Hakları için Birleşmiş Milletler Günü" olarak ilan etti. 8 Mart o günden beri tüm dünyada kutlanırken, kadınların en can alıcı sorunu olan 'eşitsizlik' bütün canlılığını koruyor.

5) 1975 Mardin-Savur doğumlu Zeynep, bir konfeksiyon işçisiydi ve İzmir'e akrabalarını ziyarete gittiği. Bir gece kapıları çaldı. Evlerine gelen Terörle Mücadele Şubesi'ne bağlı polisler tarafından gözaltına alındı, elleri kelepçelendi, gözleri bağlandı... Ormanlık bir alanda indirilen Zeynep, burada çıplak soyularak cinsel tacize uğradı. Zeynep'in yaşayacakları bundan sonraydı. İzmir Emniyeti'ne götürüldü, burada 'tezgaha' yatırıldı ve her türlü işkenceyi gördü. "İtirafçı olmanı istediler. Yanıtını bilmediğim sorular sordular. Çıplak haldeyken birbirinin kucakına attılar. Birkaç kişiydiler. Makatıma cop soktular ve daha sonra birisi bana tecavüz etti" diye anlatabiliyor Zeynep Avcı. O da tecavüze uğramayı bir 'lekeleme' olarak değerlendirdiği için binlerce kadın gibi olayı gizlemeye karar vermişti. İzmir Emniyeti'nden İstanbul Emniyeti'ne getirildikten sonra tutuklanarak Gebze Cezaevine götürüldü. Hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 125'nci maddesi uyarınca idam istemiyle dava açıldı. Gebze Cezaevi'nde yattığı ilk iki ay, geceleri uyku uyuyamadı, kabuslar gördü, koğuşunun bir kenarına çekilip ağladı ve kimseyle ilişki kurmadı. İki ayın sonunda olanları arkadaşlarına anlattı ve kamuoyuna yansımalarına ikna oldu. Basın açıklaması yaptı, avukatlarını devreye sokarak polisler hakkında suç duyurusunda bulundu fakat henüz Adli Tıp tarafından jinekolojik muayeneye dahi tabi tutulmadı.

Kadının özgürleşmesi

Mehmet YEŞİLTEPE

Her şeyi, kâr-zarar haneleri üzerinde yaptığı etkiyle değerlendiren kapitalizm; kadını, kullanılabilir/yararlanılabilir özellikleri ile tartar. O bir metadır; metanın da, kullanılması gibi alınıp satılması da doğaldır!..

Köleliği kaldırmayan, ona ücretli bir biçim kazandıran kapitalizm; kadının şahsında köleliğin her biçimini korur. Köleye özgü olan dayak, kadın için halen geçerlidir. Sahibinin yerini kocası almıştır. Satılırken karşılığı "çeyiz, haşlak, vb."dir. Kölenin uyması gereken yasalar vardır; uymazsa, kaçarsa cezalandırılır. Kadın, nikah sözleşmesinin yasalardaki karşılığı ve toplumsal arka planı ile köleden farksızdır. Kimi dönem, kaçması değil, mutfaktan çıkması bile ceza sebebidir. Gündüzleri açığıdır, temizlikçidir, çocuk bakıcısıdır; geceleri seks kölesidir; zorunlu mesai yapar.

Kadının özgürleşmesi, sırf kadın olunması sebebi ile uğranılan hak-sızlıklara, bugünden savaş açmayı ama, gerçek kurtuluşun devrimden geçtiğini bilmeyi gerektiriyor. Devrimciliğin özgürleştirici pratiği, kadını nihai kurtuluşa götürecektir olsa da; bugün için atılacak hiçbir adım küçümsememeli, bir basamak olarak görülmelidir.

İnsanı insandışlaştıran ve giderrek hayvanla farkını azaltdiren, yaratıcı üretkenliğin gelişimine engel oluşturan kapitalizm; kadın-erkek ilişkilerinin insani boyutlarını küçültürken, hayvani boyutlarını büyütür. Böyle bir ölçüğe karşılık düzen ilişkilerde kadının "mal" olması gibi, "ortak mal" olması da mümkündür. Tersine ise, insandışlaşmadan in-

sanlaşmaya doğru evrilen ilişkilerde, keşfedilmemiş onlarca güzellik; savrulmaya, doyumsuzluğa, hiçlik girdabına son verecektir. Doyumsuzluk histerisinin çarpık sonuçları, onu koşullayan maddi ve kültürel nedenleri ile birlikte ortadan kalkacaktır. O zaman insanlar, kiminle, nasıl, hangi koşullarda ilişki geliştireceğine bugünden çok daha sağlıklı biçimde karar verebilecektir.

Burjuvazi, komünizme kara çalarken de kadını alet eder. Amacı kadını korumak değil, komünizmi kötülemektir. Kadının ortaklaştırılmasından, fuhuştan söz eden burjuvazi, bunca bataklığın müsebbibi kendisi değilmiş gibi saldırıya geçerken, kadını bir kez daha aşağılar. Özel mülkiyete dayalı toplum biçiminin bir hücresi olan aileyi kutsarken; her türlü sömürü gibi, cins sömürünün ve çocuk emeğine dayalı sömürünün onunun açık kalmasını amaçlar.

Komünizmin asıl olarak sağlayacağı şey, kapitalizmin kaynaklık ettiği her türlü kötülükten arınmış bir ortamdır. Bu bağlamda, komünizme atfedilen olumsuzluklara baktığımızda, kapitalizmin kendi resmini görürüz: "Ama siz komünistler, kadınların ortaklaşalığını getirmek istiyorsunuz, diye bağırıyor tüm burjuvazi bir ağızdan.

Burjuva, karısını salt bir üretim aracı olarak görüyor. Üretim araçlarının ortaklaşa kullanılacağını duyuyor ve doğal olarak, ortaklaşa olma yazgısından kadınların da aynı şekilde paylarına düşeni alacaklarından başka bir sonuca varamıyor.

Hedeflenen gerçek noktanın, kadınların salt üretim araçları olma durumuna son vermek olduğunu akına bile getirmiyor.

Kaldı ki, burjuvalarımızın sözümona komünistler tarafından açıkça ve resmen yerleştirilecek olan kadınların ortaklaşalığı karşısında gösterdikleri erdemli öfkeden daha güçlü hiçbir şey olamaz. Komünistlerin kadınların ortaklaşalığını getirmelerine gerek yoktur; bu çok eski zamanlardan beri zaten var.

Burjuvalarımız, kendi proleterlerinin karılarını ve kızlarını ellerinin altında bulundurmamakla yetinmiyorlar ve resmi fuhuşu bir yana bırakırsak, birbirlerini baştan çıkar-maktan büyük zevk duyuyorlar.

Burjuva evliliği, gerçekte, evli kadınlarda ortaklık sistemidir ve dolayısıyla komünistler, olsa olsa, kadınların ikiye bölünmüş ortaklaşalığı yerine açıkça yasalastırılmış olanını getirmeyi istemekle suçlanabilirler. Zaten, apaçiktır ki, bugünkü üretim biçiminin kalkmasıyla birlikte, bu sistemden çıkan kadınların ortaklaşalığı da, yani resmi ve özel fuhuş da kalkacaktır." (K. Marks-F. Engels, Komünist Manifesto; Sayfa: 129)

Elbette ki bugün için de, insan-lararası ilişkide belirli bir kalite seviyesine ulaşmak, varolan bataklığa rağmen kirlenmemek mümkündür. Kendi cinsi gibi, karşı cinsle de barışık olabilen, farklılıklara tahammülü "yük" değil, paylaşım şekli olarak algılayan, insan sevgisini soyut bir söylem olmaktan kurtarıp, nedenleri ile beraber yaşamında somut hale getiren ve daha önemlisi; kendinde devrim yaparak, sistemin giydirdiği gömleği çıkarıp atabilen insanlar, bu koşulu yakalamış demektir.

Başka cinsi ezen bir cinsin özgür olamayacağı gerçekliği, kadın sorunu en az o kadar da erkek sorunu

haline getirir. Kendi kaderinin tayin edilmesinde kadın, özne rolünü kendisi oynayacak ise de, erkeğe -sorunun ezen tarafı olarak- önemli görevler düşer. Kadına, her alanda varolma, kendini özgürce ifade etme olanağı tanıdığında -beklemeyenler için- şaşırtıcı bir performans gösterdiği defalarca kanıtlanmıştır.

"Kadınlar, örgütlü, politik bilinçli ve aktif oldukları zaman büyük bir güçtür. Deney öğretiyor ki, kadınların katılmadığı, halka yararlı hiçbir büyük dava gerçekleştirilemez." (Dimitrov)

Kadınların meseleleri tüm duyguları ile sahiplendiği, haksızlıklar karşısında tavizsiz davrandığı, disiplini uygulamada ve uygulatmada kararlı olduğu vb. sonuçlar çıkarıp sıralamamız gerektiğinde, bu listenin kadınların lehine büyüyeceğini söylemek hiç de abartılı olmayacaktır.

Lenin'in, Komün deneyi ile ilgili olarak aktardığı, aşağıdaki bilgi de konumuzun anlamını güçlendiriyor:

"Mayıs 1871'de İngiliz bir dergi de yazan, Komün'ün bir burjuva gözlemcisiyle, 'Fransız ulusu sadece kadınlardan oluşuydu ne korkunç bir ulus olurdu.' Kadınlar ve 13 yaştan itibaren çocuklar Komün sırasında erkeklerin yanında mücadele ediyorlardı ve burjuvaziyi alaşağı etmek için gelecek mücadelelerde bu farklı olmayacaktır. Proleter kadınlar, iyi silahlanmış burjuvazinin, kötü silahlanmış proleterleri nasıl vurduğunun pasif seyircisi kalmayacaktır." (Gençlik Üzerine, Lenin-Stalin, Sayfa:57)

ATAERKİL NORMLARIN OLUŞTURDUĞU AĞIRLIK, GERÇEKÇİ BİR YAKLAŞIM GELİŞTİRMİYİ GÜÇLEŞTİRMEKTEDİR

Hemen her konuda karşımıza çıkan, bilinen bir gerçektir; yaşam içerisinde karşılaşılan sınırlı örneklerle, sahip olunan sezgilere ve kulaktan dolma bilgiye dayalı olarak yapılan yorumların başına "bilimsel" sözcüğü bir aksesuar gibi yerleştirilir. Bu

tür durumlara, yarım-bilgi ile iş yapılan yerlerde daha sık rastlanır. Nitekim, üzerinde yaşadığımız coğrafyada; eksik bilgiyle kanaatler geliştirme, hükümlere varma alışkanlığı bir hayli yaygındır.

Kadına dair sahip olunan bilgi, çoğu kez, üzerinde hiç tartışılmamış ve gerçek kaynağı bilinmeyen kimi hükümlerin bir araya getirilmesine dayanır. Bu, bir söylence, bir atasözü, bir fıkra veya bir toplum yargısı olabilmektedir. Kadın asidir, kadın aksidir, kadın deniz gibi güvenilmezdir, kadın kıskançtır, vb. hükümleri tartışma konusu etmek bile anlamlı gelmiyor. Ama ne yazık ki, "bilimsel" tahlillere malzeme edilebildiği için, kısaca değinmekte yarar görüyorum. Örneğin, bu özelliklerin hepsi, neden bir cinse ait olsun ki? Bir insan, hangi durumlarda kıskanç olur; bunun içsel ve dışsal nedenleri nedir? Önsel sebeplerin rolü hangi orandadır? gibi sorulara cevap arandığında, sanıyorum ki, söz konusu ibareler bu denli rahat kullanılamayacaktır. Hatta, tarihsel evrim içerisinde, bir dönem erkeğe ait olan bir özellik, bir başka dönem kadında oluştuğuna dair örneklerin var olduğu düşünülürse; "kadınca" ve "erkekçe" diye ayırdığımız pek çok özelliğin, subjektif verilere dayandığını görürüz.

Bugün bizler için asıl önemli olan ve öne çıkarılması gereken şey; sınıflı toplumun sebep olduğu -kadının aleyhindeki- eşitsizliktir. Bunu yaparken, kadının erkeğe göre durumunu irdelemek, ihtiyaç haline gelebilir. Ancak, bu ihtiyacı, öznel kanaatlerle karşılama yoluna gidilmemelidir. Örneğin, "kadının iradesinin güçlü olmadığı" biçiminde bir iddia; ne denli kabul edilebilir ki? Bunun tersi örnekler ezberimizi bozunca, kaba-hatini bilimsellikte mi arayacağız? Hatta, ille de pratik görüntülerden sonuç çıkaracak olursak -ve kadına dair ataerkil normlardan hareket etmeyeceksek- kadının, erkeğe oranla, çeşitli konularda üstünlük taşıdığını rahatlıkla öyleyebiliriz.

Eğer, erkekle kadına kol güreşi yaptırmayı düşünmüyorsak ve "güç" denince, salt "pazu gücü"

olarak algılamıyorsak; erkeğin kadından daha güçlü olduğu kanaatini sorgulamak durumundayız.

KAPİTALİZM VE KADIN

Kapitalizm, kendinden önceki toplum biçimlerinden devraldığı erkek egemenliğine dayalı ilişkiyi, kendi işleyiş koşullarına uydurmuştur. Kadın sorunu, eski toplumlara dayanıyor olmakla birlikte; ilk kez kapitalist sistemde, kadının kendisi tarafından tanımlanan/bilinen bir sorun halini almıştır. Sokağa çıkan kadın, girdiği hemen her ilişkide, cinsel hiyerarşi ile yüz yüze gelir. Cinsel önyargılı, ataerkil ilişkiler kapitalizmin yapılanışında içkindir.

Kapitalizm koşullarında kadın, toplumsal üretime katılıp, işgücünü satarken sermayedar tarafından ezilir. Aynı kadın, iş saatleri dışında, bir başka iş yüklenir. İşgücünün yeniden üretimi için, evde gerekli çabayı gösterir. Varsa eğer, çocukların bakımını yapmak/yetiştirmek ve böylece işgücünün devamlılığına hizmet etmek, yine kadının görevleri arasındadır. Bütün bu yükleri kaldıran ve bunu yaparken sesini çıkarmayan kadının, söz konusu edilgenliği, erkek egemen ideolojinin içselleşmiş olmasına dayanır. Erkeğin bizzat şiddet kullanarak kabul ettirdiği bir rol değildir bu. Kendi çıkarlarına yabancılaştırılan kadın, varolan cinsel hiyerarşi paralelinde düşünüp hareket ederken, tahakküm ilişkisini her gün yeniden yaratır. Bu durum, aynı zamanda sistemin bir bütün olarak, ataerkil bir dokuya sahip olması sebebiyle; varolan sınıfsal egemenlik ilişkisinin de devamına katkıda bulunur. Bu gerçeklik, eşitsizliğin/ezilmenin tezahür ettiği noktada müdahale edilerek çözülemeyecek denli kapsamlı olduğunun da ifadesidir. Buradan, tekil müdahalelerin gereksizliği sonucu çıkarılmamalıdır. Tek tek insanları değiştime çabasından, gelişen fiillelere müdahaleye dek; bu yöndeki her adım, anlamlı ve gereklidir. Ancak, bununla yetinmeyip; gerçek kurtuluşun, kapitalizmin yıkılmasından geçtiği bilinci canlı tutulmalıdır.

SUÇU, SUÇLU İLE AÇIKLAYAN KAPİTALİZM; TECAVÜZ FİİLİNİ DE SALDIRGANIN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE GEREKÇELER

Kapitalist sistem, kimi suçların kaynağında, kendi yapısal özelliklerinin olduğunu gizlemek üzere birtakım düzenlemeler içerir; diğer bir ifade ile, kendini güvenceye alır. Örneğin, farklı anlamlar yüklemek istedikleri pek çok gösteride/saldırıda, eylemcileri "meczip" ilan etmek; suçlu, suçlu ile açıklayıp sistemi aklama amaçlıdır. Aynı şey, "tecavüz" fiilinde de gözlenmektedir. Gerçekte toplumiçi yönlendirmeler, toplumsal öğrenme kalıpları; bir tecavüzü mümkün kılacak her türlü basamağı taşır. Ancak, insanlar sürekli olarak; tecavüzünün hasta, sapık, psikopat, vb. olduğuna şartlandırılır. Halbuki, ne gözlemler ne de yapılan araştırmalar, bunu doğrulamıyor. Buna uygun ancak %5 düzeyinde örneklerle rastlanmakta ve geriye kalanlar, "normal" insanlar tarafından gerçekleştirilmektedir. ABD'de, her 6 dakikada bir kadın tecavüze uğruyor, bunun, salt psikopatlarca yapıldığı düşünülürse, bu durum ABD'ye dair -psikopat oranı itibarıyla- yeni bir değerlendirmeyi daha ihtiyaç haline getirecektir...

İstatistiklere göre; kadınları döven erkeklerden %49'un, tecavüz edenlerin %42'si, yaralayanların %72'si ve öldürenlerin %42'si bu kadınların eşleri ya da babaları. Bu da doğal olarak, "akli denge" gerekçesini boş çıkartıyor.

Gerçekte, "normal" olarak bilinen ilişkilerin önemli bir kısmında, tecavüzün alt unsarlarına rastlanır. Kadın, öyle bir tablo içine yerleştirilmiştir ki; onun dövülmesi, ezilmesi, tecavüze uğraması; gerektiği düzeyde bir tepkiyle karşılaşmaz.

Size bir "fıkra" aktarmak istiyorum:

Yargıç, bir tecavüz davasında tanığa soruyor, "Neler gördün, anlat",

Tanık, cevap veriyor: "Ben boyacıyım, merdivene çıkmıştım, bir de baktım ki karşı dairenin kapısını birisi kırıp içeri girdi". Hakim, "Sonra?" diyor. Tanık, "Kadının üstüne atladı, önce gömleğini sonra eteğini yırttı". Hakim, yine "Sonra?" diyor. Tanık, "Sonra da kadının üstüne çıktım". Hakim, "Sonra?" diyerek devam etmesini istiyor. Tanık, "Valla ondan sonrasını göremedim çünkü merdivenden aşağı düştüm" diyor. Hakim sebepini sorunca da, "Merdivenin üzerinde beş kişiydik de" diyor.

Şimdi bir an için düşünün, bu "fıkra"nın anlatılamayacağı ve anlatıldıktan sonra doğal bir atmosferde karşılanıp, gülünüp geçilmeyeceği kaç mekan biliyorsunuz?... Sanıyorum ki, elde edeceğimiz sonuç, bir hayli düşündürücü olacaktır.

Kadına biçilen rolden, erkeğin koşullandığı ölçütlere kadar genel bir toplam aldığımızda; tecavüzü/tacizi mümkün kılan bir sonuçla karşılaşırız. Aile kültüründen yasalara, ahlak-tan edebiyata kadar her alanda kadını tanımlayan özellikler, ataerkil öğelerden oluşmaktadır. Ve bu, çoğu kez, varolan eşitsizliğin gölgelenerek varlığını sürdürmesine sebep olmaktadır.

KADINI ÖZGÜRLEŞMEYE GÖTÜREN SÜREÇ DOĞRU KAVRANMALIDIR

Demokratik kadın hareketi, heterojen bir yapıda olup, geniş bir yelpazeye yayılmış durumdadır. Böyle bir olguyu, **feminizm** kavramına sığdırmaya çalışmak veya ön ek'ler almış bir **feninizm** kavramı ile sorunu açıklama gayreti göstermek -objektif olarak- bir zorlamayı ifade eder. Aynı zamanda, içerikleri henüz bütünlüklü bir biçimde doldurulmamış olan ve kaygan bir zeminde varlık gösteren bu tür kavramlar, anlatılmak istenen fikri de bulandırır.

Önemli olan, bu türden tavrı alışları işlevsel kılmak ve ortak mecraya akıtılabilmenin araçlarını yaratmaktır. Gerçekte, kavga zeminlerinin çeşitliliği gibi, kadının özgürleşme çabası da çok geniş bir alanda varlık gösterir. Kadınlar, salt kadın olmaktan

kaynaklı sebeplerle bir araya gelebilir/gelmeli de... Nasıl ki bir doktor olmak, mühendis olmak, avukat olmak ortak paydasında bir araya geliyor ve bu durum; siyasal mücadelelerin gerekleri ile bir çelişme hali oluşturmuyorsa, kadınların da çok daha köklü nedenlerle, böyle bir adım atma hak ve meşruiyetleri vardır. Eğer sorun, siyasal perspektif çizme ve yol gösterme açısından ele alınıyorsa; böyle bir amacın, kendine ait araçları zaten mevcuttur. Bu iki durum, karşı karşıya getirilmeyecek türde bileşenlerdir.

Ezilen cins olarak kadının, yüzyıllardır biriken tepkisi, yanlış yere yönelse dahi anlayabilmek gerekiyor. Eziliyor olmaktan gelen haklılık, kadın için adeta iki kez geçerlidir. (Mao, Çin'de erkeklerin üç otorite -siyasi, klan, dini otorite- altında olduğunu; kadınların ise, buna ek olarak bir de koca otoritesine maruz kaldığını söyler. (Bkz. Seçme Eserler Cilt 1, Sf: 59) Bu çerçevede değerlendirildiğinde, kadın çevrelerinin geliştirdiği bağımsız örgütlenmeler ve yönelttiği demokratik talepler, "gerek-siz" görülmeyecektir.

Demokrasinin bir devrim sorunu olduğu ülkemizde, pek çok demokratik talebin, devrim/demokratik halk iktidarına havale edildiğine sıkça tanık olunması; sorunun doğrudan muhatapları ile siyasal yönlendirici mekanizmaları arasında bir açığı sebep olur. Burada, devrimcilere düşen görev, "an" ile amaç arasındaki bağı canlı tutmaktır. Nihai hedef bilinciyle yüklü olan, ama günü yanna feda etmeyen bir yaklaşım; kadının bugünkü problemlerini gözleterek atılan hiçbir adımı küçümsemez.

Kadının özgürleşmesini devrim sonrasına havale etmek, nasıl bugünü iskalamak anlamına geliyorsa; bugünkü koşullarda köklü bir çözüm beklemek de yarını iskalamaktır. Kadının ezilmesine zemin hazırlayan ve gerek maddi, gerekse kültürel olarak besleyen koşullarda yapısal bir değişim yaşanmadığı sürece, sözkonusu eşitsizlik yaşamı şansı bulacaktır. Ters durumlar da ise; oluşan maddi zemin üzerinde, ev işlerinin kolektif-

leştirilmesi (çamaşırhaneler, yemekhaneler, kreşler vb. biçiminde) ve kadının ekonomik özgürlüğüne kavuşmasıyla beraber önu açılan kadının özgürleşmesi süreci, devrimci bir iktidar tarafından iradi adımlarla desteklendiğinde; tarihte henüz rastlanmamış düzeyde eşit, üretken ve nitelikli bir insan ilişkisinin asli bileşenlerinden biri haline gelecektir.

İNSANLARARASI DUYGU İLİŞKİLERİ, İNSANLIĞIN TARİHİ KADAR ESKİDİR

Erkeğin tekeli altında yürüyen mevcut ilişkileri değiştirmenin ve kadını özgürleştirmenin yolu, **karşı-tekeli** oluşturmak değildir. Karşı tarafı baskı altında tutan tarafın da gerçekte özgür olmayacağı; en azından, bizim özgürlükten anladığımızın bu olmaması gerektiği bilinmelidir. Aynı zamanda, **tahakküm; sevgiye, gerçek anlamda mutluluğa izin vermez.** Sorunu, bir reaksiyon kültüründen kurtarıp, doğal temellere oturtmak durumundayız.

Tek tek örneklerin sınırları içerisinde tartışıldığında; reaksiyonun, hatta **karşı-şiddet** kullanmanın mümkün ve gerekli olduğu düşünülebilir. Ancak, bizler için, sorunun kökten ve kalıcı çözümüne dayalı bir yöntem geliştirmek, öncelikli olmak durumundadır. Bu bağlamda, tekil sorunların çözümüne kapalı olunmamalı; ama, bunun da gerçek kurtuluşu götüren ana yönelime katkısı gözlemlenmelidir.

İnsanlararası duygu ilişkileri, insanlığın tarihi kadar eskidir. Bu ilişkiler, sınıflı toplum sebebiyle bozucu etkilere maruz kalmaya dek, doğal bir evrim geçirmiştir. Günümüzde ortaya çıkmış olan sonuçlar ve norm olarak kabul edilen ilişki biçimleri, bu bozulmanın izlerini şu veya bu oranda taşır. Hatta, sosyalizme atfen anılan ve alternatif ilişkiye örnek olarak tasarlanan biçimleri kazıdığımızda, çoğu kez, kapitalizm öncesi

yaşam kesitleri ile karşılaşırız.

"İnsanlararası duygusal ilişkiler, özellikle iki cins arasındaki ilişkiler insandır var olduğundan beri var olmuştur. Cinsel sevgi, özellikle son sekiz yüzyıl boyunca gelişti ve kendisini bu dönem boyunca, her şübin kaçınılmaz eksenine haline getiren bir yer elde etti." (Felsefe İncelemeleri, Marks-Engels, Sayfa:34) diyen Engels, bu ilişkinin bozulduğuna işaret etmektedir: *"Benzerlerimizle olan ilişkilerimizde salt insanca duygular duyuramaz olanağı, daha bugün, içinde hareket etmek zorunda olduğumuz uzlaşmaz karşıtlik ve sınıf egemenliği üzerine kurulu toplum tarafından zaten yeterince bozulmuştur."* (Age, Sf:36)

Bu bozulmanın etkisi dikkate alınmadığı taktirde, yukarıda da belirttiğim gibi, ölçü alınması gereken kesit konusunda yanlışlığı olasılığı yükselecektir.

Karşı cins birlikteliğinin ifadesi olan ilişkilerde kadın ve erkeği, birbirine güç katan değil; birbirini sırtına yük katan taraflar olarak gördüğümüz sürece, yüzyıllarca biriken ataerki kültürün etkisinden kurtulmak olanaklı olmayacaktır.

Tarafların birbirini rakip olarak gördüğü durumlarda sevgiyi büyütmenin, aşkı yaşamının olanağı yoktur. Taraflar birbirini tüketirken; gerçekte yaşamı iki kişilik bir enerji ile karşılayabilmenin gücü ve insani paylaşımın en üst boyutunu yaşama coşkusu, çok ucuz şeylere feda edilir.

Kimi değerler, ancak paylaşılınca gerçek anlamını bulur ve giderek çoğalır. Sevginin bir verme etkinliği olduğu gerçeği; bedel ödeme veya fedakarlık noktasına kadar daraltılmamalıdır. Buradaki verme fiili, **mutluluk verenin daha mutlu olacağı** gibi özel bir anlam yüklenmiştir. Kaldı ki, insanlararası ilişki-bozucu etkiler sözkonusu olmadığı sürece- doğası gereği, sevmek ve sevilme etkinliğini barındırır.

Cehennemi tanırsın diye ateşin çemberinden geçirdim düşlerimi
Ama, bana mısın demiyor...
Her gece
mavi rengini damlatıyor içime
insanın en insan yerinden alınmış gözbebeği doğallığında bir sevgi...

Tüm koşullanmalarımızdan sıyrılıp, sevginizi, özgür bir ortamda ve saygıyla bir arada yaşamaya başladığınızda; "kadın işi" diye bilinen işlerin pekala "erkek işi" de olduğunu göreceksiniz. Çünkü, tüm boyutlarıyla paylaşılan bir yaşamın içerisinde "ev işleri" kaybolup gidecek;hatta, bir zevk haline gelebilecektir. Bilinmelidir ki, böyle bir paylaşım, elmayı ikiye bölmekten çok daha ileri boyutlar içerecektir.

(...)
Bak,
havalanan keleş
görüyor musun?
renkleri senin
yumuşaklığı benim olsun.
Hayır hayır!
Yumuşaklığı da senin olsun.

Her şeyi paylaşalım seninle
ama, ikiye bölmeden...
"sıcak bir somun gibi" değil yani
"Tüm güzellikler senin olsun"
der gibi.
Çıkarıp yüreğini kafesinden
"al, seninkinin yanına koy"

Burada, Flora Tristan'ın aşk konusundaki yaklaşımını hatırlamakta yarar var: *"Eserlerimde ileri sürdüğüm görüşleri hayatımda uyguluyorum; kadının bağımsızlığını savunurken, bundan onun her konuda tam anlamıyla özgür olmasını anlıyorum; aşkta da insiyatif olmasını; sevdiğine: "seni seviyorum, benim olur musunuz?" diyebilmesini istiyorum. İşte kadını erkek arasındaki sevgi ilişkileri böyle olmalıdır."*

Devrimci adalet ve demokrasi sorunu (3)

Umut SENGÜL

“Kendi ızığına okyanuslardan
emen yıldızların ahenginde, okya-
nusların maddi hareketi olacaktır.
Ne kadar herrak parıldar kusanırsa
yıldız alemi, okyanusların çehresini
süsleyen renkler, o denli uyum sağ-
layacaktır yıldız sonsuzluğuna.”

ÖNCÜLERİN SOSYAL PRATİĞİNDE, ADALET VE DEMOKRASİ SORUNU

Önceki bölümlerde sorunun ele alınışına ve kimi teorik vurgularına dair bakış açımızı özetlemeye çalıştık; bu teorik soyutlamaların pratik bağintılarını ve pratikteki işlerliklerine de değinmeye çalıştık. Bu bölümde ise; daha ziyade sorunun en can alıcı noktası olarak gördüğümüz ve bu mecrada doğru bir rotaya oturtulmasının zorunlu olduğuna inandığımız, öncülerin sosyal yaşamında aldığı boyutları irdelemeye çalışacağız. Çünkü yönlendirme ve öncülük etme misyonuna soyunduğunu idda eden her çevrenin bu konulara dair somut sunular oluşturmaları ve en önemlisi de pratik dünyasında buna uygun davranması gerekmektedir.

Sorunun "can alıcı" noktası diye vurgu yaptığımız kapsama bir çok kimsenin ve çevrenin katılacağını biliyoruz. Bu "can alıcı"lık; yönlendirme

faaliyeti ve öncülük gereği dahilinde; gelişmeleri şekillendireceği ve bu gelişmelere kendi rengini vereceği yadsınamayacağına bağlı olarak ele alınmalıdır.

Denilebilir ki, bütün toplumsal dönüşümlerin bilinç yanıyla ilgili olan her iradi müdahale, bu şekillenmeyi kendi eksenine göre ayarlayacaktır ve genel anlamda kaçınılmaz bir durum olacaktır. Bu yapılandırmaların nitelikli ve kalıcı düzeyde gerçekleştirileceği her koşulda hükmetmek, ya da yığınların yönelimini elde tutmak mümkün olmamıştır.

Burada özellikle de, adalet ve demokrasi kavramlarının soyutlanarak ele alınışlarından ziyade, pratik alanda var olan uygulama biçimleri ve bunların teorik saptamalarla ne kadar uyum içinde olduklarını; yine toplumsal pratiğimizin tarihinden örneklerle irdelemeye çalışacağız. "Öncü" olarak tanımladığımız kavram çerçevesinde, devrimci nitelikte olup, kendilerinin öncülüğünden şüpheleni olmayan tüm kesimleri ifade edecektir. Sonuçta her kesim, "en doğru" olanın kendisinde olduğunu savunduğunu ve öte yandan bu doğrularını uygulamada tereddüt etmediğini/etmeyeceğini bildiğimizde; kendimizce eleştirdiğimiz ve ifade etmeye çalıştığımız düşünceler içinde kendi öncülük anlayışımıza ulaşmış olacağız. Var olan ve olması gerekeni irdelerken amaç, doğruları, daha doğrulara göre yol almak, bir sorgulama

ve düzeltme eksenini oluşturmak ve uzun yürüyüşümüzün öncel adımlarını daha kararlı ve daha sağlam zeminler üzerinde koşturulamaya çalışmak; bu bağlamda dosalarımızı ve kendimizi silkelerken biriktirdikleri güçlendirmek olacaktır. Halka güven vermenin biricik yolu, öncelikle kendimizi günahlarımızın esiri olmaktan çıkarmaktır.

Hiçbir toplumsal devrim, kendi öncülerine ulaşmadan zor kalelerini aşmaya muktedir olamamıştır. Aynı şekilde, hiçbir öncülük yığınların bilincine hükmetmeden, yığınları devrim katma kudreti gösterememiştir. Bu iki tamamlayıcı arasındaki ilişkileri doğru saptamak ve ona uygun duruşlar göstermek hayati önemde olacaktır. Birbirini etkileyen koşullayan ve kesinlikle ayrı olarak ele alınamayacak olan bu bağıntıları irdelemeyi önemsiyor ve bu konulara dair çalışmaların yapılarak, pratik alanda da somut adımların atılmasını önemli bir ihtivac olarak ele alıyoruz.

DEVRİMCİLER (ÖNCÜLER) ARASI MÜCADELE, BİRLİK VE DEMOKRASİ SORUNU

Öncelikle belirtmek gerekir ki, yaşamın dünyasının düşlerle örülü olmadığı, tüm tasarımlarımızın bugünden yaşamın realitesine uygunluk arz eden ve o'nu değiştiren öze sahip olduğunu bilmek gerekir. Bundan dolayıdır ki,

Yığınlar kendi öncülerinin uygulamalarından tanıyacak ve kendisini bu uygulamaların bir bileşeni olarak kabul gördüğünde öğrenecek, sahiplenecektir.

Sorunun teorik yanlarının daha önce kimi yazılarda dile geldiğini biliyoruz. Sorunun öneminden dolayı burada bir kez daha kısaca değinme gereği duyuyoruz. Devrimciler arası sorunlara bakış; halk arası sorunların, devrimcilerle halk arasındaki sorunların ele alınışının mihenk taşıdır. Elbetteki sorun sadece teorik çözümlerle nezdinde değildir ve esas olarak da pratik uygulama noktasında önem içermektedir. Zaten yığınların ruhuna işleyen esas öğe de budur.

Yukarıdaki bölümlerde belirttiğimiz gibi, sosyalist demokrasiye öncel kriteri, yığınların iradelerinin özgür kılınmasıdır. Özgürleşme, tüm siyasal eylemin gelişimine bağlı olarak aşamalı bir gelişme seyri izleyecektir. Devrimciler, öncelikle yığınların -ezilenlerin- devrimci gelişimine ve onların kendi iradesini bu yönlü şekillendirmelerine öncülük etme görevi kullandıkları.

Bu eylemin uygulanışında biliyoruz ki, farklı maddi olgulara dayanan farklı ideolojik yansımalar, bir çok noktada ayrışan yapılar olarak şekillenmektedirler. Ve toplumsal muhalefetin en etkili bileşeni olarak, devrimci güçlerin edindiği yer en ileri düzeydir. Bunun böyle olması, burjuva sistemlerin alışkanlık ve siyasalarının kırıldığı ve devrimci kesimin bu etkilerden tamamen arındığı anlamına gelmiyor/gelmeyecek de.

Devrimci adalet ve sosyalist demokrasiye en üst düzeyde temsili de yine bu çevreler nezdinde ele alınacak ve giderek tüm ezilen yığınlara nüfuz edecektir.

Halkın örgütlü kesimini esas alarak, devrimciler ve reformcu-ilericiler nezdinde sosyalist demokrasiye işlevini tanımlamak önem arzedecektir. Burjuvazinin, özellikle de sosyalist yönetimlerin devrilmesi akabinde-sosyalizmi, kaba yaptırımcı, despotik yönetimler olarak gösterme çabalarının da etkisiyle oluşan yanlışları aşabilmenin en etkili yolu da, gerçek anlamda sosyalist demokrasiye nasıl bir somut ihtiyaç olduğunu tanımlamak gerekmektedir.

Yığınlar sosyalist demokrasiye ve devrimci adalet anlayışını; bizzat, devrimcilerin kendi aralarındaki işlevliklerden, halkın yaşamının her alanına dair kabul gördükleri ve uygulanmasında önyak olmaya çalıştıkları yöntemlerinden, semtlerde, köylerde, fabrika ve sendikalarda -yani her alanda- yığınların yaşamının düzenlenişinden, halka biçilen misyon, gösterilen saygı, taşınan duyarlılıklardan öğreneceklerdir. Bu minvalde, devrimcilerin sosyal pratikleri ve kurumlar arasındaki ilişkiler öğrenmenin de, öğretmenin de en etkili versiyonu olacaktır.

Sosyalist demokrasi ve devrimci adalet hiçbir grubun dar tekelindeki, işleyiş kuralları değildir/öyle de görülemez. Eğer sorun, her grup, birim, oluşum açısından kendi ekseninin dar kalıplarına uyarlanmaya çalışılırsa, orada "çıkamaz" en başından başlamış demektir. Ve biz de, -genel devrimci camiamızda- sorun teşkil eden görün-gülerin esas olarak bu dar kavrayıştan kaynaklandığını düşünüyoruz.

Özellikle de aynı devlet otoritesinin etki alanlarında bulunan devrimci yapılanma, kurum ve kuruluşların kendi ilişkilerini düzenleme noktasında, sosyalist demokrasi genellemelerini de alabildiğine tahrir eden bir işleyiş içine girerken; çok uzak bir ülkede ve çoğu kere çok az tanınan devrimci yapılanmalarla çok daha olumlu ilişkiler girilmektedir. Örneğin kendisini Maoçu, gören iki ayrı yapının ülke içindeki ilişkileri çatışmalara varırken, dünyanın bir başka ucunda -hatta çoğu kere politik yönelimleri itibarıyla, ülke içindekinden daha uzak bir duruş gösterdiği durumda dahi- daha yakın ilişkiler kurmak mümkün olabiliyor. Aynı durum kendini AEP'çi gören ya da Gueveracı gören güçler açısından da geçerli. Bu durum biraz, aynı ev içinde iki kardeşin çatışmalı olup, dışardakilerle yakınlaşmasına benziyor.

Bunların tümünün ciddi bir kavrayışsızlık ve içselleştirememe durumu olduğu gayet açık.

Yukarıda bahsettiğimiz biçimiyle, büyük veya küçük, halkın tüm devrimci-demokrat kurum ve kuruluşları; doğru ve yanlışları, reformcu ve devrimci, radikal ve liberal duruşlarıyla tüm kesimler sosyalist demokrasi ve devrimci adaletin uygulayıcıları, so-

ramluları ve denetçileridir. Tek tip bir politik belirleme olmayacağı gibi, farklı olanların mücadelesi siyasal-ideolojik tartışma ekseninde mücadeleyi, genel çıkarları koruma bağlamında da birliği içerir. Hiç bir kurum, kuruluş veya grup, parti vs., grupsal çıkarlar için genel değerleri yok etme hakkına sahip olmadığı gibi; halk için yola çıktığının iddiasında olan her kesim, halka, halkın devrimci-demokrat duyarlılıklarına karşı sorumlu olup, o'na hesap vermek zorundadır.

Demokrasi (genel anlamda bir diğer yanı), disiplini de içerir ve ondan ayrı olarak düşünülemez. Fakat, halkın ve devrimcilerin disiplin anlayışı kesinlikle "zor" ve "zorla yaparım" değil, aksine: sorumlulukları bilince çıkarma ve ona uygun davranma gönüllüğüdür. Bu nedendir ki, hiçbir yapı, grup, parti devrim adına ya da grup adına; halka karşı, devrimci-demokratik yapılanlara karşı zor uygulama hakkına sahip değildir.

Küçük, büyük; doğru yanlış tüm devrimci-demokratik kuruluşların, grupların siyasal ajitasyon, propaganda ve örgütlenme hakkı, sosyalist demokrasiye zorunlu öğesidir ve onun baskı altına alınmasının hiçbir haklı gerekçesi olamaz.

Ne yazık ki mücadele tarihimiz, bu gereklerin ihlal edildiği ilginç vehametlerle dolu. Bunların budala çocuk hastahıkları olduğunu anlamayan varsa hâlâ, -ki görüyoruz ki var- bunun giderilmesinin yolu, doğru tarzda gelişecek bir devrimci-demokratik baskıma oluşturmakta olduğunu bilelim.

Eylül öncesinin koşullarını değerlendiren, bir çoklarımızın yaşadıkları kimi ayrışıklara buruk bir mizaçla güldüğümüzü biliyoruz. Kurtuluş ile Dev-Yol arasında gelişen ve vahim boyutlara ulaşan çatışmanın nedeni "kot pantolonlar" olarak izah ediliyordu. Kot pantolonlar ekseninde yürüyen/yürüyecek olan siyaseti siz düşünün! Aslında nedeni hafifsetmek ya da abartmak tamamen yanlış ve meseleyi gerçek özünden koparma durumudur. Hiç bir neden, devrimcilerin devrimcilere, devrimcilerin halka şiddet uygulamaları haklı gösteremez. Nedenleri farklılaştırarak ya da abartarak yaşanan çatışmalar -fiili şiddet durumu- haklı gösterilemez. Hemen her grup, "ajitasyonda serbestlik, eylemde bir-

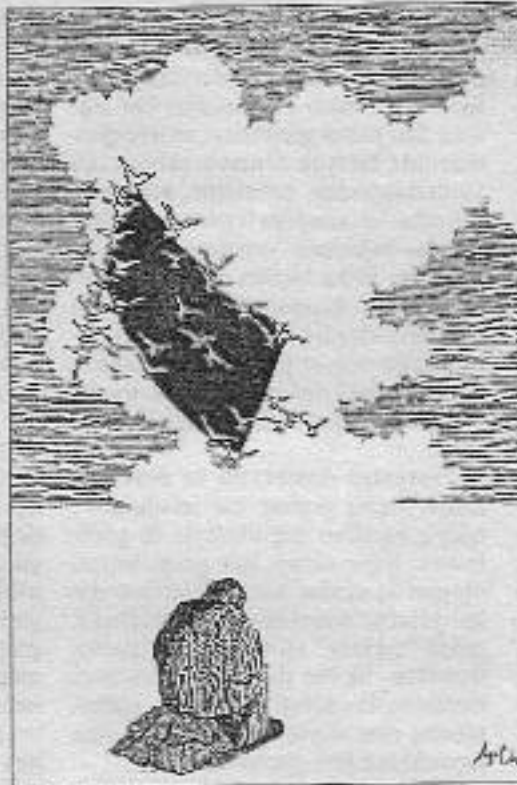
lik" ya da "halk arası çelişmeler dostane yöntemlerle çözülür" genellemelerini tekrarlamaktan usanmaz, ama hiçbir bu gereklerle uygun davranmak için kendini zorlamaz.

Burada bir noktayı açılmak isteriz. Devrimcilerle devrimciler, ya da devrimcilerle halk arasında denilirken, öncelikle bireysel yozlaşma, ihanet ve halka karşı olma durumlarını bunun dışında tutmakla birlikte, bunların ayrıştırılmasında da kesinkes, başta devrimci camianın gözlem ve yargılarına ve devamında halkın gözlem ve tasarruflarına sürülmesi zorunlu olarak görülmeli; genel devrimci kamuoyu tarafından, en azından çoğunluk tarafından devrimci görülüp -görülmemesi kıstaslarının belirleyici alınması gerekmektedir.

Bu genel yargılar, hiçbir zaman tek bir grubun tasarrufunda olmamalıdır ve öyle görülmesi de doğru değildir. Sosyalist demokrasinin en önemli işlevlerinden birinin katılım olduğunu belirtmiştik. Katılımı, en başında da devrimci yapıların gözetmesi gerekmektedir. Siyasal mücadele serbestliğinin ve örgütlenme faaliyetlerinin kayıtsız-şartsız tanınmasını zorunluluğu kabul görülmedikçe ve buna uygun davranılmadıkça, orada bir sosyalist demokrasi kavramından bahsedilemez.

Yakın zamanda İstanbul'un çeşitli bölgelerinde DHKP-C taraftarları ile SIP'liler arasında yaşanan gerginlikler ve şiddete varan tutumlar, açıktır ki, tarihten miras kalan bu çocukluk hastalıklarının tezahürüdür. Ve kesinlikle doğru görülemeyecek bir tutumdur. Kimi bölgelerde SIP'in faaliyetlerine ambargo uygulamak ya da denetimde tutmak gibi yaklaşımları, "biz buraları kan-can pahasına kazandık" diyerek temellendirmeye çalışmak açık bir yenilgi durumudur. "Kan-can" pahasına kazanıldığı doğru olabilir ve bundan sonra da tüm kazanımlar böyle olacaktır. Fakat, yığınların -halkın- devrimci demokratik işlevlerinin sağlanmadığı bir devrimci kazanımın ne anlamı olabilir?

Yani biz, karımız-camımız pahasına kazandığımız alanları, dışımızdaki

Baki Murat/Avustralya

devrimci demokratik kurum ve kuruluşların faaliyetine kapatacağı, orada sosyalist demokrasi ve onun en temel gerekleri olan halkın devrimci otoriteler arasında aynı yapıma hakkını tanımayacak, bu kazanımın halk açısından anlamı ne olacak?

Aynı biçimde, geçmiş süreçlerde ulusal devrimci güçlerin Dersim ve kimi alanlarda, kendi dışındaki devrimci güçlere yönelimi ve en uç biçimiyle altı TDKP'nin öldürülmesi vahim görüngülerdi. Geleneğimizin güçlerinin de önemli zaatları söz konusu olmuştur.

Sorun sadece devrimcilerin devrimciler karşısındaki tutumunda değil. Devrimcilerin halka karşı tutumlarında da kötü örnekler sunulmuştur. Bir çok önemli olayda dahi, halka hesap verme tavırından kaçınılarak, tepeci-buyruk tavırlar hemen hemen bir tarz halini almaktadır.

Halkın adaleti denilerek yapılan cezalandırmaların bir çoğunda bariz yanlışlıklar yapılmıştır. Ve doğru-yanlış kitlelere hesap vermenin zorunluluklarının dayatılmaması en vahim olan yanlış bir yaklaşım tarzı olmuştur. Ve bu tarz geldiği noktada, kim

neyi doğru yapıyor soruları çerçevesinde, ciddi bir güvensizlik zemini yaratmıştır.

Sorunun en kötü yanı, önce badirenden sonra, hâlâ eski tarzda döten, -hatta- geçmişe göre daha da pervasızlaşan yaklaşımların devam etmesidir. Adeta, yenilgi, dağılma ve yaşanan olumsuzlukların tepkisi olarak daha çok tepkici bir yönelim içine girilmektedir.

Halkın devrimci adaletinden bahsedilecekse, devrimciler kararlarında, -özellikle de yargılama ve cezalandırma türünden kararlarında- direk halkın katılımını gözetmek zorundadır. Yoksa bunun adı, halkın adaleti, hukuku vs. olmaz. Elbette bunun yol ve yöntemleri çeşitli özgünlükler içerecektir; ama, halka hesap vermek ve kendini halkın denetimine sunmak zorunlu bir kriterdir. "Ben öncüyüm, doğrusunu yaparım" yaklaşımı, halka hesap vermeyi, halkın, en başta da devrimci camianın katılımını dışalar. Tepecidir, dayatmacıdır ve sekterdir. Dolayısıyla, halkın kukuk ve adalet anlayışının temsilcisi ve sosyalist demokrasinin uygulayıcısı değildir.

Kimi özgün durumlar olur ki, kapsamlı bir ön açılım yapılmadan uygulanması gereken yaptırımlar olabilir. Kıyasıyla bir çatışma ve şiddetin yaşandığı koşullarda bu türden uygulamalar tümden es geçilemez. Fakat bu durumlarda dahi, olayların gelişimi, nitelik ve boyutları, uygulanış yöntemleriyle halka ve tüm devrimci kamuoyuna açılarak; eleştiri öneri ve halkın yargılarına sunulmayı gerektirir.

Devrimci güçler arasındaki politik mücadele, hiçbir biçimde temel birlik notalarının es geçilmesini getirmiyor. Mücadelenin en keskin olduğu savaş alanlarında dahi, uygun olmayan bir çatışma, kimi kere de fiili çatışmalara girildiği ve bu çocukluk tarzı devam ettirilirse, daha da girileceği görülmektedir.

Farklı politik belirlemelerin uygulanışında dayatmacılık ve bu dayatmalar üzerinden yaşanan gerginliklerde, sosyalist demokrasiyi dumura uğratan yaklaşımlar olduğu açık. Çoğu kere de bu politik farklılıkların devde kulak mısali olduğu görülmüştür.

'93'te Dersim'de orman kesimi

konusunda devrimci yapılanmalar farklı politikalar belirlemiştir. Parti-Cephe'li güçler, kesmeyi tamamen yasaklarken, gelenek güçleri köylülerin kendi yakacak ihtiyacı dışında pazar için kesimi yasaklamışlardır. Gelenek güçlerinin kararlarına uyanlar Parti-Cephe'li arkadaşlar tarafından uyanlır ve sertleşmeler yaşanır. Olay bir toplantıda ele alınır. Parti-Cephe'li arkadaşların sözcüsü Mürsel, gelenek güçlerini temsil eden AK sekreteri Nihat'tır. Bu küçük sorun öylesine bir noktaya gelir ki, karşılıklı "ayaklarınıza sakarız" tehditleri yapılır kitlelerin huzurunda.

Sorun bir arkadaşın, siyasal mücadelelerin gerekleri ve kitlelerin tercih hakkının kesinkes tanınması, bundan öte politik belirlemelerin kendisini eleştirerek, kazanımlara bu düzlemde varılması yönünde yaptığı ıknacı ve kazanımcı konuşmayla sorun hemen orada çözülür.

Benzeri bir dizi uygulamanın, var olan yanlış anlayışlardan beslenerek devam ettiğini şimdilerde de görebiliyoruz. Halkın büyük çoğunluğunun karar ve uygulamaları haline gelen politik yönelimlerin, kimi bireysel sabotaj edilme durumlarında kimi yapıtımlar uygulanamaz değildir, ama bunlarda dahi, mutlaka ıknacı ve dönüştürme öncel bir yöntem olmak zorundadır.

Kendi dışında farklı devrimci demokratik gruplara, kurum ve kuruluşlara ajitasyon/propaganda ve örgütlenme serbestliği tanımayan bir politik yönelim; devrim için zorunlu temel bir gereksinim olan halkın birleşik cephesini oluşturmada da mümkün değildir. Hiçbir cephe, farklılıkları ortadan kaldırarak kurulamaz. Böyle olması durumunda bu cephe olmaz. Bir yapının sadece kendi bileşeni düzeyindeki tek tip yoğunlukları olurdu.

Sosyalizmde, özellikle de partinin merkezi bünyesinde başlayan bürokrasi-yozlaşmaların önüne geçebilmenin yollarını zorlana bağlamında da, halkın iradesini, katılımını, örgütlenme ve değiştirme sorunlarını yeniden irdelemek gerekmektedir. Proletarya örgütlerinin işlerliği ve parti-sınıf ikileminde, üretim içindeki unsurların yönetimi de en aktif pozisyonda yürütmelemleri ya da parti yönetim kadrolarının da mutlaka üretimin içinde olması ve "insan" unsurunun sürekli bir düşünce devrimine tabi tutulması gibi gereklerin ye-

rine getirilerek; sosyalist demokrasi kurumlarının yaygınlık ve işlerlik kazanması gerekecektir.

Halkın öz yönetim aygıtlarının en nitel seviyelere doğru çekilerek, elit parti yönetimlerinin giderek erimesi de, ancak bu süreçlerden doğru sonuçlar çıkarılabilir ve halkın yönetim aygıtlarının çeşitli ve birlik içinde çatışmalı seyirleri sağlanabilirse bu mümkün olacaktır.

Bütün bu ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçlar bağlamında gerekli olan yönelimler bu günden bir tarz haline getirilemez ve şekillenme bu minvalde ele alınamazsa, doğru bir gelişim ve olumlu bir çözümlemenin sağlanması zorlaşır.

Bugün hareketlerin politik eksenine baktığımızda bir çoğu anti-faşist cephe, güç birlikleri, demokratik muhalefet cephelerine -adı ne olursa olsun içeriği pek de farklı olmayan oluşumlara- gidilme ihtiyacını belirtir. Teorik anlamda buna belirliyor olması yanında, pratikte bir yığın tezatlıkla iç içe yürünmekte. Kimilerini reformist, kimilerini ideolojik düşman, kimilerini de bizden ayrıldıkları için lafı bile edilmeyecek "ham"ler olarak tanımlayıp işin içinden çıkıldığı ve tek başına "her şey" bulunduğu görülmektedir. Asıl görülen odur ki, bu türden politik-pratik yaklaşımların şimdiki ve önümüzdeki kaybettirdiği yaşanan derin etkilerle açıkça tanıtılmıştır.

Uzun yıllar, tek başına kalmış olmasına rağmen düşmana teslimiyeti reddeden ve dağları kendisine sığırma alanı olarak alan Tekoşinli Kamer Özkan en son ulusal devrimci güçler tarafından, -geçmişten kalan çatışmaların söylemleri ahenginde- vuruldu. Teorik soyutlamaları ne olursa olsun, pratik yanlışları gün gibi açık olan ve halkın buna dair bolca dersler sunduğu öğretilerini de hiçe sayarak elde ettiğimiz ne olduğu da yine gayet açık.

Bunun adına, halk adaleti ya da demokrasi, ne denilirse denilsin hangi klasik ahlâklara bağlanmaya çalışılırsa çalışılırsa açıktır ki, kabul görecektir hiçbir yanı yoktur. Halka zarar veren ya da karşı-devrime hizmet eden bir konumda olmayan ve gezdiği alanlarda halk tarafından kabul edilen, sevilen konumda olduğunu iyi biliyoruz. Ayrıca bunun kitleler aczinde yarattığı tahribatların boyutunun görüldüğünü sanıyoruz.

Bu kimi yanlış uygulamaların be-

delinin oldukça ağır olduğunu gören ulusal devrimci güçlerin, son dönemlerdeki esnekliği, ittifak ve birlik politikalarının daha olumlu bir mecraya kaymasını sevinçle karşıladığımızı da belirtelim. Gerekli ve yararlı bu yönelim olduğu açık.

İşte tam da bu ömekte, halkın devrimci adaleti ve sosyalist demokrasi Kamer Özkan gibi devrimcilere dahi özgürlük tanımıyorsa, orada ciddi bir problem var demektir. "Siz birbirinize böyle yaparsanız bize ne yapacaksınız" diyen köylülerin söyleminde çok açık bir haklılık olduğu yadsınabilir mi?

Aynı şekilde, kendisinden ayrılan güçlere pusu atıp kurşun sıkan, ellerindeki silahları alan gelenek güçlerinin iki kanadı -TKP(ML) ve TKP/ML'nin 95 yılında Dersim kırsalında TKP(ML)B önceli olan TKP(ML) GÖK ve OPO güçlerine saldırıları- açısından da durum ne ise, Kamer Özkan ya da alı TDKP'nin öldürülmesinde de durum aynıdır. Nitelik olarak birbirinden hiç mi hiç farklı değildir. Bu uygulamaları yapan grupların bile çok küçük bir azınlığı tarafından savunulan bu tarz eylem ve yönelimlerin, hangi demokrasi ve hangi adalet kavramlarıyla özdeşleştiği tartışılmayacak kadar açıktır. Ve bugün bu türden uygulamaları savunacak olan ya da savunmaların ya beyincikleri iyice sulanmış ya da duruşlarında ciddi kaygılar taşıyor demektir. Bunun başkaca mantıklı bir yanı olamaz.

Halkın ve devrimin çıkarıyla bağdaşmayan hiçbir şey, parti çıkarı olarak savunulamaz. Ve bu uygulamaların hiçbirinin sosyalist demokrasi, devrimci adalet anlayışına uygun olduğu iddia edilemez. Bu bağlamda kitlelerin ayağa kalkması, yeri geldiğinde kendisinden olanları da yargılayabilmesi bir zorunluluktur ve bizim sosyalist demokrasi ve devrimci adalet anlayışımızın temel taşlarını bu yaklaşımın kendisi oluşturacaktır. Bir yerde yanlış yapan biz isek, halkın kendi tasarımları adına bizi alaşağı etmesi meşru ve haklıdır. Ve bu yapılmıyorsa, orada halkın kendi iradesinden, sosyalist demokrasiden bahsedilemez.

Ultra-emperyalizm'den YDD'ye emperyalizm

Ali ŞAHİN

1900 lü yılların başında sermayenin uluslararası alandaki hızlı yükselişi döneminde Lenin; "Emperyalizm, kapitalizmin en yüksek aşamasıdır" tezini bilimsel bir temelde ortaya koydu. II. Enternasyonal'in ideolojik temsilcisi olan Kautsky ise Lenin'in tezine "ultra-emperyalizm" antiteziyle karşı çıkmıştır.

YDD ile birlikte sermayenin uluslararası ölçekte yeniden küreselleşmesi (globalleşmesi), sanayi toplumu ötesi, modern ötesi gibi post-modern görüşleri de beraberinde getirmiştir. Teknoloji çağı, bilim çağı diyerek varolan çağ tespitini de çarpıtmaktadırlar. Oysa ki çağımız, Lenin'in tespit ettiği gibi emperyalizm ve proleter devrimler çağıdır.

YDD'de dünyanın paylaşılmasının artık barışçıl yoldan, tekeller arası savaş çıkmadan yapılacağını savunan burjuva ideologları ile Kautsky'nin "tekellerin içinde, tekeli olmayabilen, kaba kuvvete başvuramayabilen emperyalistler olabileceğini ileri sürerek pazar paylaşımının emperyalist olmayan bir politikayla bağdaşabileceği" görüşü arasında bir benzerlik vardır.

Ne Kautsky'nin ultra-emperyalizm teorisi, ne de günümüzdeki burjuva ideologlarının savundukları barışçıl yoldan paylaşım, gerçekleri yansıtmamaktadır.

Serbest rekabetçi kapitalizmden tekeli kapitalizme yani emperyalizme geçiş sürecinden bu yana, emperyalizmin niteliğinde bir değişiklik olmamıştır. Emperyalizme damgasını vuran sermaye ihracı hâlâ devam etmektedir. Üretimde ve sermayedeki yoğunlaşmalar tüm hızıyla devam ediyor. Dünya ekonomisini tekeller yönlendiriyor. Emperyalizmin doğasında varolan şiddet, gerici, şovenist eğilimler, ulusları, kimlikleri, kişilikleri parçalıyor ve

emperyalizmin kendi yoz kültürünü empoze etmeyi sürdürüyor. Dünya Bankası (DB) ve Uluslararası Para Fonu (IMF)'nin sömürge ve yarı-yeni-sömürge ülkelere Yapısal Uyum Programı (YUP) adı altında sömürge uygulamaları artarken, gümrük duvarlarını kaldırmaya çalışması, kamu teşebbüslerini özelleştirmeye çalışması neticesinde sermayenin uluslararası alanda emekçilere yönelik sömürü ve saldırısı da daha boyutlu olmaktadır.

Öyleyse ne değişti? Değişen ne? sorularına, özde bir değişiklik yoktur cevabını veriyorum. Ultra-emperyalizm teorisiyle, sanayi ötesi toplumu, modern ötesi toplumu, bilgi çağı, teknoloji çağı gibi teoriler de boş laftan başka bir şey değildir. Bu tür teoriler emperyalizmin ilhakçı (sömürgeci) yönünü manipüle etmekten ibarettir.

İlk önce Lenin ve Kautsky'nin görüşlerini maddeler halinde belirtceğim, sonrada o günden günümüze kadarki gelişmeleri kısaca açıklamaya çalışacağım.

Lenin'in görüşlerini şöyle sıralıyorum:

1- Lenin, emperyalizmi, mali sermayenin zorunlu bir aşaması -politik olarak değil- olarak görüyor.

2- Lenin, emperyalizmi, mali sermayenin bir ürünü olarak görüyor.

3- Lenin, emperyalizmin, sadece tarım bölgelerini değil, hatta en yüksek ölçüde sanayileşmiş bölgeleri de ilhak etmek istemesiyle belirlemektedir.

4- Lenin, emperyalizmin ayrırtıcı özelliğini mali sermayede görmektedir.

5- Lenin, emperyalizmin ekonomisiyle-politikasını ayrı ayrı ele almayıp her ikisini de birlikte ele almaktadır.

6- Lenin, ilhakların mali sermayenin tercihiyle değil zorunlu gelişimi sonucu olduğunu söylemektedir.

7- Lenin, buradan da tekellerin en kaba kuvvete gerektiğinde başvuracağını, fetih politikası güdebileceğini ve tekeller arası pazar kavgasının kaçınıl-

maz olduğu sonucuna varmaktadır.

8- Böylece Lenin, kapitalizmin emperyalist aşamasının en temel özelliklerini bütün derinliğiyle ortaya koymuştur.

9- Bu açıklamalardan sonra Lenin'in vardığı yer: Emperyalizm ve proleter devrimler çağının Marksizm'i olmaktadır.

Lenin'in görüşlerini açıkladıktan sonra emperyalizmle ilgili tanımına ve telim: "Emperyalizm, tekellerin ve mali sermayenin egemenliğinin kurulduğu; sermaye ihracının birinci planda önem kazandığı; dünyanın uluslararası tröstler arasında paylaşılmasının başlamış olduğu ve dünyadaki bütün toprakların en büyük kapitalist ülkeler arasında bölüşülmesinin tamamlanmış bulunduğu bir gelişme evresine ulaşmış kapitalizmdir" (Lenin, Emperyalizm Kapitalizmin En Yüksek Aşaması, Sol Yayınları, Syf:111)

Kautsky'nin görüşlerini de şöyle sıralıyorum:

1- Kautsky, emperyalizmi mali sermaye tarafından tercih edilmiş bir politika olarak görüyor.

2- Kautsky, emperyalizmi sanai kapitalizmin ürünü olarak görüyor.

3- Kautsky, emperyalizmin sadece tarım bölgelerini ilhak edeceğini ya da egemenliği altına alacağını söylüyor.

4- Kautsky emperyalizmin ayrırtıcı özelliğini sanai de görmektedir.

5- Kautsky, emperyalizmin ekonomisiyle politikasını ayırmaktadır.

6- Kautsky, ilhakların mali sermaye "tercih edilmiş" bir politika olduğunu ileri sürüyor.

7- Kautsky buradan da ekonomi içinde tekellerin tekeli olmayabilen, kaba kuvvete başvuramayabilen, fetih politikası gütmeyebilen bir politika tarzıyla bağdaşabileceği sonucuna gitmektedir.

8- Böylece Kautsky, kapitalizm bugünkü aşamasının (emperyalist aşamasının) en temel özelliklerini bütün derin-

liğiyle ortaya koyacağı yerde, bunları daha hafif göstermeye, gizlemeye çalışıyor.

9. Tüm bu açıklamalardan sonra Kautsky'nin vardığı yer, Marksizm yerine burjuva reformizmi oluyor.

Kautsky'nin emperyalizm tanımı ise şöyle: "Emperyalizm, büyük ölçüde gelişmiş sını kapitalizminin ürünüdür. Onu, sanayileşmiş her kapitalist ulusun gittikçe daha geniş tarım bölgelerini, bu bölgelerde hangi uluslar oturursa otursun, ilhak etmek ya da egemenliği altına almak olarak da tanımlayabiliriz." (Age, s.113)

Lenin ve Kautsky'nin emperyalizmle ilgili görüşlerini belirttikten sonra, şimdi de günümüze kadarki gelişmeleri kısaca açıklayalım.

Hepimizin de bildiği gibi, serbest rekabetçi kapitalizm önemine damgasını vuran meta ihracıdır. Kapitalizmin tekeli aşamasına yani emperyalizm aşamasına damgasını vuran ise sermaye ihracıdır. Uluslararası alandaki sermaye ihracının yoğunlaşması tekeller arası rekabeti de keskinleştirmektedir. Tekeller arası pazar kavgası neticesinde ortaya siyasi ve iktisadi krizler çıkar. Siyasi ve iktisadi krizler aşılamadığı zaman genel bunalıma dönüşür ve genel bunalımlar dünya savaşlarını doğurur.

Kautsky'nin kaba kuvvete baş vuramayabilen tekeller olacağını söylemesinden kısa bir süre sonra tekeller arası 1. Paylaşım Savaşı'nın çıkması Kautsky'nin teorisini mahkum etmiş, Lenin'in emperyalizm tezini haklı çıkarmıştır.

1914 öncesi tekeller arası paylaşım kavgası, ekonomik ve siyasi krizleri yaratmış ve bu krizlerin genel bunalıma dönüşmesini engelleyememiş olmasından dolayı 1. Paylaşım Savaşı çıkmıştır (1914-1918). Bu paylaşım savaşından sonra bir çok ulus-devlet oluşmuştur. Bu devletlerden farklı ve dünyada eşi henzeri görülmemiş bir devlet olarak ortaya çıkan Sovyetler Birliği emperyalist sistemin boyunduruğunu yerle bir edip proletarya diktatörlüğünü kurmuştur.

1917 Ekim Devrimi'yle birlikte kapitalist-emperyalist sistemin krizleri daha da belirginleşmeye başlamıştır. 1. Paylaşım Savaşı'nda yenilen Alman emperyalizmi gelişen tekellere yeni pazarlar açmak için saldırganlığını artırmıştır. Hitler öncülüğündeki Naziler "neososyalizm" maskesi altında Avrupa devletlerine, özellikle de Sovyetler Bir-

liği'ne saldırmıştır. Böylelikle 2. Paylaşım Savaşı başlamıştır. Sovyetler Birliği Hitler faşizmini yenmiş ve Avrupa'da birçok halk demokrasisi devleti kurulmuştur.

Yine 2. Paylaşım Savaşı'ndan sonra, başta Çin olmak üzere bazı ülkeler de emperyalist sistemden koparak Sosyalist Blok Cephesinde yer almışlardır. Dünya'nın 1/3'ü Sosyalist Blok'ta, 2/3'ü ise emperyalist blokta yer almıştır. Ortaya iki büyük kutup çıkmıştır. Ve bu iki kutuptakilerden Sosyalist Blok Varşova Paktı'nı, emperyalist Blok ise NATO Paktı'nı oluşturmuşlardır.

2. Paylaşım Savaşı'ndan sonra Sosyalist Blok cephesinin genişlemesine karşı emperyalistler kendi aralarında bir dizi sömürü amaçlı örgütlenmeler oluşturmuşlardır. Ekonomik, askeri, siyasi amaçlı örgütlenmelerin en önemlilerinden bazıları şunlardır: IMF, Dünya Bankası, NATO (Kuzey Atlantik Savunma Paktı), BM vs...

IMF'yi; 1944 yılında Amerika'da toplanan Bretton Woods Konferansı, uluslararası ekonomik ilişkileri düzenlemek amacıyla kurmuştur. Şu anda 181 devletin üye olduğu bir mali kuruluştur. Uluslararası mali işbirliğini güçlendirmek ve uluslararası ticareti geliştirmek, savaş sonrası dünya ekonomisinin süratle toparlanmasını sağlamak, savaş öncesi yaşanan dünya ekonomik krizinin tekrar etmemesini de hedeflemektedir.

IMF, sömürge ve yarı-yeni-sömürge ülkeleri YUP reçeteleriyle daha da sömürmektedir. Söz de, bu ülkelerin borç ödemelerine yardımcı olmak amacıyla yapılarına göre program belirleyen IMF'nin gerçekteki amacı bu ülkelerdeki sömürsüzlüğü katmerleştirmektir.

DB; 1945 yılında 44 devlet tarafından, savaşın yıkımından kurtulmak ve sömürlerini güçlendirmek için emperyalistler tarafından kurulmuştur. Tekelci kapitalizmin oluşturduğu DB ve IMF, tekellerin ekonomik çıkarlarını düzenleyen, geliştiren en önemli kuruluşlardır. BM siyasi amaçlı, NATO ise askeri amaçlı öne çıkan kuruluşlardır.

1945'lerde başlayan emperyalizmin 3. genel bunalımı henüz 3. Paylaşım Savaşı doğumta da; tekeller arası paylaşım savaşı bölgesel anlamda olsa da, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet devam ettiği müddetçe, üretimin ve rekabetin yoğunlaşması daha da keskinleşip 3. Paylaşım Savaşı'nı çıkara-

caktır. Kaldı ki, günümüzde sermayenin yoğunlaşması ve üretimin artmasıyla birlikte pazar kavgaları bölgesel ve yerel olarak çıkmaktadır.

Yine 1970'li yıllardaki petrol krizleri tekeli kapitalizmi sarısa da genel bunalıma dönüştürmemiştir.

1990'lara gelindiğinde; Rus sosyal emperyalizmiyle diğer modern revizyonist ülkelerin dağılması tekeller arası paylaşım rekabetini kızıştırmıştır. Varşova Paktı'nın dağılmasıyla NATO tek başına kalmıştır. G-7'ler olarak adlandırılan gelişmiş en büyük 7 devlet (ABD, Kanada, Japonya, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya), Rus emperyalizmini de yanlarına alarak G-8'ler olarak dünyayı ekonomik, askeri, siyasi olarak paylaşmaya çalışmaktadırlar. Emperyalistler, YDD isimlendirmesiyle sömürge ve yeni-sömürge ülkeleri, insan hakları, demokrasi, barış gibi insani değerleri kullanarak, sömürsüzlü, talanını, yağmasını ilmi göstermeye çalışmaktadır. Ama çıkarlarına ters geldiğinde de (Körfez Savaşında olduğu gibi) en acımasız, en kanlı, kirli yüzünü göstermekten geri durmamaktadır. Ekonomik, askeri, siyasi, ulusal-etnik sorunlar; Kafkaslar'da, Balkanlar'da, Ortadoğu'da, Asya'da, Asya Pasifik'te, Latin Amerika'da, Afrika'da derinleşmektedir.

İşte tüm bu sorunları çözmek, bu pazarları paylaşmak; ekonomi, askeri, siyasi alanlarda dünyanın yeniden düzenlenmesini gerçekleştirmek; küreselleşen (globalleşen) sermayenin neo-liberal politikalarla, yapısal uyum programlarıyla daha da palazlanmasını sağlamak ve de gelişen devrimci halk muhalefetiyle beraber bastırmak için emperyalist devletler tarafından YDD projesi ortaya atılmıştır.

Sosyalizm öldü, en son toplum kapitalist toplum; teknolojik çağ, sanayi toplumu ötesi, modern ötesi gibi burjuva patentli açıklamalar gerçekleri saptırmaktan başka bir şey değildir. Ne ultra-emperyalizm görüşü ne de YDD, emperyalizmin özünü, niteliğini gizleyememiştir. Emperyalizmin özünde o günden bugüne bir değişiklik olmamıştır. Burjuva reformisti Kautsky ve günümüzdeki burjuva iktisatçıların, ideologların barışçı yoldan paylaşım görüşü emperyalizmin ilişkilerini gizlemekten başka bir şey değildir.

Aşk

Muzaffer ORUÇOĞLU

AŞK-I

Büyüleyici bir kadın. Fitilini göstermeyen mavi damarlı bir mum alevi gibi gülümüyor bakışları. Derinliğini arıyor. Hasat kokusu çökmüş edasına. İnsanda egemenlik ve teslimiyet arzusunu aynı anda kışkırtan, doruğuna vardırıran bir durum. Ben tüm tutsaklıkları yendim, aşk tutsaklığı hariç dercesine, her yerde, anında farkedilen bir durum. Onu görünce neliğim, niteliğim kalmıyor; gönlümün sayvanına çekiliyor, müşkülümün kölesi oluyorum. Kendimi, yani, "vermek aşkımdır, almak düşmanım" diye mırıldanan garip iklimimi, defalarca kuşatıyor, defalarca zapt ediyorum. Kanadımı mum alevinde yakmayan aşkın hali nice-
dir diyen eskilerle, aşk öldü diyen yenileri anlamaya çalışıyorum. Dünyanın en zor sanatı, güzel, en fes kadınlarla birlikte yaşamaktır. Aştan nefrete geçiş, serüveninde kahraman olmak yani... Yeşermek, serpilip biçilmek, yeniden yeşermek.

Herkes o kadından söz ediyor. Sen de söz ediyorsun o kadından kıskançlıkla. "Vasfına aslıma eremedin. Kendini bana veremedin.

Güzelliklerimi deremedin. Ayrılık günü açığa çıkacak benim değerim. Sana seni kazandırıdım, kendimden vermeden yaptım bunu. Her daim haykırdın yüzüme çirkinliğimi. Bina baktın hep, göremedin temelimin taşlarını. Kandilini gün ışığını aydınlatmaya kalkıştın. O iki omuzunun arasında yanan kandilini dünyanın karanlık yanına dik dedim, götürüp kendi gölgene diktin. Senin en büyük kusurun beni sevmemen değil, mesele olmaman, olamamandı. Mesele olsaydın meseleler çözüldü. Dibi ak çakıllı duru göller gibi ayna oldun insanlara. Deryaya demişler ki, ey engin sukunet, engin öfke, neden berrak göller gibi ayna olmadın insanlara, derya kükreymiş, onları derinliğimle tanıştırmak istedim, demiş. Git, bir gül tomurcuğuyla konuş. Dinlemesini öğren."

AŞK-II

Köle, soluk soluğa dağın sisli doruğuna sığındı. Ayak prangasına bağlı değirmi bir demirin üzerinde ki, "kaçarsam beni yakalayın ve efendime teslim edin," yazısına baktı. Dağ., yeryüzü karanlığının kıyısında duruyordu. Prangasını henüz kırıp firar etmişken, sığınla

sığırı ayırdedecek durumda olmayan köle, prangasını kırmasıyla birlikte gün ışığındaki karanlığı görmeye başlamıştı. Doruk sislerini damar damar renklendiren, çoğaltan bir ateş yaktı. "Ateşle takılan pranga ateşle kırılır," diyerek elini toprağa basıp doğruldu.

Dağlar, zirvelerini birbirlerine göstermeye başladılar. Boğum boğum, helozonik hareketlerle birbirlerine karıştı dumanlar. Zifiri karanlıkta, ovalardan zirvelerde parılayan ateşleri seyreden köleler, prangalarını kırarak dağlara yöneldiler. Zirvelerde, ateşin çevresinde kümelenildiler. Dağlar, ayak bilekleri prangalı, cılk yara içinde, binlerce takatsiz köleye tanık oldu. Ateşler büyütüldü. Prangalar, zincirler kırıldı. Ateşin harlanmış, damar damar yeşillenmiş, mavinin tonlarıyla delirmiş merkezlerinde kıpkızıl hamura ve giderek de örse, çekice ve kasacak kılıçlara dönüştürüldü. Derin, karanlık uçurum diplerine kıvılcımlar düştü. Eski biçimini inkar eden demir, yeni biçimiyle zorlamaya koyuldu tarihin kapısını. Kılıçlarını zirve karlarında demlendiren köleler, bakışlarını ovalara, kale burçlarına, dağlara doğru sefere hazırlanan orduların ışıldayan zırhlarına, kalkan, mızrak ve uzun kılıçlarına yönelttiler. Ya-

lin, yorumsuz bir nağra ile zirve ovaya indi. Toprak sislendi. Çıplak ayakların kahredici ağırlığı altında parçalandı nal izleri. Ova ovaya seslendi. Uzadı kılıç, büyüdü kalın. Kırimdan artakalan ve ilk sığındığı doruğa doğru kaçan kısa kılıcın ucundan damlayan kan izlerini izlediler. Ova zirveye çıktı. Yakalayıp boynuna kadar kara gömdü O'nu, o ilk köleyi. Bir ateş çemberinin içinde yavaş yavaş kavrulan kelle, dağın zirvesinde nağralarla gökyüzüne direklenen mağrur kılıçlara baktı. "Ben ateşe aşığım, eriyip nehirlerle kanıyacağım, ağacağım gökyüzüne gümüşüğünde ey dağ, mavi bir şimşekle sana yağacağım!" diye bağırdı.

AŞK-III

Hazırlop bilgileri sunmaktan, kavramları, kalıpları, çatıları tanıtmaktan, düşünmenin ve hamallığın kolay olanından bıktım. Hayat alımdan öptü; geleceği güne taşıyan duyulmamış aforizmalarıyla şaşırttı beni; boyutlarımla oynadı bir çocuk gibi; derinliğimi alaya aldı, açığa vurdu inkarlarımın, aykırılıklarımın sığlığını; çerçevemi kırdı, asıl çeliş-

Resim: İsmail Şammut

kime taşıdı beni. "Ey insan, ey öz-gürlüğü durmaksızın zapteden disiplin makinası, makinanı zerre zerre aradım, bulamadım aşkını. Nerde aşkın senin?" diye bağırdı. Tepeden tırnağa aşk kesildiğimi sanıyordum.

Ateş, hız, yıkım ve yaratım. Yokettim açmazlarımı; sünepeliğimi, miskinliğimi, süklüm-pöklüm tarzımı, bulduğumla yetinme felsefemi... Bir hamlede çıktım bir lokma bir hırka bataklığından. Kendini seven, nasıl aşabilir kendini? Aşk, kendini sevmenin, kendiyile

barışık olmanın karşıtı bir olgudur. Değiştirmenin, değişimin adıdır aşk.

Yassı bir gövdenin üzerinde kocaman bir kelle ve kocaman bir ağıza sahibim. Dülger balgım andırıyorum. Avuç içi çatlaklarımda yirmi yıllık kömür ve demir tozu var. Ordu kurmaya başladım. Oros-pular, hırsızlar, pranga kaçkınları, katiller, ayyaşlar, hainler, dilenciler, sokak çocukları, cüzamlılar, puştılar, işsiz hamallar, yankesiciler, üç kağıtçılar, seyyar satıcılar, falcılar ve kiralık katillerden kıtalar oluşturdum. Sarıldım en has ateşe. En has ateş, tüm dinlerin afaroz ettiği zina ateşidir. Kurduğum kıtalarda değerler sistemini yıkacağım.

Hayat orospusundan aldım dersimi. Yıkmadan yaratamam, bu lanetli yıkıcılar ordusunu hayatın dışına atamam. Yıkıcılıkla döllenir yaratıcılık, aşka gebe kalır. Demir doğurmaz -ne biçime durur, ne öze.- çekici vuramazsan, suyu vermezsen. Fahişelerden, hortlaklardan, kör şeytanlardan oluştu tüm öncü müfrezeler. Karanlığın en zifiri yanından kesip aldık bayrağımızı. Ve en zifiri yanından başladık yürümeye. Bayraksız gibiyiz. Büyük aşklara, büyük geleceğe, bayraksız fırtınalara, ılık ve aşk ötesine....

kamuyuna sunulur. Tüm basın (dergi, kitap, gazete, broşür...) radyo-televizyon, müzik, film... sektörleri psikolojik savaşın aracı, propagandasının ve enformasyon servislerinin birer uzantısı/kolu durumundadır. Bunlar emperyalizmin savaş araçlarıyla birlikte yeni hücum kitaları olarak ortaya çıkmakta, hemen her dilde çeşitli yayınlar yapan milyonlarca propaganda aracına dönüşmektedir.

Biraz uzun olduğunu bilerek, bu araçların kullanıldığı ve işlevlerine örnek teşkil etmesi bakımından John Stockwell'in "Düşman Arayışı" adlı kitabından bir alıntı yapmak istiyorum. "Angola hakkındaki kitabındaki isimleri değiştirirseniz, Nikaragua'yla karşılaşırsınız. Savaşın kışkırtılmasının her anında başrol ABD'dir. Ama biz bunu yapanın Sovyetler ve Küba olduğunu söylüyorduk."

Aslında kışkırtıcı güç ABD idi. Biz ülkeye girmeseydik savaş falan olmazdı. Biz silah yerleştirdik, onlarda yerleştirdi. Biz danışman gönderdik, onlarda kendi danışmanlarıyla yanıt verdiler. Biz Zaire'li para-komando taburları gönderdik, onlar ise Küba ordusunu. Ve bizi söküp attılar. Çünkü biz yalan söylüyorduk, kendimizi yalanlarla gizliyorduk ve onlar doğruyu söylüyorduk.

Washington'da kurduğum Angola görev gücüne üçe personelimin üçte biri, Angola üzerinde baskı yaratmak ve askeri faaliyetleri yürütmekle görevliken, üçte biri de propagandistti. ABD ve dünya basınına, Kübalılar'ın Angolalılar'a tecavüz ettiği, Küba ve SSCB'nin silah dağıttığı bir Angola sunuyorlardı, Küba ve SSCB dünyayı ele geçirmeye çalışıyordu!

BM Büyükelçimiz Patrick Moynihan, durumumuzu sürekli Güvenlik Konseyi'ne anlatır, basın toplantıları düzenler ve çatışmadan Rusya ve Küba'nın sorumlu olduğunu, bizim (ABD) dışarıda kaldığımızı, çelişkinin askeri bir çatışmaya dönüşmesinden üzüntü duyduğumuzu söylerdi.

Söylediği her şey yalandı. Söylediği her şey benim yönettiğim MGK alt komitesi tarafından üretiliyordu. Dışişleri Bakanlığı basın sorumlusu, bu yalanları her gün basına okıyordu. Okuması için açıklamalar yazarak. Dört paragraf. Ona telefon eder ve 'başlamadan 10 dakika önce bizi ara, durum değişebilir. Sana hangi paragrafı oku-

yacağımı söyleyeceğiz' derdik. Dört paragrafın dördü de yalandı. Angola'da Sovyet ve Küba saldırganlığı olduğu izlenimini yaratmak için üretilen yalanlar."

Psikolojik savaş yürütücüleri kendi emperyalist çıkarlarını gizleyerek, dışında kalındığı izlenimini yaratmaya çalışırken, el altında kurulan dört küçük paralı asker ordusu CIA adına faaliyet yürütmeye Angola'ya gönderilmişti bile. Angola'da silah eğitimi veren, iletişim sistemleri kuran, çarpışmaları planlayan CIA ajanları görevlerini sürdürdüler. Aynı biçimde Çin'e ve Vietnam'a karşı yürütülen destabilizasyon faaliyetleri, Kore ve Vietnam savaşlarına yol açmıştı.

Bugün de üzerinde yaşadığımız coğrafyanın yanıbaşında, emperyalizmin psikolojik savaş destekli yeni bir destabilizasyon faaliyeti ile karşı karşıyayız. Körfez krizi yeniden ısıtılıyor. Körfezin ısınan havası kaplıyor soluduğumuz atmosferi. Bir taraftan Saddam ve onun yönettiği devletin ne kadar korkunç, cani, tehlikeli, diktatör bir şeytan olduğunu haykırıyor. Diğer taraftan da onu teslim almak için harekete geçmiş, hücum kitaları olarak dört bir yandan psikolojik savaş araçlarını devreye sokmuş, yeni emperyalist paylaşım politikalarını devreye sokmak, teknolojilerini ve silahlarını denemek için fırsat yaratma çabasında.

Emperyalizmin son teknolojik ürünleri olan devasa savaş araçlarının, gücünün yenilmezliğinin geçit törenleri sarıyor yeryüzünü. Bu korkunç gücün arkasındaki baskılanmayı evimizin içine kadar sokup halkların bilinçlerini teslim almaya, manevi olarak yok etmeye, moralleri bozmaya, cesaretlerini, fedakarlıklarını ezme çalışıyor. Daha sıcak savaşa girmeden emperyalizm kendi iradesini kabul ettirmeye dönük kuşatma ve teslim alma hareketine başlamış durumda. Şimdiden zafelerini ilan eden emperyalizm halklara devasa savaş araçlarının gücü karşısında hiçbir gücün durmayacağını kanıtlama gayretinde.

Afrika'lı özgürlük savaşçısının vücudundaki mor yaraların çığlığı emperyalizmin bu gayreti altında yok edilmek istense de, altın çağa yürüyen savaşın ateş tanrıları, özgürlük yürüyüşçülerinin adımlarında yankısını bulacaktır. Tarihin kahredici yasasından gelen güçtür, savaşın ateş tanrıları mu-

zaffer kılacak olan...

PSİKOLOJİK SAVAŞIN ARAÇLARI OLARAK; AYDINLARIN -ÜNİVERSİTELERİN- MEDYANIN ÇEŞİTLİ KURUM VE KURULUŞLARIN ROLÜ

"... Aydın kesiminin 'bağımsız bir ekonomik sınıf olmadığını ve bu nedenle bağımsız bir siyasal güç olmadığını (...) bağlantıları, ufukları vb. ile kısmen burjuvaziye kısmen de kapitalizmin aydın bağımsız konumundan gitgide daha çok yoksun bırakması, kiralanmış bir işçiye dönüştürmesi ve yaşam standartlarını düşürme tehdidi taşıması bakımından ücretli çalışanlara bağlanarak diğer sınıflar arasında özel bir konumda yer aldıklarını' göstermiştir" Lenin'in Aydın Kesimi Üstüne adlı yapıtının önsözünde böyle yazıyor.

Kapitalizm, gelişme süreciyle birlikte aydın kesimini özel bir konuma getirerek yarattığı yanılama, aydın kesimini toplum yaşamından uzak, toplumdaki kopuk bağlantılarla onu bir duruşa götürmüştür. Bunda, toplumsal zenginlikten aldıkları pay kadar, kendilerine pay almayı sağlayan, toplumsal zenginlik karşısında kazandıkları sınıfsal duruşları da belirleyici olmuştur. Bilgisini, düşüncesini, yeteneklerini, emeğini... "kiralamak"la bütünleşip başkalaşıma uğrayan kopuk, günümüzdeki yansımaları aydınların, bilimadamlarının, üniversite profesörlerinin, psikolojik savaşın etkin birer araçları haline gelmelerine yol açmıştır. Toplumun ruhi ve kültürel şekillenişini, düşüncenin ve bilimin gelişmesini sağlayan, Sabah Tufanı kitabının yazarı Han Suyin'in "toplum mühendisi" olarak tanımladığı aydınlar, "mühendis"liklerini psikolojik savaşın hizmetine sunmuşlardır.

Kapitalist-emperyalist sistem, bilimi, tekniği, kültürü, düşüncüyü... geliştirip yönlendiren aydınları kendi hizmetine koşmanın karşılığında aydın sınıfına karşı daha imtiyazlı davranır. Burjuvazi hizmette kusur etmeyen aydınlarına karşı daha hoşgörülü davranmakta, ekonomik olarak daha yitsek yaşam koşulları edinmesini sağlamak-

ta, alışkanlıklar edinmesine olanak tanımakta, onun bilimsel inceleme ve araştırma yapabileceği ortamlar/koşullar hazırlayarak akademik kariyerler, ünvanlar vermektedir.

Burada biraz durup, toplumu inceleyip, reflekslerini, tepkilerini gözlemleyen ve bunu psikolojik savaşın hizmetine sunan bilimadamlarının inceleme, araştırmalarına örnek vermek istiyorum. Bu ismi duymaktan/okumaktan sıkıldıysanız da kaynak olarak yine J. Stockwell'in "Düşman Arayışı" adlı yapıtına başvuracağım. Şöyle diyor yazar: "MK-Ultra programı. Yirmi yıl boyunca 200'den fazla tıp fakültesi, Harvard Dahil- ve akıl hastanesinde yürütülen operasyon boyunca, hasta Amerikan yurttaşları üzerinde ve uyuşturucularla ilgili deneyler yapıldı.

San Francisco Körfezi boyunca virüs sızdıran bir mavna geçirerek, bir zehri kütürüm etme teknikleri denediler. Long Island'ın bir banliyösünde öksürük salgını başlattılar ki, tüm çocuklar öksürüğe yakalanırsa bir topluluğun ne yapacağını görsünler. Arada bünyesi zayıf birkaç çocuk öldü, ama olsun, Manhattan metrosuna, baş dönmesine yol açan ampüller yerleştirdiler. İnsanlar çift görmeye başladı. Duvarların arkasına kameralar yerleştirip, trenlerin büyük bir hızla ve ardı ardına geçtiği en kalabalık saatlerde neler olduğunu izlediler. Herkesin başı dönüyor, kimse önünü göremiyor ve birbirine çarpıp duruyordu.

Bir de ölümcül hastalıkların kullanıldığı hastalık deneyleri var. Küba'yı hedef alan 7 yıllık destabilizasyon programımızda, domuzlarda ateşe yol açan domuz ateşi salgını başlattık, amacımız ülkedeki tüm domuzları öldürmekti. Haiti'de insanlara virüsler bulaştırdık.

AIDS'in ortaya çıkmasından CIA'nın sorumlu olduğu iddiaları hakkında bir bilgin yok. Ama CIA'nın insanlar üzerinde çeşitli virüsler denediği hakkında belgeler var elimizde. Bu da haklı kuşuklara yol açıyor."

Bu tip aydınları daha rahat yaşam koşulları, daha imtiyazlı statüler oluşturulur, bağlantılar, ilişkiler yaratılır, akademik kariyer ve ünvanlarla toplumsal bilinci daha kolay etkileyip yönlendirebilmesi için, bu aydınlar sürekli gündemde tutulur, propagandası yapılır, popülerliği artırılır, yıldızı par-

latılır, methiyeli tanıtım programları düzenlenir.

Bol kariyerli, ünvanı büyük boylesi aydınlar psikolojik savaşın hizmetinde sömürü ve talan düzeninin kendisinden istediği toplumu yönlendirip ruhi, kültürel, düşünsel, şekillendirme görevini yerine getirmeye çalışır. Bunun için çeşitli çalışmalar, araştırmalar, incelemeler yapar, "bilimsel tezlerini" açıkladığı toplantılar, konferanslar düzenler. Kitaplar yayınlar, yurtdışı gezilerine, tanıtımlarına, akademik toplantılara, katılır. Ya da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Ferman Demirkol'un Azerbaycan'da "darbe" tezgahlamaya çalışması gibi "bilimsel" kariyerlerinin doruklarında (!) faaliyetlerini sürdürürler.

Akademik kariyerleri, ünvanlarıyla kamuoyu gündeminde isimleri yeni anılan simalardır İstanbul Üniversitesi rektörü Bülent Berkarda ve İÜ, Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Ferman Demirkol gibiler bilim adına sistemin kendilerinden istediklerini yerine getirmeye bu tip aydınların geçmişleriyle cumhuriyetin ilk yıllarına kadar uzanan bir tarihleri vardır. Bu coğrafyada kökleri daha eskilere dayanır böylesi aydınların geçmişi. Tarih böylesi bilimadamlarının gerçek kimlikleriyle açığa çıkmasını sağlayan, bilimi, tekniği, düşünceyi, kültürü, toplumsal zeenginliği yaratanların hizmetine sunmaktan yana tavır alan Dr. İsmail Beşikçi gibilerine de şahitlik eder. Tarihi sorunluklarını layıkıyla omuzlama cüretiyle yola çıkanların ünvana da ihtiyaçları yoktur aslında.

"Komite, propaganda amaçlı binden fazla kitap basıldığını da ortaya çıkardı. CIA birisine kitap yazması için para verir, içine kendi propagandasını ekler ve kitabın gelirini kendisi alır. Harvard'da bir profesörün Ortadoğu ile ilgili bir kitap yazmak için CIA'dan 105 bin dolar aldığı ortaya çıkmış, kampüslerdeki CIA operasyonlarını yürütmek ve öğrencileri fişlemek için birkaç bin profesör ve mezun öğrenci kullanıldı," diyor J. Stockwell.

II. Üniversite Haftası olması dolayısıyla Diyarbakır'da düzenlenen toplantıda Rektör Ord. Prof. Cemil Bilsen: "... Demiryolu Diyarbakır'a elbette medeniyet getirdi. Eğer demiryolu olsaydı, 1925'te Şeyh Said ıryan edemez ve bu tarihi şehrin kapılarına gelemezdi. De-

miryolunun Diyarbakır'a neler getirdiğini siz benden daha iyi bilirsiniz."

III. Üniversite haftası olması dolayısıyla Elazığ'da düzenlenen toplantıda Ord. Prof. Besim Darkot: "... Osmanlı devrinde bunlara topyekün Kürt denilmiş ve Dersimliler Kürt oldukları için değil, fakat Kürt denile denile Kürt olmuşlar..." devamla "... Kürtçe diye bir dil, Kürt diye mütecanip kütale tasavvuru millî birliğimiz bakımından sadece zararlı değil, fakat yanlış ve haksızdır. Doğu Anadolu'da böyle bir tek dil değil, birçok dağınık lehçeler var. Ve belki bunlar kendi aralarında ne kadar çok yakınsalar, her biri ayrı ayrı Türkçe'ye de yakındır. Bunu görmek ve göstermek lazımdır." Nasıl gösterdikleri malum.

Elazığ'daki bu III. Üniversite toplantısında konuşmacılardan biride, Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar da, Tunceli Kanunu üzerine "bilimsel" izahını yapmaktadır. "... Ve fevkalade haller rejiminin hukuki nizamının kısmen cereyanını mümkün kılar. Bu vaziyette idare-i örfiye'yi icab ettiren sebeplere benzetilebilir..."

Dr. İsmail Beşikçi'nin "Tunceli Kanunu (1935) ve Dersim Jenosidi" adlı çalışmasından yaptığımız bu alıntılarla ifade edilen bu "bilimsel" konuşmaların hangi merkezlerin işiyle kamuoyuna sunulduğu, günümüzde daha açık ortaya çıkmıştır.

Jenosidler, bir ulusun tarihini/kimliğini yok etme çalışmaları "bilimsel" açıklamalarla, akademik kariyerli, ünvanlı ağızlarla meşrulaştırmaya çalışıyor. J. Stockwell'in Ortadoğu için CIA'den kitap yazma talimatı alan "profesör"le Dr. İsmail Beşikçi'nin aktardığı "Ord. Prof. Dr."ların arasında yer, zaman, konu dışında ne kadar farktan bahsedilebilir.

Burada biraz daha günümüze doğru gelmeye çalışalım.

Bilimi, tekniği, düşünceyi geliştirecek, kültür düzeyi yüksek, yeni "toplum mühendisliği"ne aday aydınla(nmış)ları yetiştirecek üniversitelerin durumu nedir sorusunu sorsak ne kadar iç açıcı yanıtlar alabiliriz. Gerçekçi davranırsak hiçte iç açıcı olmadığını görürüz. Günümüzde üniversiteler, kürsüleriyle, anfileriyle böylesi aydınların akademik kariyer ve ünvanlarla psikolojik savaşın hizmetine girdiği kurumlar olma işlevini üstlenmişlerdir.

Bilimsel gelişmelere katkı sunmak, bilimsel gelişmeyi sağlamak için çalışmalar yapıldığı, toplumun, ruhi-kültürel, düşünsel, gelişimine hizmeti öne çıkaran "yeni insan"lar yetiştirmekten çok, emperyalist, kapitalist sistemin çıkarları için yeni unsurların yetiştirildiği kurumlara dönmüştür üniversiteler. Eğitim sisteminin alanlarında, üniversitelerde, bilimsel gelişime hizmet eden eğitimin, kültürel, düşünsel zenginlik elde etmekten çok, sistemin ihtiyaçlarını giderecek kalifiye elemanlar yetiştirmeyi üstlendiği söylenebilir. Buradaki sistem kendi bekasını sağlayacak eğitim müfredatıyla bilimsel eğitim adına "Güneş-dil teorisi, Türkçülük, İslam felsefesi..." ile yeni unsurların yetiştirir/yetiştirmektedir. Aynı şekilde topluma da yansıtılan bu "bilimsel teoriler"le toplumun ruhi-kültürel, düşünsel, manipülasyonuna çalışılır.

Ülkemizdeki üniversite kürsülerinden ünvanını hakkıyla veren/koruyan değerli aydınlarımızda çıkmıştır/çıkmaktadır. Bunları inkar etmiyoruz/edemeyiz. Bu istisnalar genel kaideyi bozamaz. Nitekim bozdurulmuyor, engelleniyor da. Bilimsel eğitim için, "Akademik, demokratik, parasız üniversite" isteyen ve bu istemlerini TBMM'de duyurmak amacıyla mecliste pankart açan öğrencilere toplam 100 yıla yakın hapis cezası veriliyor. Bu haklara sahip çıkmak, arkadaşlarına destek vermek için destek vermek için 17 Aralık 97'de Kızılay'da gösteri yapan öğrencilere de yine yirmi yılı aşan hapis ve idam cezası istemi ile mahkemeler açılıyor.

Sıradan demokratik istemlere karşı alınan bu tavır, topluma ve demokratik kamuoyuna mesaj içeriğini taşıyor. Öte taraftan, bu gelişmeler yaşanırken üniversite rektörlerinin tavrı da olmuştur bu konuda? Hangi tepkiyi göstermişler, öğrencilerine sahip çıkabilmişler midir? Sessizliği tercih ettikleri ortada. Çünkü ses çıkarmak, ünvanlarını, kariyerlerini, "gelecek"lerini kaybetmelerine neden olabilir, hapis-hangilere konulup "özgürlük"leri ellerinden alınabilir. Bu coğrafyada onlarca örneği var bunun. Onun için bu tür durumlarda ya ağızdan karşı çıkıp sistemden yana tavrını koyar destekler, ya da şişi de kebabı da yakmadan sessiz kalmayı (onaylamayı) tercih ederler. Bu coğraf-

ya böylesi tercihlere de tanıklık etmiştir.

Modern toplum olarak ifade edilen günümüz toplumu, endüstriyel gelişme ve zehrsel büyümeyle, bireyin günlük yaşamına yön verme durumuna gelen kitle iletişim araçları vasıtasıyla siyasal görüşlerin oluşmasında daha etkin bir rol oynamaktadır. Bu rolün bu kadar etkin duruma gelmesinde, insan davranışının incelenmesinin bilimi olan psikolojinin yardımıyla (diğer etmenlerle birlikte) bireyin, toplumun değişik türden davranışlarını sürekli olarak incelenmesinden tutun, reklamlardan kişisel seçimine, beğeni kültürü oluşturmaya, iş veriminin artırılmasına, yönetime ve yönetme yeteneğinin geliştirilmesine kadar geniş bir alana yayılmış olmasıdır.

Psikolojik savaşta en önemli araçlardan biri olan medyanın, teknolojik gelişmelerle birlikte nasıl bir güce dönüştüğü, tüm dünya kamuoyunu nasıl etkisi altına aldığı bugün daha açık bir biçimde görülmüyor. Körfezde bugünkü krizin altında yatanın petrol gerçekliği olmasına rağmen, bu gerçeklik dünyada hemen hemen her devletin elinde olan füzelerle, kimyasal silahların tehdit ediciliğiyle kamula ediliyor. Dünyaya kamuoyu nezdinde bunu başardıklarını söylemek yanıltıcı olmaz. Kurtla kuzu hikayesinde olduğu gibi ABD, Saddam'ın "su içmesi"ni dahi, "suyu kirlettin" diyerek kendi lehine kullanarak hakimiyetini perçinlemeye çalışıyor. Bunun için teknolojinin tüm olanaklarını kullanarak kendi iradesini, (dünya kamuoyu da dahil) kabul ettirme gayretinde. Daha şimdiden Irak toprakları medya ordusunun işgaline uğramış durumda. Dünya kamuoyunu da etkisi altına alma gayretinde olan bu medya ordusu, psikolojik savaş yöntemleriyle toplumları, iradi, moral, ruhi ve manevi şekilleniş olarak kendi istediği noktaya kanallize etmeye çalışıyor.

Bu coğrafyada egemenlerin toplumu kendi istediği noktaya kanallize etmesi, egemenlerin istediği değerler bu türünün toplumda kabul görmesi için yapılan çalışmaların ve egemenlerin isteklerine uymayıp dışına düşenlere karşı uyguladığı yaptırımların tarihi oldukça eskilere dayanmaktadır. Teknolojik gelişmelerle birlikte medyanın da, bugünkü gelişmişlik düzeyine ulaşma-

dan önceki ilk hali olan yazılı basın-yayın aracılığıyla da toplum bugünkü gibi egemenlerin istediği şekilleniş yaratılmak için kullanılıyordu. Bundan dolayı egemen sınıf basın-yayını kontrol etmeyi, yönlendirmeyi hiçbir zaman elden bırakmamıştır.

Bu topraklarda Osmanlı'ya kadar uzanır bu yasalar. İttihat ve terakki döneminde 16 Temmuz 1909'da çıkan Osmanlı Matbuat Kanunu buna örnektir. Bu yasaların bazı maddelerini Faik Bulut'tan aktarıyoruz:

"1. Basının birincil görevi, yüce sultanımızın sağlığı hakkında halkı bilgilendirmektir. Bunun ardından tarım ürünlerine ve ticari hayat ile sanayi hayatının gelişimine ilişkin haberler yayınlanabilir.

2. Ekselansları Maarif Nazırı'nın onayından geçmeyen ve devletin ahlaki açılarından uygun bulmadığı yazılar yayınlanmaz.

3. 'Devamı var', 'sürecek' türünden araştırma yazıları yayınlanmak yasaktır.

4. Harf, kelime ve cümleler arasında (...) türünden başka anlamlara yol açabilecek boşluklar konulmaz.

5. Vali, Kaymakam türünden yöneticilere yönelik suçlamalar (hırsızlık, rüşvet, yolsuzluk...) yazılmaz.

6. Devlet memurlarının halka yaptıkları kötü muameleler ve halkın bu konudaki şikayetlerini yazmak yasaktır.

7. Basın, kesinlikle 'Ermenistan' ve 'Arabistan' türünden coğrafi ve tarihi bir bölgenin varlığını çağrıştıracak ibareyi kullanamaz.

8. Yabancı ülke kral ve devlet adamlarına karşı düzenlenen suikast haberleri ile gösteri ve yürüyüş haberleri yazmak, sadık halkımızın kafasını karıştıracığından yasaktır."

Egemen sınıfa bağlılıkta ve onun bekası için hizmette "tedip ve tenkil"de dikkat"te kusur etmeyen basın günümüze kadar vazife bilincini devam ettirmektedir. Bugünde gazeteci Necati Zencirkıran'ın "Bugün karşı karşıya bulunduğumuz tehlikeyi devlet güçlerinin bertaraf etmesi için, devletin öngördüğü önlemlerin uygulanmasına yardımcı olmaktan başka çıkar yol yoktur." ya da Oktay Ekşi'nin "Güneydoğu'daki olaylardan bahsetmek için hükümetin yeni birtakım önlemler getirmesine kimse bir şey demiyor" de-

meçleri, yazaları egemen sınıfın yaptıklarını meşrulaştırmaya hizmet etmekte; H. Kozakçıoğlu'nun "milli maça olduğu gibi, millî bir utum belirlenmesi"ni sağlamaya dönük çabaları oluyordu. Bu çabayı egemenler, "SS" kararnameleleri olarak anılan "sansür, sürgün" yasasıyla basını konumu belirleniyor, daha sonra "terörle mücadele yasası"yla yeni "tedil ve tedip"ler derinleştiriliyordu. Egemenler bir taraftan kendi ihtiyaçlarını gidermede bağımsız görünümlü basına ihtiyaç duyuyor, diğer taraftan denetimi dışına taşıyabilecek olası durumları engellemek için basını kontrol altında tutmaya çalışıyor, cezalandırma tehdidini savurmaktan geri durmuyor. Bundan dolayı basın kendi aleyhine çıkan yasalara, kendilerine sunulan sıcak kaynakları ve yaşam koşullarını kaybetmemek için sessiz kalıyor. Devrimci-sosyalist basın gibi ses çıkaranlara karşı egemen sınıfın şiddeti yöneldiğinde bu durumu ya görmezden gelmeye, çarpıtılmaya çalışıyor, ya da kraldan çok kralcı bir tutumla saldırıya geçip şiddetli meşrulaştırmaya çalışıyor.

Psikolojik savaşta basın sadece gazeteyle sınırlamak yanıltıcı olur. Psikolojik savaş her durumu, her aracı hizmetine soktuğu gibi, gazete, kitap, broşür, ilan, bildiri... gibi her türlü basını kendisi için kullanır. SBKP-MK/Propaganda ve Karşı Propaganda Bürosu'nun yaptığı araştırma, ABD yayın kuruluşlarının her yıl yaklaşık olarak 300 milyon dolarlık satış yaptıklarını ortaya koymuştur. Hearst şirketi ayda 15 milyon kitap, broşür, resimli roman, miki ve her türlü el kitabı ve almanak yayımlar. Diğer bir gerçek daha da dehşet vericidir. Dünya pazarı, 10 dev uluslararası kuruluşun bu alanda verdiği ürünlerle boğazına kadar yayına gömülmüştür. Psikolojik savaş aygıtı, bunları ideolojik hücum kitaları olarak kullanmakta ve yönlendirmektedir.

Gelişen teknoloji ile toplumsal iletişim araçları da gelişmiş basının yanında psikolojik savaşın yeni silahları olmuşturlar. Teknoloji harikası diyebileceğimiz bu araçların kontrol edenler, göze, kulağa sonrada duyguya, düşünceye, alışkanlıklara yön vermekte, toplumu kendi gerçekliğinden soyutlamakta bu araçları etkin bir şekilde kul-

lanmaktadır.

TV'ler toplumu kendi gerçekliğinden, yaşanan gelişmelerden soyutlamakta, bilinçleri etki altına almakta bugün radyodan daha çok kullanılmakta, daha büyük bir işleve sahiptir. Ebeğdeki TV'nin bu rolü sesi ve görüntüyü birlikte içermesinden geliyor. Dolayısıyla bu avantaj, egemenlerin elinde toplumu yanıltmada daha iyi kullanılıyor, çekimler kesilip biçiliyor, yeniden montajlanırken konuşmaların yeri sapıtılıyor ya da uyduruluyor. Böylece kitleler yönlendiriliyor, manevi dünyası şekillendiriliyor.

Psikolojik savaş böylece önemli bir silahı kurumsal politikalarla yönlendirip denetlerken, bu kurumların çalışanlarını da buna göre şekillendiriyor. Örneğin '95 Gazi direnişi çarpıtılıp sunulurken, katledilen insanların suçlu duruma düşürülmeye çalışılırken, kolluk güçlerini aklama yöntemleri ekranlardan kamuoyuna yansıtılıyordu. Ya da '96 1 Mayıs'ında kolluk güçleri uç devrimciyi katlederken gazete ve TV'ler göstericileri mercek altına alıyor, çiçekleri "döven" genç kızın sevgisizliğinin ürünü, "derin" tahlil yarışına giriyor, öldürülen devrimciler unutturulmaya, katliam meşrulaştırılmaya çalışılıyor.

Olaylar anlatılırken ya da kamuoyuna gösterilirken TV kanallarının haber spikerlerindeki yüz hatlarına, ses tonlarına, gözlerine bakın. Kitlelerin yüzüne hitap ettiğinin, oradan duyulmasına, düşüncelerine köprüler kuracağının bilincinde olarak hareket ettiklerini görebilirsiniz.

TV haberlerinde devrimciler aleyhine haber verirken veya katliam haberleri sunulurken yüz hatlarında mutlu, gevşek bir gülümseme, sesinde sevinç cıvıltıları, gözlerinde parıltılarla karşınızda zafer kazanmışçasına durur. Sizi de buna ortak etmenin, zafer duygusu yaşatmanın gayreti içindedir. Veya devrimcilerin lehine bir gelişme olduğunda, spikerin yüzü genilir, kaşları çanılır, ses tonu sertleşir, gözlerine savaş açmaya hazır bir general edasıyla öfkeli bir bakış oturtmaya çalışır. Çünkü kendisini seyredenlerin de aynı havayı solumasını istemektedir, onları egemenlerin istediği biçimde şekillendirmeye çalışmaktadır.

Geriye kurumsallaşmalar da psikolo-

jik savaşın önemli araçlarından. Kendi denetiminde gelişip büyümesine olanak tanıdığı bu kurumlara kanallar, faaliyet alanları sunmakta desteklemektedir. Aynı zamanda bunların köklü ve saygın kurumlar olması için çaba sarf etmektedir.

Egemenler din ve devlet işlerinin birbirinden ayrı olduğunun propagandasını yapar. Devletin, vatandaşın dini duygularına, manevi duygusuna karşılaması gerektiğini söyler. Bunun için devletten bağımsız bir görüntü çizildiği diyanet işleri başkanlığı ve kurum ve kuruluşları kurar. Diğer yandan tarikatlara, tarikat örgütlerine göz yumar. Öyle ki, Kürt coğrafyasında ulusal harekete karşı, Hizbullah örgütlenmesini yaptığı, bu örgütlenmenin kontra faaliyetlerine yönelmesini sağladığı bir dönem basında sıkça yer almıştı.

Egemenler din ve devlet işlerinin ayrı olduğunu soylse de bu gerçek dışıdır. Toplumda egemenlerin çıkarlarına ters bir gelişme olduğunda diyanet işleri de devreye girer. Ve kamuoyuna Diyanet İşleri Başkanlığı bildirisi sunulur. Diyanet İşleri Başkanlığı egemenlerin istediği yönde, devletin yüceliğinden, ona bağlı olmak yaradana bağlanmak olduğu, yönünde birçok açıklama yapılır. Bu toplumu egemenlerin kendi istediği şekilde biçimlendirip harekete geçirmenin aracıdır.

Psikolojik savaş, kitlelerin manevi şekillenmesinde dinin önemli bir yeri olduğunu bilir. "Yaradan ve yaratılan" bağlamındaki "ibadet" etme ve "tapınma" gücünün farkındadır. Dolayısıyla da bu kurumların kendi kontrolünde tutmanın ve yönlendirmenin farkında olarak örgütlenmesine çalışır ve kurumsallaşmasını sağlar. Özellikle devlete bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu konuda önemli bir yeri ve işlevi vardır. Bunu ilahiyat fakülteleri, müftülükler, camiler ve camilerin kuran kursları izler. Bu kurumlarda çalışanların geçim kaynaklarını yaratarak kendine bağlamaya çalışmış, kılık kıyafetini düzenleyerek yaptırımını oturtmuş ve dinle devlet arasında köprü vazifesi görmesini sağlayarak, egemenliğini kurumlarla da meşrulaştırmıştır/meşrulaştırmaktadır.

SÜRECEK

Dudaktan kafaya yol var mı...

Cengiz GÜNDOĞDU

SEFİLLER

Geçen bölümde yanlış soyutlama, doğru soyutlama üstünde durdum. Bu bölümde yine yanlış soyutlama üstünde durmak istiyorum.

Soru şu. İnsan, neden yanlış soyutlama yapar. Bunun birincil nedeni, tarihi koşulların içinde... tarihin etkisinde kalma. Sözgelimi, sağlıklı düşünceler, fazla değil, bir saniye sonra bulmamız gereken bir gerçeği söyleyem. Bilgi, hiç kimsenin malı olamaz. Bilgi, milyonlarca yılda, milyarlarca insanın oluşturduğu... oluşturmaya devam ettiği bir edim. Bir terzinin, bir dülgerin, bir hekimin, bir yazarın, bir yargıcın bilgisini satma hakkı yok.

Böyle dendiğinde, "Peki ama biz nasıl geçineceğiz, kartımızı nasıl doyuracağız?" denir. Tabi bu doğru. Ama bu doğrudan önce, bilgi satışının kuramsal olarak doğru... olağan... doğal olmadığını anlamamız gerekir. Bilgimizi satmazsak aç kalacağımız... aç kalınmaması için bilginin mutlaka satılması gerektiği, bu sistemdeki ilişkilerin ortaya çıkardığı bir doğru. Ama mutlak bir doğru değil. Bu, sağlıklı bir soyutlamayla bulunur. Bu noktadan sonra, bilgiyi daha pahalıya satmak için değil, bilginin satılmadığı bir toplum için mücadele edilir.

Bu bilgi bizi, soyut bir toplum için değil, somut bir toplum için... bilginin parayla satılmadığı bir toplum için mücadeleye götürür. Tabi böyle bir mücadelede, bilginin parayla satılmadığı toplum tasarımı da gündeme gelir. Bu tasarım bize, neye nereden başlayacağımızın izlerini gösterir.

Böyle bir toplum tasarımı şimdiye kurmazsak ya olguların içinde boğulur, ya da hiçbir zaman gerçekleşme imkanı olmayan ütopyalarla uğraşırız.

Şimdi burada Victor Hugo'nun (1802-1885) *Sefiller* adlı romanından söz edeceğim. Jean Valjean genç bir insandır. İşi, ağaç budayıcılığı. Yedi kişiye bakmak zorunda. Kış günü işsiz kalır. Herkes açtır, Jean Valjean ekmek çalar. Victor Hugo, bu olgudan 1600 sayfalık roman çıkarır.

Hugo, *Sefiller*'de Fransa'nın toplumsal yapısını en ince noktasına kadar didikler.

Bu romandan sonra dünyanın değişmesi gerektiğini hep düşünmüşümdür.

Sefilleri okuyan insan, ekmeğin meta olamayacağı bir sistem için kolları sıvamalı. Peki niye yığınlar bugün bile ekmeğin, bilginin metalaştığı bir dünyada yaşıyor.

Sefiller, soyutlama yapamayan insanın bilincine giremiyor... Sefiller, somutta, özücü olaylar dizisi olarak kalıyor.

Sefiller, sefil bir toplumda bir roman olarak kalıyor. Yine dünyada Jean Valjeanlar... yine Jean Valjean'ı izleyen Javertler var.

Hele Sefiller'in Fantine'i... Çocuğuna bakan aileye para yetiştirmek için sağlam dişini söktürüp satması da yetmiyor. En sonunda kendini satıyor.

Hugo, Sefiller'de, mülkiyet kavramının nesnel gerçekliğe dönüştürülmesinde, kişilerin nasıl insanlıktan çıktığını, nasıl kıyasıya mücadele verdiklerini gösterir.

Tarihin içinde kaldığı için soyutlama yapamayan insan, romanın somutunda zincirler... romanı dışlaştırır.

Kesilen bir hayvana bakamayan... hayvan kesiliyor diye üzülen kişiye benzer böylesi. Oysa, kesilen kendisi-

dir. Ama bunu göremez.

MADDESİZ BEYİN

Soyutlamayı, sağlıklı yapamamamızın ikinci nedeni, beynin maddesizliği. Geçenlerde bir genç geldi. "Fikir yazılan" yazıyormuş. Sordum, "söz Türkiye'de fikir hareketlerinde neyin eksikliğini gördünüz de fikir yazıları yazıyorsunuz." dedim. Dırdı. Sustu. "Bilmem" dedi.

Eline kalem alan "Fikir yazısı" yazan herkes bunu, kendine sormalı. Ben, birçok dergide birçok yazı okuyorum. Sonra kendi kendime şunu soruyorum. Bu "Fikir yazısı" niye yazıldı.

Şimdi konuşalım.

Beynin maddesi fikirdir. Bu fikir, insanın binlerce yılda oluşturduğu fikir birikiminden alınır. Yalnız bir örnek veriyorum. Hangi konuda olursa olsun, "fikir yazısı" yazmadan önce, sözgelimi Sokrates üstüne, hiçbir esere bakmadan iki sayfa yazamayan biri, "fikir yazısı" yazmasın. Çünkü beyni maddesizdir.

Ama durmadan "fikir yazılan" yazılıyor. Nasıl olabilir bu. Ne yazık, beyin, mide gibi değil. Mide, maddesiz kalınca, beyin açlık duygusu oluşturuyor. Beyin burada son derece gerçekçi. Açlık, devam ederse, beden çözülür. Beyin bunu önüyor. Ama fikirsizlik bedene zarar vermiyor. Bunun için beyin, "Ben açım. İnsanlığın fikir birikimiyle beni doyur" demiyor. Beden, fikirsiz yaşayabiliyor. Ama beyin, maddesiz olsa bile çalışıyor, ama bu durumda uyduruyor. Mitoloji, bu anlamda az fikirli toplumların ürünü. Mitoloji, yine de az fikirli insanı birikimden yararlanıyor. Antik Çağda Milet Okulu, insanı birikime ciddi bir katkı yapıyor. Mitosu hirakıyor, akli

öne koyuyor.

Burda Sühreverdi'yi düşünüyorum. Sühreverdi, 1155-1191 yıllarında yaşamış bir düşünür. 36 yaşındayken Suriye'de Selahaddin Eyyubi'nin buyruğuyla zindanda katlediliyor. Şuca dmsizlik. Henry Corbin, meta diliyle şöyle anlatıyor bu ölümü, "*acıklı kaderi, onu hayatının en verimli çağında geniş çaplı tasarımlarından koparıp almıştır.*" Sühreverdi'yi "acıklı kaderi", koparıp almıyor. Aydınlıktan korkanlar katlediyor Sühreverdi'yi...

Sühreverdi'nin felsefesine ışrak... aydınlanma denir.

36 yaşında katledilen Sühreverdi, o çağa kadar oluşmuş insani fikir birikimden yararlanıyor. Empedokles, Platon, Aristoteles, Zerdüşt, Farabi, İbn-i Sina, Sühreverdi'nin kaynağı. Beyni madde dolu bu düşünürü, maddesiz beyinler, Şam'da katlediyor, halka gözdağı vermek için cesedi günlerce meydanında asılı kalıyor.

Şimdi niye Sühreverdi. Şunun için. Sühreverdi, ruhun hem gizli, hem açık gücü olduğunu söylüyor. Açık güç, beş duyumuz. Gizli gücüne geldikte, birincisi ortak duyu. Bu ortak duyu, beş duyumuzun algılarının toplandığı yer. Daha sonra hayal gücü, daha sonra düşünme gücü geliyor. Bu düşünme gücü, dış dünyadan gelen algıları birleştiriyor, ölçüyor, biçiyor bir yargıda bulunuyor. Bir de bel-
40

lek var. Sühreverdi, ruhun gizli güçlerini, ortak duyu, hayal, düşünce gücü bellek diye kümelendiriyor ya, burda durmuyor. Ruhun bir bölümü daha var. Sühreverdi buna "Vehim" diyor. Türkçesi kuruntu. Bu güç, akla karşı çıkıyor. Ruhun düşünme gücü zayıfsa... insanı fikir birikimden yoksunsa, kuruntu gücü harekete geçiyor. (1) Maddesiz beynin tek gücü kuruntu.

Dergilere bakıyorum. Demokrasi, ahlak, yabancılaşma üstüne bitmez tükenmez sayfalarca süren yazılar. Yazılarda tek bir fikir yok. Kuruntu gücünden çıkan fikirsiz yazılar.

Maddesiz beynin uydurduğu mitoslara benziyor hepsi. Yeniden bir Milet Okulu'na... aydınlanmaya... düşünme gücünü harekete geçirmeye gereksinme var.

Mitos'un önünü kesmek zorundayız. Sühreverdi'nin yaşadığı... Sühreverdi'nin katledildiği bir dünyada ye-

niden mitosa dönmemelidir.

Sühreverdi boşuna yaşamadı.

Yeniden ışrak diyorum.

NASIL YOLA ÇIKMALI

Tarihi koşulların dışına çıktık... beynimizi fikirle doldurduk. Bundan sonra, inanarak... inançla değil, inanmayarak yola çıkmamız gerekir.

Burda söylemek istediğim şu. Herhangi bir önermenin doğruluğuna, en başta inanarak düşünme eylemi başlatılmamalı. Sözelimi, Tanrı vardır, demokrasi iyidir, faşizm iyidir, insan doğuştan kötüdür önermelerine en baştan doğru olduğuna inanıp, bu önermenin doğruluğunu temellendirmek için yola çıkılmamalı. Böyle bir durumda baştan doğruluğuna inanılan önermeyi temellendirecek öğeler mutlaka bulunur. Bundan ötürü, acımasız bir kuşku önümüzü hep aydınlatmalı.

Şimdi burda, başta Tanrı vardır önermesine inanan Anselmus'un (1033-1110) tanrının varlığını nasıl temellendirdiğini görelim. (2)

Anselmus, düşünme eylemini başlatırken şu ilkeleri koyuyor. "*İnsanın hakikatan bilmesi için, en yüce hakikatan varlığını anlayabilmesi için inançla*" başlamak gerekir. Bu ilkeyle yola çıkan Anselmus tanrının varlığını temellendiriyor. "*Dünyada çok çeşitli iyiler ve iyi işler var, fakat şeyler ne iyilik ne de diğer yetkinlik türleri bakımından eşit durumdadır, nesnelerin kimi daha çok, kimi daha az iyidir, onlar arasında bir sıralama yapıldığına göre yapıldığı bir iyi var demektir. Nesneleri iyi yapan iyi, iyi olan tek tek nesnelerle aynı yapıda değildir.*"

Anselmus'un yaptığı, soyutlama yöntemine tam tamına uygun. Anselmus önce nesneleri derecelendiriyor. Bu derecelendirmeyi yapabilmek için mutlak bir iyi ideası gerekir. Çünkü, şu şundan daha iyi diyebilmek için bu ölçü mutlak bir "iyi"yi gerektirir. Bundan sonra, nesneleri niceliklerinden soyuyor... niceliklerin, az ya da çok'un dışında ortak olan "iyi"yi buluyor. Buna da tanrı diyor.

Akil yürütme doğru. Yanlış olan soyutta kalması.

Anselmus nesnelerin içindeki "iyi"den tanrının varlığına gidiyor.

Peki günümüzde, jüri üyeleri nasıl oluyor da, güzel derecelendirmesi yapıyor... bu birinci, bu ikinci, bu üçüncü diyor, edebi eserler için.

Jüri üyelerine göre mutlak güzel mi var.

Anselmus açıkça söylüyor tanrı araştırmasına inançla başladığını. Jüri üyeleri mutlak bir güzel var diye mi haslıyor eserlerdeki güzel araştırmasına.

Anselmus nasıl akıl yürüttüğünü yazıyor. Jüri üyeleri nasıl akıl yürüttüklerini yazmıyor.

Bu fikirsizliği demokrasi sorununda da görüyoruz. Demokrasi, yıllardır bir türlü gelmiyor ülkemize. İşte yanlış bir soyutlama... Demokrasi, tarihi koşulların, sınıfsal ilişkilerin... ülke kültürünün... ülke insanın dışında bir ide mi de, o ideyi tutup getireceğiz.

Demokrasi dendiğinde batı ülkelerinde bakıp şöyle deniyor. Yoksul bir gencin, fakulteyi bitirene kadar bütün harcamalarını devlet karşılamış. İşsizlik sigortası varmış. Hastalık sigortası varmış. Düşüncesini söyledi diye kimse cezalandırılmamış.

Burda duralım. Biz bu ülkelerle ilgili bir doğru soyutlama yaparsak... yapmak gerekir, çünkü devlet biçimleri, yönetim biçimleri başkadır... bu ülkelerde ulusal gelirin yüksek olduğu ortak noktasını görürüz. Böylesi yüksek bir gelirden, öğrenciye, işsize, hastaya pay ayırmak mümkündür.

Düşünce özgürlüğüne geldikte... özgürlük son derece karmaşık bir kavramdır. Sorun şudur. Acaba insanın düşünmebilme özgürlüğü nerede başlar. Sözelimi bizde düşünce özgürlüğünün simgesi diye gösterilen Voltaire'nin düşünce özgürlüğü, cumhuriyet yönetimine ulaşamıyordu.

Söylemek istediğim şu. Biz kendimizi düşünce açısından özgür sanabiliriz. Ama, bilincimizi oluşturan kavramlar, biz bilmeden düşünce özgürlüğümüzü kısıtlayabilir. Bu kavramların içeriği, "mutlak... değişmez" diye disipline edilmişse, hurda bir özgürlükten söz edilemez. Sözelimi, Eucides (M.Ö. 350-276) geometrisi, 2000 yıl, "mutlak... değişmez doğru" diye benimsendi. Eucides geometrisinin mutlak... değişmez sanılan doğrusu bütün bilincleri zincirlemişti. Bu geometrinin mutlak... değişmez olmayacağı düşünülüyordu. Böylesi

bir durumda düşünce özgürlüğünden söz edilemez.

İnsan bilincini Euclides'in zincirlerinden Lobatchewsky (1793-1856) kurtardı. Ali Dönmez bu konuda şöyle der: "Günlük yaşamımızda karşılaştığımız işlerde (örneğin uzaylıkların ölümü vs.) Euclides geometrisiyle Lobatchewsky geometrisi arasındaki farklar gözönüne alınmayacak kadar küçüktür. Fakat, önemli nokta bu değildir. Her iki geometri de kendi öz varlıklarını koruyabilmektedir. Her birinin insanların yaşamaları bakımından önemi vardır. Asıl önemli olan, Euclides geometrisinin mutlak bir 'gerçek' olduğu inanışını Lobatchewsky'nin yıkmış olmasıdır." (3) Lobatchewsky'nin bilincin zincirlerini kırması, Einstein'ın önünü açıyor.

İnsan, mutlak... değişmez gerçeklerle yaşıyorsa, o bilince özgürlük olmaz... O bilinc özgür düşünemez. İşte bu anlamda soruna bakarsak, batıda da düşünme özgürlüğü yoktur. Batılı insanın bilinci çeşitli dogmalarla zincirlenmiştir.

Bizde demokrasi örneği diye gösterilen Almanya için şöyle diyor Richard, "Büyük yayınevleri kısmen öğrenci gençliğinin oluşturduğu yeni kamuoyunun isteklerini karşılayabilmek amacıyla, 1965'den bu yana, sol akımlara kapılarını geniş biçimde açtılar. Ancak ne bu açılma, ne de yeni bir içi edebiyatını tanıtmak için şurada veya burada girilen çabalar, yaşanan gerçekliği temel yapıları değiştirmeyi başaramadılar. İster üniversitelerce, ister bakanlık büroları tarafından yapılmış olsunlar bütün bilimsel incelemeler, şu konuda birleşmektedirler: kültür, tüm yayın alanlarında, sonuçta tekellerin egemenliği altındadır." (4)

Richard şunu da söylüyor. Kitlelerin egemenliği altındaki bu kültür, halkı, kolayca faşistleştirerek öğelerle yüklü.

Bu "demokratik" ülkelerden birinde... Danimarka'da hekim Ortman'la bir konuşmasını şöyle aktarıyor Kemal Özer, "gözlerinin içine bakarak Ortman'a sordum: 'Danimarka'da işkence var mı? Gözbebeği sevirmedi, 'var' derken, Hatta bu işe başlamadan önce, cezaevlerinde doktorluk yaptığını, karşılaştığı olayların ardını bırakmadığı için de iğten attık-

larını ekledi." (5)

Hekim Ortman, işkence görenleri sağaltım merkezi Etica'nın kurucularından.

Peki biz demokrasi dendiğinde, düşünce özgürlüğü dendiğinde batı ülkelerini niye örnek gösteriyoruz. Demokrasiyle düşünme özgürlüğü, konuşma özgürlüğüyle karıştırıyoruz da ondan. Üstelik soyutlama yaparken, batıda bizi etkileyen bir öğeyi çıkartıp alamıyoruz soyutun içinden. Eksik soyutlama yapıyoruz.

Batıda demokrasi yok, batıda düşünme özgürlüğü yok. Batıda konuşma özgürlüğü var. Ama "batıda demokrasi var" inancı bilincimizi zincirliyor.

Tekrar. Düşünme eylemi, herhangi bir önermenin doğruluğuna inançla başlamamalı.

KİM ÜSTÜN

Soyutlama yapamayan insan, somutun tutsaklığında tuhaf savlar ileri sürer. Bir yazar, kadınıla erkeğin eşit olamayacağını şöyle temellendiriyordu. Erkek sünnet olurmuş. Kadın olmazmış.

Burda erkeğin üstünlüğü, bir organdan kesilen et parçasıyla temellendiriliyor. Ancak burda eksiklik şurda. Kesilen et parçası nasıl oluyor da erkeğe üstünlük sağlıyor... Devam edelim. Sünnetli erkek, sünnetsiz erkeklerden de mi üstün.

Burda görülen, somutta kalan bilincin bilgisizliği... düşünme eyleminde daha ilk adımda tökezlemesi. Oysa bu yazar, kadını kadın yapan şeyle, erkeği erkek yapan şeyi somuttan çekip çıkarıyordu. Kadınıla erkeği var kılanın kesilen ya da kesilmeyen et parçaları değil, insan kavramı olduğunu görürdük. Kadınıla erkek somutta eşit değildi... eşit olmaları da gerekmez. Ama bu eşitsizlik üstünlük durumu değildir. Bu eşitsizlik, kadının kadın, erkeğin erkek olmasıdır. Burda azıcık durursak şunu da görürüz. Eşitlik kavramı kadınıla erkek arasında yanlış kurulan bir ilişkidir. Doğru ilişki benzerliktir. Kadınıla erkek birbirine benzemez. Ayrıca hiçbir erkek öbür erkeğe... hiçbir kadın, öbür kadına benzemez. Ama bütün bu benzermezler, insan kavramında eşitlenirler. Eşitlik somutta olmaz, soyutta olur. Soyutun uygulanması eylemle, davranışla olur.

Burda bu soyutlamayı yapabilmek için bilincin özgür olması gerekir. Sorun, eşitlik fikrini ezberlemek değil. Zincirleme soyutlamalarla bu fikre varabilmek. Eşitlik, ezberde kalırsa hiçbir işlevi olmaz.

Öğrenmenin en tehlikeli yanı budur. Aristoteles'i, Descartes'i, Gassendi'yi, Farabi'yi, İbn-i Rüşd'ü, Marks'ı, engels'i öğrenebiliriz. Yalnız öğrenmekle kalırız. Bu öğrenme, öğrendiğimizi dogma durumuna getirir.

Dogma, bilincimizi zincirler. Amacımız öğrenme değil, nasıl soruna anlam verebilmek için didikleme olmalı. Bu konuda bir örnek. Cahit Arf, Marks için şöyle der, "Bence bugünkü ekonomik teorilerden mantık olarak tek tutarlı olanı Marks (...) Marks'ı daha rafine hale getirmek için teorisine yeni postülar, yeni faktörler koymak lazım. Ayrıca insan davranışını determinist değil, probabilist. Bu nedenle toplum ekonomik teorisini de determinist olmaktan çıkartıp probabilist hale getirmek lazım. Ancak o zaman Marks'ın teorisini daha etkin olabilir."

Cahit Arf'ın bu dediklerini didikle-yebilmek için önce matematiği anlamak gerekiyor. Matematik nedir.

Bitmedi.

Marks'ı anlamak gerekiyor. Marks nedir.

Bitmedi.

Determinizm nedir, probabilizm nedir.

Bütün bunları anlamlandırdıktan sonra, didikleme eylemi başlar. Ama bütün bunlar zor geliyorsa size, "Cahit Arf mı... ha o mu... Cahit Arf revizyonist" deyip, sorunu kapatabilirsiniz.

Türkiye'de yapılan da bu.

Descartes, handa rastladığı biri için şöyle der, "bütün bilgisini kitaplardan almıştı. Bunun için de bilgisini kafasında taşıyacak yerde dudaklarında taşıyordu."

Dudaktan kafaya giden yolu açmak zorundayız.

ALINTILAR

- 1- Süheverdi, Nur Heykelleri, Çev. Safet Yetkin. MEB. Yayınları, İstanbul 1995.
- 2- a) B. Çotuksöken, S. Babur, Otağda Felsefe, Ara Yayıncılık, İstanbul 1989.
- b) Afşar Tuncu, Düşünce Tarihi, İnsan-ı Yayınları, İstanbul 1986.
- 3- Ali Dönmez, Matematik Tarihi, U Yay.
- 4- Lionel Richard, Nazizm ve Kültür, Tükçesi Nesrin Güner.
- 5) İnsan-ı Kültür Sanat Dergisi Sayı 88, İstanbul, Şubat 98.

Yabancılaşmak (2)

Ozan YILMAZ

Esken, özü, "toplumu/devleti yönetme sanatı" olan ve amacı toplumun refah ve huzurunu sağlamak, adaleti ve yasaları uygulamak/olşturmak olan politikanın, sanat olmaktan çıkıp kârlı bir yatırım/çıkar aracı olmasyla düştüğü şu kârli hale bakın bir. Vatandaşların ve politikacıların çoğu, politikayı yalan söyleme ve çıkar sağlama sanatı olarak benimsemiş, mesrulaştırmış, kirlenmiş ve yabancılaşmış... Süreçte, yalancı/çıkarıcı politikacı nadir iken, dürüst/temiz politikacı nadir hale geldi. Politika halktan koptu, kaşarlanmış yalancıların eline geçti ve ayrıcalıklı bir sınıfın işine dönüştü. Politikayı bilen, kültürlü insanlar olsalar barı. Çoğu meclis kürsüsünde iki cümleyi bile bir araya getiremeyen yetersiz insanlar, daha yetersiz seçmenleri kandırarak topladığı oylarla, "ülkeyi yöneteceğim" diye gelip, ülke için tek bir faydalı iş göremezken ve kukla gibi liderlerinin yönünde el kaldırıp indirmekle (sayı tamamlamak) başka bir işe yaramazken, şahsi çıkarı sözkonusu olduğunda şark kumazlığını gösterip cin gibi olanlardan ne beklenebilir? Mecliste nitelikli, politikanın özünü kavramış, kültürlü insanlar da var ya, cahil ve tutucu kalabalık içinde öyle az kalıyorlar ki, meclis dışında çok daha yetkin, çok daha nitelikli yasa tasarıları önerilen çıkabiliyor. Politika, söz söyleme sanatıdır da. Meclistekilerin çoğunun bu sanata da yabancı olması bir yana, düşünce kabızı çıkarıcıların ittifakıyla, söz söyleyeni, sözünü beğenmediği için meclis dışına atıp hapse de göndermişir bu meclis... Hırsızları, katilleri el birliğiyle aklarken Hacı-Bacı ve taifesi... Politikanın özüne bu kadar yabancılaşmış, bu kadar kirlenmiş politikacıları barındıran kaç tane meclis var merak ediyorum. Hem de nice yolsuzlukları, hırsızlıkları, cinayetleri açığa çıkmışken... Üstelik, dünya alem duydu kokuyu. Avrupa basını ve yetkilileri bile, polis-ülkü-cü-malya işbirliğiyle yapılan uyuşturucu ticaretinin ve işlenen cinayetlerin, T. Giller-M. Ağar ikiliyle bağlantılı oldu-

ğunu bildiriyor. (27. 1. 1997 tarihindeki, Star Televizyonu'nda yayınlanan Pusula programında, Mithat Bereket, "uyuşturucu ticareti yapıp PKK'ya maddi yardım da bulundukları gerekçesiyle, Kürt 'ba-ba'lar evlerinden polis tarafından alınarak, yargılanmadan öldürüldü... uyuşturucu parasının cazibesiyle ülkücü mafya ele aldı bu işi... ancak yurtdışı bağlantıları yeterli olmadığından, iç piyasaya sürdüler malı, böylece fiyatlar çok düştü ve uyuşturucu kullanımı liselere kadar yayılıp patlama gösterdi" diyor. Bunun anlamı; Türk milliyetçilerinin çıkarları için Türk gençliğini zehirlemesi, tınamadığı, belki bazıları yandaş olan insanlara ölümüne sebep olmasıdır. Kendi içindeki çelişkileri bir yana, kavram olarak bu da milliyetçiliğe yabancılaşmadır. Ama ne korkunç yabancılaşma, ne korkunç kirlenme! Ölümüne kâr! Dikkat edin, uyuşturucu taciri katillere, DYP-MHP-BBP sahip çıktı ve kahraman/şerefli ilan etti... yandaşları da meclisler okutup törenler düzenleyerek andı. "Bozacımın şahidi şıracı olurmuş" deyip çekemeyiz ki, bu kirlenmenin ötesinde kokuşma, yabancılaşmanın ötesinde yılanlaşmadır. "Hoca" da bunları başımızdan eksik etmiyor, "Mercümelek yolsuzluğu" diyetinden. O da, din dahil herşeye yabancılaşmış... Politikadaki yabancılaşma ve yansıması olan toplumdaki apolitikleşme-politikada oluşan boşluk, meclis dışı politik muhalefetle, sivil toplum örgütleriyle ve sendikaların çabalarıyla, özüne uygun olarak doldurulmaya, alternatif politikalar geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu, görece yabancılaşmadan ve kirlenmeden uzak olduğundan, umut vericidir bence. Ancak bu süreçte, toplumu geriye çekmeye yönelik tarifalar da palazlanmakta...

Sanat ve yazarlık da, sistemden payını almış, amatör ruhunu ve estetik ilkesini yitirme, çıkarıcılık mecrasına akma, eğlencelik olma, yabancılaşma ve kirlenme sürecine girmiştir ki, bunlar özüne aykırıdır. Böylece iki üç sıradan eserle ve medya/reklam desteğiyle starlaşan sistemin sanatçısı da, sanatın özüne yabancılaşma sürecine ve sistemin çıkar

çarkına girmiştir. İş öyle çığından çıkmıştır ki, aslında sanatçı denemeyecek niceleri, yeteneği, birikimi ve sanat bilinci olmadığından, sanatını gösteremediğinden, sahnede bucağını, klipte poposunu, ekranda memelerini, özel partilerde çılgınlıklarını, bilinçaltındaki saplantıları ve küfürlerini, yeni giysisini/arabasını, reklamları çok baskı yapan şişirilmiş kitabını/kasetini, özel yaşamındaki yoz ilişkilerini, mahkemelerde ya da kimi kitle örgütlerinde endamını, şov yaşamındaki yoz ilişkilerini, mahkemelerde ya da kimi kitle örgütlerinde endamını, şov programlarında saklaban/ırlarını, kokteyl ve toplantılarda üstten bakışını, porselen dişlerini, boyalı saçlarını, renkli lenslerini, dekoltesini, lütfi sevgilisini vs. sanatlarından başka her şeylerini gösteren gösteren star "sanatçı" olabilmislerdir! Bu kadar olmasa da, maçlarda, güzellik yarışmalarında, şovlarda, açık ve kapalı oturumlarda... kısacası kendini her yerde (her şeye maydanöz olarak) gösteren gösteren ünlenen yazarlarımız da var "çok şükür"! Bunlar, yabancılaşmış ve kirlendikleri gibi, ürettikleriyle ulaştıkları insanları da yabancılaştırma ve kirlenme potansiyeli taşırlar. Yabancılaşmış sanatçı/yazar için, ürettiği şey, insanların estetik zevkini ve kültürünü geliştirecek bir güzellik, yeteneğini ve özellikle de duygularını kattığı estetik bir sığrama değil, ona ün, para, çıkar sağlayacak bir meta, bir nesnedir. Sanat/Yazarlık, amatör değil, profesyonel (kârli) bir iştir onun için. (Parayı amaçlamadığı halde, nitelikli ve insani eserler üretip bundan gelir elde edenleri bunlarla karıştırmayalım. Sonuç benzese de amaç ve nitelik çok farklıdır.) Sistem içinde, insani ve nitelikli sanatçının ve yazarın olanakları büyük ölçüde tıkanmış ve her türlü baskı ve engellemeyle karşılaşıldığından, meydan sistemin starlarıyla dolmuştur. Kalemimizle, fırçamızla, sazımızla, sözümüzle "bu meydana cengimiz var" olmalı. İnsan, insana karşı olanlara mecbur bırakılmamalı... Sanat ticarileştikçe ve metalaştıkça, sanat olma özelliğini yitirir. Yabancılaşır. Buna küçük bir örnek vermek gere-

kirse: Mahpushanelerde boncuktan kuş, köylük yerlerde ipten patik ve küçük kıllimler önülür, sevilene armağan edilmek üzere duygular yüklenerek. Oldukça amatörce de olsa, bir şaheser olmasa da, bu da bir sanat ve insanca bir duyarlılığın ifadesidir. Ancak bunlar, ticari ve turistik bir değer kazanır ve satmak (kâr) için hızlı üretim başlarsa, üreticinin duygularını ifade etmekten ve sanat olmaktan çıkar... Özlem, sevgi, ilişkileri güzelleştirme amadı tasıma artık. Güzelik de eksilir. Özel bir şey olmaktan çıkar, alınıp satılabilen genel bir nesne/mal olur. Sanatın yanı sıra, kültürde de yabancılaşma başlar. Artık o kültürü yansıtan motifler değil, piyasada tutulan ya da müşterinin buyurduğu şekiller yapılmaya başlanır. Bundan dolayıdır ki, o güzelim kıllimlerin üzerinde, ucube M. Jackson resimleri görürüz...

Sporun özü nedir ya da ne olmalıdır? Ruhsal ve bedensel sağlığı korumak, geliştirmek, zinde tutmak, özellikle bedeni zararlı şeylerden uzak tutarak geliştirmek ve müsabakalar aracılığıyla geliştirilmiş bedensel yetenekleri ortaya koyarken, farklı insanlar arasında iletişim, dostluk kurmak ve barışçıl bir ortam yaratmak değil midir? Sporun özünde ne kâr/çıkartı amacı vardır, ne de düşmanca bir rekabetçilik. Spor, özüne uygun olarak amatörce yapılırken, bedensel estetiği/yetenegi ve ruhsal dinginliği sağlayan bir tür sanat iken, ticarileşip çıkar aracı olmasıyla, özünden uzaklaştığı gibi, yabancılaşma ve kirlenme sürecine girmiştir. Sistemin star sporcuları da buna paralel olarak, ne estetik duygusuna, ne ruhsal olgunluğa, ne de barışçıl/insani bilince sahip değildir çoğunlukla. Sistemde, sporcunun emeği ve yeteneği de, alınıp-satılır-kiralanır bir mal ve kolay para kazanmanın yolu haline gelmiştir. Sporun starlarının da, toplumun çeşitli sporları yapabilmesi, sporun özünün toplumca bilincine varılması ve yaşanması yönünde en ufak bir çabaları yoktur. (Nasıl olsun ki? Bu bilinc, çoğunun kendisinde de yok!) Spora yabancılaşmış milyonlarca insan da, spor severliği, bir takıma şovenistçe taraftar olmak sanısıyla ayağa düşürmüştür. Bu kandırmaca, oyalama, en çok çıkarıcı egemenlerin işine yaramaktadır. Spora bir katkısı yoktur. Ünlü İspanya diktatörü Franco'nun, Bernabeu Stadını isimlerken; "buna 150 bin kişilik uyku tulumu yapın" demesi, insanları yabancılaştırmada ve uyutmada, yabancılaşmış sporun egemenler için can simidi olduğunun ifadesidir. (Portekiz'deki diktatör Salazar'ın da, onlarca yıl faşizmini sürdürmesinin

sırrını, "futbol, fiesta/festival, fado/fati-ma -arabesk/din-" olarak açıklamış değil miydi? Bizde de, staddaki futbolun ardında sokakta festival yaşanırken, arabesk ve din ile toplumun çoğu uyutulup, günlük yaşamda bile faşizm uygulanıyor mu?) İnsani olan, insanların sporun seyircisi/taraftarı/fanatığı olması yetine, insanların sporun özüne uygun olarak spor yapabilmesinin olanaklarını yaratmaya çalışmaktır.

Mimarlık, mühendislik gibi mesleklerin özü nedir? İnsanlara insanca yaşayabilecekleri konutlar, estetik mekanlar/ortamlar yaratmak değil mi? Birçok meslek gibi, bunlar da "sanat" gibi ve insan için yapılırken, para/çıkartı/zenginler için icra edilen, estetikten uzaklaşan birer teknik işe, birer metaya dönüşerek yabancılaşmış mı? İnsanlar çıkarla kirlenmeden, malzemeden çalıp insanların evinin başına yıkılmasına yol açmak, çoğu insanı sağlıksız ve ucube yapılarla yaşatmak ve buna ilgisiz kalmak, evsiz/yersiz/yurtsuz insanlara kör ve sağır olup, parayı sayanın mekanları için tüm enerji ve yeteneğini sürfetmek; metalaştırıp yapıya aktarmak var mıydı? Düşünce bir yardımlaşma içinde inşa edilen evler yuva idi, yapan duygusunu da katardı. Şimdilerde, yabancılaşmış inşaatçı, teknik bilgisini ve emeğini kendine yabancılaştırılıp meta gibi satarak yapıya katmaktadır, ancak, "modern" yapılar, yabancılaşma barınakları gibidir; hiçbirinde yapanların duygularını ve estetiğini bulamazsınız! Ne ki, bu çoğu kez "geçim" zorunluluğundan; parayı verenin istediğini yapmasının sonucudur. Yaptığı işten onursu ve gururu duymayan, estetik ve yaratıcılık hazzı hissetmeyen... "parayı verenin dediğini çalın"... Kısacası yabancılaşmış bir insan, kirlenmeye de, çalışmaktan nasıl mutluluk duyabilir? Nasıl insanileşebilir emeği ve yeteneğiyle? İşte sistem, tüm çalışma alanlarında insanı yabancılaştırdığı için emeği/ne/işine/insanlığı(n)a/kendine, üstelik bunu, insanın insanı sömürmesi demek olan çıkarıcı/yabancılaştırıcı sistemi sürdürmek için yaptığından, kapitalizmde insanın insani ilişkiler yaşamayı, gerçekten mutlu olabilmesi, tam insan olabilmesi, yabancılaşmaması, hatta kirlenmemesi çok zordur. Gelişmiş/sanayileşmiş ülkelerde, ekonomik refaha rağmen, mutsuzluğun/bunalımların/intiharların yüksek olmasının bir nedeni de, başta insan ilişkileri olmak üzere, tüm alanlarda -sistem gereği var olan- yabancılaşmadır. Bir fakir mutsuzsa, çoğunlukla parasızlıktan dolayı istedikleri şeyleri satın alamaması ve istediği gibi

yaşayamaması nedeniyledir. Bir zengin mutsuzsa, insani değerleri, insana özgü güzellikleri parayla satın alamamasındandır çoğunlukla. Bir fakir, zengin olduğu halde bir süre sora yine mutsuz oluyorsa, insani bilince varamamış olmasındandır çoğunlukla. İnsani bilinc; bencilliği, çıkarıcılığı, kirlenmeyi, yabancılaşmayı, insanı insana zulmünü ve sömürsünü fark edip reddetmekle ve karşı çıkmakla başlar.

Süreçte, neredeyse bir din haline gelen kapitalizmin ve tanrısı olan paranın etkisi ile, insanlar ve özellikle din görevlileri de, dinin özüne yabancılaşmıştır. Dinin özü, "ayrım yapmaksızın her insana iyi davranmak, yardım etmeye yönelmek, kötülüklerden uzak durup iyi ve dürüst olmak, erdemli, ahlaklı olup yalandan, hileden, çıkardan kaçınmak" gibi, akla gelen ne kadar olumlu tavır varsa onlarla tanımlanırken, dincilerin ve din görevlilerinin çoğunun, siyasi/maddi/kariyer/cinsel vs. çıkarları sözcüğü olduğunda, aksine davrandıkları gibi, türlü çıkarları için dini araç ve suistimal ettikleri sık sık gözlenmektedir. Uç ve siyasi örnekler bir yana, bu çıkarıcılığın ve yabancılaşmanın en yaygın ve kurumsallaşmış örneğin camilerdeki ve mezarlıklardaki din görevlileri olmaktadır. Hiçbir üretimde bulunmayıp, toplumsal artı değerle beslenen, günde birkaç saatle sınırlı görevleri için bir aylık tam maaş ödenen bu sınıf, bir mevla için mevlit ya da mezar başında dua okuduklarında, görevleri dahilinde sayılabileceği halde ve "Allah rızası için" diye para almaktadır çoğunlukla. Yani: "para rızası için"! Dinin ve tanrı inancının çıkar için böylesi araç edilmesi bir yana, "insanla tanrı" arasındaki saf inanç/manevi gereksinim" denen, "kirlenmemiş" ve "özüne uygun" biçiminde bile, insanların bilincine varamadıkları, ölümlü bir yabancılaşma vardır.

Bilgisizlik/becersizlik/yeteneksizlik/çıkarıcılık/bencillik/gurur/tarafçılık/sevgisizlik/yabancılaşma vs. nedenlerden dolayı, her meslekten birçok insan, iletişimde olduğu insanlara ve özellikle de, mesleğiyle ilgili yardım/hizmet/iş sunması gereken insanlara, bilerek ya da bilmeyerek, isteyerek ya da istemeyerek zarar vermektedir. (Bedensel, maddi, manevi, cinsel, dolaylı, direkt olarak vs.) Buna örnek verilebilecek sayısız tıbbi, hukuki, adli, mali, polisiye vb. "hata" vardır ve çoğu da, ya farkına varılmamakta ya da "meslek içi dayanışma" ile örtbas edilmektedir. Örneğin; tıpta, "tıbbi etik/tıbbi ahlak/iş ahlakı" anlamına gelen, "deontoloji" kavramı, yaygın ola-

rak, "mesleki dayanışma" diye algılanarak, hekim hatalarını örtmede bir gerekçe olarak, "mesleki dayanışma" diye algılanarak, hekim hatalarını örtmede bir gerekçe olarak kullanılmaktadır. Diğer meslek kuruluşlarında da (adliye, emniyet vs.) mağdura karşı meslektaş kollayıcı böylesi mekanizmalar ve anlayışlar vardır. Ne var ki, bu "iş ahlâkı" değil, iş ahlâksızlığıdır ki, çıkarıcılığı ve tarafgirliği pekiştirip, kirlenmeyi ve yabancılaşmayı çoğaltmaktadır. Bu, "meslek şovenizmi"dir! Bir "mesleki hata" şüphesi söz konusu olduğunda ve mağdura çıkayıcı olduğunda, durumu incelemek için o meslekten seçilen "bilir kişiler", mesleki ya da ideolojik tarafgirlikle düşünür ve karar verirse, bu adaletsizlik ve ahlâksızlık olduğu gibi, mağdura ikinci bir haksızlık/zulüm demektir. Özellikle devlet adına görev yapanların "mesleki hatalar"ında bu mekanizmanın işlediği yetmezmiş gibi, mağdura suçlu muamelesi reva görülmekte, hatalılar "devlet" ile kendilerini bir sayarak, devlet kavramının ardına sığınarak, hata yapanların ortaya çıkarılıp gereğinin yapılmasını isteyenleri "devlet düşmanlığı" ile suçlayacak kadar alçalabilmektedirler. Bugün, "meslek hataları" öyle bir boyuta gelmiştir ki, bir meslek gurubundakilerin insanlara verdiği zararları gidermek için (ve o zarar verenleri de rehabilite etmek için), o meslekten dürüst/bilgili/temiz vs. insanlara ihtiyaç vardır. Örneğin: çıkarıcı/bilgisiz/beceriksiz/tafıllı vs. hekimin/hukukçunun/insaatçının/egitimcinin/güvenlik görevlisinin/politikacının vs. insana verdiği zararı gidermek ve önlemek için, aynı mesleklerden "iyi" insanı bilince ulaştırmış insanlara gerek vardır. (Hekime hekim, polise polis, hukukçuya hukukçu, imama imam vs. gerek) Savaşma ve öldürme mesleği de sayılan askerliği söz konusu bile etmek istemiyorum ki, bence, tek ya da toplu insan öldürmek, insanın insanlığına uç boyutta yabancılaşmasıdır ve meslek sayılmamalıdır.)

III. İNSANIN KENDİNE YABANCILAŞMASI...

İnsanın kendine yabancılaşması, belki de, kendinde var olan nitelikleri, kendi dışındaki nesnelere ve var saydıkları doğa dışı/doğa üstü güçlere atfetmesiyle başlamıştır. İnsan, kendinde var olan, yaratma, iyilik yapma, bağışlama, sevmek gibi olumlu nitelikleri, kendi dışındaki ve kendinden üstün gördüğü bir güce (sıklıkla Tanrı'ya)

aktararak/yükleyerek kendini yoksullaştırır ve kendine yabancılaşır. Böylece, kendi öz güçleri ve öz değerleriyle (nesneleştirerek, kendi dışında yabancı bir güç ve yabancı bir değer gibi), o güce (Tanrı'ya) tapınarak ilişki kurar ve bu nitelikleri ondan diler. Bu ilişkiyle, aktif/özne olan insan, pasif/nesne durumuna düşer.

Benzer şekilde, insan yaptığı kötülükleri, yanlışlarını, çıkarıcı yalanlarını vs. yi de, yine kendi dışındaki bir güce (kötü ruhlarla, cinlere, kadere, Tanrı'ya, en sık da Şeytan'a) bağlayarak, olumsuzlarına da yabancılaşmanın ifadeleridir. İnsan düşüncesinin kendiliğinden olan olumlu ve olumsuz etkinlikleri, kendine yabancılaşmış insan üzerinde Tanrı(lar) ve şeytan gibi var sayılan şeylerin, bağışsız ve yabancı bir etkinliği gibi algılanır.

Yabancılaşmış insan, kendini, kendi eylem ve yaşantısının öznesi olarak görmez. (O, yaratıldığına, kadere; ulu güçlerin kaderini belirlediğine inanır. Tanrı (sal güçler), yüce devlet ve yöneticileri onu yönetmekte ve yaşantısını belirlemektedir! İçsel boşluk ve yetersizlik duygusunu yenmek için, tüm olumlu/insani niteliklerini yansıtaçağı bir obje (Tanrı ve bazen ek olarak lider/parti/takım/sevgili vs.) seçer, bu nitelikleri o objeye aktarı ve o objeye boyun eğerek/bağlanarak/tabi olarak, kendi nitelikleriyle ilişki kurar. Böylece kendini iyi ve güvende hissedir. O objeyi yitirmek, kendini ve iyi niteliklerini yitirmek anlamına da gelebileceğinden, objeye sıkı sıkı sarılır. Somut verilerle ortaya konsa bile, yabancılığını görmek ve kabul etmek istemez. Bu obje, Tanrı olduğunda, somut bir varlık olarak var olmadıktan (soyut olarak insanın düşüncesinde vardır), karşılıklı değil, tek yönlü bir ilişki olduğundan, varlığına inandığı sürece Tanrı tarafından terk edilmesi söz konusu olmayacaktır. (Yine de, zaman zaman, dua ve dilekleri gerçekleşmediğinde, olumsuzluklar/kötülükler/mutsuzluklar yaşadığında, "Tanrı da mı beni terketti" diye düşünüp, endişeye kapılabilir.) Objeye, bir din, ideoloji, parti ya da tek yönlü bağlanmış bir sevgili/lider olduğunda da, objenin bu bağlılıktan haberi olamayacağından (tek yönlü ilişki olduğundan), kişi bağlılık duygularını sürdürdüğü sürece terk edilmesi söz konusu olmayacaktır. (Kişi objenin ölümünde, kişi terk edilmişlik duyabilir ya da "ruhen" bağlılığını sürdürebilir vs.) Yabancılaşmış insan, bağlandığı objede (Tanrı-din-

ideoloji-parti-devlet-kişi) bir olumsuzluk/yanlış vs. ortaya çıktığında, kabul etmek istemez, obje eleştirildiğinde veya yanlışları/hataları ortaya döküldüğünde, bu direk kendine yönelmiş gibi tepki verebilir ve saldırganlaşabilir. Çünkü o obje(ler), kendinin, kişiliğinin, değerlerinin en olumlu yanlarını (hem de üst düzeyde ve kusursuzca) temsil etmektedir. Tabi ki bu, yabancılaşmış bir bilincin yabancılığıdır, gerçekçi açıdan uzaklaşmış bir inançtır. Yabancılaşmanın farkına/bilincine varmadıkça da, obje(ler) ile avunmayı ve inancını sürdürecektir...

Bağlanılan obje, bir sevgili/es/anne-baba/evlat vs. olduğunda, somut bir varlık olarak var olduğundan ve ikili bir ilişki kurulduğundan, onu yitirmek (ölüm/ayrılık/terk edilme), kendini ve iyi niteliklerini yitirme anlamına gelebilir, kişide derin üzüntüye yol açabilir. Çünkü kişi, bağımlı bir sevgiyle sevdiği insana, yalnız sevgi özlemini değil, mutluluk/canlılık/neşe/umut/amlam gibi birçok şeyi aktarmış ve bu özlemleri onda somutlaştırmıştır. Bu özlemleri vs. kendinde değil, sevdiğinde gördüğünde, onu kaybetmek, bu özlemleri vs. kaybetmek anlamına gelir. Ona aktardığı bu nitelikler, kendi dışında, kendine yabancıdır artık ve bu nitelikleriyle, sevdiği aracılığıyla ilişki kurabilmektedir. Sevilene putlaştırılıp, bir sevgi objesi/Tanrısı/Tanrıçası haline gelmiştir. Kişi, o sevilene obje yoksa, (başka birini) sevebileceğine inanmaz! (Bakınız; romanlar, şiirler, Türk filmleri vs. bu yabancılaşmış sevgi yaklaşımının yüceltmeleriyle doludur: "Artık sevmeyeceğim... Senden sonra asla başkasını sevmem... Annemizi öldükten sonra hiçbir kadını sevmedim yavrum... Sensiz yaşayamam!") Elbette ki, "bağlanma" derken, insanın kendi yaşamını ve yaşamın anlamını başka bir kişinin tutumuna bağladığı (endekslediği) ve genelde karşılığını bulmayan "bağımlılık"tan bahsediyorum. Sevgiden doğan karşılıklı "bağlılık", yabancılaşma değil, insani ve sevgiye değer bir tutumdur. Yabancılaşmada sorun; insanın kendinde olan sevgiyi ve sevmek gücünü, sevdiğine yansıtmada görerek nesneleştirmesidir ve yanlıştır. Çünkü, **sevmek, sevilenin değil, sevenin etkinliğidir!** Öznenin eylemidir sevmek. Özne birey, sevmek gücünü ve etkinliğini, "ya o, ya hiç" diye, belli bir sevgi objesine bağlamaz. Sevgi sevilene değil, sevenin içindedir ki, o sevilene sevgisine karşılık vermediğinde, her şeyin bittiğini,

yaşamın anlamsız olduğunu, artık kimseyi sevmeyeceğini vs. olayın sıcağı süresince duyumsasa bile, inanç haline getirmemelidir insan. Çünkü insan çoktur, sevebilen az...

İnsanın kendindeki nitelikleri bir objeye yükleyerek, sonra ondan dinlemesini, puta tapınma olgusunu net bir şekilde açıklar. İnsanlar geçmişte, aklının emmediği olayların yapıcısı ve yaratıcı diye dağa/aya/güneş/yıldızlara/bitkilere/hayvanlara tapındığı ve ondan iyilik vs. beklediği gibi, kedi elleyle yaptıkları heykellere de tapınmıştır. Bazı heykeller yapıyor, sonra o heykeli yaratanlar ve diğer insanlar o heykeli yaratıcı/ulu güç diye tapıyorlar... Böylece yaratan ve güçlü olan kendileri olduğu halde, güç ve yaratıcılık, heykeli aktarılarak insana yabancılaşıyor, heykelde somutlaşıyor ve heykeli tapınarak elde edilmek isteniyor... Daha sonra, insan düşüncesinde yaratıldığı Tanrı(lar) ile de, benzer biçimde ilişki kurmuş, kendine ve değerlerine yabancılaşmayı pekiştirmiştir. Bu daha derin ve zor ağırlı bir yabancılaşmadır. Çünkü, somut heykel putlar yıkılabildiği/yok olabildiği halde, soyut düşünsel putlar, yarılsamalı inanç sürdükçe yıkılmaz/yok olmaz! (Zaten, yıkılma/yok olma vs. "var" olan şeyler için sözkonusu edilebilir. Olmayan şeyler yok olmaktan muafır!) Düşünün ki, bu yabancılaşmanın bilincine varmamış milyarlarca insan, dünyanın dört bir yanında dua etmektedir: "Tanrım beni kötülüklerden koru, kötülük yapmaktan ve ahlaksızlıktan uzak tut, iyi, başarılı, mutlu, çalışkan, erdemli, saygın, güçlü bir insan olmanı, sevmemi ve sevilmemi sağla vs. vs." (İçerik olarak, heykeli tapınmaktan farkı yoktur bunun!) Tanrı'dan dilenen tüm bu nitelikler/özellikler, her insanın kendinde (o an için ya da potansiyel olarak) var olan öz nitelikleridir! İyilik ya da kötülük yapmak, iyi/doğru ya da kötü/yalancı olmak vs. ilahi bir dış etki olmaksızın, insanın kendi etkinliğiyle, eyledikleriyle ve içinde yaşadığı sistemin/toplumun etkisiyle ortaya çıkar. Yolda giderken düşen bir çocuğu yenden kaldıran insan, bunu kendi kararıyla, isteyerek yapar. Çocukları/insanları/iyiliği/yardıma sevir, zayıfa yardımı benimsemiş veya "iyi" bir insan olabilir. Ne yardım etmesi, ne de yardımının sebebi, "kader, Tanrı, ilahi güçler vs." değildir. Böyle sanan ve Tanrı'ya/dine (veya belli bir "iyi" ideolojiye) inananlar çeşitli kötülükler vs. yapabilmekte ve yaşayabilmektey-

ken, "inanmayanlar" da iyilik yapabilmekte vs. Bir şeye bağlanan insan, kendi "iyi" olduğu oranda, objesini de iyi görür. Yardımsever, barışçıl, sevecen, insancıl bir Müslüman'a/Hristiyan'a/Budist'e/komüniste/ateiste göre, (yabancılaşmış düşünülseyse) Müslümanlık/Hristiyanlık/Budistlik/komünistlik/ateistlik ve bunların yandaşları, "yardımsever, barışçıl, sevecen ve insancıl"dır ve öyle olmalıdır ki, öyle değilse o, "hakikisi" değildir... İşte temel yanlış (yabancılaşmanın insan bilincini düğümlediği nokta) bu! Örneğin: Tanrı'ya ve dine inanan "iyi" bir insan ya da bazı "iyi" nitelikleri olan Müslüman, iyi olmasını ya da bazı iyi niteliklere sahip olmasını, dindar olmasına bağladığı gibi, dinde ve Tanrı'da kendindeki bu iyiliklerden fazlasıyla var olduğuna da inanır. İnandığı şeyde olumsuz/yanlış/gayri insani yanlar olduğu gösterilse de kabullenmez, inanmaz. "Dinde böyle bir şey yoktur, olamaz, yalandır, çarpıtmadır" der. Dine dayanarak şiddet uygulayanları ve imanı nikahı marifetle genç kızları kandırıp cinsel yönden istismar edenleri de: "sahte Müslüman, din istismarcısı" diye dışlayarak, dinde bunları yer olmadığına inanıp rahatlamaya çalışır. Aslında, dinde bunlara da yer vardır ve şiddete, maddi ya da cinsel çıkarıya yönelik kişi de, diğeri gibi, kendinde var olana nitelikleri dine yansıtarak, vicdani rahatsızlık duymadan yaşamıştır. Çünkü, aynı din, şiddete, ticarete (kâr belal!) ve cinsel çıkarılığa (4 "eş" alma izni, cariye/hariç!) izin ve olanak vermektedir. Sonuçta, yabancılaşma ile insan öz niteliklerini kutsal bir objeye yansıtarak yaşamaktadır. Ancak, iyi-kötü tüm nitelikler insandan kaynaklanmaktadır ve insanın öz etkinliğidir. Bunu kendi dışında bir şeye bağlı gören kişi, kendine ve niteliklerine yabancılaşmıştır. Bu, bir çıkarla birlikte değilse, kirlenmeden bahsedilmez. Ancak yabancılaşmış veya inanan insan, çıkarılarda daha kolay kullanılıp, çıkarı araç edilişine kurban olabilir. Bazen de, bağlandığı objeyi çıkar aracı olarak kullananlara, objeden dolayı destek verdiğinden (taraf olduğundan), direk olarak kullanılsa da, kirlenmeye alet ve ortak olabilir farkına bile varmadan...

Tanrı, din, inanç, ideoloji, parti, lider, devlet, mevkî, para, mal vs. en önemli şey sayıldığında, yüceltildiğinde, putlaştırma ve yabancılaşma başlar. Yüceltilen şeye boyun eğilir. Bu putlar güçlendikçe (düşüncede), insan

güçsüzleşir. Örneğin; çok para kazanmak ne kadar önemli ise bir insan için, o insan o kadar insanlığından uzaklaşacaktır. Öderek, nereden ve nasıl olursa olsun, amaç daha çok para kazanmak olacaktır. Kişi yarattığı puta (paraya) bağlanacak ve tapacaktır. O parayı değil, para (kazanma hırsı) onu yönetecektir. Böylece, insan, özne durumuna gelen paranın pasif nesnesi (kulu/kölesi) haline gelir. Her yabancılaşmada, pasifleşme, nesneleşme, kullaşma, köleleşme vardır. Ve yabancılaşmış insan, kendinden iyi ve üstün gördüğü bir objeye gereksinim duyar, bağlanır ve tapar. Yabancılaşmayı en çok üreten kısır döngü de budur.

Ruhbilimi açısından ele alındığında, yabancılaşma ve buna bağlı olarak bağımlılık, tapınma, saplantılı inançlar, sahip olma hırsı vs. nevrotik beklentiler sayılabilir. Ruhbilimde beklentiler için doğal sayılan böylesi durumlar, büyükler için hafif bir ruh hastalığı sayılır. (Ruh da, bilimde, bedenden ayrı ve bedene yabancılaşmış bir şey olarak değil, insanla ve bedenle bütün olarak; beynin bir fonksiyonu olarak kavranır.) Bebek alıcı ve edilgendir. İsteklerinin altında karşılanmasını bekler ve sürekli ilgi ister. Düşüncü de benmerkezcidir. Kendini yaşamın merkezi görür ve dış dünyadan kendini ayıramaz. Büyüdükçe de, farklı psikolojik tablolar sergiler. Kimi erişkinler de, kendini benmerkezcili, alıcı, pasif tavırları sürdürür. Duygusal olgunlaşmasını/evrimleşmesini tamamlayamamış/oluşturamamış bu kişiler, güvenli anne kucagının yerini tutacak bir objeye (Tanrı/din/ideoloji/parti/lider/sevgili vs.) gereksinim duyar, bulur ve bağlanır. Bağımlılığın bilgisinde ve bilincinde olmadığı sürece de, sürdürür. Bağlanılan obje kişi ise, olduğunda/terk ettiğinde/yalancı-kötü çıktığında vs. çok bocalasa da, mekanizmanın bilincine varmazsa, yeni bir kişiye veya şeye bağlanarak bağımlılığını sürdürür. ("Bağlanmak", karşılıklı "bağlılık" ise olumlu, "bağımlılık" ise olumsuz ve yabancılaştırıcıdır ki, "bağımlılık" dahi, inanç ile değil, "bilinç" ile olmaz.) İnsan büyürken, önce dış dünyanın kendinden ayrı/yabancı olduğunu kavramalı. Sonra, dış dünya ve insanlarla, bağımlılık-egemenlik içermeyen barışçıl ilişkiler kurabilmeli ki, yabancılaşmadan yaşayabilsin. Böylece özgür/özne insan; birey olabilir ancak...

Hálá tek yol devrim!

Özgür ORHANGAZI

Günümüz kapitalist sistemi içinde ekonominin topluma değil de toplumun ekonomiye tabi kılınması insan(lık)a bir çağdaşlık ve evrensel demokrasinin işleyişinin ön şartı olarak sunuluyor. Ancak söz konusu olan demokrasi "serbest piyasa demokrasisi" ya da "pazar demokrasisi"nden başka bir şey değildir. "Serbest piyasa demokrasisi"nde piyasa şartları çerçevesinde her türlü özgürlük mevcuttur ve alınıp satılabilir. Tabi parası olmayanlara da büyük bir özgürlük tanınmıştır: Açlık ve ölüm! Dünya nüfusunun dörtte biri olan 1 milyar 300 milyon insanın günde 1 doların altında bir parayla yaşadığı(7) gezegenimizde (1997 Dünya Kalkınma Raporu) dünyanın en zengini Bill Gates'in geliri tam 36.4 milyar dolar.

Eşitsizlik ve çürümenin hızla küreselleşmesinin yansımaları tüm boyutlarıyla Türkiye toplumunu da sarmış durumda. Devletin kendi organı olan Devlet Planlama Teşkilatı'nın yayınladığı raporlarda Türkiye'de 17 milyon insanın açlık sınırında yaşadığı açıklanır-itiraf edilir; mafya-devlet ya da kara para-kirli savaş ilişkileri bir kazayla birlikte gözler önüne serilirken Türkiye, tarihinin en büyük rejim krizini yaşıyor. Temel Demirel'in kaleme aldığı "Sokak'takine Notlar", işte böyle bir dünya ve Türkiye durumunun sosyalist perspektifle bir panoramasını ortaya koyarken çözümün hl sosyalizmde ve/yani sokaktaki insanda olduğunu ve "Hl Tek Yol(un) Devrim" olduğunu bize hatırlatıyor.

Küreselleşme ve "Yeni Dünya Düzen(sizliği)" ("YDD") ile birlikte insanlığa karşı geniş çaplı bir saldırı başlatılmış durumda. Doğaldır ki saldırı direnişi ve bununla birlikte karşı saldırıyı da doğuruyor, ve Zapatista

Ulusal Kurtuluş Ordusu (EZLN) Komutan Yardımcısı Marcos'un da işaret ettiği üzere karşı saldırı dünyanın değişik bölgelerinde çeşitli biçimlerde filizlenmekte.

Fikret Başkaya'nın da yazdığı önsözde belirttiği gibi bu kitapta 1990'lar Türkiye'si resmediliyor. Sorunlara uzman gözüyle bakan "akademist-teorist" yaklaşımların hayatın gerçekliğini ve çeşitliliğini kavramakta yetersiz kalarak soyut "entelektüel" tartışmalarla döndüğü, "aydınlar"ın "Burda barlar ortasında / Dağ aramak moda oldu / Dağlarda ölen yiğitler / İçkilere meze oldu" (İlkay Akkaya, 'Kül' adlı kasetinden) türünden şarkılara konu olacak biçimde barlarda felsefe yapıp politika ürettikleri (!) bir ortamda hayatın ve toplumsal mücadelenin içinden bütünsel bir perspektif sunuyor Temel Demirel. Nazım Hikmet'in şiirindeki gibi balalıyor put, tabi sayı-lanları Türkiye'de: "Geçtim putlar ormanından baltalayarak / ne de kolay yıkılıyorlar." "Sokak'takine Notlar", dünyaya fildişi bir kuleden bakarak

sergilenen sahte duyarlılıklara prim vermeden, öncün köyden kovulmayı da göze alarak doğruya doğru diyen bir çalışma. Ancak yine de bu kitapta yazılanların bir son söz olduğunu düşünmesin kimse çünkü sözün giderek tükendiği ve anlamını yitirmeye başladığı bir noktada "sonsöz daha söylenmedi, sokakta söylenecek! Sokaktaki sonsözün yerine, akkanı ve karakalem ikame edilemeyecektir" (sf. 422).

Ve "Sokaklı mazlumların başkaldırılarının dünyayı değiştiren yaratıcılığına inanan; sokaktan öğrenen, inandığı doğrular için varolmayı hiçbir şeye ciro etmeyen; egemenlere karşı olmaktan ürkmeyen; 'Tek Yol Sosyalizm, Tek Yol Devrim' şiarından tedirgin olmayan, karanlıkla kavgalı olmayı onurlu addeden; Komün-Ekim sentezini açacak özgürlükçü-eşitlik ütopyası peşinde koşarken taşlanmaya al-dırmayan 'Sokak'takine Notlar', tartışmayı, sorgulamayı, sergilemeyi, irdelermeyi, eleştirmeyi yani resmi çerçeveye başkaldırmayı 'olmazsa olmazlık' addediyor" (sf.420).

Ve kitaptan birkaç altbaşlık: "YDD" Kısacasında Devlet ve Terör; Hl Tek Yol Devrim; Kirli Savaşın Ekonomi Politikası ve Köktendinci Yükseliş; Halkların Hakları ya da "Kürt Sorunu" ve Barış; "Biz Bölücü Değiliz Ya Siz?"; İşsiz Hilton Kutlamaları; 101'inci Günde Metin Gök-tepeye...

Bu kitabın tanıtımlarını şaşaalı kitap dergilerinde görmeyebilirsiniz ya da kitapçıların parlak vitrinlerinde best-seller bir piyasa kitabı olmadığını (ya da bilinçli bir şekilde olmaktan kaçındığı) için yer bulamayabilir ancak siz yine kitapçıınızdan "ısrarla isteyiniz".

KÜNYE. Sokak'takine Notlar, Temel Demirel, Öteki Yayınevi (Özgür Üniversite Kitaplığı-4), Aralık 1997, 455 sayfa.

KADIN SORUNU

Bir kez daha

İrfan GÜR-Ferhat KORKMAZ

25 yıllık gelenek tarihinin bütünsel anlamda sorgulanmaya başlandığı, ideolojik-politik yıpranmışlığın/çürümenin neden ve sonuçlarıyla ortaya konulmaya çalışıldığı şu koşullarda dergi safalarına yansıyan tartışmalar, hayatın tekdüz ettiği fikirlerin bünyeden atılarak hayata cevap veren fikirlerin, gerçekliklerin daha bir berraklaşarak kolektifin ideolojik şekillenişinin buradan kristalize olmasına büyük katkı sağlayacağı düşüncesindeyiz.

Sosyalist teoriyi ve pratiği bütünsellik içinde kolektife hakim kılabilmek; sosyalist teoriye egemen kalınan dogmatizm ve fanatizmi parçalayarak Türkiye Devrimi Hareketi özgünlüğünde bir krize dönüştürme tıkanıklığı tahlil edip, bu tıkanıklığa sebep olan anlayışlarla hesaplaşarak ve bu hesaplaşmadan yeniyi süzüp çıkararak gerçekleştirilebilir. Bu ise, yaşanan sürece cüretkar bir çıkışla yanıt olabilmekten geçmektedir.

Sosyalizm anlayışlarındaki çarpıklığın en yakın bir biçimde ortaya çıktığı alanlardan biri de Kadın Sorunu'dur. *Uzun Yürüyüş*'ün Ocak '98 sayısında bu yönlü tartışmaların başlamış olması sosyalizmin yolundaki yürüyüşümüzü geliştirici ve umut vericidir.

Bu yazımızın amacı esasta **Gülseren Yıldız-Hasan Cem** arkadaşların yazılarına kendimizce eleştiriler getirerek Kadın Sorunu noktasında sosyalist perspektifin oluşturulması çabasına katkıda bulunabilmektir. Bu katkı bizim ortaya koyduğumuz görüşlerin de tartışılmasıyla berraklaşacak ve bizler için ileri bir adım olacaktır.

Arkadaşların kadın sorunu düzlemindeki görüşlerine geçmeden önce yazılarının bütünselliği açısından incelemek zorunda kaldıkları insan faktöründe yanlış

gördüğümüz bir iki noktaya değinmekte fayda görüyoruz.

"İşte bu mücadele nihayete erdiğinde insan insan olmaktan çıkıp çok farklı mecralarda bir insanüstü canlı olarak yürüyüşünü sürdürecektir. Keza insan kavramı, sınıflı toplumun ürünü olup insana ait özellikler, sınıflı toplum ilişkilerinin tezahürleri olarak ortaya çıkar." (*Uzun Yürüyüş*, Ocak '98, Sayı: 22)

İnsan, doğadaki canlılardan ayrılmaya başladıkdan sonraki şekillenişini, -tasıdığı genetik mirasın, dürtülerin dışında- sosyal bir varlık olmasından ötürü yaşam, davranış ve düşünüş tarzı elbetteki birey-toplum ilişkisi içerisinde belirlenmiştir. Ancak, insanı insan kılan olgunun sınıflı toplumun bir tezahürü olduğunu iddia etmek, sınıflı toplumun insanlaşmanın önünde teşkil ettiği negatif fonksiyonu reddetmek anlamına gelmektedir. Nitekim, insanlık sınıflara bölündüğü andan itibaren insansal özellikler -insanlaşma- sömür, baskı, adaletsizlik, sistenli siyasal zor vb. faktörlerle engellenmiş/engellenmektedir.

İnsanlaşma faaliyetinin esasını insanın yaşam içerisindeki üretken müdahale gücünde somutlamak sanırız yanlış olmayacaktır. Yani, kendini aşmada üretim içinde çevresini değiştirme ve kendisini çevreleyen faktörlere karşı nesnelikten kurtularak özne olma mücadelesi ve mücadelenin gelecek nesillere aktarılması... İnsanın diğer canlılardan ayrılarak avaranlık yapmaya başlama sürecinin en genel anlamda insanlaşma sürecinin başlangıcı olarak tanımlandığı bir gerçektir. Bu sürecin bu şekilde tanımlanmasının asıl sebebi, insanın kendisini çevreleyen doğa karşısında nesne olmaktan kurtularak özneleşmeye (özgürleşmeye) başlamasıdır. Kendi gelişimi doğrultusunda insanın doğa karşısındaki edilgenliği aktifliğe dönüşmüş ve insanlaşma süreci hız kazanmıştır. Sınıflı toplumlar ise, in-

sanın yaşam içerisinde özneleşme mücadelesinin önünde engel olmuş ve sınıfların etken (özne) ve edilgen (nesne) olarak ikiye ayrılmasına neden olmuştur. Sistemin egemenleri kendi sistemleri içerisinde özne, ezilenler ise nesne durumuna gelmiştir. Ama ezenlerin özneliği, hiçbir zaman kelimenin gerçek anlamında bir öznellik olmamış/olamamıştır. Bu süreç, ezilenleri ezenlerine bağımlı kılar, ezenleri de ezilenler üzerinde ezme ve sömürü durumu yaratan mülkiyetene ve dolayısıyla ezilenlere bağımlı kılar. Her ne kadar insanlaşma ölçütleri farklı derecelerde de olsa sınıflı toplum insan olgusunu gerçekleştiren değil insanlaşma(hır)mayı yaşamın gündemine sokan bir işlevi de olmuştur.

Bunu biraz daha açmıyacak olursak, Psikolog Virginia Safir, insanın temel özgürlüklerini: "şimdi ve burada olanı duyma ve algılama özgürlüğü, kendi düşüncelerini olduğu gibi ifade edebilme özgürlüğü, kendi duygularını olduğu gibi gerçekleştirebilme özgürlüğü, kendi isteklerine göre isleme ve reddetme özgürlüğü ve istediği yönde gelizerek kendi özünü gerçekleştirme özgürlüğü" şeklinde tanımlıyor. Biz buna insanın kendi yaratımlarına, emeğine sahip çıkabilme özgürlüğünü de ekleyelim. Tüm bu özgürlüklerin bileşkesi kendi özünü sürekli ileriye doğru fırlatan insanı ifade eder.

İnsanın doğadaki diğer canlılardan ve türdeşlerinden koparak kendi varlığını gerçekleştirmesini sağlayan bu özgürlükleri kazanması, doğa karşısındaki mücadelesinin bir ürünüdür. Peki, kazanılan ve her ilerlemede insanlaşmayı koşullayan bu özgürlükler neyin sonucu olarak insanın elinden alınmış ve insan denilen varlık eksilmiştir? Bu eksilme, üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin ortaya çıkışıyla gerçekleşmiştir. Yukarıda da değindiğimiz gibi sınıfların ortaya çıkışı,

ezilen insan kendi emeğine yabancılaşmış ve bu yabancılaşma doğallığında diğer özgürlükleri de büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır. Nitekim, kendini vareden özgürlüklerden arındırılan köle insana, dönemin köle sahipleri konuşan hayvan gözüyle bakmışlardır.

Bu tarihten sonra eksiltilmiş insan, kendisini tamamlama ve insandışlayan yanlarına karşı insanlaşma mücadelesini başlatmıştır. Bu mücadele ezen/ezilen ikileminin taraflarınca günümüze kadar sürdürülmüş, çağımızda, gerçekleştirilecek toplumsal devrimin motor gücü olan proletarya, özgürleşme mücadelesini omuzlamıştır. Kapitalist sistemin nesnesi olan proletarya kendiliğinden bir sınıf olmaktan çıkıp kendisi için bir sınıf olmaya başladığı anda insanlaşma mücadelesi ivmelenmektedir. Bu sürecin devrimle sonuçlanmasıyla insanlaşma büyük bir atılım gerçekleştirecektir.

İnsanın doğadaki diğer canlılardan ayrılmasından bugüne kadar süregelen ve gittikçe kendisini gerçekleştiren insanlaşma, sınıflı toplum sona erdiğinde de devam edecektir. Sınıflı toplum sona erdiğinde ortadan kalkacak olan, insanın insana taktığı prangalar ve bunların sonuçları olacaktır. Bu noktadan sonra, insanlaşmanın odağına oturacak olan, o dönemin ortaya çıkaracağı gelişmeler olacaktır. İnsanlaşmanın özgürleşme sona ermeden sona ermeyeceği düşüncesinden çıkışla, insanın kendisini gerçekleştirmeye mücadelesi gelişmenin ileri yanında kendini tanımlayacaktır.

Arkadaşlar bu yargılarına Komünist Manifesto'dan yaptıkları "*İnsanlık tarihi aynı zamanda sınıf mücadeleleri tarihi*" alıntısından yürüttükleri mantık üzerinden gelmektedirler. Ancak, insan bilim ya da en geniş anlamıyla antropoloji, Marks'ın Komünist Manifesto'yu kaleme aldığı dönemde oldukça geri düzeydeydi. Marks, bu sonuca, uygar toplumların sunmuş oldukları tarihsel verilerden hareket ederek ulaşmıştır. Daha sonra Engels, Komünist Manifesto'nun 1888 İngilizce baskısının ön sözünde "*her tarihsel dönemde, egemen olan iktisadi üretim ve değişim biçimi ve bunun zorunlu sonucu olan toplumsal örgütlenme, o dönemin siyasal ve düşünce tarihinin üzerine kurulu olduğu ve ancak onunla açıklanabilen temeli oluşturur; bunun sonucu olarak insanlığın tüm tarihi (toprağı ortak mülkiyet halinde tutan ilkel aşiret toplumunun dağılmasından beri) sınıf savaşlarının, sömür ile sömürülen, egemen ile ezilen sınıfların çelişkilerinin tarihi olmuştur...*" diyecektir.

Yine Manifesto'nun giriş bölümünün ikinci dipnotunda Engels, "*Yani yazılı tarih. 1847'de toplumun tarih öncesi, kaydedilmiş tarih öncesinde varolmuş toplumsal örgütlenme henüz tamamıyla bilinmiyordu. O tarihten bu yana Haxhausen, Rusya'da ortak toprak mülkiyetini keşfetti. Maareir bunun, tarihte bütün Cermen ırklarının geldikleri toplumsal temel olduğunu tanıtladı ve giderek köy topluluklarının Hindistan'dan İrlanda'ya her yerde toplumun ilkel biçimi olduğu görüldü. Bu ilkel komünist toplumun iç örgütlenmesi tipik biçimiyle Morgan'ın gensen gerçek niteliğini ve aşiret ile olan ilişkisini ortaya koyan keşfiyle ortaya çıktı.*" demiştir.

Yani, ortaya çıkan yeni veriler ışığında Engels, insanlığın tüm tarihi belirlemesine ek olarak, toprağı ortak mülkiyet halinde tutan aşiret toplumunun dağılmasından beri, ek'ini getirerek düşüncüyü tamamlamaktadır. Sınıflı toplumlar insanlık tarihinin sınıf mücadeleleri tarihi olmasından çıkışla insan olgusunun sınıf kavgasının bir ürünü olarak tanımlanması çok doğru olmamakla birlikte sınıflı toplumlar insanlıkları ellerinden çıkaran ezilenlerin ezenlerine karşı verdiği özgürleşme mücadelesi, insanlaşmanın sınıflı toplumlarındaki yansımasıdır. Çünkü insanın ezenine karşı attığı her adım, kendi insandışı yanına indirdiği bir darbe olacak ve onu insanlığına o kadar yaklaştıracaktır.

Ayrıca arkadaşlar, yazılarının giriş bölümünün ana fikri olarak ildelediğimiz paragrafı yazılarda hakim kılmaya çalışmışlarsa da ilerleyen bölümlerde, düşüncelerini dışlayan ve kendilerini bize yaklaştıran ifadeler kullanmışlardır. Örnekle verecek olursak: "*... Kadın ve erkeğin işbölümünde farklı alanlarda yoğunlaşmaları süreç içinde doğal işbölümünü doğal olmayan bir ilişkiye dönüştürmüştür. Doğal işbölümünde görülmeyen bağımlılık ilişkisi doğal olmayan işbölümünde ortaya çıkmış ve insanın insana tutanak olmasının ilişkisi ağını örmüştür.*" Bu belirlemeyle insan olgusunun sınıflı toplumların bir ürünü olmadığını, aksine insanın doğal şekillenişin doğal olmayan şekillenişe -insanın insana bağımlılığına- dönüştürüldüğü vurgulanmaktadır. Bir başka alıntı: "*... Kendisini üretim faaliyeti sırasında ikiye bölüp farklı sosyal rollerin sahibi kılan insanlık, nasıl ki insanlaşma mücadelesini kesintisiz ugratırsa aynı kararlılıkla kendisiyle mücadele ederek bu zemini ortadan kaldıracaktır.*" Her iki tespit, yazının esasını oluşturan fikir bütünlüğüyle çelişmekte

ve kendi içinde bir açmazla dönüşmektedir.

İnsan ve insanlaşma mücadelesine bakış açımızı ortaya koyduktan sonra arkadaşların yazısının sonraki bölümünde ifadesini bulan cinsler arası ilişkinin irdelemesine geçiyoruz.

Cinsler arası ilişkilerin tartışılması sürecinde arkadaşlarla gireceğimiz kimi polemiklerin daha iyi anlaşılması ve yazımızın bütünlüğü açısından kadının tarihsel-toplumsal süreçlerdeki statülerini, bu statülerdeki değişimleri ve değişimlere neden olan etmenleri incelemeye çalışacağız. Bu bağlamda, kadının statüsel değişikliklerini iki ana eksene oturtmakta fayda görüyoruz. Bunlar; kadının bir cins olarak erkeğe eşit olduğu anaerik dönem ve özel mülkiyetin ortaya çıkışıyla eşitliğin erkeğin lehine bozulduğu ataerik dönemlerdir.

Amerikalı Antropolog Lewis Henry Morgan yaptığı incelemelerle, kaydedilmiş tarih öncesi toplumların yaşayışlarına, insanlığın ilkel dönemine ilişkin, yepyeni bir sayfa açmıştır. Kendi dönemindeki meslektaşlarına göre konuya farklı bir biçimde eğilen Morgan, incelemelerinde, toplumsal bağlamlarından yalıtılmış bireysel kurumların evrimini değil, bir bütün olarak toplumun evrimini ekonomik ve sosyal boyutuyla irdelemiştir. Morgan, tüm toplumsal yapının uzun erimde üretim tarzı tarafından belirlendiğini, üretim tarzının ise üretim araçlarına ve mülkiyetin biçimine göre belirlenebileceği doğru düşüncesinden yola çıkarak sistemleştirdiği düşüncesiyle, materyalist tarih anlayışının örneklerle açıklanmasına son derece elverişli veriler toplamıştır. Keza Marks ve Engels, Morgan'ın araştırmalarını ve ortaya çıkardığı şemayı desteklemiş ve Engels bu şemayı daha da geliştirerek büyük bir aydınlanma (ilkel dönem özgünlüğü) sürecinin adımlarını atmıştır. Morgan'ın şemasında yer alan statüler, etnik dönemler diye adlandırılan bir dizilişin genel çerçevesini ortaya koymuş ve toplumların genel çerçevesini tanımlanabilir kılan ölçütlerle bu dönemi formüle etmiştir. Morgan'ın incelemeleri sayesinde insanlık tarihinde vahşilik, barbarlık ve uygarlık birbirinden ayrıldı. Vahşilik ve barbarlık kendi içlerinde alt, orta ve üst aşamalar olarak parçalanıp ayrıştırıldı.

Morgan, vahşilik ve barbarlık dönemlerindeki toplumsal ilişkileri birbirinden tamamen ayırmıştır. Bu döneme ait toplumsal incelemeler, aileyi de incelemiş ve sınıflı toplumlar öncesi cinsler

arası ilişkilere ışık tutmuştur. Morgan'a göre aile aktif bir kurum olup toplumun değişimlerine göre şekil almaktadır. Toplumdaki değişimi ise kullanılan aletler ve bu aletlerin mülkiyet biçimi belirlemektedir. Bu süreç nasıl bir çemada incelenmiştir?

Doğadaki diğer canlılardan ayrışmaya başladığı dönemde, vahşiliğin aşağı evresinde, insan; doğa karşısındaki güçsüzlüğü, korunmasızlığı ve dürtüleri dolayısıyla sürüler halinde dolaşmakta, yaşamaktadır. İkel sürünün ilk dönemlerinde cinsler arası ilişki hayvanlar arası ilişki biçimlerine tekabül etse de, insanın süreç içerisindeki gelişimi farklılaştığından cinsler arası ilişkileri de farklılaşmıştır.

İkel sürüdeki ilişki biçimi günümüzde gözlemlenebildiğimiz sınırlayıcı yasaların, herhangi bir kural ve kaidenin olmadığı ilişki biçimidir. Kısaca, sürünün içerisindeki bütün kadınlar ve bütün erkekler birbirleriyle ilişkiye girebilmekteydiler. İkel sürünün iki temel meselesi yiyecek bulmak ve çocuk yapmaktır. Doğada buldukları bitki kökleri, yabani meyva vb. toplayarak yaşamını sürdüren insan, yaşamak için bunu yaparken diğer yandan kendini yeniliyor ve neslini çoğaltıyordu. Bu hayvansal olarak devam eden bir olgu olmasına karşın birçok hayvan grubunda gözlemlenemeyecek birşey, çocuğun sürünün ortak malı sayılması ve başından itibaren sürünün içinde sürünün bir parçası olarak kalmasıydı. Oysa hayvanlar aleminin birçok dalında meydana gelen yavru bir süre sonra bir başına bırakılmaktaydı. Sürünün içerisideki erkek, çocuğun meydana getirilmesinde kendi fonksiyonunu kavrayamadığından ve kadının sürü hayatında oynadığı rolden kaynaklı olarak kadın, sürü içinde görece etkinlik kazanmaya başlamıştır. Bu etkinliğin devamı kadının toplumsal yaşamındaki belirleyiciliğini ve ahlaktan kaynaklanan etkisini güçlendirdi.

Basit araçlar ve silahlar yapmaya başlayan insanın doğaya karşı attığı her adım, kendi gelişimini de hızlandırıyordu. Bu evreyle birlikte (vahşilik döneminin orta evresi) insan kaba yontma taşlar kullanmaya başlayıp silahlar yapmakta ve sürünün yaşamını sürdürdüğü alanlar su kenarlarına kaymaktadır.

Balık ve yengeç gibi küçük su ürünlerinin tüketiminin başladığı bu dönem, sürünün genslere bölünerek farklı yerlere yerleşmelerine, daha doğru bir ifadeyle yerel farklılıkların ortaya çıkmasına tekabül eder.

Doğa üzerinde belirli bir etkinlik kazanan insan, tarihin ilk toplumsal örgüt-

lenmesini gerçekleştirmiş sayılabilir. **Kandaş Aile** olarak adlandırılan bu örgütlenmede ilişkiler sürü biçiminden çok farklı değildir. Aile olgusu ise, sınırlı toplumlarda yansımaları bulacak kurumsal aileden farklı bir niteliğe sahiptir. Gensin tamamı tek bir aile olarak aynı örgütlenmenin içerisinde. Buna tamamen doğal ailenin hayvansal güdülerle gerçekleştirilmesi şeklinde bakmak gerekir.

Doğaya karşı yürütülen mücadele, vahşiliğin orta devresinde ateşin bulunmasıyla ivmelenmiş ve bu gelişim, insanın avadamlıklarında da değişimi beraberinde getirmiştir. Artık eti pişirerek yiyen insan, su ürünlerinden daha çok büyük hayvanlara yönelmiştir. Bu durum ok ve yayın icad edilmesine neden olmuş ve vahşiliğin üst evresine geçilmiştir. Bu dönem, erkeğin avcılıkla uğraşmasına (fiziksel dayanıklılığı nedeniyle), hayvan sürülerinin peşinden avlanmaya çıkmasına neden oldu. Sık sık gensten ayrılıp hayvan peşine giden erkek, gensin iç düzenlenmesinde üzerine düşen görevleri kadına devretti. Kadın etrafta bitki toplayarak gensin üretimine katkıda bulunuyor ve kendini yeniden gerçekleştiriyordu. Bunun üzerine gensin içerisindeki düzenlemelerinde kadın tarafından gerçekleştirilmesi kadının toplumsal rolünü olumlu yönde etkilemeye devam ediyordu. Sürünün içerisinde kadını döleyen erkeğin belli olmaması sonucu soygacı kadının üzerinde yürüyordu. Bu ise, kadınsoylu toplumun varlığına bir kanıt olarak ortaya konulmaktadır. Bunun dışında birtakım idollerin açığa çıkarılıp antropologlar tarafından yorumlanması bize bu dönemin varlığını göstermektedir. Ayrıca günümüz dünyasında halen varlığını sürdüren bir inanış, köklerine inerek inceleyebiliriz.

Bilindiği gibi toplumsal yaşam içerisindeki bütün fikirler, kaynaklarını çeşitli gerçekliklerin yaşama yansımalarından alırlar. Halen günümüzde de etkisini sürdüren "**kısırlık kadınıdır**" yanlış anlayışın köklerinin o döneme ait olduğunu ve kadının toplumsal statüsüyle birlikte bu günlere kadar geldiğini düşünebiliriz. Gens içerisinde bütün kadınlar ile bütün erkeklerin birbirleriyle cinsel ilişkiye girebilir olmalarından kaynaklı kısırlık erkeğin döleyemediği kadını mutlaka bir başka gens üyesi erkek döliyordu. Bu sebeple erkeğin kısırlığı gün yüzüne çıkmıyordu. Ancak kadının kısırlık olması durumu hemen ortaya çıkıyor ve bu durum kadına mal ediliyordu. Bu kadının "ahın yarıcı" şeklinde bugünlere kadar taşın-

mış ve büyük bir ihtimalle o dönemden beri doğurgan olmayan kadın lanetlenmiştir.

Erkeğin genellikle gens içerisinde bulunmaması ve çocukların doğal ihtiyaçlarının kadın tarafından sağlanıyor olması ve çocukların üzerine harcanan emeğin sadece kadın tarafından veriliyor olması, kadını çocuk arasında zaten dürtü şeklinde varolan duygusal bağlılığın pekişmesini beraberinde getirdi. Bu durum ana ile çocuğu arasındaki cinsel ilişkinin yasaklanmasına neden olurken, kardeşlerin birbiriyle olan ilişkilerinin de yasaklanmasını beraberinde getiriyordu. Yasaklanmış ilişkiler sonucu eski yaşayış biçimi farklılaşmaya ve yeni ev ekonomileri ortaya çıkmaya başladı. **Kandaş Aile**'de gensin yaşadığı ortak barmaklar parçalanıyor, ana ve çocukların yaşayacağı küçük birimlere bölünüyordu. Yasaklamalarla oluşan bu ikinci örgütlenme biçimi **Punaluenne (Ortaklaşa) Aile** idi. Doğal aile grubuna giren bu aileyle birlikte insanın yaşamında birtakım değişiklikler de meydana geldi.

Kandaş Aile'de, aileye göre pasif olan akrabalık, **Ortaklaşa Aile**'de aktiflik kazandı. Bu geçiş, insanlar arası cinsel ilişkide bu iki yaşamın dışında çok büyük bir fark yaratmamış olsa da yeni gelişmelerin ilk ipuçlarını veriyordu. Topluluk içerisinde çocukların ana üzerinde belirlenebilirliği devam ediyor olmasına karşın, yeni örgütlenme tarzında kardeşlik ve sonrası yasaklama, kardeşlerin çocuklarına yansıyor ve topluluğun yaşamına yeni cinsel yasaklar giriyordu. Akrabalık bağlarının güçlenmesi yeni bir örgütlenme tarzını da beraberinde getiriyordu.

Yasakların giderek artması kadınlar ve erkekler açısından cinsel ilişkiye girebilecekleri insanlar çemberini giderek daraltmıştı. Bu daralma sonucu, gens içerisindeki kadınlar cinsel ilişkiye girebilecekleri bir baş-erkek, erkekler ise aynı süreci gerçekleştirmek için bir baş-kadın seçiyorlardı. Yani örgütlenmede baş-kadın ve baş-erkeklik olmasına karşı erkekler kendilerine yasaklı olmayan kadınlarla, kadınlar da kendilerine yasaklı olmayan erkeklerle ilişkilerini diledikleri gibi sürdürüyorlardı. Bu örgütlenme tarzına ise, **İki Başlı Aile** denilmektedir.

Tarım ve hayvancılığa geçiş, babasoylu örgütlenmeye düzenli bir geçişin başlangıcıdır. Gens dışındaki faaliyetlerini büyük ölçüde bırakarak tarıma yönelen erkek, gensin örgütlenme alanında da söz sahibi olmaya başlamıştı. Bu durum, topluluğun yaşamında süregelen kadının belirleyiciliğini belirli ölçülerde

sarsmıştı. Bunun sebebi ise, erkeğin gens içerisinde gelmesi ile kadının genel üretken çaba içerisindeki varlığının azalması ve yaratma gücünün kısıtlanmış olmasından ötürü özgür gelişiminin zayıflamasıdır. Tarım ve hayvancılığın birbirinden ayrılması ile kadını yaşam üzerindeki etkisi ortadan kalkmış ve kadın bağımlı hale gelmiştir. Kadını erkeğe bağımlı hale gelmesinin diğer sebebi ise İki Başlı Aile'de baş-erkek seçen kadının erkeğin gense gelmesi ile birlikte üretimden düşmesi ve cinsel, ekonomik anlamda kendisini baş-erkeğin himayesine bırakmasıyla da ilintilidir. Marks ve Engels, *Alman İdeolojisi*'nde bu durumu, "Bütün bu ilişkileri içeren ve kendini ailedeki kaba iş bölümüne ve toplumun tek tek birbirine karşı ailelere ayrılmasına dayanan işbölümü ile aynı zamanda işbölümünün ve çocukların erkeğin kölesi olduğu ailede, çekindiği, ilk biçimi bulunan mülkiyet doğdu. Ailede henüz çok kaba, gizli olan kölelik, ilk mülkiyettir; üstelik burada modern ekonominin mülkiyet tanımına uymaktadır; bu tanıma göre mülkiyet yabancı emek gücüne buyurmadır. Ayrıca, işbölümü ve özel mülkiyet özdeş terimlerdir, birinde etkinlik ile ilgili olarak bildirilen aynı şey öbüründe etkinliğin ürünü olarak bildirilmektedir" şeklinde açıklamışlardır. Kadın üzerindeki hakimiyet süreci toplumda özel mülkiyetin ortaya çıkışıyla bir başatlık arz etmektedir. Tarih kendi diyalektik sürecini izlemiş ve kadının yaşam içerisindeki özneliğini kırarak erkek egemenliğinin kapılarını aralamıştır.

Bu dönem, aynı zamanda sınıflı toplumun filizlendiği dönemdir. Kadının tarihsel yenilgisi, kadın açısından bir erkin kaybedilmesi değil, varolan eşitlik erkek lehine bozulması olduğundan bu durum, tarihin gündemine giren ilk ezen/ezilen ilişkisidir. Bu dönüşüm, yeni bir sürecin ve örgütlenme tarzının yolunu açmıştır. Kadına sahip olan erkek, kadını bir özel mülk olarak değerlendirmekteydi. Tarihin ilk özel mülk, beraberinde klana ait olan tarım topraklarından ve hayvan sürülerini de özel mülk haline getirilmesinin önkoşulunu da hazırlıyordu.

Toplumsal anlamda emeğe buyurucu bir nitelik kazanan erkek, kadının emeği üzerinde bir birikim elde etmişti. Bu birikim kendisine yeni emek sahipleri aramaya başladı. Klanlar ya da kahileler arası çatışmalarda ele geçen köleler artık toplumsal yaşamın bir üyesi olmaktan ziyade erkeğin egemenliğine tabi birer emek sahibiydiler. Erkek, emeğe huyurucu özelliğini sürdürmeye devam etti.

Üretim araçlarının mülkiyetini, toplumsal konumundan dolayı eline geçiren erkek, mülkiyetin devamlılığı açısından çocuklarının bilinmesi gerekçesiyle kadını ev içerisine hapsedti. Böylece kadının toplum içerisindeki bir başka erkekle olabilecek ilişkisi tamamen yasaklanıyor ve toplumsal kurallarla bu durum destekleniyordu. Tek eşlilik, sadece kadın için tek eşliliği ifade eden bir evlilik olduğundan erkek birden fazla kadınla evlenme ve hatta evlenmeden ilişki geliştirme hakkını koruyordu.

Tek eşlilik döneminde, kadın ev içerisinde hapsedilmiş ve erkek tarafından kadını tanımlayan, tanımlayan özelliklere el konulmuştu. Kadının özgürleşme-insanlaşma edimi bir bıçakla kesilir gibi kesilmiş ve geriye dönüş gerçekleştirilmişti. Kendisini vareden özgürlüklerden hemen hemen arındırılan kadının elinde, çocuk yapma ve erkeğini tatmin etme "özgürlüğünden" başka hiçbir şey kalmamıştı.

Toplumda kölelik aile içerisinde başlamaktadır. Daha önce de varolan kölelik gerçek anlamda bir kölelik olarak tanımlanamamaktadır. Özel mülkiyetin bir aşamasında insanlık yamyamlık dönemini yaşamaktaydı. Kabileler arası savaşlarda esir alınan kadın ve çocuklar klana dahil olurken erkek besin olarak kullanılıyor ya da öldürülüp tanrılara sunuluyordu. Aynı şekilde esir kadınların da dönem dönem tanrılara sunulduğu da bir gerçeklikti.

Aile kurumunun oluşması ve doğal olmayan ilişkiyle yamyamlığın son evresinin birbiriyle aynı döneme rastlaması esir alınan kadınların klana değil bir erkeğin mülkiyetine geçmesine olanak tanımıştı. Yamyamlığın ortadan kalkması ile erkek tutsakların köleleştirilmesine başlanıldı. Tutsak köleleri sömürenler gittikçe zenginleşmeye başladı ve diğer üreticileri de köleleştirdi. Bu durum artık topluma egemen hale geldiğinden yeni bir dönemin, sınıflı toplumun kapısını aradı. İnsanlık, köle sahipleri ve köleler olarak ikiye ayrılmış. Sınıflı toplum, insanlaşma mücadelesinin önüne büyük bir engel çıkarıyor ve insanları temel özgürlüklerinden yalıtarak kendilerini gerçekleştirmesini engelliyordu.

İlkel toplumun ardından şekillenen ve özel mülkiyetin sonucu olarak kendisini gösteren sömürüye dayalı üretim tarzları sürekli değişmiş ve beraberinde toplumsal devrimleri getirmiş; ama erkeğin egemenliği toplumdan topluma devredilen bir miras gibi yeni toplumlara aktararak varlığını günümüze kadar sür-

dürmüştür.

Kadınların ekonomik ve toplumsal çıkarları itibarıyla bir sınıf veya katman olmayışları, birlikte hareket etmeleri önünde engel olmuş ve kendi sorunları doğrultusunda bilinçlerinin şekillenmesine, mücadelelerinin gelişmesine engel olmuştur. Bu süreci etkileyen en büyük özellik ise, özel mülkiyetin ortaya çıkışından kapitalizmin kadının ucuz işgücüne yönelimine kadar geçen zaman dilimi içinde, kadının ekonomik olarak özgürleşememesi ve yaşamsal ihtiyaçları düzenlenirken erkeğine (kocasına, babasına) bağımlı olmasıdır. Başkaldırı ve kendisini gerçekleştirme bilincini, edimini engelleyen bu olgular üretim sürecinin bir parçası olmaya başlayan ve emeğini pazara sunan kadının önünden kalkmaya başlamış ve kadın kendisini yeniden tanımlamaya girişmiştir.

Kadının kendisini gerçekleştirmesinin önündeki engellerden biri de din olgusudur. Tarihin tanıklık ettiği (özel mülkiyet sonrası) bütün dinler, erkeğin varolan statüsünü keskinleştirmiş ve kadının ayaklarına yeni prangalar takmıştır. Dinsel değerlerin çok güçlü olduğu Ortaçağ döneminin sonuna kadar kadın bu olgulara karşı başkaldırısını gerçekleştirememiştir. Dinin otoritesinin yavaş yavaş sarsıldığı dönemlerde dahi kadın üzerindeki otorite -biraz da kadının toplumsal yaşamdaki edilgenliğinden kaynaklı- ortadan kalkmamış ve ilk biçimiyle varlığını sürdürmüştür.

Özel mülkiyet ile birlikte komünal dönem ve bunun cinsler arası ilişkiye yansıması biçimi olan anasoylu eşitlikçilik ortadan kalkmış ve yeni bir dönemin, sınıflı toplumun oluşmasına geçilmiştir. Sınıflı toplumun aile içerisindeki yansıması ise, eşitliğin bozulup kadının gıyasetiyle gıyaset olarak toplumdaki egemen yapının erkek üzerinden aile içerisinde kurumlaşması şeklinde olmuştur. İnsanlığın sınıflara bölünmesinden sonra yaşamın her alanında nesneleşen kadının toplumsal yaşamdaki konumu ve hakları erkeğinin konumuna ve sosyal statüsüne göre belirlenir olmuştur. Kadının sosyal yaşamın yeniden üretilmesi sürecindeki etken rolü ev içerisine hapsedildiğinden ve bunun sonucu olarak ev ekonomisinin egemenine bağımlı kılındığından üretken emek kapasitesi ortaya çıkamamıştır.

Sınıflı toplumların aile içerisindeki yansımalarının belirlediği bir başka şey ise, erkeğin sınıflı toplumun yansıması olan egemenlik anlayışını sonuna kadar kendi ezilenine uygulamış olmasıdır. Kadının bu konumu, toplumsal duruşuna el-

betteki etkilemiştir. Toplumsal yaşam içerisinde bir birliktelik yakalayamayan kadın soyu kendini gerçekleştirmek için mücadele dinamiklerinden yoksun kalmıştır.

Kadın mücadelesi daha çok erkeğin bağlı bulunduğu sınıf ile beraber karşısında bulunan sınıf ile çatışmasında kendisini göstermiştir. Köleri dönemden kapitalist dönemin başlangıcı olan aydınlanma dönemine kadar (burjuva kadınlar için) kadın kendi kimlik bilincini oluşturamamıştır. Emekçi kadınlar düzleminde bu süreç kapitalizmin ucuz işgücüne ihtiyacı duyup, kadın yaşamını ve üretimin bir parçası dönemine dönüştürdüğü süreç kadar sürmüştür. Aradan geçen uzunca zaman içinde kadın ruhsal, psikolojik ve bilinç olarak çöktürülmüş ve erkeğin elinde bir kullanım aracı haline dönüşmüştür.

Feodal sistem içerisinde hızla gelişerek iktisadi yaşama damgasını vurmaya başlayan burjuvazi, gelişimi önünde engel teşkil eden kurum, kuruluş ve düşüncelere karşı bir savaşın başlattı. Eski toplumun efendilerinin sarıdıkları potları bir bir devirmeyi amaçlayan burjuvazi, siyasal yaşam üzerinde büyük belirleyiciliği olan kiliseye karşı savaş başlattı. Toplumsal yaşam üzerinde belirleyiciliği olmaya başlayan burjuvazinin bu konudaki çabaları kilisenin ezilen kesimler üzerindeki baskıları sonucu oluşan kinle örtüşünce toplumsal bir dönüşüm süreci başladı.

Feodal egemenliğin ekonomik alandaki güç kaybı kiliseye karşı girişilen savaşın düzleminde siyasal alanda da bir güç kaybına dönüştü. Geniş kesimlerin baskısına dayanamayan kilise eski kati kurallarından belli ölçülerde taviz verme "gereği" duyarak geri adım atmaya başladı. Bu dönem Rönesans ve Reform hareketleri olarak tarihe damgasını vurdu.

Ekonomik olarak belirleyiciliği büyük ölçüde kazanan burjuvazi siyasal alanda da hakimiyet kurarak kendi sistemini yaratmak istiyordu. Bu sebeple toplumun en geniş kesimlerinin taleplerini dileendirerek "özgürlük", "eşitlik", "adalet" gibi sloganları yükseltti. Ezilen kesimleri eski sistemin efendileriyle girdiği ideolojik-politik mücadelede arkasına alan burjuvazi gerçekleştirdiği burjuva demokratik devrimlerle kendini bütün alanlarda egemen sınıf olarak örgütleyecek bir sistem yaratıyordu. Feodal sistemden devralınan ve yeni sistemin, kapitalizmin gelişiminin önünde engel olan her şeyi bir bir temizliyordu. Eski sistemde teba olan insanı yeni "kişi"leştir-

yordu. Ancak, her türlü alanda açılım gerçekleştiren burjuvazi, kadın sorununda açılım yapmak şöyle dursun, onun yerinin evinin içi olduğu mantığının altın kalınca çizerek erkeğin egemen statüsünü bir kez daha onaylayarak kendi sisteminin soruna bakışını temellendiriyordu.

Kadınların talepleri erkeklerinin (koca ve babalarının) sahip oldukları ekonomik ve sosyal statüye göre farklılaşmaktaydı. Sefaletle kol kola yaşayan kadınlar daha çok ekmeğe deirdine düştüklerinden kendi cinsleriyle ilgili problemlerle ilgilenemiyorlardı. Burjuva ya da ekonomik anlamda diğer ezilen kesimlere göre görece rahat olan küçük burjuva kadınlar ise cinsel kimliklerinin farkına varıyor ve bu bilinçle cinsel ayrımcılığa karşı mücadelesinin tohumları atıyordu.

Özel mülkiyetin çıkışından bu yana her toplumsal evreye miras yolu ile devreden kadınlık statüsü burjuva demokratik devrimler sürecinde çok ciddi bir parçalanmaya yol açmadıysa da kadının kimlik bilincinin oluşmasına ve tarihin en uzun ezen/ezilen ikileminin mücadelesinin başlangıcına tanıklık ediyordu.

Burjuva kadınlar özgünlünde gelişen kadın hareketi önce erkek egemenliğine karşı bir tepki olarak çıktı. Toplumsal statüleri gereği mülkiyete karşı siyasal bir yönelim geliştirmeyen burjuva feminist hareket, kadının politik özgürlüklerinin savaşını vermeye başladı.

Burjuva feminist hareketin bu tepkili çıkışı, kapitalizmin toplumsal temellerine yönelmemiş olsa da, kadının cinsel kimlik ve aidiyet bilincini geliştirmesine, cinsel yabancılaşmanın bilince çıkartılmasına ve yayılmasına neden olmuştur.

Burjuva feminist hareketin ilk çıkış dönemlerinde henüz Marksizm yoktu. Ütopik sosyalistlerin kadın sorununa yaklaşımlarının eşitlikçi olması ve politik-toplumsal özgürlüklerde cinsel ayrımcılığa karşı çıkmaları sosyalistlerle kadın hareketini birbirine yaklaştırdı. Daha sonraki dönemde işçi sınıfı üzerinde geniş bir eki yaratan anarşizmin önderlerinden Proudhon'un erkek egemen hakış açısı kadının toplumsal statüsünün ve ev içi tutsaklığının devamını savunarak kadın hareketine karşı çıkışı, Lasalle'nin üretime katılan kadının ücretleri düşürdüğü gerekçesiyle aynı perspektifi savunması kadın hareketleri ile işçi hareketlerini birbirinden uzaklaştırdı.

Aynı dönem, kapitalizmin ucuz işgücüne gereksinmesinden dolayı kadını üretime dahil etme süreciydi. Ev ekonomisinin prangalarından bir ölçüde kurtulan kadın, üretim alanlarında da ataerkil

ilişkiler ağıyla karşılaşmıyordu. Sanayide çalışan kadın çalıştığı alanda bir işçi olmaktan çok kadın olma özelliğini koruyordu. Gerek sistemin sahipleri gerekse sınıflaşları olan erkekler her alanda kadınlara kadınlıkları dolayısıyla ikinci sınıf olduklarını hatırlatıyorlardı. Eski dar ev, aile ilişkileri çerçevesinden sıyrılmayan kadının sanayiye katılımı cinsel durumu ile ilgili kafasındaki "kader" bakış açısının değişmesine yol açtı. Toplumsal üretime doğrudan doğruya katılan kadın geliştirmekte ve bağımsızlık alanlarını artırarak ataerkil yapılanmada gedikler açmaktaydı. Üretim alanlarında erkek sınıflaşlarıyla aralarında varolan eşitsizliğe karşı savaşım veren kadının bu mücadelesi zamanla cinsel kimlik mücadelesine de dönüşecek ve yaşamın tüm alanlarında politik eşitlik talebinin yükselmesine neden olacaktı.

Burjuva feminist hareketin ikinci bir formasyonu olarak ortaya çıkan radikal feminist hareket, gelişen işçi sınıfı mücadelesinden ve Marksizm'den etkilenmiş olsa da tam anlamıyla kapitalist sisteme yönelmiyordu. Tarihte ilk ezilenin kadın olması ve kadına uygulanan baskının tüm diğer baskılardan önce varolduğu gerçeğinden yola çıkan radikal feminist hareket, kadın üzerindeki baskının özel mülkiyetten önce varolmaya başladığını ve bu durumun mülkiyet ilişkileriyle açıklanamayacağını savunuyordu. Radikal feminist hareket bu bakış açısından kaynaklı, hedefe sadece kendi ezenini oturtmuş olduğundan erkeğinden ayrı örgütlenmeyi esas alıyordu. Bu durum radikal feminist hareket içerisinde marjinal grupların ortaya çıkmasına da sebep olurken, erkek düşmanlığı çerçevesinde küçük örgütlenmelerin de kapıları aralıyordu.

Radikal feminizme göre kadınların üzerindeki baskı ve sömürü biçimi anlaşılmadan toplumda varolan diğer ezme ve sömürü biçimlerinin anlaşılmasının olanağı yoktu. Bu sebeple diğer sömürülerin ortadan kalkabilmesinin yolu kadın üzerindeki baskının ve sömürünün ortadan kalkması idi. Marksist olma iddiası taşıyan hareketlerin ve sosyalizm adına yaşanan deneyimlerin kadının özgürleştirilmesine yönelik politika(sızlık)larından kaynaklı, sosyalizmin kadının özgürleşmesine nitel bir katkısının olmayacağını ve bunun ancak mülkiyet ilişkilerine darbe indirecek ekonomist bir bakış açısı olduğunu savunmaktaydılar.

Feminist hareket özgünlünde incelenmesi gereken asıl yön, politik eşitleme noktasında demokratik bir mücadele ver-

meleridir. Sistemin kutsadığı erkek egemen bakış açısına yönelen bu mücadeleleri, çelişmenin tarihsel özgüllüğü açısından öze anti-kapitalist bir nitelik taşımasından dolayı ileritilik taşımaktadır. Sorunun doğru temellendirilmesi kadın kurtuluş mücadeleleri ile sınıf mücadelesini aynı potada buluşturacaktır. Kadınların yaşam içerisinde karşı karşıya kaldıkları baskı anti-kapitalist mücadelenin dinamiklerini oluşturduğundan bu mücadelelerin bir noktada birleşmesi kaçınılmazdır. Öyle de olmuştur. Engels'in, "Ailenin, Devletin ve Özel Mülkiyetin Kökeni" adlı eserinden sonra Marksist hareketin kadın sorununa yaklaşımında belirli bir netleşme olmuş ve bu netleşme kadın hareketlerine de yansımıştır.

Özel mülkiyetin ortaya çıkışıyla ev içerisinde hapsedilen kadının toplumsal yaşamın yeniden üretilmesine doğrudan katılmadığı ve bu nedenle gelişemediği savında çıkışla, kadının ev ekonomisindeki emeği tartışma konusu oldu. Engels'in tarihsel incelemelerini baz alan ve kadının kurtuluşunun mülkiyet ilişkileriyle ilişkili olduğunu savunan sosyalist feminist hareket kadının kurtuluşu için bir zorunluluk olan sosyalist devrimin tek başına kadını kurtaramayacağı ve sosyalist dönüşümün ve mücadelenin erkek egemenliğine karşı bugünden başlaması gerektiğinin altını çizdi.

Kadının hiçbir zaman ait olduğu sınıfa daha özgür olamayacağını savunan sosyalist feministler, kadının bir yanda erkeğine karşı politik eşitlik mücadelesi verirken diğer yanda sistemin prangalarının da ortadan kaldırılmasının bütün insanlığı özgürleştireceğinin ve kadının gerçek anlamdaki özgürlüğünün bu iki özgürlüğün kazanılmasından geçtiğinin altını çizdi. Kadının toplumsal bir sınıf olma özelliği taşımayan bir kesim olduğu ve sınıf farklılıklarının kadının kurtuluş mücadelesinde mutlaka hesaba katılması gerektiğine değindiler. Aynı zamanda kadının kurtuluşunun tek başına kadınların kurtuluşuyla, erkek egemenliğine karşı mücadeleleriyle de olamayacağını savunan sosyalist feministler, toplumsal kurtuluşun dinamikleri arasında yer alan kadın sorununun çözümünü kadınlar açısından ikili görevle tanımladılar. Bunlar, kadının karşı karşıya kaldığı iki yönlü baskının ortaya çıkardığı görevlerdi. Cinsel baskının ortadan kaldırılmasının bu iki ayağı; cinsel egemenliğin ortadan kaldırılması ve tarihsel anlamda erkeğin eline geçen bu erki besleyen özel mülkiyetin ortadan kaldırılarak erkek egemenliğine su taşıyan kaynağın kurtulması.

Her ikisi birbirleriyle bağımlı olduğundan birinde atılacak adım öbüründe bir gelişme yaratacaktır.

Politik özgürlük, sistem içi demokratik taleplerde ifadesini bulan eşitlik talebi iken, toplumsal özgürlük insanın kendisini gerçekleştirme engelleyen olguların kaynağı olan özel mülkiyetin ortadan kaldırılması düzleminde ifadesini bulan bir alt-üst olay sürecidir. Kadınların sınıfsal ve cinsel anlamdaki problemleri noktasında siyasallaşmaları ve mücadeleyi de erkek kimliğinden arındırmaları gerekiyordu. Erkek egemenliğinin yok edilmesi için kadın kimlikleriyle mücadele vermelerinin gerekliliğine vurgu yapan sosyalist feministler, bunun bir erkek düşmanlığı olmadığını çünkü kadının verdiği mücadelelerin bir egemenlik mücadelesi değil bir eşitlik mücadelesi olduğunu ve kadının cinsel sömürüye karşı ancak ve ancak bu şekilde örgütlenebileceğini vurgulamaktadırlar.

Marksizm adına ortaya çıkan hareketlerin bir çoğunda, kadın sorununa yaklaşım ise genelde -söylemde olmasa bile pratikte- erkek egemen bakış açısının çeşitli versiyonları şeklinde bugüne kadar taşındı. En iyi sosyalist kadın, erkek gibi olan kadındır perspektifi, kadınları sol içerisinde nesneleştirmekte ve kendi cinsel kimliklerine yabancılaştırmakta, ezenlerinin kimliklerine büründürmektedir.

Kendini kendi gerçeğine kapatan kadın, doğal rolünü yerine getirmekten ziyade, ezeninin rolünü üstlenmekte ve kendi cinsel cesaretini yok saymaktadır. Kadının cinsel kimlik itibarıyla özgürleşebilmesinin yolunun ezeni gibi olmaktan değil, ezenine rağmen varolmaktan geçtiği bilincini edinmesi gerekmektedir. Bu bilinc onun sınıfsal konumlanışını etkileyip savaşımını azaltmaz, aksine kendi kendini gerçekleştiren bir birey olarak mücadeleye kendisini daha çok katabilir.

Peki kadın nasıl kurtulur? Kadının yaşadığı problemler, kadınsal problemler nelerdir? Cinsel ve toplumsal mücadele nelerinde kesişmekte ve nerede ayrışmaktadır? Arkadaşların yazılarında yanıt aramaya çalıştıkları bu soruna biz de kendimizce bir bakış açısı sunmaya çalışacağız.

Arkadaşlar yazılarında -"Kadın sorunu" mu? - alt başlığıyla inceledikleri bölümde sorunun kadın sorunu olmaktan ziyade insan sorunu olduğunu ifade ediyorlar ve bu düşüncelerinin altını doldurmaya çalışıyorlar. Biz ise, onların koyduğu anlayıştan ayrışarak farklı bir açıdan konuya yaklaşmak istiyoruz. Bu

amaçla arkadaşlarla farkımızın netleşebilmesi ve onların bakışlarındaki yanlış gördüğümüz yanlışların daha iyi irdelenebilmesi için arkadaşlardan bir iki alıntı ile bu bölümün değerlendirilmesine başlayacağız.

"Oyunun adı -her nedense- 'kadın sorunu'. Bu oyunda sistemin gerek kadına gerekse erkeğe biçtiği rol köleliktir. Ve elbetteki, efendi efendiliğinin bekası için köleler arasında eşitsiz bir ortama ihtiyaç duyar. Çünkü, kölelerin birbirleri ile barışık olması her zaman efendinin saltanatını tehdit eder. Erkek ve kadın eşitsizliği kölelik biçiminde bir eşitsizliktir" şeklinde ortaya konulan düşünce, "özel mülkiyet dünyasının kendisine sunduğu ayrıcalıkları" gerine gerine kabul eden erkeğin, farkında bile olmadan köleliğini meşrulaştırdığı açıktır. Bir problem var ise, çözümü de yine kendi kaşulları içinde aranmalıdır. Kadını metalaştıran ve pazara sunan kısıksız egemen sistemdir. Sistem, burada erkeği aracı olarak kullanmakla kalmayıp, bizzat bu pazarlığın aslı unsuru haline getirmiştir. İşte tam da bu noktada kadın sorunun erkekle sorunu ile nasıl iç içe geçtiği ve tek başına 'kadın sorunu' adlandırılmasının manasızlığı ortaya çıkmıyor mu?" diye devam ettirilerek sorunun kadın sorunu olarak adlandırılmayacağı vurgulanıyor.

Kadın sorununa yaklaşım yine bu düzlemde incelenerek, insan sorununa indirgenerek sorun devrim sonrasında hıvalet ediliyor. İlk bakışta oldukça mantıklı olan bu düşüncenin erkek egemen bakış açısının bir yansıması olduğu açıktır. Erkeklerin, "ne yapalım suç bizim değil sistemin, bu sistem böyle gittiği sürece siz bizim kölelerimiz olarak kalmaya mahkumsunuz." diyebileceği bir bakış açısının birer masumlaştırılmış biçiminden başka bir şey değildir bu düşüncenin altında yatan gerçeklik.

"Bu oyunda sistemin kadın ve erkeğe biçtiği rol köleliktir," derken neyin kast edildiği anlaşılmıyor. Kadın ve erkek insan soyunun iki ayrı cinsidir ve toplum bu iki ayrı cinsin toplamından oluşur. Yukarıdaki alıntıya göre erkek ve kadın köle iken sistem efendi durumundadır. Bu durumda sistem diye bahsedilen olgu insanlardan tamamen bağımsız ve hatta insan soyundan başka bir şey olmaktadır. Bu ne olduğu anlaşılmayan başka şey, köleleri arasında eşitsizlik yaratarak kendi sisteminin bekasını da sağlamaktadır. Çünkü kölelerin birbirleri ile barışık olması her zaman efendinin saltanatını tehdit eder.

Burada saltanatın sürdürülmesi er-

kekile kadın cinsi arasındaki çelişmeye indirgenmekte ve bu ne olduğu bilinmeyen başka şeyin iktidarını kuvvetlendirmektedir. Bilindiği gibi her ekonomik sistem kendisini üretim araçlarını elinde bulunduran sınıfla ve mülkiyet ilişkisiyle ifadelendirmektedir. Sınıflar ise, insan soyunun içerisinde olup bu soydan gelen insanların üretim araçları karşısındaki konumlanışına göre belirlenir. Bu belirlenmede ise cinsiyetin önemli bir yeri yoktur. Her iki cinsin insan da üretim araçlarının sahibi olabilir ya da üretim araçlarından yoksun olabilirler. Yani sınıflar cinsiyete göre belirlenmemektedirler. Sisteme damgasını vuran ve onun ideolojisi ile bütünleyen ataerkil yapı ise bambaşka bir şeydir. Yukarıda da aktarmaya çalıştığımız gibi tarihsel-toplumsal olarak üretim alanından koparılan kadın, ev içerisine hapsedilmiştir. Bu vesileyle ekonomik gücü eline alan erkek bu güçlü kendi erkek bakış açısıyla şekillendirmiştir. Sistemin ataerkil özelliği erkek cinsinden bağımsız değildir. Nitekim arkadaşlar bu yönlü düşünceleri kimi yerlerde dilettirmektedirler.

Diğer alıntıya geçip bu bakışı onunla bütünleştirecek olursak daha farklı perspektifler kazanabileceğiz. Özel mülkiyet dünyasının hem erkeğe hem de kadına prangalar vurduğundan bahsedilmekte. Bu sorunun nasıl çözüldüğünü açacak olursak; erkek cinsin kadın cins üzerinde hakimiyet kurması, kadını özgürlüklerinden arındırarak erkeğe bağımlı kılmaktadır. Kadın cinsi kendisine bağlayan erkek de kadın üzerinde baskı/ezme yaratan erkine bağlanmakta ve köleleşmektedir. Burjuvazi proletaryayı köleleştirirken kendisi de mülkiyetinin kölesi durumuna bu şekilde gelmektedir.

Kadının köleleştirilmesini bizzat gerçekleştiren erkektir. Bu bağlamda, erkek insandışı bir faaliyetin içerisinde olduğundan dolayı eksilmekte ve kendi erkinliğine tapmaktadır. "*Kadın metalaştırılan ve pazara sunan kuşkusuz egemen sistemdir. Sistem burada erkeği bir aracı olarak kullanmaktadır.*" şeklindeki düşüncede, erkeğin aracılık fonksiyonunun altının nasıl doldurulduğu tam olarak anlatılamamıştır. Öncelikle anlaşılması gereken bir olgu var ki, burjuvazi meta niteliği taşıyan her şeyi pazara sunarak üzerinde artı-değer kazanmak ister. Kadının pazara sunulması noktasında erkeğin aracılık rolü nedir? Kadın üretim sürecinden koparılacak ev içerisine hapsedilmesinden sonra erkeğine bağımlı hale gelmiştir. Kadın bu alandaki kuşatılmışlığı cinsel anlamda da erkek tarafından kuşatılmış

ve mülkiyetine geçirilmiştir.

Üretim süreci içerisinde aktif olarak yer alan erkek özgürlük adı altında çok eşliliğini sürdürürken miras hukuku gereği kadının her alanda kısıtlanması gerçekleşmiştir. Zamanla erkek, cinsel ihtiyaçlarını burjuvazinin pazara sürerek metalaştırdığı kadın "eti" üzerinden de sağlamaya başladı. Kapitalizmin ortaya çıkışıyla birlikte dar ev, aile yaşamından kurtularak ekonomik özgürlüğünü kazanan kadın burjuva yoz kültürün etkisini en derinden yaşamaya da başladı. Burjuvazi için yeni bir pazar alanı daha açılmıştı.

Geçmişte erkek porno dergileri çıkararak medya tokelleri, artık kadınlar için aynı işlevi gören dergiler de çıkarmaya başladılar. Erkek evleri açılarak erkek fahişeler kadınların hizmetine sunuldu, metres ilişkilerinin erkek versiyonu olan jigololuk yaşamın gündemine girmeye başladı. Kaldı ki bu işlere bakanlar ve bu gibi evleri işletenler genellikle kadınlardır. Türkiye'nin en büyük partomöçesinin Matild Manukyan olduğu düşünülürse pazarda artı-değer sömürsünü gerçekleştirenlerin sadece erkekler olmadığı anlaşılacaktır. Erkeğin cinselliğinin metalaştırılarak pazara sunulması işleminde de acaba kadın mı aracı olmaktadır? Burada kadın ve erkeğin rolü, burjuvazinin yoz kültürünün etkisi altına girip ihtiyaçlarını veya zevklerini gidermek için alıcı durumuna geçmeleri değil midir? Bu durum elbetteki insanı küçültücü ve kendine yabancılaştırıcı, insandışılaştırıcı bir nitelik taşımaktadır. Ama bu olgunun ekonomik olarak açıklanması ancak bu şekilde olabilir. Ekonomik olarak bu şekilde tanımlanabilen bir olgu ya da sömürünün yarattığı bağımlılık ilişkileriyle tanımlanan olgular erkek ve kadın sorunu olarak tanımlanıp iç içe değerlendirilemez. Bunların iç içe geçmişliğini savunmaktan ziyade, birbirlerinden büyük puntolarla ayrıştırılması ve altının çizilmesi gerekmektedir.

Yukarıda aktardığımız bakış açısı, bizi burjuvazi ile proletaryanın sömürgecilerle sömürgelerin, emperyalistlerle dünya halklarının arasında birbirleriyle bağımlılık ilişkilerinden dolayı aynı kaderi paylaştıkları sonucuna kadar götürebilir. Bu bakış açısı, kadın sorununun -ya da genel bir ifadeyle ezen/ezilen ilişkilerinin- yunusamasına ve bilinç karnavaşına yol açacaktır. Sorunumuz, tarihin gündemine giren çelişmeleri karartmak değil, bu çelişmeleri gün yüzüne çıkararak çözümlenmek olmalıdır.

Kadın ve erkeğin arasında, özel mül-

kiyetin doğuşundan bu yana çeşitli decelerde süregelen bir çelişmenin var olduğunu yazımızın yukarıdaki bölümünde aktarmaya çalıştık. Erkeğin kadın üzerindeki hakimiyeti, kadının "şey" durumuna indirgenmesine ve insandışılaştırılmasına neden olmuştur. Erkek tarafından birçok özgürlüğü gaspedilen kadın eksiltılmıştır. Eksilen kadının karşısına çıkan bu problem, erkeğe karşı insanlaşma mücadelesinin ilk adımını oluşturmaktadır. Gelişimi baskı yoluyla engellenen kadının önünde sorun olarak duran bu problem, kadının kendi kendini gerçekleştirebilmesinin ön koşuludur. Bu noktada çelişmenin çözümü dinamiki, kadının erkek karşısında vereceği mücadelenin içinde saklıdır. **Eksiltelen kadının bu durumu kadın sorununun ta kendisidir!**

Zira, ulusal sorun da tanımlanırken, bir ulusun üzerinde varolan baskı/ezme ve sömürden dolayı kendi gerçekliğini gerçekleştirememesi ve bu gerçekliği ezen durumundaki güçle tanımlayabilir olmasından kaynaklı olarak şekline tanımlanmaktadır. Bu durumda da ezen ulusun gerçekleştirdiği baskı, sömürü ve ezme durumundan, dolayısı ile ezen ulusa bağımlı olmasından yola çıkarak, sorunun ulusal sorun olmadığını, ulusların ancak ortadan kalkarak birbirine eşitlenebileceğini söyleyerek, bu sorunu insan sorununa indirgeyebilir miyiz? Elbette Marks'ın dediği gibi "*Ezilen ulus kendi prangalarından kurtulmadan, ezen ulus özgür olamaz.*" Aynı bakış açısını kadın sorunu düzleminde de incelediğimizde kadın kurtulmadan erkek tam anlamıyla özgür olamaz. Bu gerçeklik erkeğin kadın üzerindeki baskısını ve sömürsünü karartmadığı gibi kadını köleleştirenin de erkek olduğunu gizleyememektedir.

Kadının nasıl kurtulacağı ve mücadelesinin nasıl yürüyeceği noktasındaki ve komünistlerin bu mücadelede oynayacakları fonksiyonu yazımızın son bölümünde ele alacağımızdan dolayı şimdi bir başka bölüme geçiyoruz.

Arkadaşların aşka bakış açısı, temel noktaları itibarıyla doğru bir bakış açısı olmasına karşın birtakım çelişkili ifadelerin varlığı bizi bu noktada da inceleme yapmaya ve tartışmaya yöneltir.

Arkadaşların, aşkın klasik ölçütleri içerisinde çıktıkları yolculukta karşılaştıkları Aragon'un şairi yanlış ya da eksik bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu şairin hangi koşullarda, hangi dönemde yazıldığına ve neyi anlatmak istediğine şairine dönerek bir bakalım. Oyle ya,

hiçbir şey koşullarından bağımsız olarak değerlendirilemez. Aragon bu şiiri kendi değerlendirmesinde "Kendinde uzlaşmak gibi bir arzu yok, olmadı da hiç. George Brassens'in hestelediği ve yaygınlaştırdığı Mutlu Aşk Yoktur, 1943'de yazdığım bir şiirin dizesidir. Söz konusu mutsuzluk işgal yıllarının mutsuzluğu. Fransa'nın içinde bulunduğu o açık durumda mutlu bir aşk olabilir miydi? Orta bir mutsuzlukta bireysel mutsuzlukların anlamıyacağı teması, o zaman yaşadığım bu tema altında, hemen hemen yazdığım tüm yapıtlarda da var. (...)" demektedir. Aragon bu şiirinde "Mutlu Aşk Yoktur" derken, bahsi geçen işgal yıllarında yaşanan aşkların hiçbir şekilde mutlu olamayacağını kastetmiştir. Aragon'un şiirinde işlediği bu temaya bizim katılıp katılmamamız önemli değildir. Bu konuda Aragon'un şiirinin çözümlemesine girmeyeceğimize dolaylı esasa yöneliyoruz.

Arkadaşların yazılarında birbirini dışlayan iki görüşü kendilerinden dinleyelim: "...Bu anlamıyla özgür aşk denildiğinde kadın ve erkeğin hesapsız kitapsız istediği erkek ve kadını cinsel ilişkiyi yaşamadığıdır. Bu şekilde bir ilişki tarzı, gerçek özgürlüğün ürünü değil, burjuva 'özgürlüğünün' ürünüdür." "Savaşta tutsak düşen kadın ya da erkek, dışardaki eşinin cinsel dünyasını özgürce düzenlemesi saygıyla karşılanır mı? (...)" Bu iki alıntı birbirini dışlamaktadır. Bir taraftan burjuvazinin yozlaşan ilişkileri çerçevesinde ortaya attığı "özgür aşk" söylemine eleştiriler, diğer taraftan aynı ilişki biçiminin soru biçiminde savunulması söz konusudur.

Birinci alıntıda arkadaşlar, burjuvazinin aşkın duygu, bilinç ve cinsel bütünlüğünü salt cinselliğe indirgemesine doğru bir eleştiri getirmişlerdir. İkinci alıntıda ise eleştirdikleri bakış açısını esaret koşulu arkasına sokarak meşrulaştıran bir düşünceye varmışlardır. Bunu biraz daha derinleştirecek olursak; çeşitli faaliyetlerinden dolayı birbirleriyle çok uzun zaman görüşemeyen insanlara da bu tip haklar tanıyacak mıyız? Bu hak bir ihtiyacın ürünü olarak tanımlanıyor ise, eş yanında olmayan şahıs böyle bir ihtiyaç duyduğu anda bir başkasıyla ilişki geliştirebilir mi? Bütün bu sorulara cevabımız, elbetteki hayır.

Aşk, iki insan arasında gerçekleşen duygusal, düşünsel, eylemsel, kültürel ve tinsel birliktelik şeklinde tanımlanabilecek, insanın kendisini yeniden üretmesi ve özgürleştirilmesinin adıdır. İnsanın kendisini yeniden üretmesi ise, insan üzerinde varolan baskı biçimlerine ve in-

sanın özünü gerçekleştirilmesinin önündeki engellere karşı savaşımdır. Bu savaşıma ve savaşımın ortaya çıkardığı değerleri bir kenara bırakarak sadece hayvansal bir nitelik arzeden, duygudan yoksun bir beden birlikteliğini savunma insanın ayağına yeni prangalar takmaktan başka bir şey değildir. Arkadaşların örnek olarak sundukları bu yaklaşıma doğru perspektif ne olmalıdır?

Savaşta esir düşmüş insanların ya da çeşitli zorunluluklardan dolayı bedensel birlikteliklerini gerçekleştiremeyen insanların yapacakları şey ne olmalıdır? Bu sorunun yanıtı aşka bakış açısının içerisinde gizlidir. Aşk bir özgürleşme olarak, yani insansal yetilerini engelleyen ve bizi nesneleştiren olgulara karşı iki insanın duygu, bilinç ve bedensel yoğunlaşmalarıyla kendilerini yeniden gerçekleştirmek, insanlaşma edimi olarak tanımlamak gerekmektedir. Aşk, insanın doğal yetilerinin iki insan arasındaki yoğunlaşmadan kaynaklı yeniden kazanılması, insanın ve hayatın yenilenerek ileriye doğru atılımının eylemidir. Aşk eylemdir, çünkü yenileyici ve geliştiricidir. Aşk yaşama, doğayı ve insanın kendisine karşı yönelttiği bir eleştiri okudur. Eleştirelliği, yaşamın zorunluluklarına karşı mücadelede kendisini somutlar.

Aşk üzerine söylenecek daha çok şey olmasına karşın en genel anlamıyla **aşk özgürleşme ve insanlaşmadır** diyerek dönüp arkadaşların verdikleri örnek üzerinden sonuna genel bir bakış açısı oluşturmaya çalışalım. Savaşta tutsak düşen birey, eğer karşısındaki ile bir aşk ilişkisi yaşıyor ise yaşamın zorunluluklarına karşı mücadele bilincini de bu süreç içerisinde şekillendirmiştir. Verilen karşılıklı erkek kişiler arasındaki ilişkiyi kendilerini yeniden gerçekleştirme sürecine sokmuştur. Arkadaşların verdiği örnekte ise aşk bu boyuttan uzak salt bedensel birlikteliğe ve bu yönlü bir karara bürünmüyor. Bize göre aşk bir bütündür. Onu düşünsel, duygusal ve bedensel olarak ele alıp ayrı ayrı değerlendirmek aşkın özgürleşme yönünü ve insanlaşma niteliğini orıadan kaldırmaktır. Arkadaşların verdiği örnekten incelemeye devam edecek olursak; tutsak düşen insan ilişkisi noktasında duygularını ve düşüncelerini karşısındakine aktarıp onun kendi kaderini tayin etmesini talep etmelidir. Bu kaderini tayin hakkı ise, karşısındaki eşin, kendi sürecini sorgulayarak varolan özgürlük durumunun zorunluluklarını kaldırıp kaldırmayacağı yönünde bir karar vererek ilişkinin niteliğini belirlemek olacaktır. Bu, karşısındaki kişinin aşksal birlikteli-

ğe son vermek yönünde bir karar da olabilir. Bu durumda aşksal birliktelik sona erer ve ilişki başka bir boyuta; yoldaşığa, dostluğa vb. 'ne döner. Bu durumu tutsak olan kişi saygıyla karşılamalıdır. Ama karşı taraftaki kişi varolan aşksal birlikteliğin devamından yana bir karar alır ve zorunlulukları karşılamaya ve onlara karşı savaşıma karar verirse aşk boyutunda ortaya çıkan insanlaşma mücadelesine ihanet etmemelidir. Çünkü bu ihanet, özde tutsak olan eşe karşı gerçekleştirilmiş bir ihanet değil insanın kendi değerler bütününe bir ihanettir.

Eğitim felsefesi uzmanlarından Paulo Freire "İktidarlarını kullanarak ezen, sömüren ve gasp edenler, bu iktidardan ne ezilenleri ne de kendilerini özgürleştirme gücünü alamazlar. Sadece ezilenlerin zayıflığından doğan erk, hem ezilenleri hem de ezenleri özgürleştirecek kadar kuvvetli olacaktır" demektedir. Kimliği ve kişiliği tarihsel olarak baskı altına alınmış ve parçalanmış, toplumsal ilişki ağıyla sıkıca bağlanmış olan kadın, ancak ve ancak toplumsal koşulların dönüştürülmesi ile ve uzun bir mücadele dönemi geçirerek kendi kendini yeniden tanımlayıp gerçekleştirebilir. Bu mücadele ise, ancak ve ancak kadının kendisi tarafından, kendisini gerçekleştirmesini engelleyen olgulara karşı verilebilir. Bu noktada, erkeğin kadının mücadelesine destek olarak, kadının şey durumundan kurtulup kendisi için bir cins olarak kendisini tanımlamasını, özne olmasını koşullayan olguyu gönüllülük temelinde desteklemesinden geçer. Bu destekleme kadının mücadelesini omuzlama ya da ortak olma mahiyetinde değil sadece dayanışma çerçevesinde olabilir.

Toplumsal bir sınıf oluşturmayan kadınlar, toplum içerisinde çeşitli sosyal tabakalara ve sınıflara dahildirler. Kadınların bu özellikleri onların tamamen aynı talepler dahilinde örgütlenmesine izin vermemektedir. Ancak bütün kadınların ortaklaştığı sorun, kadın sorunudur. Kadın sorununda da bütün sınıf ve katmanların ortaklaştığı nokta politik eşitlik talebidir. Bu talep yasal olarak erkeklerle aynı statüyü paylaşmak ve erkeğin kadın üzerindeki cinsel baskısının ortadan kaldırılması talebidir. Esas itibarıyla burjuva demokratik bir talep olan bu talep, sistem içi çözüm dinamikleri olan bir taleptir. Bu talebin karşısında kadın, ataerkil yapılanmanın parçalanması için mücadele etmek durumundadır. Kadın sorununun özgüllüğü

tam da burada yatmaktadır.

Ulusal sorunla büyük ölçüde benzerlik teşkil eden kadın sorunu, ulusal sorunla aynı çözüm dinamiklerine de sahiptir. Nasıl ki ulusun bitirini ulusal bağımsızlığı (ezen ulusla ve diğer bağımsız uluslarla "eşitlenebileceği" politik özgürlüğü) talep ediyorsa kadınların bunun da kadınların politik anlamda özgürlüklerini talep etmektedirler, ve nasıl ki ulusun içerisindeki emekçi kesimler devrim istiyorlarsa emekçi kadınlar da devrim istemektedirler.

Kadının politik anlamda özgürleşme mücadelesi bir egemenlik mücadelesi değil bir eşitleme mücadelesidir. Bu mücadele kadının, tarihsel süreç içerisinde erkeğe kaldırıldığı haklarını yeniden kazanılması mücadelesinden başka bir şey değildir. Kadının politik özgürleşmesini geliştirebilmesinin ön koşulu yukarıda Fierre'in değindiği gibi ancak ve ancak kendi mücadeleleri ile olabilir. Çünkü özgürlük armağan edilmez, kazanılır. Kadının ayrı örgütlenmesini koşullayan ana faktör erkeğin egemenliğinden kaynaklanan erkinin özgürleştirici değil, köleleştirici bir nitelikte olması ve özgürleşmenin ancak ve ancak ezilenin ezilimliğinden doğan erkele gerçekleştirilmiştir. Kadının ezilimliğinden doğan bu erk erkeği de özgürleştirici bir niteliğe sahiptir.

Marksistler her türlü somuri ve eşitsizliğe karşı çıkmak durumundadırlar. Bu durumda kadın üzerindeki baskı ve somuriye de karşı çıkmak ve onların eşitleme mücadelesinin demokratik özünü kayıtsız koşulsuz desteklemek zorundayız. Çünkü onun demokratik özü zulme karşı yönelmiş bir mücadeledir. Ancak komünistler kadının özgürleşme mücadelesinin eşitsizlikler dünyasında kendi sınıfına bir eşitleme olarak kalmasını elbetteki istemez. Komünistler bütün baskıları ve somurunu ortadan kalkacağı bir sistemden yanadır ve bütün kadınların üzerindeki cinsel baskının son bulmasını savunurken bunun toplumsal ayağı olan baskı ve somuri düzeninin de bir bütün olarak ortadan kalkmasını isterler. Kadının gerçek kurtuluşu ancak bu şekilde gerçekleştirilebilir.

Varlık nedeni toplumsal devrim olan ve bu devrimle bütün insanlığı özgürleştirecek olan proletarya partisi toplumsal mücadelesinin bir parçası durumunda olan bütün çalışmalar üzerinden örgütlenerek diğer sınıfl ve katmanlarla ittifak kurar. Bu ittifak sonucu kendi sistemini oluşturan proletarya, çalışmalarla mücadelesini sürdürerek kendisini ortadan kaldı-

rarak ulaşacağı sınıfsız topluma yönelir.

Bu olguyu koşullayacak olan bu süreçte komünist partisi, ittifaklar zincirini kendi önderliği altında en geniş bir çerçevede tutmalıdır. Toplumsal yapının bir gelişmesi olan kadın sorununun örgütlenmesi noktasında proletarya partisi nasıl bir örgütlenme modeli izlemelidir? Kadın sorunundan muzdarip bütün kadınların komünist partisinin kadrosu olma niteliği yoktur. Bu acıdan komünist partisi bütün kadınların bu çalışmalarını örgütleyecek bir model geliştirmelidir.

KP içerisinde bulunan kadın komünistlere bu noktada çok ciddi görevler düşmektedir. KP içerisinde yer alan kadınların ikili görevleri vardır, birincisi, sınıfsal ezilimliklerinden dolayı sistemin egemenlerine karşı mücadele etmek ve ikincisi, cinsel ezilimliklerinden dolayı ezme durumunu yaratan erkek egemenliğine karşı mücadele etmek. Birincisi için değerlendirme yapmak, en azından şu an ele aldığımız konu açısından gereksizdir. İkincisi için ise, cinsel kimliklerinin yeniden kazanılmasını gerçekleştirecek kadın komitelerini oluşturarak bu sorun özgürlüğünde çalışması olan bütün kadınların gücünü devrime kanallıze etmek olmalıdır. Çünkü kadın sorunu doğru temellendirildiğinde ve doğru bir rotaya oturtulduğunda sistem açısından derin çalışmalar barındırabilecek bir yapılanmadır.

Bu anlayış, lokantasının kapısına "aile yerimiz var" tabelası asan bir lokantacının anlayışından nitelik olarak farklıdır. Çünkü lokantacı astığı tabelayla varolan erkek egemen baskı açısını kapsayıp bu statünün devamını sağlamak isterken, kadının ayrı örgütlenmesi bu egemenliği parçalamayı hedef alan ve bu doğrultuda en geniş örgütlenmeyi gerçekleştirecek, hem kendi kendini gerçekleştiren mücadelesini yürüten hem de ortaya çıkan dinamikleri devrime kanallıze ederek devrim cephesini güçlendiren bir niteliğe sahiptir. İşte bu yaklaşım KP'nin ittifaklar zincirini geliştirecek ve devrimin bir adımı yaklaşmasını sağlayacak olan yaklaşımdır. Kadının ayrı örgütlenmesi ise KP içerisinde yer alan kadınların bütün eforlarını bu soruna aktarmaları anlamına da gelmektedir.

KP üyesi olan kadın, partinin önüne koymuş olduğu görevleri yerine getirirken diğer yandan kadın mücadelesi çalışmalarını da sürdürerek bu mücadelesini devrim mücadelesiyle bütünleştirmektedir. Günümüz devrimci hareketleri içerisinde yer alan kadınları nicelik olarak değerlendirdiğimizde bu niceliğin çok düşük

olduğu sonucuyla karşılaşırız. Bunun sebeplerini sorguladığımızda ise kadının tam anlamıyla erkeğin egemenlik ağından kurtulamamış olmasına ve kendi bağımsız sürecini gerçekleştirememiş olmasına bağlayabiliriz.

Bu bağlamda kadının bağımsız gelişiminin önündeki engellere karşı mücadelesi, kadının devrim mücadelesine de katılımı beraberinde getirecektir. Toplumsal mücadelenin dinamiklerinden biri olan bu sorun iyi analiz edilirse kadın mücadelenin öznesi durumuna gelecek ve devrim mücadelesine de atılacaktır. Çalışmalara sırtımızı dönerek bir yere varamayacağımız gerçeğinden kışkıla kadın yoldaşlarımızın mücadelelerine destek olmak ve yarattığımız esaretin kırılmasını kolaylaştırmak gerekmektedir. Mevcut durumumuzla yaşamın her alanında onların önünde kendilerini gerçekleştirmeleri noktasında engel olduğumuzu bilince çıkartarak ona göre bir tavır geliştirmeliyiz.

Çünkü yaşanan sorun tarihin en uzun süreden beri devam eden çalışmalarından biridir ve bu süre kadının ruhsal, psikolojik ve bilinç olarak parçalanmasına yol açmıştır. Bu parçalanmışlığın da bir anda yok olmayacağını ve süreç içerisinde ortadan kalkacağını görmek ve bizzat bu sürecin bir parçası olmak durumundayız. Bu sürecin bir parçası olmak ise, öncelikle kendimizi sorgulamaktan ve yaşamın hangi alanlarında erkimizi kullandığımızı açığa çıkarmaktan geçiyor.

Göğün yarısı olan kadınların kurtuluşu bizim ayaklarımızdaki prangaların parçalanması anlamına gelecektir. Bu sebeple devrim hemen şimdi söylemimizi bu alanda da gerçekleştirmeli ve kadınların kurtuluşu için Türkiye halklarına bir program açmalıyız. Ve kadınların kendi sorunları noktasında bilince ulaşmalarının yöntemleri keşfedilip bunları yaşama sokmalıyız. Kadının kurtuluşu devrimi bir adım daha yaklaşıracak bir kurtuluş mücadelesidir. Bunu, bugünden başlayarak gerçekleştirmek gerekmektedir.

Yarının aydınlık şafaklarındaki eşit, özgür birlikliklerin tohumlarını bugünden gökyüzünün maviliklerine serpmek gerekmektedir. Bütün baskılara ve somuriye karşı mücadele, hem de hiç vakit kaybetmeden...

KAYNAKÇA

- 1- Kadın ve Aile - Marks, Engels, Lenin
- 2- Ezilenlerin Pedagojisi - Paulo Fierre
- 3- Ulusal Sorun ve Sınıfsal Sorun - Stalin
- 4- Komünist Manifesto - Marks, Engels
- 5- Toplumsal Evrim - Gordon Child
- 6- Mutlu Aşk Yoktur - Aragon
- 7- Sterka Rizgari Dergisi, Sayı 3 Ekim 1997

Alman emperyalizminin oyunu ve Ozan Ceyhun

Oturan ADAM (Erdal YEŞİL)

Cezaevinin kapısında bir ara duruyoruz, gözlerim duvardaki bir tabelaya iliyor, avukauma "bir dakika" deyip tabelayın önüne dikiliyorum okumak için, Almanca şöyle yazıyor: "Bu cezaevi Stalin terörü zamanında yapıldı" Avukauma gösteriyorum, "Biliyorum" diyor, "ilk gelişim değil bu cezaevine" İyi de madem böyle neden yıkmamışlar burayı ya da varsa gösterecek bir şeyleri neden halka açık müze haline getirmiyorlar da hâlâ cezaevi olarak kullanıyorlar burayı? Avukatım sinsi sinsi gülüyor. "Şimdi demokratik terör uygulanıyor burada" diye laf yapıyor. Avukatım, bir Yahudi, bease malum, iki ülkesiz dünya vatandaşı olarak dahiyoruz cezaevinin ağır demir kapısından içeri. Her ne kadar beni "iyi ki geldin" marşıyla karşılamıyorlarsa da yüzlerinde güller açıyor gardiyanların ama bellî çöp ve analar dolu, upkî bizimkiler, sanki hik demış burnundan düşmüşler birbirinin. Gardiyan general Patton gibi sesleniyor. "Üzerimizdeki herşeyi, varsa silahımızı da masanın üzerine bırakın" diyor. Afallıyorum bu sözler karşısında Avukatıma bakıyorum, omuz silkiyor anlamasızlık içindeki bu laflara. Hınzırhım üzerinde. "Efendim silahımı temizliğe verdim daha getirmedim, çarpanba gününden önce de getirmemişler, geldiği zaman ise çocuklara nok bırakmıştım, Körfez krizine yardım için Clinton'a göndereceğimi" diyorum. Bu sefer gardiyanlar birbirine bakıyor, "ula bu da ne?" der gibi. Dahiyoruz demokratik terörün uygulandığı cezaevine. Doğu Almanya burası

ALMANYA

Bu ülkeye dikkat edin, üçüncü fırtına yine bu ülkeden kopacak! Şimdilik dışını biliyor yaşı kurt, dikmiş gözlerini. İki dünya savaşının başarısız bir süper star'ıdır o. Bir türlü Oscar alamadı ama yetmiş beş milyon insanın vebalı üzerindedir bu başarısız hayrol oyuncusunun. Şimdi bildik filmin üçüncüsünü deneme peşinde, AET (Avrupa Ekonomik Toplu-

luğu) içinde ve AP (Avrupa Parlamentosu) içinde tek yetkili söz sahibi. Avrupa'nın kalbine saplanmış kara bir bıçak gibi duruyor ortada. O, komünizme karşı bir koçbaşı, Prusya gericiğinin simgesi ve Avrupa faşizminin klasik yurdu, anavatanı emperyalist gericiğinin. Daha çok bahseder oldu "insan haklarından", daha çok söz eder oldu "demokrasi"den. Saldıracak! saldırıyor! Büyük patron ABD'den öğrendi bütün bunları "Demokrasi" diyerek demokratik hakları kırmayı, "insan hakları" diye diye "insanları yakmayı" büyük patron öğretti ona. Saldıracak! Hergün evler, mülteci hayvanları yakılıyor bu ülkede.

Sokakta, tranwayda, işyerlerinde insanlar (göçmenler), açık açık saldırıya uğruyor, vuruluyor, yaralanıyor... Gençlik olayları, birkaç gencin hasarlığı olarak geçiyor kayıtlara, eğer geçerse. Rostock'taki mülteci kampına tam bir hafta süreyle saldırın Naziler'i sayın Helmut Kohl, "birkaç çocuk işte..." diye nitelemişti ve biz de şöyle yazmıştık. "Sayın Kohl! siz besler büyütürsünüz onları" diye...

Daha çok bahsediyor "insan haklarından, demokrasiden" koca kurt, daha çok saldıracak, saldırıyor!

Somali'ye yardım adına bir torba un ile bin asker sokmayı büyük patronundan öğrendi.

Alman Kriminal Dairesi açıklıyor çok küçüklerle yapılan istatistikleri, sadece 1993 yılında yahancılara "yedi bin saldırı" Ve yer altında faaliyet gösteren seksen bir "ırkçı" parti ve grup var diye. Toparlayacak bunları yaşı kurt, tek çatı altında, şu anda bununla meşgul. Gizliyor saldırıları, saklıyor, çöretkarlaştırıyor böylelikle, çünkü onlarsız edemiyor. Lazım ona yarı bunlar! Rostock'taki Nazi saldırganlarına "çocuk" dedi, Sollingen'e "acı bir dram", Lübeck'e ise "mülteciler arası kavga"... Nazi demeye dili var mıyor yetkili mercilerin, ya düşerse maske!

Demokrasi diye diye kölece tapınıyor diktatörlüğe halkın. Saldıracak, saldırıyor...

Dünya pazan için iki şey lazım ona, Avrupa'nın teknolojisi, Ortadoğu'nun petrolü. Yatmış pusuya, adım adım yok

ediyor kısmi demokratik hakları; insan hakları, demokrasi adına...

"Yeşiller Birlik 90" Partisi milletvekili Ozan Ceyhun, Alman polisi tarafından 12 Şubat 1998'de otayol'da (otoban) gözaltına alındı ve altı buçuk saat sorgulandı. Türk MİT'inin yarı-resmi yayın organı Hürriyet gazetesi, Alman polisi'nin bu saldırısını ayakta alkışladı, dahası olayı "amında" (?) verdi. Türk MİT'inin kalemşörleri, çanak yalayıcıları harekete geçti ardından Ozan Ceyhun'a karşı. Hürriyet gazetesinin Avrupa sorumlusu acemi yalaka Ertegün Karakullukçu, ağzından salyalar akıtta akıta saldırıya geçti Ozan Ceyhun'a karşı, öğrendi bu yalaka yükselmenin (!) yolunun sahibinin sesini daha yüksek perdeden bağlamak olduğunu; bağınıyor. Umarız sahibi duyar!

VE POLİS OZAN CEYHUN'U KEŞFETTİ

Yıllardır Alman Parlamentosu'nda milletvekili olan Ozan Ceyhun yaka paça karakola getirildi, hem de mal bulmuş mağrip edasıyla yapıldı bunlar. Bildik "demokrasi" korusu izledi bunu "Türkiye komplosu" diye. Biraz doğruluk payı vardı elbette ama esas eleştirilmesi gereken, kınanması gereken gerçekten TC. miydi? Değil.

Alman "demokrati" geçinenlerin "demokratik bir hastalığı" vardır, başka ülkelerdeki olaylar konusunda "pek duyarlıdır" da nedense kendi ülkelerindeki vahşeti, anti-demokratik uygulamaları görmezler, görmek istemezler doğrusu.

Dahası, kendi devletlerinin yaptığını yeni gelinin damatı savunması misali kışkança savunurlar. Bu konu da etraflı yazılmaya muhtaç bir konudur, şimdilik kaydıyla geçelim burayı.

Ozan Ceyhun neden apar-topar gözaltına alındı? TC. istediği için mi, dahası bu mümkün mü? Değil! Öncelikle; Almanya'da yaşayan, oturan herkes "otuduğu yeni" polise bildirmek zorundadır, eğer "kaçak" muamelesi görmek istemiyorsa ya da çahşmak istiyorsa...

Devamı sayfa 58'de

"Yazmazsam deliririm"

Uzun Yürüyüş ile dayanışma noktasında üretken bir çaba sarfeden, İnsancıl'da yaptığı röportajlardan hepimizin tanıdığı sevgili Yılmaz Elmas'ın, yazılarını Muzaffer Oruçoğlu ile yaptığı söyleşiyi ilginizi çekeceğine inanarak sizlere sunuyoruz.

Uzun Yürüyüş

12 Mart darbesinin genatalleri bizleri de işkenceden geçirerek tutuklamak üzere Selimiye Kışlası'na getirmişti. Bizi bir koğuşa bekletiyorlardı. Askeri savcı sorgumuzu tamamladıktan sonra mahkemeye çıkartılarak tutuklanacaktık. Derne çatma ranzaların bulunduğu koğuşun pencere camları kırık. Nisan ayının soğukluğunu bedenimizde duyuyorduk. Koğuşa getirilip bırakılanlar, adı okunarak götürülenler koğuşakilerin sayısını durmadan değiştiriyordu.

Muzaffer Oruçoğlu'nu bu koğuşa, savcılık önüne çıkmayı beklerken tanıdım. Gençcek bir delikanlı. Öylesine zayıf, öylesine halsizdi ki konuşurken zorluk çekiyordu. Bu ortamda hemen kaynaştık. Nasıl tutuklandığımızı, kontrgerilla timince nasıl sorgulandığımızı, ne tür işkenceler uyguladıklarını, birbirlerine nasıl hitap ettiklerini, "Generalım, albayım, yüzbaşım, yarbayım," diyorlardı birbirlerine, yüzbaşı diye tanınan Mete Altan'dı. 12 Mart darbesi görevini tamamladıktan sonra yeniden sivil yönetime geçildi. Seçimler oldu. Mete Altan'ın adı İstanbul'daki operasyonlarda geçer oldu. İstanbul Emniyet Müdürü olacak diye basında yazılar çıkmaya başladı. Adana Emniyet Müdürü bir pusuya düşürülerek öldürüldükten sonra yerine Adana Emniyet Müdürü oldu bir süre. Daha sonra bir ilimiz Vali olarak atandı.

Muzaffer Oruçoğlu da aynı kontrgerilla timi tarafından sorgulanmış, işkence görmüş gözaltındaki kaldığı sürece. Bana falaka, elektrik, işkencesi ya-

nında açlık, tuzlu su içirme, yamukla, tekmeyle dövme yanında el ve ayakları zincire vurma işkencesi uygulanmıştı genellikle. Ayrıca Filistin askısından söz ediyorlardı. Ellerini ayaklarını bağlı su kuyusuna atacaklarını, Avrupa'dan getirtilen köpeklerle parçalatacaklarını söylüyorlardı. Bana gözdağı vermek istediklerini düşünüyordum, meğer bunları Muzaffer'e uygulamışlar. Daha nice işkence türlerini uygulamışlar.

Beni tutukladıktan bir hafta sonra yeniden Harbiye'ye getirterek üç ay daha işkenceyle sorguladılar. Muzaffer'le bir daha görüşemedim. Ama bu çok kısa bir görüşme ve tanışma ben de unutulmaz izler bıraktı. Yazın dünyasında adına rastlayınca çok sevdiğimi söylemeliyim. Yazılarla, dergilerde kendisini izlemeye başladım. Araştırma, şiir, yazının değişik dallarındaki çalışmalarını kitap olarak da sunmaya başladı okurlara. Toplumsal sorunlara duyarlılığı hep ön planda oldu Muzaffer Oruçoğlu'nun kendisiyle söyleşi yapmak istedim.

Sorularına verdiği yanıtlarla kendisini daha yakından tanıyacaksınız.

Yılmaz Elmas

– Özgün yanlarıyla özgeçmişiniz?
– Ekim Devrimi'nden kaçan on çocuklu bir Terekeme ailesinin sondan ikinci çocuğuyum. Dana çobanlığından öğretmen okuluna terfi ettim. Çapa Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi iken, 1969 Değirmentköy toprak işgali esnasında tutuklandım. İkinci kez 1970'de tutuklandım. 1971 darbesinde dağa çıktım. Filistin'e gittim. 1973'de tutuklandım. 13 yıllık cezaevinden sonra kelepçeleyip askere götürdüler, biraz dayak yedim ve kırk gün sonra Meriç üzerinden Yunanistan'a kaçtım. 1986'da Fransa'ya iltica ettim.

– İlk yazınız nerede, hangi yıl yayınlandı?

– Trakya köylülüğünde sınıfların tahlihi başlıklı ilk yazım 1970'de, Proleter Devrimci Aydınlık'ta yayınlandı.

– Bugüne kadar yazdıklarınız genellikle hangi alanları içerir?

– Siyasal sorunlar, edebiyat, araştırma (tarih), kadın sorunu.

– Hiç şiir denediniz mi?

– Denedim. Şiir denemelerim, şimdiye kadar altı kitap halinde basıldı. Bunların içinde şiir kimliğini hak eden kaç şiir var, bilemiyorum.

– Avustralya'ya göçünüz nasıl oldu?

– Türkiye ve Avustralya vatandaşı olan bir bayanla evlilik serüvenine girince kendimi Avustralya'da buldum.

– Yurt dışında yazınızı nasıl izliyorsunuz?

– Birkaç siyasal ve birkaç edebiyat dergisinin dışında yazınızı izlemiyorum. Kitap okumayla ve yazmayla geçiyor zamanım. Yakında, 15-20 kişinin ortaklaşa alacağı 6-7 dergiyle daha tanışacağımı umuyorum.

– 12 Mart döneminde gördüğünüz işkenceler sizde ne gibi maddi ve manevi izler bıraktı?

– Sırtımda hatırı sayılır bir yara izi var. Peniste ise elektirik kablusunun çıplak ucundan mütevellit yanık izleri. General madalyaları gibi taşıyorum bunları. Manevi izlere gelince... Manevi arazları olan bir adamım. Bunların hangileri bana aittir, hangileri işkencecilere, bilemiyorum. İşkencenin manevi dünyamda gedikler açtığı kanısında değilim. Zorunluluk dünyasına saklıran her özgürlük, onun muhtemel tüm direniş ve saldırı biçimlerine karşı kendisini manevi planda donatmak zorundadır. İşkece, ezenin bir saldırı aracı, bir mücadele biçimidir. İnsana ve insanın özüne yabancı bir nesne değildir. Hepimiz tavuk, kuzu ve keklük eti yiyoruz.

– Bugüne kadar yayınlanmış yapıtlarınız nelerdir?

ların nelerdir?

– Önce şiir kitaplarını sıralayayım: 1- Huruç, 2- Demir'in ve Ateşin Dilinden, 3- Eşrefoğlu Al Haberi, 4- İştacak Yeryüzünü Alınmanın Alkımı, 5- Baba İshak Destanı, 6- Kahramanlık Kılanları, 7- Falaris Prelüdlü. Romanlar: 1- Tohum, 2- Newroz (yasaklandı), 3- Kangurular, 4- Gül, Demir ve Çiğlik, 5- Brunswick Delileri, 6- Dersim (Yasaklandı). Diğerleri: Karayaditler, Sanat ve Edebiyat yazıları, İşkencehanelerde Kızıl Direnme Ruhunu Yaşatmaya Hazır ol, Afganistan Sorunu.

– Telif Hakkı konusunda düşünceleriniz nelerdir?

– Telif hakkı kavramı bende tam oluşmuş değil. Köylülükten, yatılı okullar silsilesinden ve profesyonel devrimci bir yaşamdan gelmiş olmanın payı vardır bunda sanırım. Ben yazdım, onlar bastı. İstemedim. Yaz, gönder basalım dediler yazdım, gönderdim. Hatta ücret talep etmediğim halde, 6. baskısı yapılan Tohum romanından bin mark gönderdiler, bin Mark da Newroz'dan. Avustralya emperyalistlerinin "sayesinde" boş zaman bulabildim. Ayda 600 Avustralya dolarıyla (ki bu işsizlik parasıdır) geçiniyorum. Telif hakkının iyi bir hak olabileceğini düşünüyorum. İki bin markla kitaplığımı şenlendirdim. Bugüne kadar toplam 17 kitaptan elde ettiğim telif hakkı 3 bin mark ve 350 kitaptır. Babek yayıneviyle bir kontrat imzalam. Telif haklarının ne olduğunu bu yayıneviyle ilişkilerim sürecinde öğrenebileceğimi sanıyorum.

– Türkiye Yazarlar Sendikası ve diğer yazar örgütleri konusunda düşünceleriniz nelerdir?

– Bu örgütlerin sesi duyulmuyor. Halklar boğazlaşıyor, insanlar kayboluyor, aydınlar tutuklanıyor, eroinin ve kanın egemenliği gemi azağıya alıyor. En çok yazar örgütlerinin sesi çıkması gerekiyor bu şartlarda. Çıkıyor. Yazarın ve yazar örgütünün görevi nedir? Susan örgüt, saygınlığını yitirir, güçlenemez. Türkiye Yazarlar Sendikası, kapatılmaktan mı korkuyor? Böylesine görkemli bir onurdan korkulur mu? Gerçek sanatçıların, yazarların dünyasında bu tip korkulara yer yoktur. Yazarlarımızın çoğunluğu

mevcut gelişmenin ve halkın gerisinde mi bilemiyorum.

– Sanat ve yazınımızda yerellikten evrenselliğe nasıl ulaşabiliriz?

– Daha çok yerelleşerek. Yerel dünyanın iç ilişkilerini, bağlantılarını, çelişkilerini, dinamizmini, çok yönlü zenginliğini yakalayarak; bu zenginliği, dünyanın ortak zenginliğine katarak... Yaşar Kemal bunu yaptı.

– Bireysel ve toplumsal sanat konusuna nasıl bakıyorsunuz?

– İkisi de insanlık için yararlıdır. Yeter ki insanlığı ilgilendiren bir özü, alışılmadık yüksek bir biçimle yeniden yaratmış olunlar. Sadece toplumsal değil, bireysel sanatlar da ilerleme, değişime yol açarlar. Estetik dokusu güçlü, derinliği ve büyüğü çarpıcı aşk romanları değişime yol açarlar. İnsan ruhunu biçimlendirdiler. Toplumsal sorunları geri ve zayıf bir biçimle sanat arenasına çıkaran romanlardan daha ileri bir rol oynadılar. Değişim ve ilerleme, toplumsal sanatın tekeline olan bir şey değildir. Kalite önemlidir. Geleceğin sancılarını ve gücünü taşıyan çelişkileri, ileri bir estetik dokunun imikleri haline getiren sanattan yanayım. Bu bireysel de olabilir, toplumsal da.

– Düşünce özgürlüğünün kısıtlanması yazın ve sanatımızı nasıl etkiler?

– Duruma bağlıdır. Kısıtlama ortamında, çok ileri, sıcak ve kitlesel bir mücadele hüküm sürüyorsa, kısıtlama, amacına ulaşmaz. Hem kısıtlamaya ve hem de çöl sessizliğine tam oluyor sak tahrifat büyük olur, karanlık ve kısırlık ve kabızlık güçlenir. Kısıtlamanın hakkından ateş gelir. Gerçek sanat, ateşten korkmaz, aksine, gücünü ondan alır.

– İleriye dönük çalışmalarınız nelerdir?

– Şu anda, günceli ve tarihi kucaklamaya çabalayan bir roman üzerinde çalışıyorum. Kafayı romanla bozdum. Bir birini izleyen romanlar geleceğimi ısgal edecek. Her şey roman için demek iyi değildir. Yazmazsam delirim. 71'lerde romanı bırakıp dağa çıktım. Dağı bırakıp romana çıktığım bir zamanı yaşıyorum şimdi.

Yılmaz arkadaş,

Söyleşiniz için teşekkür ederim.

56. sayfanın devamı

Ozan Ceyhan bir "kaçak" gibi alınmıştır gözaltına, demokrasici oyunu adını. Her gün parlamentoda olan bir milletvekili ni hiç haberleri yokmuş gibi tutuklayanlar, o engin "demokrasi"yi bir kez daha katletmişlerdir. TC komplosu diyenler kendi devletlerinin "ortak komplosunu" kabul etmek zorundadırlar. Bu gözaltı, sayın Ozan Ceyhan'a bizzat Alman devlet aygıtının verdiği bir "gözdağı"dır! Çünkü sayın Ceyhan bundan bir süre önce "Almanya'da bir Türk" adıyla yayımlandığı (geri çekti bu kitaptaki bazı yazıları) kitapta Alman emperyalizminin yüzünü sergilemişti. İlk, kafatasçı mantığa kalemiyle güçlü darbeler indirmiş, iğnec uygulamaları teşhir etmişti. O zaman kendine "demokratın" diyen bir Alman piyasada yoktu, sustular, pistiler. Kendi partisi dahil "Alman demokratları" yalnız bıraktılar sayın Ceyhan'ı.

Halbuki sayın Ceyhan'un dile getirdiği görüşler yeni değildi, değildi ama hem sayın Ceyhan etkili yepyeni ve herkesin kendini duyacağı bir olanağı vardı (biliyorsunuz milletvekilidir) hem de politik faaliyetleri Alman emperyalizmini son derece rahatsız ediyor, gözdağı vermek için fırsat arıyordu. İşte Alman emperyalistleri TC'nin Eylül 1997'deki "uluslararası suç duyurusunu" (!) tam altı ay sonra keşfedip Ceyhan'ı otayol'da bu kaçak, bir firarî gibi gözaltına alıyordı. Amaç sadece Ceyhan'a gördüğü vermekle sınırlı değildi, esas hedef bundan sonra Alman emperyalizminin iki yüzünü gösteren eleştirecek olanlara bir gözdağıydı. Çünkü Ceyhan'un Avrupa parlamentosunda olması ve olası düşüncelerini orada da açıklaması, dünyanın gözlerini sayın Ceyhan'a çevirmesi anlamına gelecekti. Buna hazmedemedi Alman emperyalizmi, yoksa TC, sadece küçük bir bahane. Çünkü, Almanya'da çeşitli ülkelerden gelmiş sayısız (aslında sayılı) politik mülteciler var ve geldikleri ülkelerin hükümetleri tarafından sayısız olaylara karışmakla suçlanmış, işkence sonucu kendilerine zorla falanca, filanca hakkında "ifade" imzalatılmış ya da işkenceye dayanarak hayali suçlar yüklenmiş birçok insan var. Peki Alman emperyalizmi bunları da tutuklayıp gönderecek mi ülkelerine? Elinden gelse, teşhirden korkmasa yapar ama yasaları engel buna şimdi. Kaldırcaak bir gün.

Evet, sayın Ozan Ceyhan'ı gözaltına almanın amacı "susturmak" ve "gözdağı" vermektir demokratik, duyarlı kamuoyuna.

Sayın Ceyhan susacak mı? Bunu tartışmak abestir. Şimdiki soru şudur, "devrimci, demokrat, anti-faşist" topluluk ne zaman konuşacak!

Bizim asıl karın ağrımız bu değil mi?! Namussular, namussuzlar kadar cesur olmazsa...

Söz hakkı

Raif ZOR

8 Mart Dünya Kadınlar Günü yaklaştıkça, gazetede ki kadın arkadaşlar da o güne dair hiçbir hareket yoktu. Hatta ufak-tertip feminist eğilimleri olan ve bugüne kadar altı kez evlenip boşandıktan sonra "birlikte yaşama"yı ilke edinen ve her gün biriyile, bazen ikisi ve üçüyle "birlikte" olan Belma'da da kimildanma yoktu. Yine de ona, o güne dair bir planı olup olmadığını sorma lütfunda bulundum, olmadığımı söyledi. Övünmek gibi olmasın ama, bir erkek olarak iş bana kalmıştı. Kadınlar yapamazsa, elbette biz erkekler bir şeyler yapabiliriz. Planım da hazır. Bugünlerde bir şekilde kamuoyunda öne çıkış isimlerle röportaj yapmaya karar vermiştim. Kimlerdi bunlar? Başta Thansu Chiller, sonra Duygu Hasena, efendim, Fadime Realitışov ve Şevk-ül İbn Yılmaz. Hepsine teker teker telefon edip röportaj kararımı bildirdim. Tabi nazik bir dille. Onlar da hemen kabul ettiler. Arkadaşlar bu işi bu kadar kolayca nasıl hallettiğini sordular. Onlara meslek sırtı dedim ama, size açıklayacağım. Adı geçen kişilere, elimde birer kalın dosyaları ile gizli çekilmiş birer video kasetleri olduğunu, teklifimi, pardon, kararımı reddetmeleri durumunda bunları işlevsel duruma geçireceğimi nazik bir dille söyledim. Onlar da, "tamam lan gazeteci bey, memnuniyetle kabul ediyoruz röportajı" dediler.

Neyse, geldiler, konuştuk. Şimdi röportajımıza geçelim.

Ben: - Önce hoşgelmediniz. (Fadime hariç) Hoşgelmediniz, çünkü (Fadime hariç) hiçbirinizi sevmiyorum. Bana, madem sevmiyorsun, kaset ve dosyalar için para sızdırmayı da düşünmediğine göre, röportaj için bizi neden seçtin diye sormayın. Burada soruları ben sorarım. (Bu "burada soruları ben sorarım" cümlesini bir Amerikan filminden öğrenmişim.) Bunları sen daha iyi bilirsin, değil mi madam Chiller?

Thansu Chiller: - Yeess.. Bu baciınız bilir. Bir gün Washington DC'deyken...

Ben: - Kes madam. Konuşma hakkın bu kadardı.

Şevk-ül Yılmaz: - Ben boşuna demiyorum bunların dini vardır ve Hristiyan'dır diye. Baksanıza hemen Washington'dan Clinton'tan Papa'dan dem varuyor.

Ben: - Sus lan sayın Şevk-ül İbn, Sa-

na sorduk mu? Evet Fadime Realitışov, sizin önce bir tarikata girdiğinizi, sonra girenin çıkana birbirine karıştığını, yani tarikata girdiğinizi, sonra girenin çıkana birbirine karıştığını, yani tarikatta, ve en son eve polislerin girdiğini biliyoruz. Şimdi benim yerimde Reha Muhtarlı olsaydı, "Girdiğinde ne yapıyordunuz, yani polisler eve demek istiyorum, altta mıydınız üstte miydiniz? Altta kalanın canı çıksın derler de onun için soruyorum. Korunma konusunda herhangi bir önlem almış mıydınız; aldysanız peşin mi takasla mı; takasla aldysanız müteselsil kefiliniz Sultan-derebeyli Belediye Başkanı Nabi Kaçak mıydı? Korunma dediğim, yani badıgard olayı ve çilek sever misiniz, ayrıca ayak-kabı numaranız kaç, hangi burçtansınız, iç çamaşırmız ne renk, yani donunuz demek istiyorum, en yakışıklı haber spikeri ben değil miyim, evinizde hayvan besliyor musunuz, babanız askerliğini nerede yaptı, Piyer Cardin ceketimi beğendin mi ve benimle özel olarak görüşmek istersen tüm telefon numaralarımı yazılı olan (benim cep telefonum bile var) şu kartviziti çantana koyar mısın ve ne iş? Kısaca anlatlar mısın?" diye sorardı. Ama, ben böyle sormuyorum. Sormuyorum çünkü ben ondan farklıyım. Sana sorum şu: Kadınlar günü için ne düşünüyorsun?

Fadime Realitışov: - Ben böyle şeylerin öyle uluorta konuşulmasını doğru bulmuyor, hatta ayıplıyorum.

Ben: - Allah Allah.. Neden?

Fadime Realitışov: - Çünkü kadınlar günü kadına göre değişir. Bazı kadınlarkı üç gün sürer, bazılarının ki bir hafta. Bazı kadınlar sınırlı olur, bazılarının ki sınırsız.

Ben: - Dur kızım dur dur.. Neden bahsediyorsun sen?

Fadime Realitışov: - Siz kadınların muayyen gününü sormadınız mı, yani regl olayı? Hatta bazı kadınlar kanatlı orkid kullanır, bazıları libres. Hani televizyonlarda reklamı yapılıyor ya ondan. Geçi ben pamakla bez kullanıyorum, o başka tabi.

Thansu Chiller: Yeess.. Fatime kızımız doğru söylüyor. Mesela ben çok stres and kaotik olurum. O zaman bizim Eshat'ı Memet'i bi güzel fırçalar. Meshout'a verir veritirir, Özer'le cinemaya gider, örtülüden, pardon, günlü hazinenden bizim to-suncuklara koltuk çıkar, gazete bombala-

tıp tıvı kurşunlatır, böylece relaks olurum. Pardon gazeteci bey, sizin gazetenizi kurşunlatmış mıydım?

Ben: - Bak madam, istersen konuşma-yabilirsin. Konuşursan söylediklerin aleyhinde delil olarak kullanabilir, avukatı.. (Aaa.. Ben ne diyorum be?)

Sus madam sus. Yani konuşma. Yani, be quiet! Okey. Neyse, yok kızım, yok güzel gözlü küçük ağızlı Fadimeciğim, ben sana Dünya Kadınlar Günü'nü soruyorum. Hani her yıl 8 Mart günü kutlana ya, işte onu.

Fadime Realitışov: - Haa.. Biliyorsunuz ben kındırıldım, cahilliğimden yararlanıldılar. Ne Müslüm ne Ali şey yapmaktan fırsat bulup da, zikir yapmaktan yani, bana bir şey öğretilmedi.

Duygu Hasena: - Tam erkeksi bir durum, tam erkeksi bir ortam vs. vs..

Ben: - Patladın yani; duramadın! Sana söz hakkı vermedim, vs. vs. yapıp duruyorsun orada.. sen söyle bakalım Şevk-ül İbn.. Yılmaz, (yanlış anlama, bir an so-yadını hatırlayamadım) sizin partide iki, üç hatta dört eşli erkekler var. Şimdi benim yerimde Reha Muhtarlı olsaydı, "üç-dört bayanla şey yapınca grup şeyi olmu-yor mu, bunu bilmelerine rağmen kız ba-baları nasıl oluyor da kızlarını öyle er-keklerle evlendiriyorlar? Karıları buna karşı çıkınca, 'sen sus kız, senin saçın uzun aklın kısa' mı diyorlar? Dört kadın evde boş zamanlarında okey veya yank oynarken kocaları mano mu topluyor? O kadınlardan biri, 'senin dört kurn var, ben de dört koca isterim' dese, o ne yanı-tır?' Bazı yerlerde yaptığın konuşmaların yer aldığı ve ele geçirdiğin video kasetle-rin hatırasa banka hesap numaraları öğren-mek ister misin yoksa sorularına devam edeyim mi?" diye sorardı. Ama ben böyle sormuyorum. Sormuyorum, çünkü ben ondan farklıyım. Sorun şu: Sana göre ka-dın hakkı diye bir şey var mı?

Şevk-ül İbn Yılmaz: - Evet muhterem gazeteci..

Ben: - Dur! bak bi daha o gerici jar-gonunla bana muhterem falan deme. Bu kelimeye altı-yedi yıldır gıcığım. Bir gün Çağaloğlu'nda yayınevi sahibi bir arkadaşımın yanından çıktım, gazeteye geleceğim, şimdi, bendeniz de sakallıyım ya, Şevk-ül İbn gibi çember sakallı biri yanı-ma geldi, "Muhterem, tekkir Negriyathane hangi cesahtı acep?" diye sordu. Belli ki

beni kendisi gibi gerici zannetti. Hem adam ofsaydı, hem gerici jargonla hitap ediyor, hem de sordığı adres faul. Söyler miyim! Tam ters yönü göstererek uyduruk bir tarif yaptım. Allah bilir hâlâ arıyordur orayı. O herifin bana muhterem demesi bir yana, bunu bizim Av. Kırım'a anlattığımda bizimki kas kış gülmez mi! Odur budur bu lafa iyice gıcığımdır. Neyse, şimdi anladın değil mi, öyle muhterem falan demek yok.

Şevk-ül İbn Yılmaz: - Tamam da muht. (Hay Allah, az kaldı yine diyecek-tim) soru beydi onu unuttum.

Ben: Buyurun! İşte böyle bir adam bu memleketin yöneticilerinden biri.. bak aslanım, sana göre kadın hakkı diye bir şey var mı yok mu? Anladın mı, yoksa tekrar edeyim mi?

Şevk-ül İbn Yılmaz: - Anladım muht.. Hayır, demedim, öyle ters ters bakma. Ben bir şey bilirim ki, bu avrat hakları meselesini batılı laikler uydurmuşlardır. Ve ol sebepten mütevellit caiz değildir.

Ben: Caiz olup olmamasının ölçütü, şariatçıların veya laiklerin uydurmuş olmasına bağlı, öyle mi?

Thansu Chiller: - Ben sizin bacınız olarak laik.

Ben: - Yahu sussana madam. Hem öyle ben sizin bacanızın falan diyip durma. Sen bizim bacamız falan değilsin. Ol-san ol-san Tamrazlar'ın Albrightlar'ın Clintonlar'ın bacısı olabilirsin. Peki Şevk-ül İbn, dünya kadınlar günü için bir düşüncen var mı?

Şevk-ül İbn Yılmaz: - Evet muht..

Ben: - Yahu bana muhterem deme demedim mi?

Şevk-ül İbn Yılmaz: - Demeyecektim ki sayın gazeteci bey kardeşim.

Ben: - Nasıl demeyecektin be! 'Muht..', dedin, ben sözünü kesmesem tamamlayacaktın.

Şevk-ül İbn Yılmaz: - Evet tamamlayacaktım, lakin, muhtesem diyecektim. Yani muhtesem gün mealiinde.

Ben: - Yalan! Vallahi yalan söylüyor; hem de kıvırtıyor. Öye değil mi küçük ağzılı tıllı burunlu güzel gözli Fadimeciğim?

Fadime Realitişov: - Ay bana sorma; iki erkeğin arasına girmem ben.

Duygu Hasena: - Gir kız gir.

Ben: - Bakıyorum da sen çok hevesli-sin Duygu hanım. Neyse, mevzuyu başka yönlere çekmeyelim. Şöyle bakalım Şevk-ül, nasılmış şu muhtesem gün?

Şevk-ül İbn Yılmaz: - Söylemesine söyleyeceğin de, şimdi bu dünya hanımlar günü, bu dünyaya ait olan gün mü yoksa öbür dünyaya ait olan bir gün mü? Bine-analeyle bunlar yek diğerinden fevkaalede ayrı şeylerdir.

Ben: - (Ben bu adamı burada bir gü-

zel dövsem ne olur?) Lan aslanım, öbür dünya günü diye bir kadınlar.. Ulan beni de şaşıttın. Öbür dünya kadınlar günü diye bir gün var mı? Şeytan diyor al eline koyun kırklığını, şunun çember sakalını bir güzel kırk, sal güşin ibreti alem için..

Duygu Hasena: - Sizi kınıyorum er-kek gazeteci. Kadını ikiinci sınıf varlık olarak değerlendiren, onu köle olarak gö-ren, kadın haklarının adını dahi duymamış ilkel birisiyle aynı platformda olmaktan utanç duyuyorum.

Ben: - Duy duy. Ama yalnızca bunun için değil, kendini bir yandan kadın hakla-rı savunucusu gibi gösterirken "Erkekler de kadınlarla eşittir" gibi sırf zeka ürünü bir cümle ve ruhuna sınımış erkek düş-manlığı için de utanç duy. Çok uzun yıllar önce vahim bir hata yapmış, ilk ve son kez de olsa para verip bir kitabını satın al-mışım, hâlâ özülürüm o para için. Neyse, şöyle bakalım güzel gözli Fadimeciğim, şöyle bakalım canım, mesela kadın hakları arasında neler olabilir?

Fadime Realitişov: - Kadın hakları arasında mı? Kadın hakları iyi bir şey ol-malı. Zaten kadınlar hep haksızlığa uğrar-lar. Mesela ben haklıyım. Ali beni kandırıp cahilliğimden yararlandı. Müslüm de öyle. Kadınları kandıranlar ezzevine ko-nulmalı, kadınlar telefonla tehdit edilme-li. Yani kadınlar korutulmalıdır.

Ben: - Başka?

Fadime Realitişov: - Başka? Mesela televizyoncular da kadınları kandırmama-lılar. Bizim haberlerde canlı yayına katı-lırsan altı milyar lira vermez dedikleri za-man vermeler. Yoksa bu kandirikçilik olur ve kadın haklarını ihlal etmek olur.

Ben: - Başka canım?

Fadime Realitişov: - Mesela adliye-yeye duruşmaya gitmek için bir taksiye binildi-ğinde şöförler, "Aaa!.. Sen Fadime Raci-tişov'sun. Çıkığın televizyon program-larından köseyi dönmüşsün abla. Vallahi iki tane taksir plakalı Şahin alsan, iki de şöför tutsan, şöyle, delikanlı olacak ama, kesik atmıyacak; sen gör o zaman parayı" dememeliler. Veya, "Film teklifi aldığın doğru mu abla?" diye sormamalılar. Ka-dınlar bundan utanabilirler. Bir de yolda yürürken, 'Müslümün olayım abla' veya, 'Kız Fadış, gel benim tarikatıma da gir' dememeliler. Bunlar ayıptır ve kadın hak-larını bozmaktır.

Ben: - Başka güzelim!

Fadime Realitişov: - Başka mı? Me-sela gazeteciler zor soru sormamalılar. Çünkü kadınlar bilmeyebilirler ve utana-bilirler.

Thansu Chiller: - Doğru. Curnalistler bana da çok zor question soruyorlar but I am..

Ben: - Sus be kadın! Ulan ağzını ka-patsan başka yerinle konuşacaksın. Yani

vantriloglar gibi karnından konuşacaksın.

Duygu Hasena: - Vallahi bu kadınsa ben de zurnacıyım.

Ben: - Zurnacı mısın saksofoncu mu-sun, ne karın ağrısıysan sen de sus.

Thansu Chiller: - Ne yani şimdi ben kadın değil miyim?

Ben: - Madam sus. Ulan uyuz oldam be!

Thansu Chiller: - Tamam konuşmaya-cığım da, yani Rülent Ersoy'a bile kadın denili..

Ben: - Ona denilir. O ne kadar kadın-sa sen de o kadar kadınsın. Hatta o senden daha kadın.

Duygu Hasena: - İlk kez bir erkekle hem fikir olduğum için üzgünüm. Ama önemli değil. Çünkü bozuk saat bile gün-de iki kez doğruyu gösterir.

Ben: - Tuzlayayım da kokma e mi! Şimdi erkek düşmanlığı yapmanın altında yatan nedenleri açığa çıkaran bir tartışma başlatacağım, onu istiyorsun yani. En iyisi sus, otur orada.

Fadime Realitişov: - Gazeteci abi sa-na..

Ben: - Bana abi deme canım, olur mü güzelim?

Fadime Realitişov: - Şey demek isti-yorsun galibiz, yani niyetin..

Ben: - Niyetim kurban olsun sana, ni-yetimi boş ver şimdi. Bunları sonra başba-şa konuşuruz. Sen ne diyeceksen onu de.

Fadime Realitişov: - Ha.. Peki. Yani ben diyecektim ki, yanlış anlama işine ka-rışmak için söylemiyorum ama, Thansu hanım madem konuşmıyayacaktın, o za-man niye çağırdın?

Ben: - Sırf konuşturmak için. Konuş-mak isteyip de konuşamamak nasıl bir şeymiş, biraz anlasın diye konuşturma-dım.

Fadime Realitişov: - Duygu ablayı da konuşturmadın.

Ben: - Onun erkek düşmanlığından başka konuşacak bir şeyi yok zaten.

Fadime Realitişov: - İyi ama o zaman bu röportajda konuşma yapılmamış olu-yor. O zaman siz de işinizi yapmamış olu-yorunuz.

Ben: - Aslında yapıyorum güzel gözli Fadimeciğim. (Tamam, sizler gidebiliris-niz.) Yani böyle yapıyorum Fadime. Bun-larla 8 Mart Dünya kadınlar günü için bun-dan fazla bir şey konuşmak, gerçekte ka-dınlara yapılmış büyük bir haksızlık olur. Neyse, sen acıkmaşındır Fadimeciğim, haydi yemeğe gidelin. İstersen eve telefon edip geç geleceğini söyleyebilirsin.

Fadime Realitişov: - Öyleyse gı par-dösüyle başörtümü çıkartıp gözük takayım da beni tanımasınlar. Bekar mısın gazeteci bey?

Ben: - Bunları yemekte konuşalım güzelim.

Newroz diriliştir, kutlu olsun!

Merhaba Sevgili dostlar,

İlgi ile takip ettiğim derginizin bir okuru olarak, sizlere elimden geldiğince katkıda bulunmak istiyorum. Sizlere göndediğim bu çalışmam ile çalışmamdır. Eminim ki oldukça fazla eksik vardır, zamanla sizlere daha nitelikli yazılar gönderebileceğime inanıyorum. Şimdilik hoşçakalın.

Kamil Yaman/ Gebze Özel Tıp Cezaevi

Ön-Asya uygarlıklarının binlerce yıldır kutladığı Newroz, doğanın yeniden dirilişinin ve uyanışının verdiği mutluluk anlamına gelir. Newroz bayramı, gerek Arvan uygarlıklarınca (günümüz Kürtler'inin ataları), gerek Babililerce, gerekse de diğer Ön-Asya uygarlıklarınca her yılın 21 Mart'ında ilümin, açlığı ve yıkılışı temsil eden kış mevsiminin geride bırakılıp, yenisine yaşamın, bereketin ve bolluğun sembolü olan bahar mevsiminin gelmesinin verdiği sevinçin ve mutluluğun ifadesi olarak kutlanır. Günümüzde diğer halklara nazaran Kürtler'in bu bayramına çok daha fazla, hatta sıkı sıkıya bağlı oldukları görülmektedir. Bunun nedeni ise Newroz bayramının Kürtler için yalnızca bolluk-bereket-yaşam değil, bunlarla birlikte ulusal özgürlük için mücadeleyi ifade etmesidir. Bu konunun daha iyi anlaşılması için bir döneme damgasını vuran Asurlar'ın işelenmesi gerekmektedir.

Sümi soyundan bir halk olan Asurlar, M.O. 3004-612 yılları arasında Güney Kürdistan ile Kuzey Kürdistan'ın Dişle kıyılarına kadar olan bölgede hüküm sürmüşlerdir. Tarihçe, Asurlar tarihi kan ve vahşet tarihi olarak geçmektedir. Örneğin Asurlar'ın ilk başkentli Asur'daki meşhur Asur Kalesi, işkence ve ölüm kalesi olarak anılmaktadır. Newroz mitolojisindeki zalim Dehak, 1392 yıl süren Asur hükümlarlığına verilmiş bir ad olduğunu daha iyi görmüş oluruz. Deu-diü, kelimeleri Kürçe'de iki anlamına gelmektedir. Haviyek-Hovek kelancileri de yine Kürçede vahşet anlamına gelmektedir. Deu Haviyek'den hovek deyimi ise iki başlı vahşet-ki başlı canavar anlamını alır. Deu hovek ya da Dehak kelimesinin kökeni ise Ejderhak (Ejderha) kelimesidir. Bilindiği gibi ejderha, mitolojilerde insanları yiyen, insanlara saldıran, evlerini-barklarını yıkan korkunç bir canavardır. Bundan dolayıdır ki, Asur hükümdarları "Dehak" olarak anılmışlardır. Tam 1392 yıl süren bu zulme Medler-Babililer ile birlikte M.O. 612 yılında son vermiştir. Asurların son Dehak'ı "Sin-Şar-İşkun" u ve son başkentleri olan Niniwe (Ninwe) yerle bir eden Medya Kralı Kyaksares (Key Akkar) tarihe ahirs, Ortadoğu'nun savas ve kan mekânı tarihe gömen büyük komutan olarak yazılmıştır. Tarihimizdeki bu olaydan dolayı Newroz bayramı Kürtler için çok daha fazla seyler ifade etmektedir. Newroz bayramı günümüzde özgürlük, eşitlik ve kardeşlik için mücadele sloganıyla özdeşleşmiştir.

Ne yazık ki tarihin bütün en eski ve insanlık bayramlarından biri olan Newroz bayramı, insanlık düşmanı sömürgeci egemen sınıflar tarafından yıllarca yasaklanmıştır. Tüm yasaklamalara, baskılara ve katliamlara rağmen, halkımızın sönmeyen özgürlük ateşi olarak yanmaya devam etmektedir. Her ne kadar sömürgeciler, halkımızı ve onun geleneklerini tarihten ve bilinçlerden silmeye çalışsalar da, çağdaş Dehaklar olarak yeni katliam hazırlıkları peşmede koşullarda, halkımızın özgürlük ateşinin ışığı ve sıcaklığı Ortadoğu halklarını aydınlatıp birleştirecek ve Dehak'ı olduğu gibi tüm sömürgecileri tarihin çöplüğüne gömecektir. İmperyalistlerin ve sömürgecilerin halklarımıza yeni saldırılar tetitledikleri günümüz koşullarında, devrimci özgürleşme hareketimizin insanları tüm enerjileri ile harekete geçmelidir. Ateşin ve güneşin çocukları Newroz ateşinin etrafına halaya...

~ ~ ~

Merhaba dostlar!

Zorunluluklar dünyasından özgürlükler dünyasına varmış olduğunuz uzun yürüyüşünüzü ilgiyle izliyorum yürüyüşünüze katılmanın heyecanını yaşıyorum.

Neden Uzun Yürüyüş? sorusuna ce-

vabım: Eskiye yıkıp yentiyi inşa etmek için; çeyrek asırlık gerçekleşmeyen vaatlerden bıktığım için; bu bahar atılım yapamadık gelecek bahar atacamız dememek için; dogmatizmden ve şablonculuktan kurtulmak için; somut koşulların somut tabirihi yapmak ve bu uğurda bir şeyler yapmak için; kürsellenen sermayenin yağma ve talanına karşı enter-nasyonalist proletaryanın MLM bilimiyle mevzilenmek için; sınıfa karşı sınıf

perspektifiyle çıkmak için; özgürleşip-özgürleştirmek için; değişip-değiştirmek için; yüreğimi yüreklerinizin yanına koymak ve güneşe birlikte yürümek için Uzun Yürüyüş diyorum...

Dergiyi şimdilik değerlendirmeyeceğim. İleriki günlerde dergiye bakışımı, eleştirilerimi, önerilerimi ve de hazırlığını yapıyorum. Bu yayımların zor koşullarda yaratıldığını da bilmekteyim. Maddi ve manevi yönden katkılarını sunmaya çalışacağım.

Tohum Yayıncılık'ın tüm çalışmalarını düzenli olarak almak istiyorum.

Uzun Yürüyüş'ün yeni olmasına rağmen geliştiğini ve bu gelişimle beraber Kolektif'in ortaya çıkmasını sevinçle karşılıyorum. Bu yayımların zor koşullarda yaratıldığını da bilmekteyim. Maddi ve manevi yönden katkılarını sunmaya çalışacağım.

Yayın hayatınızda başarılar dilerken '98 yılının daha verimli bir yıl olmasını ümit ediyorum.

Sınıfsız sınırsız bir dünya kurmak için yola çıkan Uzun Yürüyüşçüler'i hasretle kucaklıyorum.

Ali Şahin
Özel Tıp Cezaevi
Ceyhan/ ADANA

~ ~ ~

Dost yolunda türkü söyleyen engebe olmaz

Sık sık yazılıp söylendiği gibi, insanın doğasında içsel karşıtlıkları sınımsız ve sınımsızdır. Uzun Yürüyüş'ün 20. sayısında yayınlanan "Dünya halkının çıkarlarını savunalım" adlı Melih Çetin imzasını taşıyan makaleyi okuyunca bu konuya dair fikirlerimi yazmanın önemini gördüm. Bu yazıdaki yaklaşım benim ve benim gibi birçok Kürt okurum ve gelmiş geçmiş anti-empyrist ulusal özgürlük mücadelelerine de adeta timon akarcasıdır. Bu yazıyı okumadan bir ay önce, birlikte çalıştığımız Şah döneminin Macaristan Konsolosluğunu yapmış biriyle İran'daki Kürdistan, Kermanshah ve İlanva Eyaletlerindeki Kürt nüfusun iradi kader tayini ile ilgili sohbetimizi de, "aynılaşma gerek yok" konusunda kendince beni iknaya edecek birçok açıklama yapmıştı. Ben hep onu dinledim ve ona basitinden dünyada bir halk gösteren ki kırk milyon nüfusuna rağmen ükset olmasın, dünyada kırk milyon nüfuslu bir ülke gösteren ki lül, dilsiz sayısın, dili olmasın; size soruyorum bu ne hikmet bu ne keramet dedim. Tabii o, arada bir direnir, İran Kürdistan'ındaki Kürtler'in kendilerinin bile ay-

rlmak istemediğini, onlara ait eyaletlere Kürt valilerin, Kürt belediye başkanlarının atandığını ve isteyen Kürtçe'yi serbestçe konuşabildiği gibi şeyler söyleyerek ikna tuttu yapıyordu.

Peki, husca eşilikle beraber, o Kürt eyaletlerinde bulunan resmi olanı, bir tek paralı özel Kürtçe eğitim yapan okulun olup olmadığını sordum. Bu kez o da sakılmış olacak ki, eveleyip geveleme yerine bütün ülkelerdeki yanlış politikaları ortaya sermeye başlasınca, konuyu dağıtıp kendini düze çıkardım sandı ama bu, haksızlıklara cevap vermediği için suskunluğa tercih edip kabullenmediğini gösterdiği oldu.

Şimdi esas konumuza bu örnek sonrası başlamamız gerekirse sayın *Melik Çetin* arkadaşın yömürçüculük üzerine düşünceleri nelerdir bilmek isterdim doğrusu, öyleki niyeti beni düşünmeye yönelmesi gerekirken ora darılmak yeg geliyor bana. Bu aşırı algınlıktayla sayılabilir, ama kişi yahut toplum olarak kendisini ezen ulus milliyetçiliğinden yahut ezen ulus ferdi rahatlığından veyahutta ezen hakim ulus ideolojisinden ayrı tutar da haklı mınavda bir Kürt gibi, yüzyıllardan beri Kürt olduğunuzdan dolayı gördüğünüz aşırı, ırkçı, faşist katliam seferlerini yaşayıp düşünüldüğü dünyanızın ters döndüğüne eminim...

Makalenin arasında, dünyada faşizmin temsilcilerinin yapmak istedikleri ile bir tutup kıyaslamaya giderseniz, bari ne Yüz Fikir sayfasına ne de size yakışacağına inanmıyorum. Evet, zorunluluklar dünyasından özgürlükler dünyasına doğru, bir var olma mücadelesi veren, milletler cemiyeti içerisinde hakkı olan, yer ve söz isteyen bir millet ne kadar Bismark'a, Turancılar'a, Mussollini'ye, Churchill'e, yahut Hitler'e (M. Kemal unutulmuş) benzerilebilir. Bu büyük bir gaflet, bu büyük bir hakaret ve ayıptır.

Geçenlerde okuduğum Gırgır mizah dergisinin bir bölümünden örnek veriyim size, bir entelektüel kılıklı, kılçık sakallı, küpeli bir genç entel ayaklarıyla ense traşı yapmak istediği, gözlüklü, kısa saçlı, makyajlı ve çökeci kıza ünlü romançı Kafka'yı vs. vs.'yi devamlı okuduğunu ve benzeri atmosferlerle konuya tam da girmişken kız, "bana kalırsın Kafka toksüz bir yazar, tıpkı kahraman Gregor gibi, geleneksel romandaki yapıyı kırarken, ideallere edilmiş yaşamla da çatışır, öyle değil mi?" der bizim entel abi kızın karşısında maymuna döner ve "ulan kız entelektüel yapımız (görüntü) ile etkileyip olaya girelim dedik kız bizden taşsaki çıktı. İki kafaya vardı deyip, olayı toparlasak mı yoksa hemen sızsak mı?" diye içinden geçirirken cevap olarak "evet evet" deyip bu kez de göçürmeye başlar. Ben Bismark'a karşı Kawa'yı, Turancılar'a karşı yirmi yedi Kürt şyanını, Hitler'e karşı Dersim Generali Seyit Rıza'yı, Mussollini'ye karşı Seyh Said'i o bahsedilen pazara sürüyorum. Ve herkes istediği malı pazardan almakta hürdür diyo-

rum. Yine yazının ilerleyen yerlerinde keza Araplar'ın ülke, dil, asimilyon, sürgün, katliam ve sefer üstüne sefer yedikleri varmış gibi Kürt halkının direnişine reng ediliyor. Araplarda bol olan iki şey vardır, biri petrol diğeri ülke... Ve soruyorum kimsi çifte standartçıymış diye. Ve bahsettiğiniz gibi ulusal mücadelelerin haklılığını veya haksızlığını hiçbir zaman yakın geçmişte yahut uzak geçmişte yapılan haksızlıklar belirlelemiş-tir/belirlemez de.

Zaten verilen ulusal mücadele ezilen ulusun keyfiyetinden değil ezen ulusun milliyetçilerinin, işte o saydığınız, Turancılar'ın marifeti ve keyfiyetindendir. Diğer taraftan yazıda bahsedildiği usulda konu Misak-ı Milli çekememezi olduğu falan da değildir. Çünkü hiçbir haksız hat meşru değildir, hiçbir haksız sahtta biz entemasyonel sosyalistler için meşru değildir/olmamalı da. Kürdistan sınırları, şimdiden her Kürt'ün evini süsleyen hanıta da belirgindir. Eğer Kocgiri'den Halepçe'ye, Serhat'tan İlanva'ya kadar herhangi bir misakıcılık bulunursa, o saht için konuşan varın konuşun yeridir, aksi konuşulup, Kürdistan misakileştirilmemelidir. Her bir parçası hayrat ve namertçe paylaşmış bir ülkenin yitik evlatları olarak yaşamaktansa bir yığının şirinde dediği gibi:

Bu acıya
Bu amansız sevdaya
Ve bu çayan pazarlığına
Şair yazmayan birisi
Şairim demesin kendine
ey nazlı yurdum

Sana türkü yakmayan ozan değildir daha
dağlarına bel verip
kan kusturamamışsa düşmana,
Hasret kalmamışsa uykuya,
Düğün atmamışsa yar yoluna
Çalmamışsa silahını kayalıklarına
El vermemişse kurtuluş kavgasına
Kızlarımla
Oğullarımla
Yiğit demesinler gençlerim kendilerine,

Evet yazının devam eden bölümlerinde 'benim belirlemesini egoist bir içerik ile okuyucuya gönderme yapıyorsunuz da bir değer yaratmışsınız. Konunun daha iyi ve açık kavranması açısından sizin ve okuyucunun affına sığınarak bir örnek daha vermek istiyorum.

Burzan'da, Dersim'de yahut Halepçe'de donu egemen sınıf kolluk güçleri yahut KDP ihaneli şebekesi tarafından yitirilen bir Kürt'ün çıplak namusu olmak ister misiniz; elbette hayır. İşte bir Kürt de artık donunun yitirilmesini istemiyor, ki sapına kadar namusluymuş diyebilmek için ve ağlaya ağlaya, hem de kendini kayalıklardan nehirlere ata ata değil, artık savaşa savaşa, yıka yıka, kura kura ve halıya kızıl mendil havasında dura dura bu savaşın olmazsa olmaz koşuluna hodri meydan dercesine yiğitçe, mertçe...

Bexteran Qeraman/ İsviçre

"Uzun Yürüyüşten" bölümünün derginin bütün kısımlarına damgasını vurmasının zamanıdır!

Y iminbirinci sayının kapak başlığının ifade ettiği "Durum iyidir" sözünün bir şeylerin oturduğunu fakat bazı teknik düzeltmelerinde kendini dayattığını açıkça ortaya koyduğu düşüncesiyle bütünleştirdiğini ve yayın alanındaki yardımlarını boyutlandırmaktan çekinmeyeceğini ve kısmi olarak da dikkat ve ilgimi yine daha yüksek bir düzeyde sunmanın ve yansıtabilmenin özlemiyle bu yazıyla dergi içeriği üzerinde duruyorum.

Dergi sayfalarına dikkat edilirse hala kısam karmaşalığının varlığı görülebilir. Bu karmaşalık dediğim gibi esasta sayfa adlandırma dizinlerinde görülüyor. Örneğin toplam "Yorum" sayfaları son sayıda 24 sayfa civarında olmasıyla birlikte Yüz Fikir gibi belirli bir bölüm şekline dönüştürülemediği henüz. Bu bölümsüzlük kendini felsefe, şiir, kadın, bulmaca, çeviri, gençlik, ansız, kari-

KORKMUŞ ONLAR

Buralarda
Her şey tutsak edilmiş
Aşk
Umut
Toprak
Hatta gökyüzü
bile
Bir tek
Bizi tutsak edememişler
Özgürlük savaşçıları
Tutsak edememişler
İbolar'ı, Mahirler'i, Güneyler'i
Tutsak edememişler
Sevdalarını
Güçleri yetmemiş ki
O büyük
Kavgadan korkmuşlar
Ölümü inancıyla yenenlerden
Korkmuş
Onlar.
İşçilerden
Köylülerden
Halktan
Korkmuş
Onlar...

S. Yılmaz/ Ankara

kattır, tiyatro ve edebiyat, fizik gibi olan ve olmayan sayfalarıyla ele vermektedir. Derginin gerek periyodik ve gerekse içerik açısından güncelle indirgenmesi dileğimin başında.

Derginin "Uzun Yürüyüşten" bölümüne artık Yüz Fikir bölümü dışındaki bütün kısımlara damgasını vurmasının zamanıdır diyorum. Bu konu için düşünersek; "ne er-kendir, ne de geç" doğru anlayışı yürüylüş-müdü sertleştirinçli diye düşünüyoruz. Evet bazı yürüyüşler vardır bir ibtiyara mahmur yorgunluğu ile bir farkı yavaş ve ağır adımlarla yürütmesine benzer ama bazı yürüyüşlerde vardır ki varılması gereken yere atılan hızlı ve esnek adımlar gerektirir. İşte ibtiyara ağır adımları ile bir postacının esnek adımlarını birlikte atırma zorunluluğunu kavramalıyız. Ortak düşüncelerin ortaklığı ile çalışmalarını kolektifleştirilerek devam ettirilmesi gerekliliği geliyorda geçiyor diye düşünüyorum.

Dergideki mektup bölümüne verilen itina-yı gözlemleyebiliyorum fakat şairlerin mektup sayfalarında yayınlanması yerine "şair" adlı bir sayfada yayınlanması daha uygun olur diye düşünüyorum. Arka kapağın dış yüzünde yer alan resmin üzerine yazılan şifreler yahut sizler, genelde renklerden dolayı okunmakta zorluk çıkarıyor. Bu konuya da kafa yorulmalı derim. "Suna" ile "Uzun Yürüyüşten" kısımlarının birbirinden ayrı ele alınması neededir hâli anlayabilmis değiliz, çünkü öyleki her iki bölümde yapılan değerlendirmeler yanlıyorsa tek bir bölüm içerisinde de pekala yapılabilir. Derginin belirli sayfa bölmelerinin yanı sıra belirli sayfa nükarı olmalıdır. Eğer kırk sayfa olacaksa dıma kırkta tutulmalıdır.

Derginin bir ansiklopediyi andırdığını yine her bir sayısının birer ders kitabı gibi çıktığını göz ardı etmeden söylemeliyim ki, bu bir taraftan olması gereken ve güzel iken sayfaların fazlalığı kısa zamanda yarardan çok zarar getiriyor karımdayım. Ki kastım basımdaki maddi bindirim, okunmaktaki seçenек zorluğu ve konuların dağınıklığı gibi hallerdir. Ve bir kere okuyucu pozisyonundaki potansiyelin neyi ne kadar okuyabileceği ile ilgisi, kapasitesi ve güncesi iyi hesap edilmelidir. Çünkü okuma ihtiyacını belirleyen olgular bunlardır. Öyleyse gerekliliğin arz ettiği düzey temel alınrsa daha peki-ci, daha düzenli, daha genel ve kaliteli bir yayına ve kitleye ulaşabiliriz. Derginin mu-habir ve başta söylediğim gibi teknik ağırlık yetersiz olduğu yine dergi şöyle yüzeyselde olsa incelendiğinde farkedilebilir. Sanırım bundandır ki haberlere (güncel eylemlilikere), resimlere pek de rastlayamıyoruz (M. Oruçoğlu'nun anlam veremekte güçlük çektiğim resimleri saymazsa).

Bu yazımla kendince görüpie yorumla-yabildiğim ve dergide somutlaşan bu durumların görülmelerini temenni ederim. Es-ki bir kitabın yirik sayfalarını toparlayıp bir araya getirdikten sonra okumak en anlamlı ve kaçınılmazı olur iken, yine yeni yazıla-

cak bir kitabın her bir noktası, virgülü ve paragrafları da akan nefesine bağlıdır.

Zerdi Bexteran/Avusturya

~ ~ ~

Clasis işçileri direniyor!

Yaklaşık dokuz aydır sürdürülen, demokratik-ekonomik-sendikal hakları için mücadele eden Clasis işçileri gelinen bu sürece kadar her türlü baskı ve zor dayalmalarına karşı üretimi de durdurarak sınıfsal gücünü kullanmıştır.

Gelinen süreci kısaca anlatmak gerekirse; 4 Aralık'ta on işçinin işten atılacağı bildirildi.

5/12/1997 günü iş durdurularak gereken cevap verilmiştir. İşten atılanların geri alınması, atılmaların durdurulması demokratik ve sendikal hakların kabul edilmesi dayandırılmıştır. Polisin müdahalesi ile dokuz işçi gözaltına alınmıştır. Buna karşılık olarak da Clasis işçileri çalışmı-yarak gözaltındaki işçiler serbest kalana ve işe geri alınana kadar çalışmamıştır. Üç işçi dışında atılanlar geri alınmış, göz-altındaki işçiler bırakılmış, yetki gelince sendikal görüşmelere başlayacağını patron İsmail Şen taahhüt etmiştir. 5 Aralık'tan bu yana patronun baskıları bitmemiş birliğimizi bozmak için her türlü ayak oyunlarına baş vermiş ve örgütlenmeyi bozmaya çalışmıştır.

Gelinen son süreçte işten atılmalar hız kazanmış ve baskılar yoğunlaşmıştır. Clasis işçileri aldıkları son kararla atıl-malara tavırsız kalmayacağını üretimi durdurarak cevap verecektir.

Tüm sınıftan yana devrimci, demok-ratik kitle örgütlerine, basın kurum ve kuruluşlarına Clasis işçilerinin sınıfsal mücadelesine duyarlı kalınmaması, destek ve dayanışmalarını göstermelerini bekliyoruz.

Devrimci-demokrat kamuoyuna duyurulur!

- YAŞASIN CLASIS İŞÇİLERİNİN
SINIFSA MÜCADELESİ
- YAŞASIN SINIF DAYANIŞMASI
- ZAFER, DIRENEN İŞÇİLERLE
GELECEK
- YAŞASIN CLASIS DIRENİŞİMİZ

15 Şubat 1998
Clasis işçileri

GEÇİŞEN YILLAR

Değer Vural'a

Maphushane Taşlaması-

Mahsus mahal derler
kaldık zindanda
kalınız kalacağız daha
ilkbahar olmazsa sonbahar
ne de olsa
birbirine çıkar mevsimler

Yaşadıklarımızın yanında
bir de yaşayacaklarımız var
Ağzı ile kuş tutamı da
Aklı ile düş tutamı da
tanıdım bir bir
birbirini çekiştiren insanlar
ve geçişen yıllar

Burada insani düşünceler
zaten yasak
ama çiçek dikmekte yasak
sevdiğine bir gül vermez,
bir çiçek alamazsın
dışında açışan güller
ve geçişen yıllar

Yanımızda biri var
her gün acılardan süzölmüş
acımtak türküler tutturur
bazende "olmaz deme" der
"her an için her şey olabilir"
belki barikat önlerinde linç olmak
belki de sürgün yollarında
yitip gitmek var
işte bu yüzden "olmaz deme" der
bu ülkede her an için
her şey olabilir
bu ilkbahar olmazsa sonbahar
birbirine karışan mevsimler
ve geçişen yıllar

Aştık olup da
diri kalanlarımız gibi
barikat arkalarında
ölenlerimiz var
"direnerek kazandık"
diyenlerimiz gibi
yarı yolda bırakanlarımız var
yarım kalan aşklar
ve geçişen yıllar

Aytekin Yılmaz/
Bursa Özel tip Cezaevi

*O büyük gün geldiğinde
Uyanıp,
sesimi kimse duymadan
O büyük zaferin
tarifsiz coşkusuyla
Kara toprağın altından,
Ben de haykıracağım.*

Kamuran Özcan

Karanlığa ilk kıvılcım olurken Ali Haydar, ateşi Suphi'den devralmıştı. Kıvılcım olup karanlıkları parçalayan yüzlerce, binlerce sevda yüklü yüreklerin küllerinden doğmuştu Özcan.

Daha kararlı, daha inatçı ve hızlıydı devrimci özgürleşme kulvarında.

Bergama Özel Tip Cezaevi'nde
TKP(ML) B davası tutuklususu D. Ali Özcan'dan

MÜJDE...

Kamuran'a

Söz olur
geçeren rahmine düşer
oğul ve kız verir nasırlı ellerin umuduna.

Senra,
bereket diğer toprağımıza
aş olur, ekmecek olur sevdamıza
ile de gelin olur, güvey olur şafağa.

Senra
dişenç olur, kavga olur.
Usare yürür dallara "kar dalları
ört"mişken

Ve
töpelirken
sessiz geceyi ezgilerin uslanmaz
bestecisi zaman
Ay yülü uslanmaz bir çocuk olur,

Senra,
sınanmış güleğ yüzü
çelik hançer olur
döst olur, yoldaş olur,
rahme düştüğünde ayağa kalkar, yürür
ile de sözün bitliği yerde
ŞAFAK OLUR!

I. Sefa/Bursa

Merhaba Uzun Yürüyüş,

Dergimiz elime ulaşıp ulaşmaz he-
men okumaya başlıyorum. Ger-
çekten dolu dolu bir dergi. İlk sa-
yınızdan bu yana, şöyle geçmiş sayıları-
nıza baktığımda çok yol katettiğinizi gör-
düm. Kendinize eleştirel bakmanız ve
çok sesli yayın anlayışınızdaki kararlılığı-
nızdan dolayı sizi kutluyorum. Dergi koşu-
suna girer girmez elden ele dölmeye başlı-
yor. Belki ilk dönemler bu kadar iyi,
olumlu yöne evrilmenizi kimse umma-
yordtu. Neden mi? Nedenini söyle açıkla-
yayım; öncelikle sosyalist basın içinde
kendini övmeyen daha da önemlisi dar
kayıpların içine hapsedilmeyen, çok seslili-
ğe önem veren yayın anlayışınız, kendisi-
ne ve çevresine karşı eleştirel yaklaşma-
nızdan dolayı önceleri yadırgandı biraz.
Fakat zamanla gelişmeleri gözleyenler
gördüler ki, her sayıyı bir öncekinden da-
ha kaliteli ve içerik bakımından da dolu
dolu çıkıyor ve şimdi benden daha iyi
biri okut olmaya başladılar.

Yayın hayatınızda ve özgür yarınları
bugünden kurma mücadelenizde
başarılar. Hepinizi dostça kucaklıyorum.

Gültekin Açık/
Bergama Özel Tip Cezaevi

UNUTMAYACAĞIZ!

*Saraylar,
salıhanatlar çöker
Kan susar bir gün
Zulüm biter
Menekşelerde açılır
üstümüzde
Leylaklarda güler
Bugünlerden geriye
bir yarına gidenler kalır
bir de yarınlar adına
direnenler.*

A. Yücel

Katledilişimin birinci yı-
lunda, inşamızın ilk şehidi
olarak aramızdan ayrılan

Kamuran yoldaşı asla unutmayacak, katillerini bağışlamayacağız.

Kamuran Özcan yoldaş yaşıyor! Devrim ve komünizm şehitleri ölmü-
sündür!

Adana-Kürkçüler Cezaevi'nde
TKP(ML) B davası tutuklususu Muharrem Uyan

KADINLARIN ANDI

(Kadınların Küresel Stratejileri Toplantısı Bildirgesi)

Bizler, yeni bir binyılın eşliğindeki kadın insan varlıklarıyız. Bizler, türümüzün çoğunluğuna oluşturuyoruz; buna karşın hep gölgelerde yaşadık. Bizler görünmeyenleriz, okur-yazar olmayanlar, emekçileriz, göçmenleriz, yoksullarıyız.

Ve diyoruz ki, artık böyle olmayacağız!

Bizler, açlık çeken kadınlarız -pirincin, sığınacak bir evin, özgürlüğün, birbirimizin, kendimizin, açlığını çeken kadınlar...

Bizler, susuzluk çeken kadınlarız -temiz suyun ve kahkahanın, okur-yazarlığın, aşkın susuzluğunu çeken kadınlar...

Bizler, her toplumda, her zamanda var olduk. Kallamlar yaşadık, ama var olmaya devam ettik. İsyan ettik, baş kaldırdık -ve isyanımızın izlerini bıraktık.

Bizler, sürekliliğimiz; geleceği geçmişle, mantığı duyguyla dokuyoruz.

Bizler, aklı başında kadınlarız ve EVET diye haykırıyoruz!

Bizler, kemikleri kırılmış; sesleri, akılları, yürekleri kırılmış kadınlarız -ama gene de, HAYIR diye fısıldamaya devam ediyoruz.

Bizler, ruhunu hiçbir köktendinci kafesin hapsedemeyeceği kadınlarız.

Bizler, bahçelerimize, soluduğumuz havaya, ırmaklarımıza, denizlerimize ölüm tohumları saçılmasına izin vermemi reddeden kadınlarız.

Bizler, her birimiz değerli, benzersiz, gerekliyiz. Birbirimizin aynısı olmak zorunda değiliz ve bunun için kendimizi güçlü, gönençli ve rahat hissediyoruz. Bizler, özlemin kızlarıyız. Bizler, 21. yüzyılın politikalarını dünyaya getirecek olan gebe kadınlarız.

Bizler, erkeklerin, "kendilerinizi onlardan sakının" diye uyardığı kadınlarız.

Bizler, bütün sorunların bizim sorunlarımız olduğunu bilen kadınlarız; bilgeliğimize yeniden sahip çıkıyor, yarılarımızı yeniden icadediyor, iktidar da dahil olmak üzere her şeyi sorguluyor ve her şeyi yeniden tanımlıyoruz.

Neye ihtiyacımız olduğunu, öfkemizi, umudumuzu, geleceğe ilişkin hayallerimizi ayrıntıyla belirledik son birkaç onyılıda. Sessizliğimizi kırdık, sabrımızı tükettik. Acılarımıza ağıt yakmaktan bıktık. Belirsiz sözlerden ve beklemekten bıktık. Byleme, onura, sevince susadık. Artık yalnızca sabretmek ve varlığımızı sürdürmekle yetinmek istemiyoruz.

Bizleri inkar etmeye, tanımlar içine hapsedmeye, critip yok etmeye, mahkum etmeye çalıştılar, köleleştirildik, özgürlüğümüz kısıtlandı, sürgünlere ve gaz odalarına yollandık, tecavüze uğradık, dayak yedik, yakıldık, gömüldük. Ama hiçbir şeyle, kendi başarısız sistemlerini kurtarma teklifiyle bile, teslim alınmadık.

Biniylerce yıldır kadınlar, iktidara sahip olmaksızın sorumluluk taşıdılar; erkekler ise, sorumluluk taşımadan iktidara sahip oldular. Şimdi, bizlere dost olma cesaretini gösteren erkeklerle bir denge olanağı, bir gelecek sunuyor, bir yardım eli uzanıyor. Ama, onlar olsun ya da olmasın, biz yolumuza devam edeceğiz.

Çünkü bizler, Kocakarılar, yeni yetmeleriz, ilk gelen ama sonuna dek direnen Yerlileriz, tümüyle farklı bir boyutun yerlileri... Biz, Zambia'da kız çocuğu, Burma'da büyükanne, El Salvador ve Afganistan'da, Finlandiya ve Fiji'de kadınız. Balinanın türküsü ve yağmur ormanınız. Kıyıda patlayacak olan dip dalgasıyız; yitip ve aşağılanmış ve gözyaşları içinde bile olsa, ışığa doğru sendeleyerek koşanlarız.

Bunların tümü de biziz. Biz, yoğunluk, enerji, kabından taşmış varlıklarız -artık daha fazla beklemeye tahammülü kalmamış, durdurulamaz varlıklar.

İşte yeni binyılın eşliğinde duruyoruz, aramızda yıkıntılar, bize yön gösterecek bir haritadan bile yoksun, dilimizde korkunun keskin tadı.

Gene de zıplayacağız.

Tahayyül etmek, bir yaratıcılık eylemidir.

Yaratıcı olmak ise iradenin uygulanması.

Bunların tümü politiktir. Ve mümkündür.

Ekme. Tertemiz bir gökyüzü. Barışın egemenliği. Bir yerlerde şarkı söyleyen bir kadın sesi, pişen yemeklerden tüten duman gibi her yeri saran bir melodi. Silahları bırakmış askerler, bereketli hasatlar, iyileşmiş yara, istenen çocuk, özgürlüğüne kavuşmuş tutsak, bütünselliğine saygı gösterilen beden, geri dönen sevgili. İşaretleri anlamlı ve okunur kılan o büyüklük yetenek. Eşit ve hakça paylaşılan, değeri verilen emek. Sorunları çözmek için varılan anlaşmadan duyulan sevinç. Yalnızca selamlamak için kaldırılan eller. Güvenli yerler -yürekler, evler, ülkeler- öylesine güvenli ki, en sonunda artık güvenli sınırlara gerek kalmamış. Ve her yerde kahkahalar, dayanışma, sevinç, dans, doygunluk. Mütevazı bir cennet, şimdi de.

Biz bunu gerçek kılacağız, kendimizin yapacağız, politikayı, tarihi, barışı yaratacağız, bunları ulaştırabilir kılacağız, yaramazlık yapacağız, farklılık yapacağız, aşk yapacağız, bağlar kuracağız, mucize yaratacağız.

İnanın bize.

Biz dünyayı değiştireceğiz!

(Aktaran: Kadın Gerçeklikleri,
Prof. Dr. Necla ARAT, Say Yayınları)

(...)

Ekmek. Teftemiz bir gökyüzü. Barışın egemenliği. Bir yerlerde şarkı söyleyen bir kadın sesi, pişen yemeklerden lüten duman gibi her yeri saran bir melodi.

Sılanları bırakmış askerler, bereketli hasatlar, iyileşmiş yara, istenen çocuk, özgürlüğüne kavuşmuş tutsak, bütünselliğine saygı gösterilen beden, geri dönen sevgili.

İşaretleri anlamlı ve okunur kılan o büyüklü yetenek. Eşit ve hakça paylaşılan, değeri verilen emek. Sorunları çözmek için varılan anlaşmadan duyulan sevinç. Yalnızca selamlamak için kaldırılan eller.

Güvenli yerler -yüreklere, evler, ülkeler- öylesine güvenli ki, en sonunda artık güvenli sınırlara gerek kalmamış. Ve her yerde kahkahalar, dayanışma, sevinç, dans, doyunluk.

Mütevazı bir cennet, şimdi'de.

Biz bunu gerçek kılacağız, kendimizin yapacağız, politikayı, tarihi, barışı yaratacağız, bunları ulaşılabılır kılacağız, yaramazlık yapacağız, farklılık yapacağız, aşk yapacağız, bağlar kuracağız, mucize yaratacağız.

İnanın bize.

Biz dünyayı değiştireceğiz!

KADINLARIN ANDI
(Kadınların Küresel Stratejileri Toplantısı Bildirgesi'nden)

(Aktaran: Kadın Gerçeklikleri,
Prof. Dr. Necla ARAT)